

VOLDA KOMMUNE

MØTEINNKALLING

Utvalg: Formannskapet
Møtestad: Voldsfjorden, Volda rådhus
Dato: 30.10.2018
Tid: 12:00

Forfall skal snarast meldast til servicekontoret/utvalsekretær på telefon 70 05 87 00 eller postmottak@volda.kommune.no, som kallar inn vara. Varamedlemer møter difor berre etter eiga innkalling.

Folkevalde, både medlemer og varamedlemer, plikter å møte jf. kommunelova § 40 nr. 1, med mindre det ligg føre gyldig forfall.

Den som ønskjer å stille spørsmål om sin habilitet i ei sak, jf. forvaltningslova § 6 og kommunelova § 40 nr. 3, skal melde dette til utvalsekretær i god tid før møtet. Dette også grunna eventuell innkalling av varamedlem, jf. forvaltningslova § 8, 3. ledd.

Møtet er ope for publikum, men kan verte lukka ved handsaming av saker som inneheld informasjon som er unnateke offentlegheit.

Saksdokumenta er lagt ut til offentleg ettersyn på Volda kommune si heimeside <https://innsyn.ssikt.no/volda/dmb> og på servicekontoret.

Jørgen Amdam
ordførar

SAKLISTE

Saksnr.	Sak
PS 156/18	Godkjenning av innkalling og sakliste
PS 157/18	Godkjenning av møteprotokoll frå forrige møte
OS 150/18	Bustadsosial problemstilling inkl. butilhøve Smalebakken (Røyslida)
OS 151/18	Barnehagestruktur i Volda sentrum
PS 158/18	Uttale frå Volda kommune. Høyring av søknad om driftskonsesjon for Grefsnese, gbr. 31/1
PS 159/18	Prosjektmidlar - Volda Campus Arena
PS 160/18	Søre Sunnmøre Tingrett – Domstolgrenser
PS 161/18	Fellesfyrverkeri - søknad om pengestøtte og hjelp til arrangementet Fellesfyrverkeri i Volda
PS 162/18	Møteplan for politiske møte 2019
PS 163/18	Oppretting av ny fastlegeheimel, Volda kommune
PS 164/18	Orienteringssaker
OS 152/18	Status, strategi og framdrift for legevaktssamarbeid
OS 153/18	Ørsta kommune - Kommunedelplan (sektor / tematisk) for Melding om oppstart / høyring av planprogram
OS 154/18	Sunnmøre Regionråd - Protokoll frå representantskapsmøte nr. 3-2018
OS 155/18	Ber om tilskot for nytt osteoporoseapparat ved Volda sjukehus
OS 156/18	Tussa - Tertialrapport 2. kvartal 2018
OS 157/18	Førespurnad om deltaking i interkommunalt plansamarbeid - reiseliv og turisme

VOLDA KOMMUNE

OS 158/18

**Dagsorden for møtet om interkommunalt samarbeid om
reiseliv og turisme samt notat til formannskap**

PS 156/18 Godkjenning av innkalling og sakliste

PS 157/18 Godkjenning av møteprotokoll frå forrige møte

**OS 150/18 Bustadsosial problemstilling inkl. butilhøve Smalebakken
(Røyslida)**

OS 151/18 Barnehagestruktur i Volda sentrum

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Berit Sandvik Skeide	Arkivsak nr.:	2018/1937
		Arkivkode:	31/ 1

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
158/18	Formannskapet	30.10.2018

UTTALE FRÅ VOLDA KOMMUNE. HØYRING AV SØKNAD OM DRIFTSKONSESJON FOR GREFSNESET, GBR. 31/1

Administrasjonen si tilråding:

Volda kommune stiller seg positive til at det vert gjeve driftskonsesjon for Grefsnese. Kommunen ber Direktoratet for mineralforvaltning om at det vert stilt vilkår i konsesjonen som avgrensar konsesjonstida til 15 år frå når konsesjon vert gjeve, inkludert avslutning, opprydding og tilstelling.

Det bør også setjast vilkår om:

- Sikring og tildekking av fjellskjeringar.
- Økonomisk garanti for opprydding og sikring.
- Godkjend reguleringsplan for området må liggje føre.

Vedlegg:

1. Brev frå Direktoratet for mineralforvaltning, datert 12.10.2018. Søknad om driftskonsesjon på høyring.
2. Søknad om driftskonsesjon med vedlegg, datert 9.3.2015.

Saksopplysningar:

KA Aurstad har søkt Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) om driftskonsesjon for uttak av fast fjell, som skal produserast til pukk og grus. Det skal også produserast murstein og plastringsstein (naturstein). Årleg estimert uttak er sett til 60 000 m³, og totalt estimert uttak er sett til 720 00 m³. Driftstid for uttaket er oppgjeve til 12-15 år. Totalt omsøkt areal er om lag 65 daa.

KA Aurstad har i dag eit anlegg for returasfalt og returbetong i området (anleggsnr 1519.0076.01).

Området på Grefsnese er i gjeldande kommuneplan lagt ut som LNF-område. Kommuneplanen sin arealdel er under rullering.

KA Aurstad har kome med innspel til planarbeidet. Kommunen har som mål å leggje forslag til arealdel ut på høyring i november 2018. Administrasjonen rår til at området vert teke inn i arealdelen som omsøkt.

Det vil bli stilt krav om utarbeiding av reguleringsplan med tilhøyrande dokument (m.a. ROS-analyse). Volda kommune presiserer at saka ikkje har vore politisk handsama enda.

KA Aurstad AS har også søkt om dispensasjon frå gjeldande kommuneplan for mottak, mellomlagring og knusing av returasfalt og returbetong. På grunn av manglar i søknaden (m.a. ROS), er søknad ikkje handsama pr. i dag.

Vurdering og konklusjon:

Kommunen har gjennomført plansjekk og beredskapssjekk (jf. www.gislink.no). Området inngår i aktsomhetsområde – steinsprang, jord- og flaumskred og snø- og steinskred.

Uttaket representerer eit vesentleg terrenginngrep, med store fjellskjeringar. Det er viktig at fjellskjeringane vert dekkja til fortløpande i samsvar med avslutningsplanen som ligg ved konsesjonssøknaden. Dette må gjerast for å redusere omfanget av synlege fjellskjeringar, men også for å sikre at dette reelt blir utført før ein tappar området for mineralressursar. Det vil i den samanheng også vere naturleg at avslutningsplanen vert teke inn som vilkår i driftskonsesjonen, og at det i tillegg vert stilt økonomiske garantiar for opprydding og sikring av randsonene.

Rune Sjurgard
Rådmann

Jørgen Vestgarden
utviklingssjef

Utskrift av endeleg vedtak:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmeisteren for Svalbard, Postboks 3021 Lade, 7441 Trondheim, e-post: mail@dirmin.no

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmeisteren for Svalbard

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering.
Se mottakerliste nedenfor.

Dato: 12.10.2018
Vår ref: 15/00529-23
Deres ref:

Høyring av søknad om driftskonsesjon for Greivsneset i Volda kommune. Tiltakshaver: K. A. Aurstad AS

Leiv Erikssons vei 39
Postboks 3021 Lade
N-7441 Trondheim

TELEFON + 47 73 90 46 00
E-POST mail@dirmin.no
WEB www.dirmin.no

GIRO 7694.05.05883
SWIFT DNBANOKK
IBAN NO5376940505883
ORG.NR. NO 974 760 282

SVALBARDKONTOR
TELEFON +47 79 02 12 92

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmeisteren for Svalbard (DMF) har fått inn søknad om driftskonsesjon etter minerallova § 43, datert 9. mai 2015.

Med dette sender vi søknaden om driftskonsesjon på høyring i samsvar med forvaltingslova § 17. Vi ber kommunen om å informere oss snarast dersom partar som saka vedkjem i særleg grad, ikkje står på adresselista for denne høyringa.

Høyringsfrist: 9. november 2018

Søknaden med vedlegg er tilgjengeleg på dirmin.no under «Saker til høyring».

Samandrag av søknaden

Uttaksområdet på Greivsneset er lokalisert på gnr./bnr. 31/1 i Volda kommune. Totalt omsøkt areal er om lag 65 dekar, sjå side 4 i høyringsvedlegget. Det er oppgitt i søknaden at drifta i hovudsak omfattar uttak av fast fjell, som skal produserast til pukk og grus. Det skal også produserast murstein og plastringsstein (naturstein). Det er estimert eit årlig uttak på 60 000 m³ og et estimert total uttak på 720 000 m³.

Forventingar til høyringsfråsegnene

DMF ber om at offentlege etatar ut frå eige ansvarsområde vurderer om noko tilseier at driftskonsesjon ikkje bør tildelast, eventuelt om det skal stillast vilkår om avbøtande tiltak. Private partar kan komme med innspel til relevante forhold i den aktuelle saka. Dersom noko ikkje er tilstrekkeleg belyst i søknaden, ber vi om opplysningar om dette.

Arealbruk er regulert gjennom plan- og bygningslova der kommunen er forvaltingsmyndigheit. Fråsegner knytte til dei arealdisponeringane kommunen har vedteke (arealplan, reguleringsplan og eventuell dispensasjon frå reguleringsplan), legg vi derfor ikkje vekt på i vurderinga vår.

Denne søknaden gjeld driftskonsesjon etter minerallova. Tildeling av driftskonsesjon erstattar ikkje krav om andre løyve, godkjenning, arealavklaring eller konsesjon etter anna lovgiving.

DMF ber **Volda kommune** uttale kva slags arealstatus uttaksområdet har etter plan- og bygningsloven.

Vi ber **kommunen, fylkesmannen og fylkeskommunen** opplyse om tiltaket påverkar miljøet, mellom anna naturmangfald, kulturminne og forureining. Dersom kommunen eller fylkesmannen har informasjon om slik påverknad, vil vi gjerne ha ei utgreiing om eventuelle konsekvensar og konkrete forslag til avbøtande tiltak og vilkår.

Heile eller delar av høyringsuttalane kan bli refererte i vedtaket som seier om konsesjon blir gitt eller ikkje. Søkjaren får høve til å kommentere høyringsuttalar før vi gjer vedtak.

Kva vurderer DMF i samband med søknaden?

Formålet med minerallova er å fremje og sikre samfunnsmessig forsvarleg forvaltning og bruk av mineralressursane i samsvar med prinsippet om ei berekraftig utvikling. Alle uttak av mineralske ressursar større enn totalt 10 000 m³ og alle uttak av naturstein er konsesjonspliktige.

DMF vurderer søknadene etter skjønn før vi eventuelt tildeler driftskonsesjon. I vurderinga legg vi vekt på om søkjaren er «skikka» til å utvinne førekomsten. Det vil seie om prosjektet synest økonomisk gjennomførleg, om søkjaren har god nok kompetanse, og om det er lagt opp til bergfagleg forsvarleg drift av førekomsten.

Vi vurderer òg

- kva tiltaket betyr for verdiskaping og næringsutvikling
- korleis tiltaket påverkar naturgrunnet for samisk kultur, næringsliv og samfunnsliv
- korleis tiltaket påverkar omgivnadene og nærliggjande område under drifta
- kva miljømessige konsekvensar tiltaket får
- kva planar som ligg føre for etterbruk eller tilbakeføring av området

DMF stiller normalt vilkår ved tildeling av driftskonsesjon i medhald av minerallova § 43. Vilkåra omfattar mellom anna krav til driftsplan og økonomisk trygd for sikring og opprydding etter avslutta drift.

Høyringsfråsegnene skal sendast til

E-post: mail@dirmin.no

eller

Ordinær post:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmeisteren for Svalbard, Postboks 3021 Lade, 7441 Trondheim

For nærmare informasjon om minerallova med tilhøyrande forskrifter, sjå heimesida vår på www.dirmin.no.

Med helsing

Christine Langås
overingeniør

Geir Sigurd Hovig
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har difor ikkje handskrivne signaturar.
Sakshandsamar: Geir Sigurd Hovig

Vedlegg:
Høyringsvedlegg.pdf

Mottakarakar:

Volda kommune	Stormyra 2	6100 VOLDA
Møre og Romsdal fylkeskommune	Postboks 2500	6404 MOLDE
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Postboks 2520	6404 MOLDE
Statens vegvesen Region midt	Fylkeshuset	6404 MOLDE
Mattilsynet	Postboks 383	2381 BRUMUNDDAL
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	Postboks 2014	3103 TØNSBERG
Olav Johannes Mork Grevsnes	GREVSNESET 3	6106 VOLDA
Lars Mork Grevsnes	GREVSNESET 1	6106 VOLDA
Stig Bjarte Mork Grevsnes	STORSTEINVEGEN 8	6103 VOLDA
Ragnar Aarflot		6100 VOLDA
John Inge Andenes	ANDANESVEGEN 42	6100 VOLDA
Åshild Andenes	ANDANESVEGEN 42	6100 VOLDA
Ingfrid Oddrun Andenes	ANDANESVEGEN 40	6100 VOLDA
Per Arne Barstad	BØEN 5	6100 VOLDA
Kristian Hogue Homberset	LØVIKNESVEGEN 15	6106 VOLDA

Kopi til:

K. A. Aurstad AS	Torvmyrane 31	6160 HOVDEBYGDA
------------------	---------------	-----------------

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Tøm skjema

Søknad om driftskonsesjon 15/00529-1 i henhold til mineralloven § 43

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	
15/00529-1	11 MARS 2015
KB 051/15	MAL

Skjemaet med vedlegg sendes til:

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard
Postboks 3021 Lade
7441 Trondheim

E-post: mail@dirmin.no
Telefon Sentralbord: (+47) 73 90 40 50
Hjemmeside: <http://www.dirmin.no>

LES VEILEDNINGEN FØR DU FYLLER UT SKJEMAET

1. Opplysninger om søker			
Fullstendig navn/firma <i>K. A. Aurstad AS</i>		Organisasjonsnummer <i>937280750</i>	
Postadresse <i>Torvmyrane 31</i>	Postnummer <i>6160</i>	Sted <i>Hovdebygda</i>	Land <i>Norge</i>
Telefonnummer <i>70047150</i>	Mobiltelefon <i>98222280</i>	E-postadresse <i>post@aurstad.no</i>	Hjemmeside <i>www.aurstad.no</i>

2. Opplysninger om området		
Navn på uttaksområdet/uttaket <i>Greivneset</i>	Uttaksområdets gårds- og bruksnummer <i>gnr 31, bnr 1</i>	Kommune <i>Volda</i>
Størrelse på omsøkt areal (daa)	Anslag totalvolum uttak (m ³)	Forventet årlig uttak (m ³)

3. Opplysninger om forekomsten	
3.1. Hvilken mineralkategori tilhører forekomsten?	Grunneiers mineraler ☒ Statens mineraler ☐
3.2. Drives det på forekomsten i dag?	Ja ☐ Nei ☒
3.3. Beskrivelse av forekomsten (type mineralforekomst, kvalitetsvurdering, anvendelser av råstoffet): <i>Pulverforekomster, uttak for produksjon av pulvergrus</i>	

4. Forholdet til plan- og bygningsloven (pbl.)

4.1. Angi hvilket arealformål området har i kommuneplanens arealdel _____

4.2. Finnes det en godkjent reguleringsplan for området det søkes om konsesjon? Ja ☐ Nei ☒

Hvis ja, oppgi navn på planen og vedtaksdato:

Navn på plan: _____

Vedtaksdato: _____

Hvis nei:

Er det varslet oppstart av reguleringsplanarbeid for området? Ja ☐ Nei ☒

Er det gitt andre tillatelser etter pbl. for terrenginngrep i omsøkt område? Opplys om hvilke

5. Vedlegg til søknaden

Med søknaden skal alltid vedlegges:

5.1. Dokumentasjon på utvinningsrett til forekomsten

✓ - For grunneiers mineraler: Kopi av signert leieavtale om uttak med grunneier, eller dokumentasjon på grunnbokshjemmel

- For statens mineraler: Oppgi rettighetsnummeret(ene)

5.2. ✓ Kart der omsøkt område hvor det foreligger utvinningsrett er tydelig inntegnet i målestokk 1:1000-/1:2000.

5.3. ✓ Gi en kort firmapresentasjon.

5.4. Redegjørelse for den kompetanse selskapet har for driften av det planlagte uttaket. Gi en oversikt over bergfaglig og annen teknisk kompetanse i organisasjonen.

Vedlegg: Cato Aurstad

5.5. Forslag til driftsplan, inkludert avslutningsplan. Driftsplanen skal være i samsvar med DMFs krav til driftsplaner.

5.6. Oversikt over økonomiske forhold:

5.6.1. For uttak som allerede er i drift:

- Godkjent årsregnskap for de siste to år

Gjå tidligere innlevert søknad for "Klubben" sendt 9/12-2014

5.6.2. For nye uttak, eller tidligere uttak med nytt driftsselskap:

- Driftsbudsjett for det omsøkte uttaket for de 3 første driftsår

5.7. Vurdering av behovet for at det stilles økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikrings- og oppryddingstiltak, herunder forslag til form for og størrelse på sikkerheten.

5.8. Adresseliste over særlig berørte parter (nærmeste naboer, eller brukere av området).

Lars Grønnes og Olav Grønnes

5.9. Dokumentasjon på at behandlingsgebyret er betalt.

Kontonummer for innbetaling: 7694.05.05883

Gebyret er kr. 10.000. Dersom søknaden gjelder uttak som krever konsekvensutredning etter forskrift om konsekvensutredninger (26.juni 2009 nr. 855), er gebyret kr. 20.000.

Merk innbetalingen med Driftskonsesjon, navn på uttaket/uttaksområdet og navn på søker

6. Eventuelle tilleggsopplysninger

*1519 Volda
Kode 1519-2678-LA
Grønneset*

Direktoratet for mineralforvaltning kan kreve flere opplysninger dersom man finner det nødvendig for behandling av søknaden.

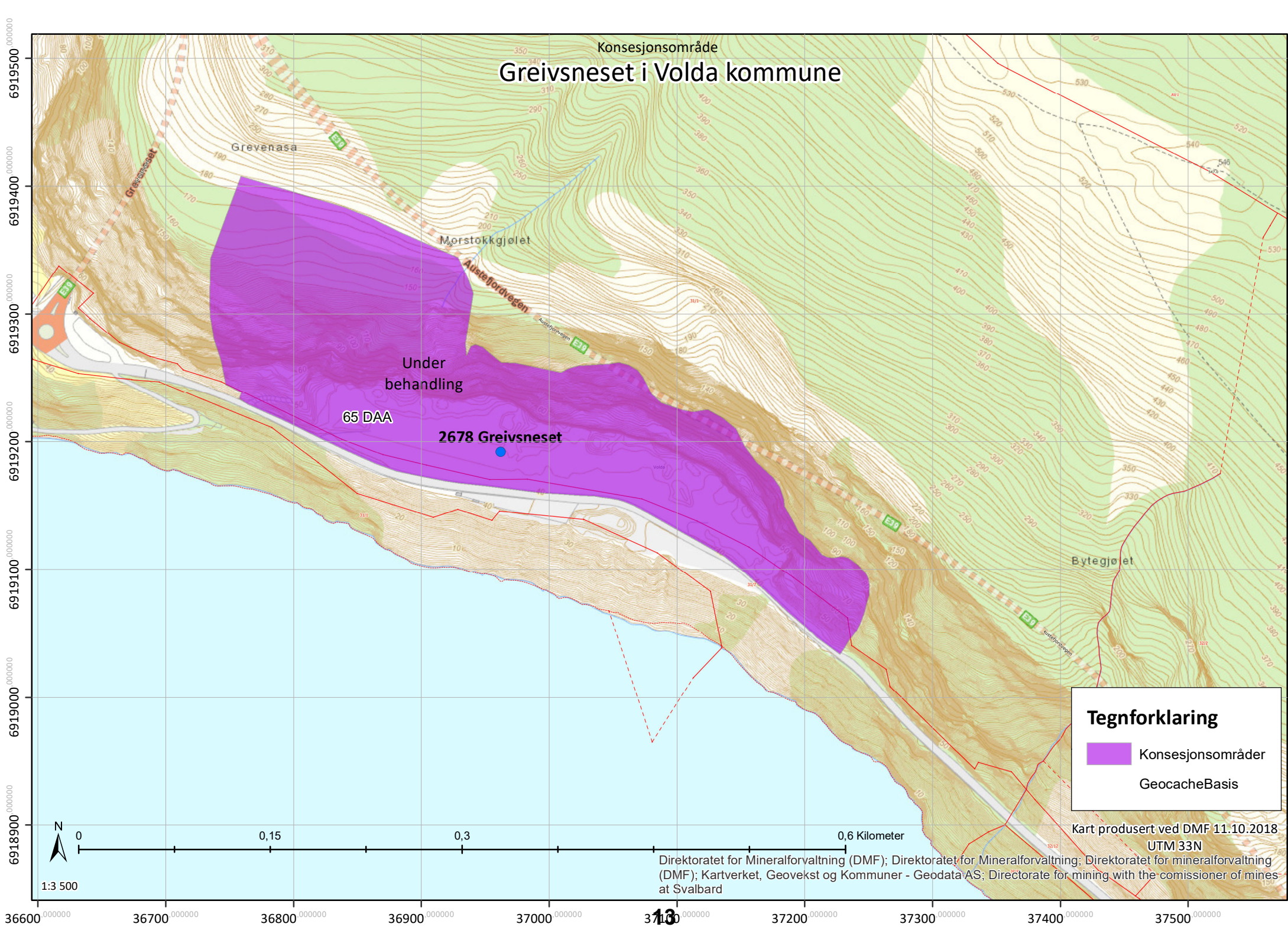
7. Underskrift

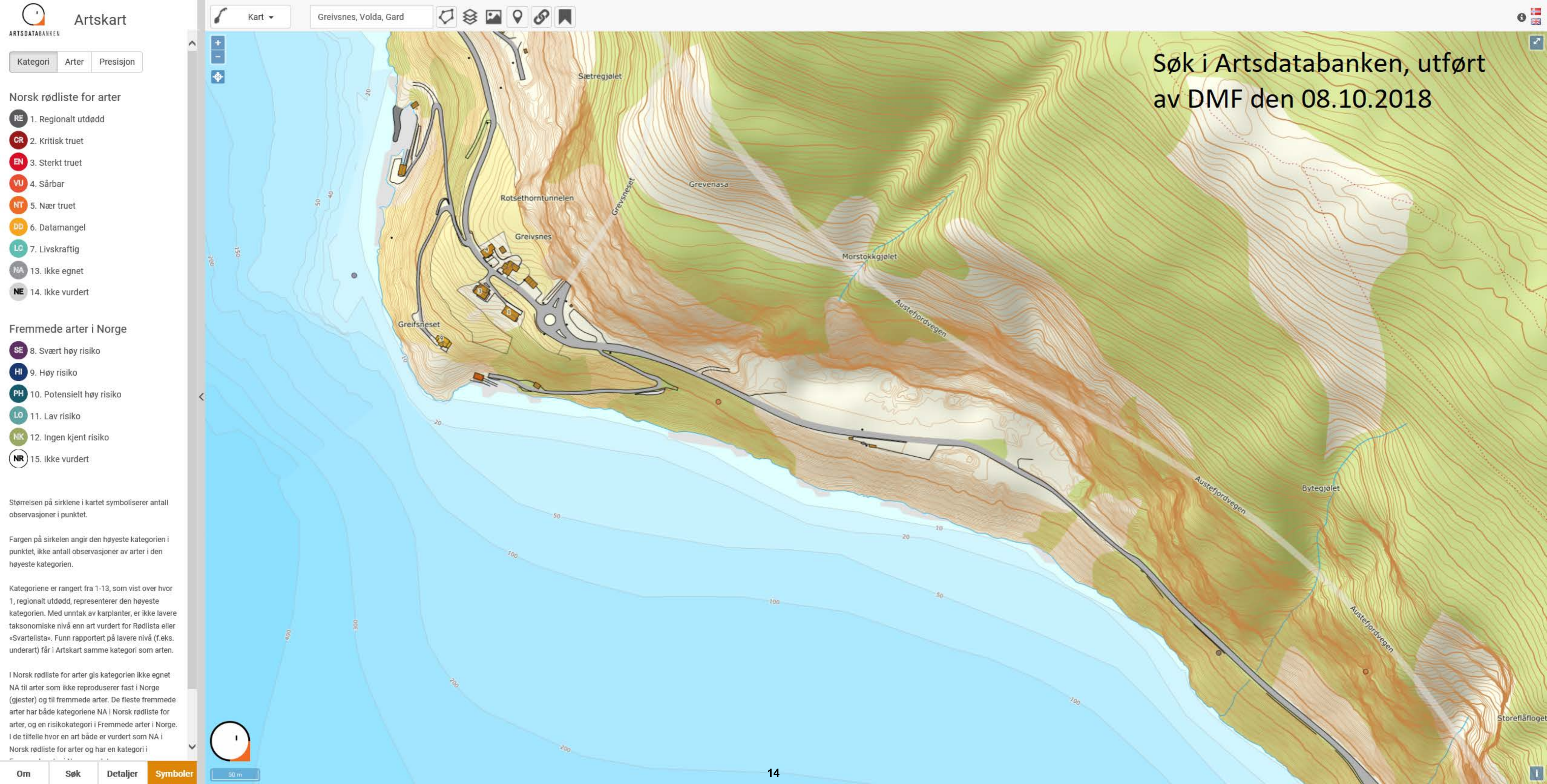
Sted og dato

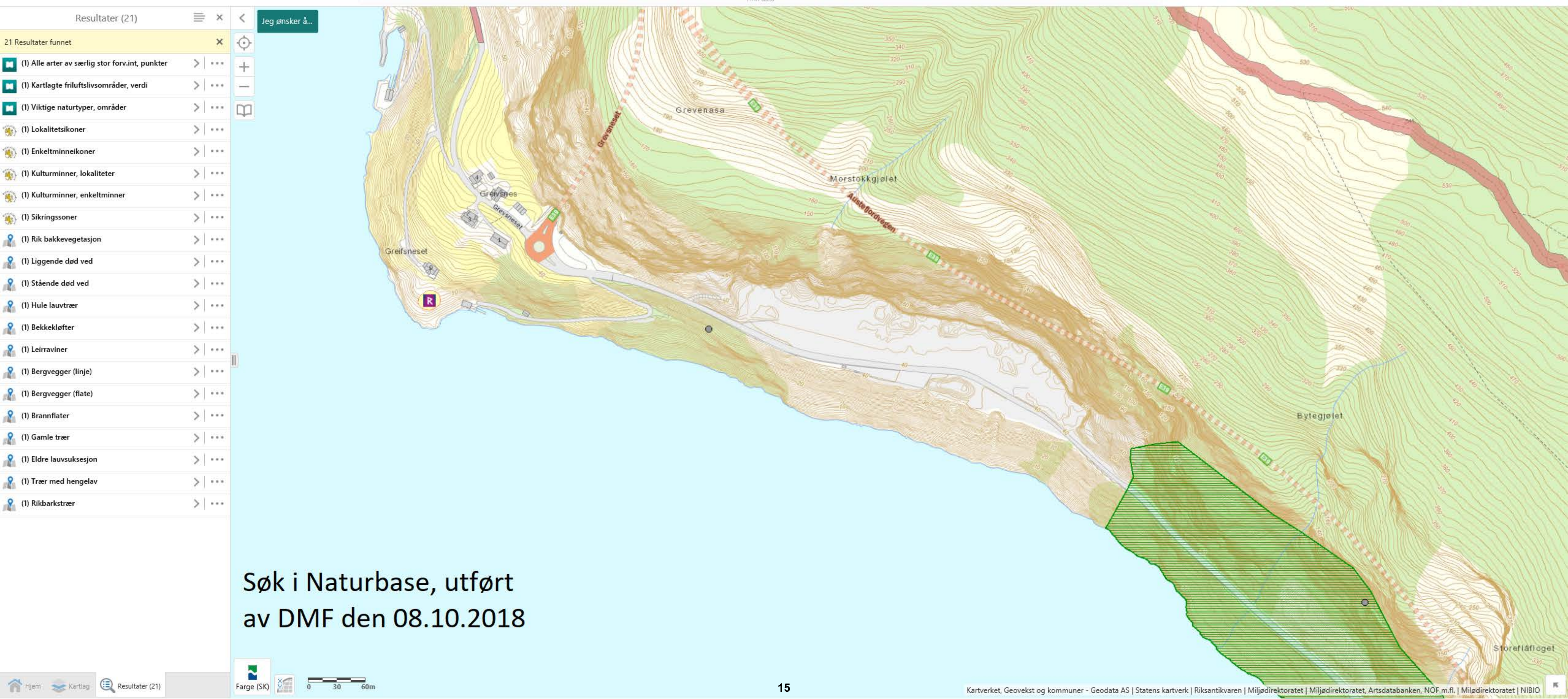
Hovdebygda 9/3-2015

Underskrift

Olav Grønnes

DRIFTSPLAN FOR UTTAK AV SPRENGSTEIN I GREVSNESET

Volda Kommune

13. JUNI 2017
OPPDATERT 04.10.18

Innhold

1. Innledning	2
2. Informasjon om uttaksstedet og topografiske forhold	3
3. Informasjon om mineralforekomsten	4
4. Ingeniørgeologisk vurdering	7
5. Planlagt uttak, opprydding og sikring under drift	7
5.1 Uttak	7
5.2 Opprydding og sikring under drift	8
6. Hensyn til natur og omgivelser	10
7. Plan for opprydding og sikring etter endt drift (Avslutningsplan)	10
8. Kartgrunnlag	
9. Henvisning/vedlegg	10

Vedleggsliste

1. Tegning nr. 701 Lengdeprofil
2. Tegning nr. 801 Oversiktskart
3. Tegning nr. 803 Etappeplan
4. Tegning nr. 804 Avslutningsplan
5. Tegning nr. 808 Tverrprofil brudd
6. Tegning nr. 809 Tverrprofil uberørt skjæring
7. Tegning nr. 811 Tverrprofil Avslutningsplan

1. Innledning

Steinbruddet Grevsneset i Volda Kommune (gbnr:31/1) er et gammelt steinbrudd som har vore i drift sidan 1987. Området er nemnt i Kommunens arealplan som anleggsområde. Beliggenheita er kort til annen anleggsvirksomhet i Søre Sunnmøre regionen og er dermed godt egna til salg av steinprodukter.

Etter 6 -7 år utan drift i bruddet er det nå ønske og planer om å ta ut resterande masser. Totalt er det beregna at det står igjen Ca 720 000fm³ med fjell. Uttaket er planlagt utført over et tidsrom på 12-15år.

Uttaket er planlagt gjennomført som vist i vedlagte kart og i henhold til denne driftsplanen.

Avslutninga vil vist på skisser med avtrapping med paller og ein voll ved fjellfoten for å sikre området mot nedfall. Området skal tilretteleggast for grunneier som jordbruksareal ved ferdigstillelse.

2. Informasjon om uttaksstedet og topografiske forhold

Figur 1 steinbruddsorådet Grevsneset ligger ca på utsiden av tunnelen Rotsethorntunnelen som fører til Volda

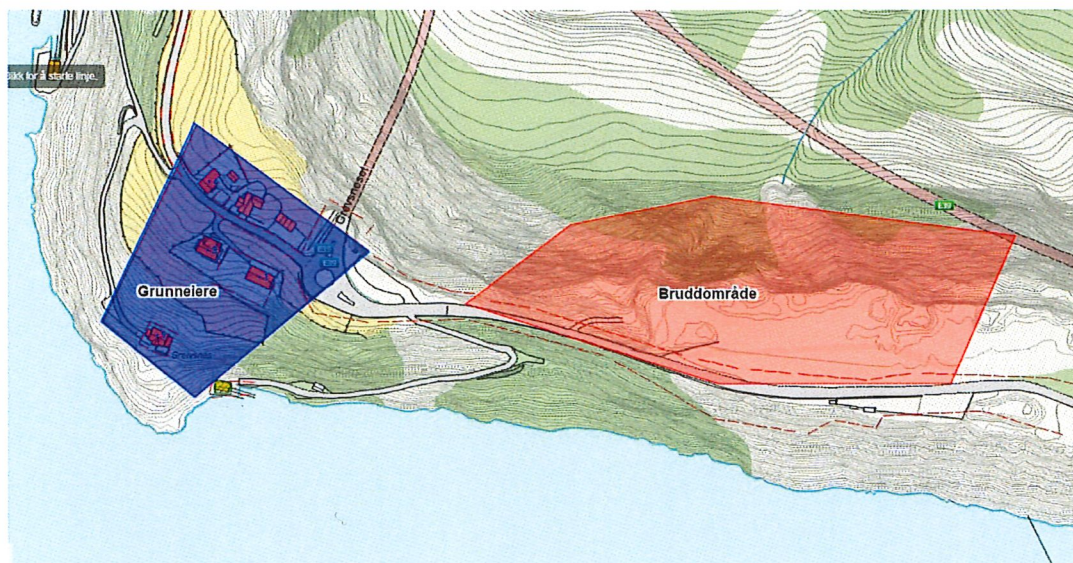
Navn på uttaksted: *Grevsneset*

Kommunenavn: *Volda Kommune*

Gårds/bruksnummer: *31/1*

Reguleringsplan/Kommuneplan: *Ingen reguleringsplan eller kommuneplan på området, området er opprinnelig et gammelt steinbrudd. (Oppstartet på slutten av 1980tallet).*

Krav i henhold til reguleringsplan: *Ingen.*

Figur 2 Bruddområdet ligger bak fjellparti for å dempe støv og støy mot grunneiere

3. Informasjon om mineralforkomsten

Bruddet i Grevsneset skal i størst grad kunne produsere

- Naturstein (murstein og plastringsstein)
- Byggeråstoff (fastfjell- pukk)

Fjellkvaliteten er i stor grad bestående av Diorittisk til granittisk Gneis. Dette er en hard type stein som gir sluttprodukt av god kvalitet. Fjellpartiet består også av en goddel løst og dårlig fjell på toppen, men dette blir fortløpende rensket bort under drift.

Geological map of the Kviteseid area, showing various geological units and topographic features. The map includes a legend on the right side with a list of geological units and their corresponding colors.

Geological units and features:

- 31/1: Gabbro, amphibolite
- 31/2: Granite, monzonite
- 31/3: Sedimentary rocks
- 31/4: Igneous rocks

Legend:

- Bergart
- Leirmasser
- Sandstein
- Konglomerat
- Sedimenter leirskje
- Tektonisk broksje
- Mylonitt, fylloit
- Sedimentære bergarter (uspes)
- Leirskifer, sandstein, kalkstein
- Sandiskifer, leirskifer
- Kalkstein, leirskifer, mergelstein
- Kalkstein, dolomitt
- Granitt, granodioritt
- Doritt, monzodioritt
- Syenitt
- kvartssyenitt
- Monzonitt
- kvartsmonzonitt
- Mangrøttisyenitt
- Ryditt, rydoditt, dacitt, keraltfyr
- Rombeporfy
- Basalt
- Vulkanske bergarter (uspesifisert)
- Mangent til gabbro, gneis og amfibolitt
- Gabbro, amfibolitt
- Kvartsdioritt, tonalitt, brondhjenn
- Olivinsten, pyroksenitt
- Eklott
- Anortositt
- Charnockitt til anortositt, delvis omdannet
- Amfibolitt og gimmerskifer
- Grønnstein, amfibolitt
- Melassandstein, gimmerskifer
- Kvartslitt
- Glimmergneis, gimmerskifer, melassandstein, amfibolitt
- Fyllitt, gimmerskifer
- Kalkglimmerskifer, kalkskatgneis
- Kalkspalmarmor
- Dolomittmarmor
- Dorittisk til granittisk gneis, myrmoritt
- Øyegneis, granitt, foliert granitt
- Amfibolitt
- hornblendegneis, glimmergneis, stedvis migmatittisk

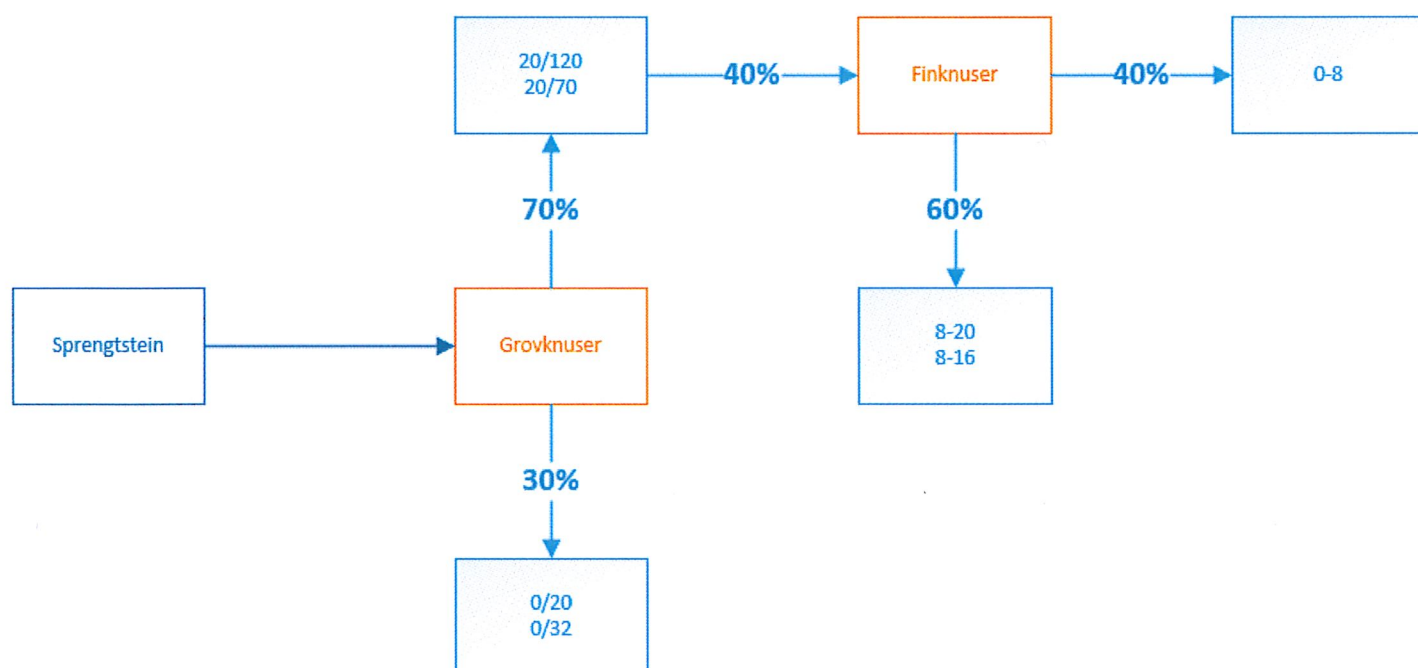
Alt av sprengtstein som ikkje er sortert ut til murstein skal vidare foredles for å kunne produsere produkter for salg. Massene blir først matet igjennom en grovkuser som tar ut:

- 20-120
- 20-70
- 0-20
- 0-32

20-120 produktet blir da vidare køyrt igjennom en finkuser som tar ut følgende produkter

- 0-8
- 8-20
- 8-16

Følgende modell på utnytting av sprengsteinen skal brukes i bruddet.

4. Ingeniørgeologisk vurdering steinbrudd Greivsneset

Viser til Ingeniørgeologisk notat fra Asplan Viak som er vedlagt i vedlegg 1

Bruddet ligger innenfor aktsomhetsområdet for snøskred, steinsprang og jord- og flomskred.

Berget i området består av ulike typer gneis. Gneisen er tydelig lagdelt med fall mot NØ inn i skjæring. Fallet til lagdelinga varierer mellom 30 – 50 grader. I tillegg til lagdelinga er det registrert 2 ulike sprekkesett. Disse sprekkesetta er steile med fall mellom 75 – 90 grader. Strøketninga til disse sprekkesetta er om lag NNØ-SSV og NV-SØ.

5. Planlagt uttak, opprydding og sikring under drift

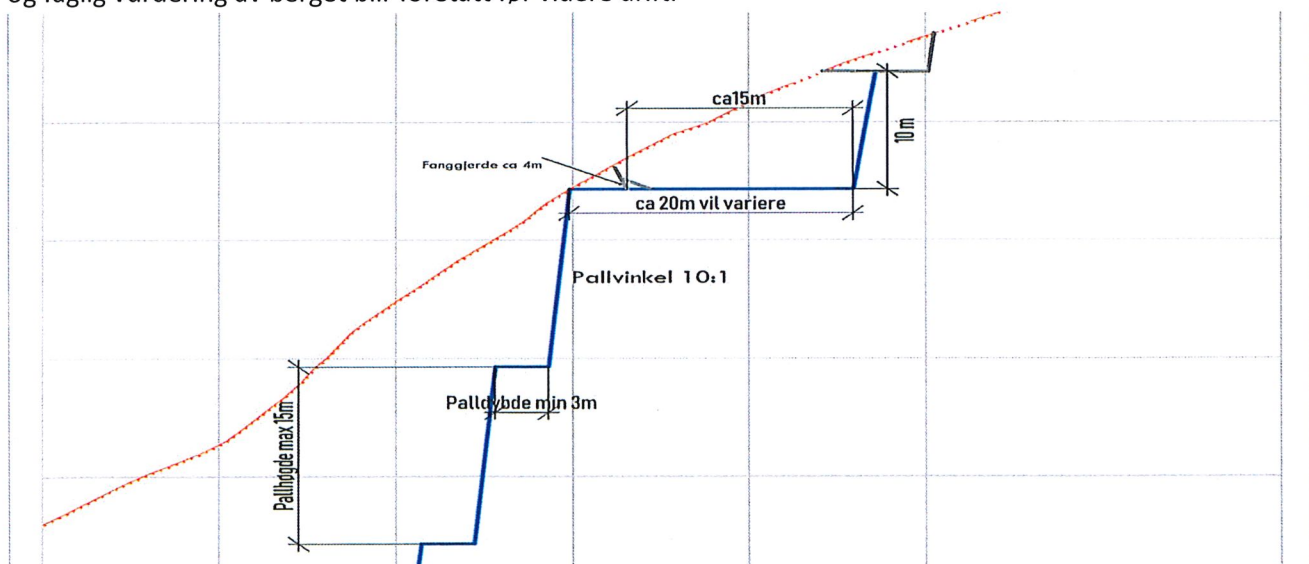
5.1 Uttak

For å ta ut fjellet vert det etablert ein anleggsveg, for å kunne transportere utstyr opp og ned til toppen av bruddet. Denne vert liggende under heile anleggsperioda, og tatt med nedover etterkvart som pallene kommer lavere ned.

Uttaksområdet er og blir maskinrenska, spettrenska og boltet frå toppen av steinbruddet. Alle løsmasser er renska ned til kote 45-50, slik at berg før uttak består av fast fjell i heile uttaksområdet.

Øverste tilkomstvei i brudd som er ca 6m bred, blir pallet ned 10 meter fra dagens vegnivå, og på denne pallen blir palledybde minimum 10-15 meter. Her blir det etablert Steinsprangnett/fanggjerd 2000 kJ med høgde ca 4m.

Videre ned blir pallhøyde max 15 meter, og palldybde ca 5 meter. Palldybde blir vurdert på hver pall, og faglig vurdering av berget blir foretatt før vidare drift.

Det vil ved behov bli satt igjen paller i sidene på bruddet, om dette vurderes som nødvendig.

Rensking og evt bolting på hver enkelt pall vil bli utført før neste pall blir påbegynt.

Som det kjem fram av tegning nr. 808 tverrprofil, så viser det at endelig brotsvegg vil få tilnærma same utforming som eksisterande terreng (tegning nr 809). Spesielt etter nokre år. Det vil sei at den nye terrengforma ikkje skiller seg ut frå det som er naturleg på staden.

Det er gjort måling av eksisterande bergvegg Tegning nr 809, og utvida pallbredda til minimum 5m, men verkeleg bredde vil være avhengig av vertikale hovedsprekkesystem, då vi klipper veggen i naturlige vertikale slepper eller knusningsoner. Då vert ferdig utsprengt brotsvegg ca 59 grader (teikning nr 808), og opprinneleg terreng ligg med ca 64 grader (teikning 809).

Avsatsane vil også dempe småstein som eventuelt kjem i frostsprengingsperioda, samt ha muligheit for beplantning om det skulle være behov (teikning 811). I tillegg har ein muligheit å komme til for å sette ekstra boltar, nett eller bånd.

Bruddet skal takast ut som vist i etappeplanen under.

Totalt uttak: Ca 720 000 fm³

Årlig uttak: Ca 60 000 fm³

Driftstid for uttaket: 12-15 år

Alt av vrakmasser vil i storgrad bli brukt til å bygge opp voll mot bruddvegg etter endt uttak. Se kartvedlegg nr 3.

5.2 Opprydding og sikring under drift

Heile bruddområdet blir avsperrert med bom slik at uvedkommande ikkje skal komme inn, ellers er området sikra med landbruksgjerde for å forhindre at beitedyr kjem inn på anleggsområdet. Området blir tydelig skiltet ved inngangen til bruddet.

Rasvoll som vist på teikning 808 blir fortløpande bygget i frå øst mot vest under driftsperioden.

Bruddvegger og skråningar blir rensket etter kvart som pallen går nedover i terrenget. Eigne prosedyrer på rensk og sikring blir utarbeidet før dette arbeidet starter.

Skifrihetsplan, stikk og sprekker vert vurdert pall for pall, før ein lagar ny salveplan. Dette for å få mest mulig murstein. Pallhøde vert også vurdert med tanke på sprekkene si steilheit og friksjonseigenskap.

Men det er lite fornuftig å spesifisere dette med ein eige plan, då formålet er å få mest mulig murstein. Då må ein jobbe med berget og utnytte dei naturlige sprekkene og knusningssonene som er der.

Stabilitet

Både totalstabilitet og detaljstabilitet er vurdert. Med 30-50m bredde på pallane er det vurdert at stabiliteten ikkje vil verte eit problem. Dersom det oppdagast nye store sprekker på lavare plan, vil ein måtte gjere ei ny vurdering.

Det er ingen store svakhetsplan som er orientert slik at vi vil få utrasing langs ei plan flate, langs to plane flater, toppling, utrasing langs ei krum flate.

Steinsprang kan oppstå i fryse og tineperiodar, når sola kjem fram og starter oppvarming av bergveggen.

Det er ikkje antydning til oppknusning i skjeringsfoten.

Vanntrykk kan sjølvsagt oppstå, men ein legg opp til å lede vekk vatnet frå overfalta ved hjelp av grøfter.

Det vil verte forsøkt laga konkav geometri på skråningsgeometri med avtagande skråningsvinkel ned mot veggivå, for å få mest mulig stabilitetstunstig utvinning.

Permanent sikring vert utført i forbindelse med etablering av veg opp til toppen, og etter kvart som vi sprenger nedover pall for pall. Første pall frå dagens veg sprengast ned 10m, der etablerast ei hylle på ca 12-15m med fanggjerde 2000kj langs heile plallens lengde. Fanggjerde skal ta opp nedfall frå overliggende berg. Sjå teikning nr. 804 og 811.

Kvar pall sikrast med fullt innstøpte ø20mm kamstålbolter B500NC boltar i 3- 6m lengder. Rutmønster vert bestemt før oppstart av ny pall.

Det er pr dato ikkje behov for lengre boltar, men det kan sjølvsagt oppstå behov på eit sinare tidspunkt. Det er heller ikkje slik det ser ut no behov for bånd og nett eller fiberarmert sprøytebetong. Pallane vil ha ei bredde på 30 til 50m, så ein vil ha god muligheit til å vurdere sikringsbehov fortløpande etter kvart som ein sprenger seg nedover.

Beskriving og kartfesting av lager, deponi og evt. installasjoner

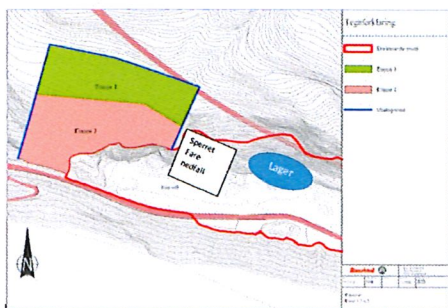
Areal innenfor eksisterende brudd er i hovedsak flatt.

Der er sperret av et område øst for planlagt uttaksområde på grunn av fare for nedfall av stein. Dette er sperret av ved oppfylling av voll rundt usikkert område og arealet er fylt opp med støtdempende masser. I hovedsak er faren for nedfall ved frostsprengning om våren, men vi har vurdert det slik at vi har sperret av et sikkerhetsområde.

Lager vil bli plassert innenfor eksisterende brudd og vil nok variere i omfang.

Det vil ikke bli faste installasjoner innenfor området, men sett inn mobile knuseverk når der er produksjon.

SE GJENNOM VISNING Beskriving og kartfesting av lager - Word

6. Hensyn til natur og omgivelser

Bruddet ligger inne i et «søkk» mot fjellet som gjør at støv og støy blir begrenset i dette området. I mellom bolighus og bruddet ligger et fjellparti som forhindrer innsyn, støy og støv mot bolighus.

Vegen mot bruddet er samme veg som blir brukt av grunneiere, så trafikken vil bli minimal. Anleggstrafikk vil gå utenom bolighus og gardstun.

Bruddet er stengt med bom. Salver som sprengast vert gjort slik at ingen steinar havnar i fjorden eller fare for å treffe andre installasjonar. Utslag og størrelse på salver bidrar til at dette er mulig å overholde. Rystelsar vil kunne redusere skråningsstabilitet, derfor brukes presplitt.

Støv og støy er håndtert ved vatning, og arbeidstidsordning innanfor gjeldende krav.

7. Plan for opprydding og sikring etter endt drift (Avslutningsplan)

Etter endt brudd skal området planeres og ordnes til for å kunne disponeres til jordbruksareal. Et lag med 0-8 masser blir lagt over heile området for å rette av, dertetter blir det lagt på et ca 0,7m jordlag over heile området.

En rasvoll mot fjellskjeringen skal etableres for å forhindre eventuell løssestein i å komme ut på jordbruks området.

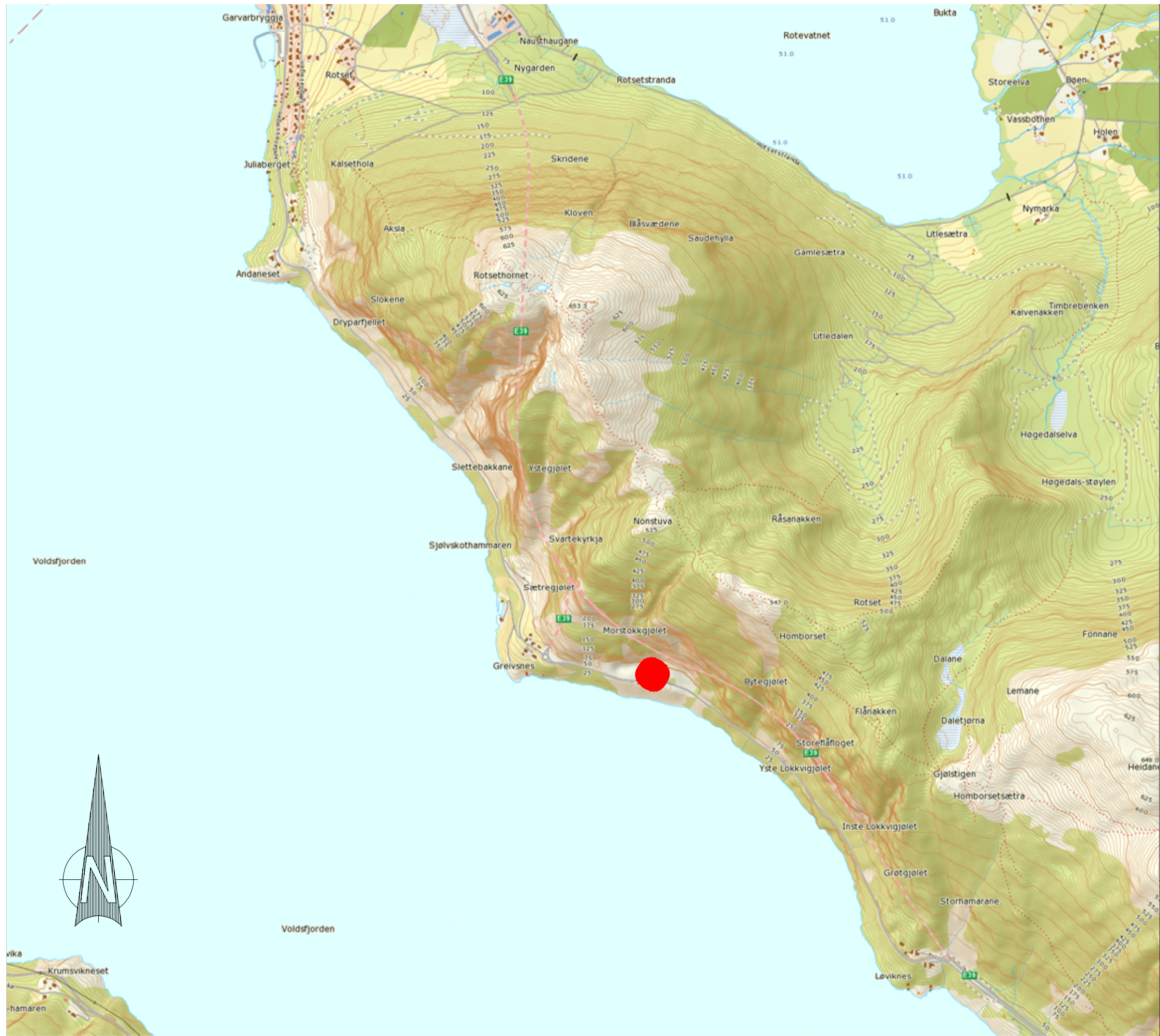
Fjellskjeringene blir forløpende beplantet med stedlig vegetasjon, etterkvart som bruddet blir palla ned.

Alt av strøm, vann og brakker blir rigget ned under ferdigstilling av området.

8. Kart og profil finnes som vedlegg.

Viser til Ingeniørgeologisk notat fra Asplan Viak som er vedlagt samt tegning:

- Tegning nr. 701 Lengdeprofil
- Tegning nr. 801 Oversiktskart
- Tegning nr. 803 Etappeplan
- Tegning nr. 804 Avslutningsplan
- Tegning nr. 808 Tverrprofil brudd
- Tegning nr. 809 Tverrprofil uberørt skjæring
- Tegning nr. 811 Tverrprofil Avslutningsplan

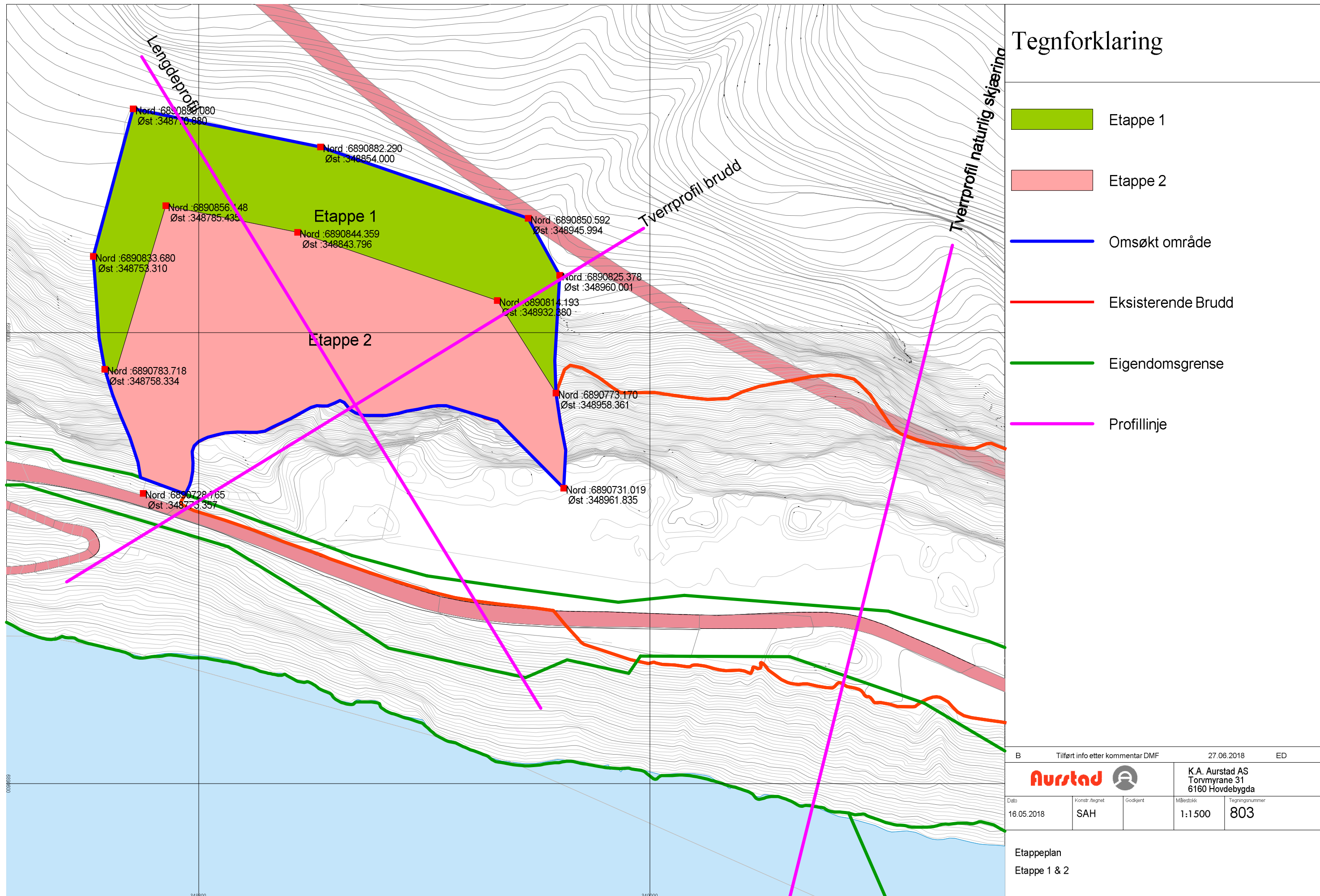

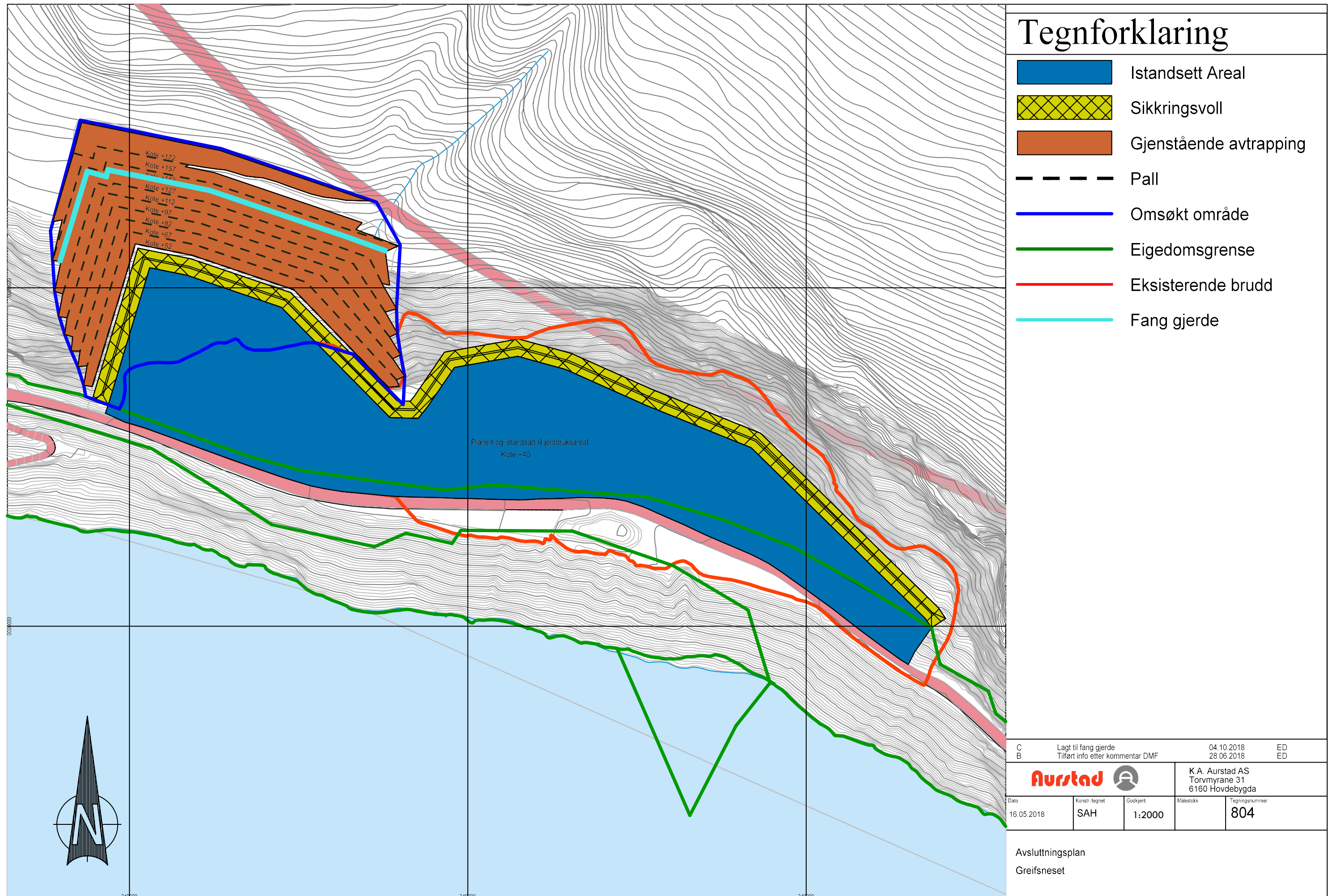
Tegnforklaring

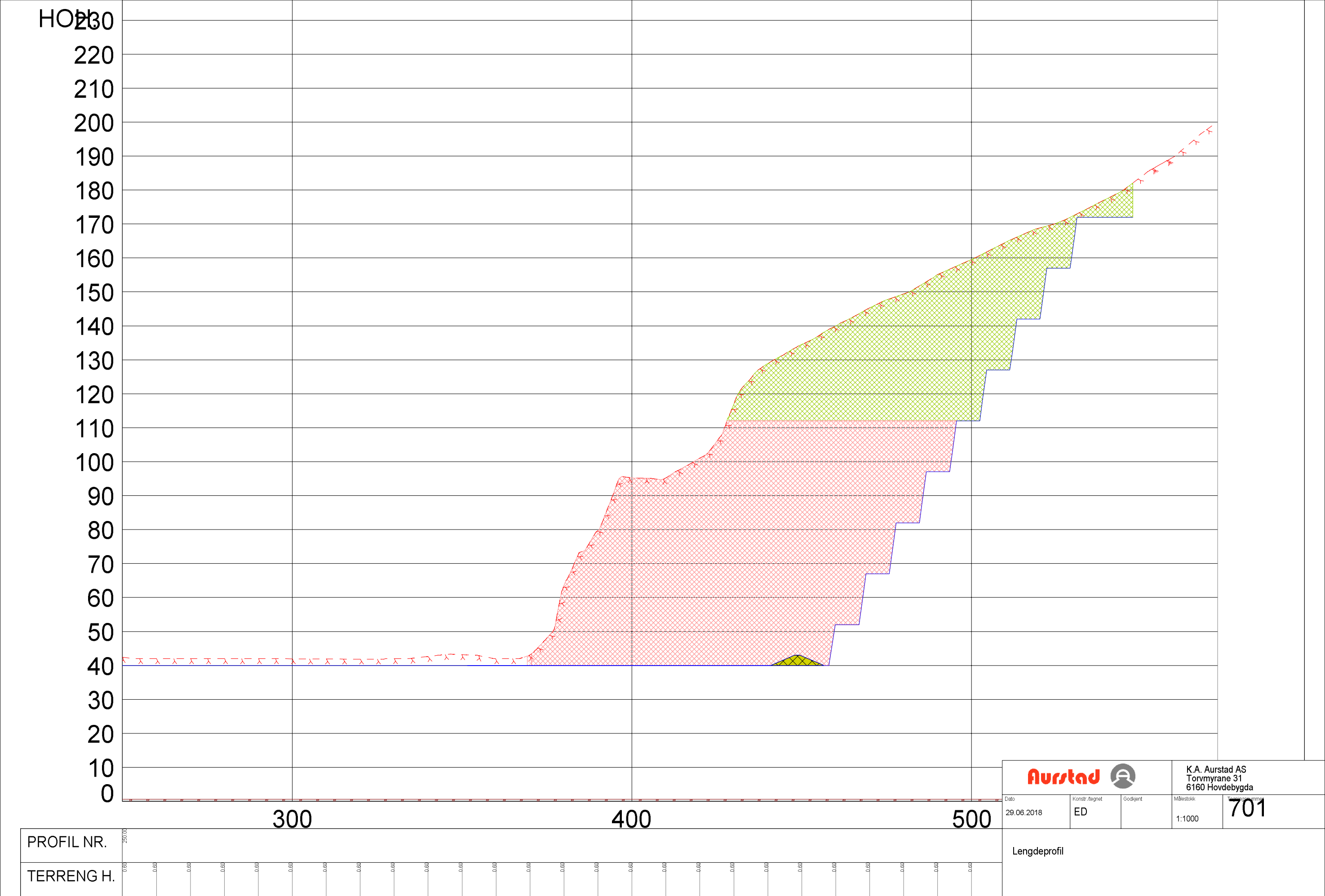
 Massetak

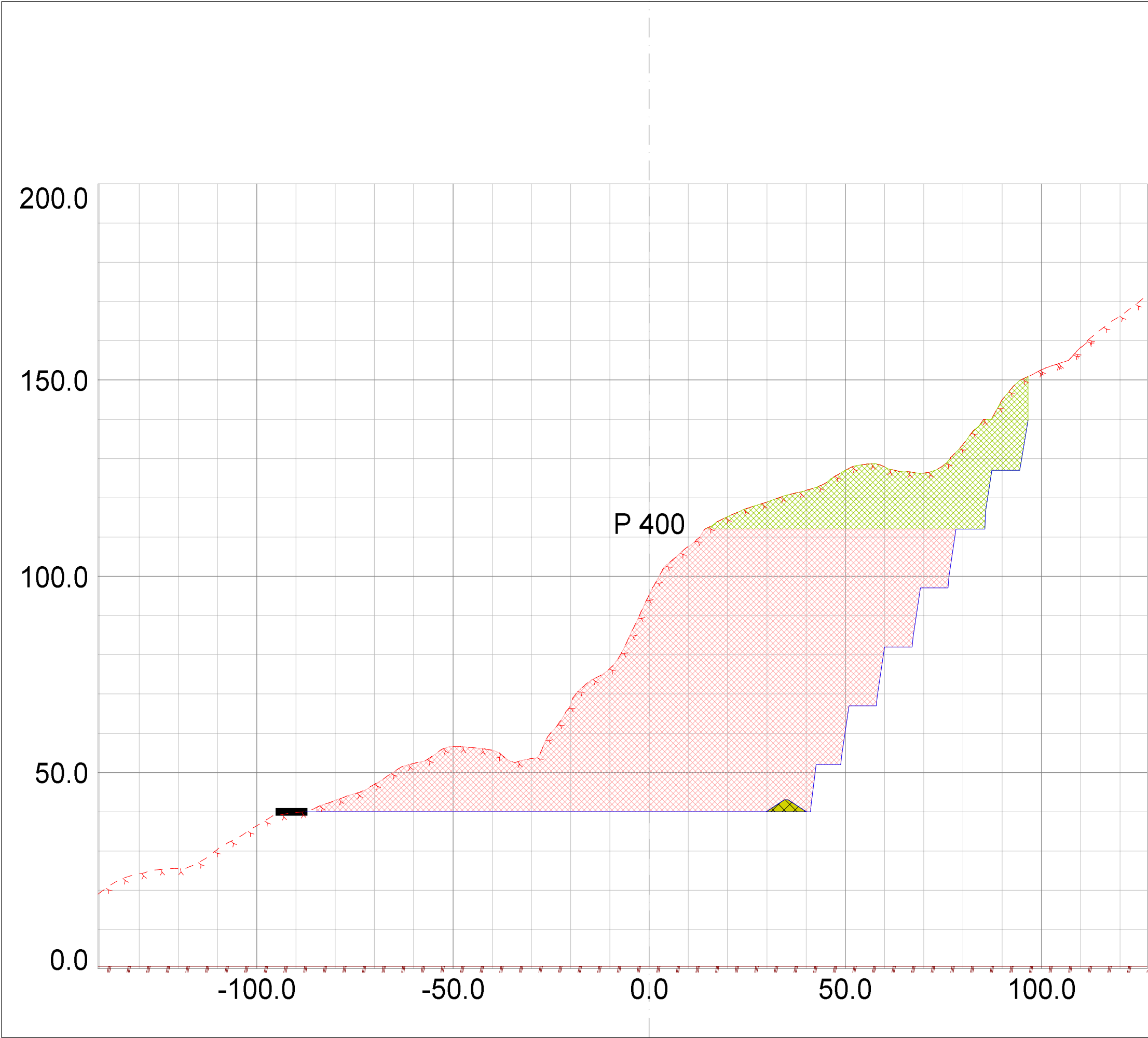
				K.A. Aurstad AS Torvmyrane 31 6160 Hovdebygda	
Dato 02.05.2017	Konstr./tegn SAH	Godkjent	Målestokk 1:15000	Tegningsnummer 801	

Oversiktskart
Massetak Greivneset

LAGTYPER

Fys.Gmi 1: Vegsituasjon40

Fys.Gmi 6: Terrengform40

Fys.Gmi 102: Ferdig planert

Fys.Gmi 109: Vegsituasjon40

Fys.Gmi 111: Voll

Av.snitt 40500: Byggegropp

MASSETYPER

Masserapport for: SFI\Tversnittlinje.sfi

Standard: Ingen

100: Etappe 1

Profil Rå mengde

400.000 1090.096 m2

101: Etappe 2

Profil Rå mengde

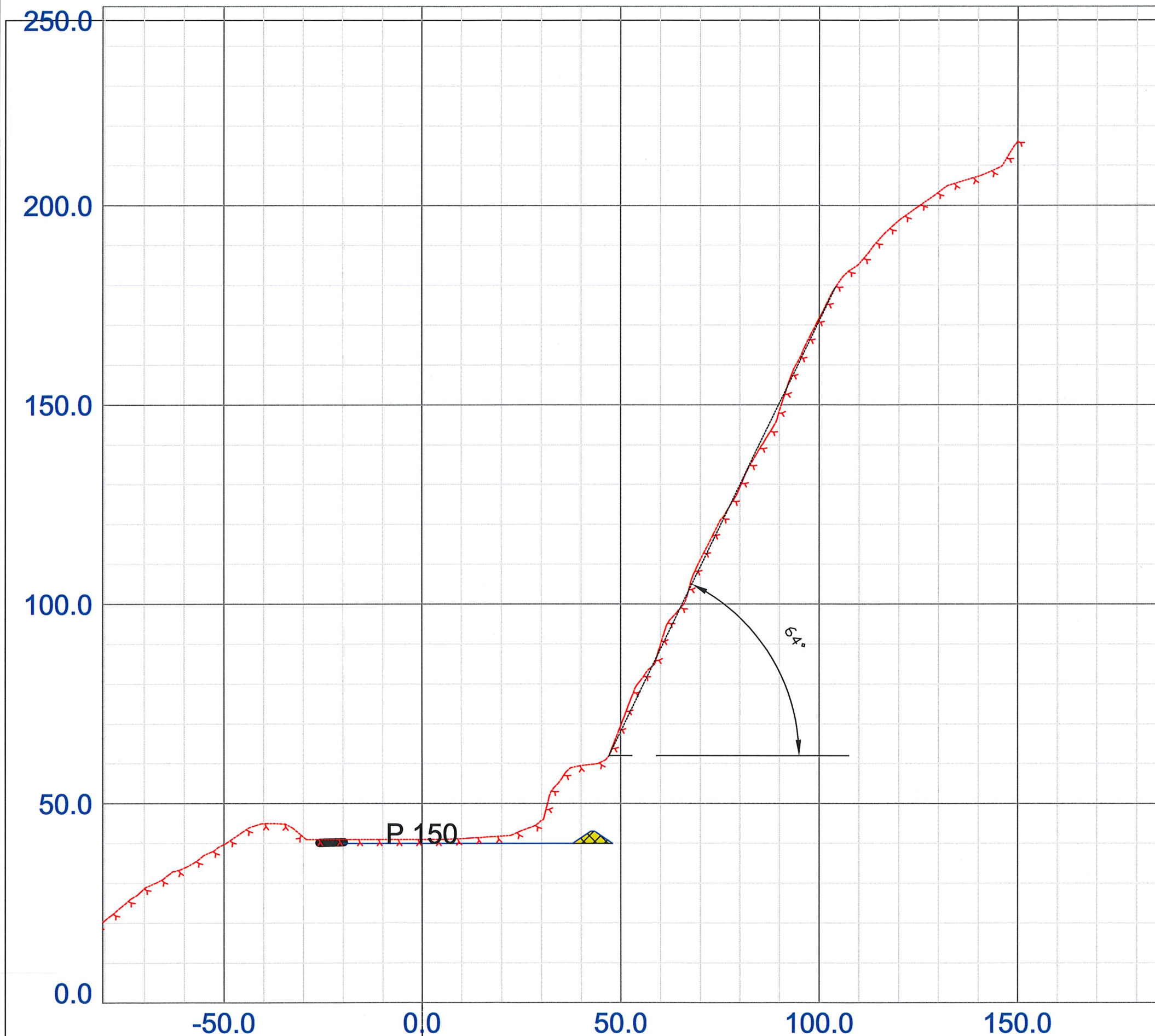
400.000 5767.494 m2

102: Voll

Profil Rå mengde

400.000 16.907 m2

		K.A. Aurstad AS Torvmyrane 31 6160 Hovdebygda		
Dato	Konstr./tegnet	Godkjent	Målestokk	Tegningsnummer
28.06.2018	ED		1:1000	808
Tverrprofil Brudd				

LAGTYPER

 Fys.Gmi 6: Terrengform40
 Fys.Gmi 102: Ferdig planert
 Fys.Gmi 109: Vegsituasjon40
 Fys.Gmi 111: Voll

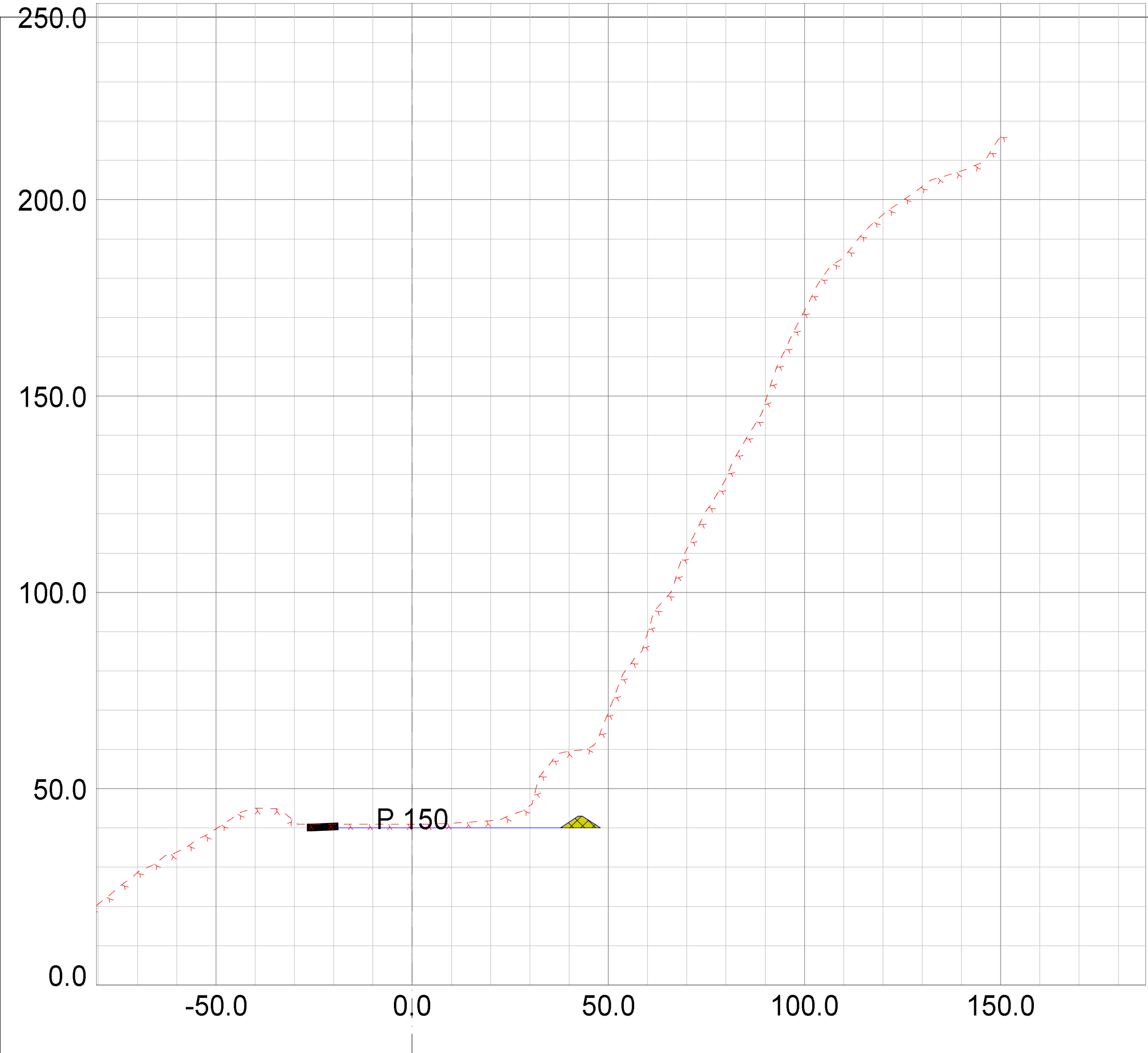
MASSETYPER

Masserapport for: SF\ITverssnittlinje.sfi
 Standard: Ingen

 102: Voll

		K.A. Aurstad AS Torvmyrane 31 6160 Hovdebygda		
Dato	Konstr./tegnet	Godkjent	Målestokk	Tegningsnummer
29.06.2018	ED		1:1000	809

Tverrprofil
 Naturlig skjæring

LAGTYPER

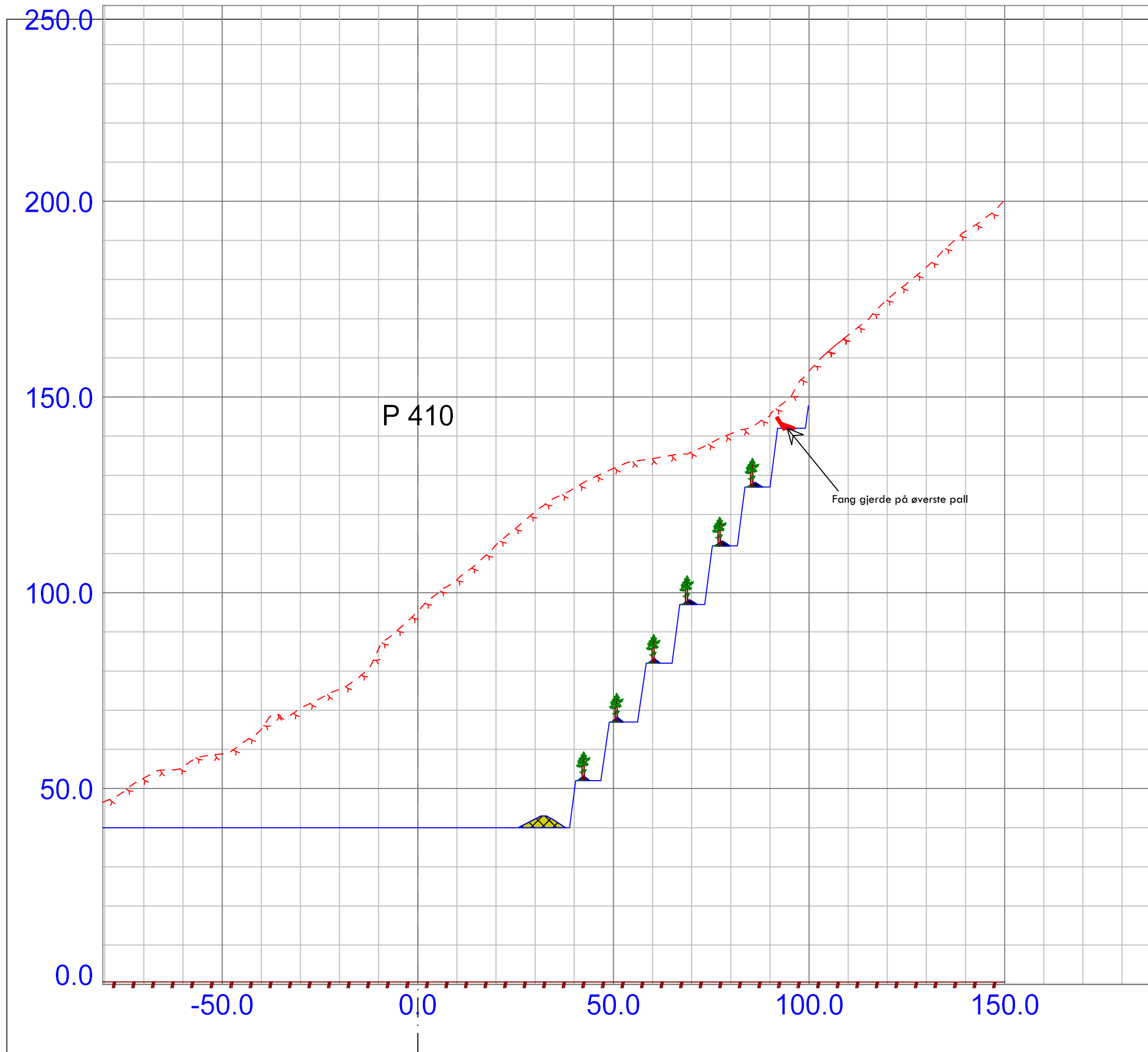
- Fys.Gmi 6: Terrenform40
- Fys.Gmi 102: Ferdig planert
- Fys.Gmi 109: Vegsituasjon40
- Fys.Gmi 111: Voll

MASSETYPER

Masserapport for: SFI\Tverssnittlinje.sfi
Standard: Ingen
102: Voll
Profil Rå mengde
150.000 16.658 m2

			K.A. Aurstad AS Torvmyrane 31 6160 Hovdebygda	
Dato 29.06.2018	Konstr./tegnet ED	Godkjent	Målestokk 1:1000	Tegningsnummer 809

Tverrprofil
Naturlig skjæring

LAGTYPER

- Fys.Gmi 1: Vegsituasjon40
- Fys.Gmi 6: Terrengform40
- Fys.Gmi 109: Vegsituasjon40
- Fys.Gmi 111: Voll
- Fys.Gmi 112: Tilbakeføring_masser
- Fys.Gmi 113: Fanggjerde
- Fys.Gmi 114: Fanggjerdee
- Av.snitt 40500: Byggegropp

MASSETYPER

Masserapport for: SFI\Tverssnittlinje.sfi
Standard: Ingen

- 102: Voll
Profil Rå mengde
410.000 20.444 m2
- 103: Tilbakef masser
Profil Rå mengde
410.000 12.290 m2
- 104: Fanggjerde
Profil Rå mengde
410.000 1.604 m2

K.A. Aurstad AS
Torvmyrane 31
6160 Hovdebygda

Dato	Konstr. tegnet	Godkjent	Målestokk	Tegningsnummer
04.10.2018	ED		1:1000	811

Tverrprofil
Avslutningsplan

Oppdragsgiver: KA Aurstad AS
Oppdragsnavn: Bistand KA Aurstad Bistand ingeniørgeologi
Oppdragsnummer: 620354-01
Utarbeidet av: Leif Egil Friestad
Oppdragsleder: Leif Egil Friestad
Tilgjengelighet: Åpen

NOTAT Ingeniørgeologisk vurdering steinbrudd Greifsneset

1. INNLEDNING	1
2. GEOLOGI.....	2
3. SKRED	2
4. VURDERINGER	3
4.1. Ingeniørgeologi	3
4.2. Skred	4

1. INNLEDNING

Asplan Viak AS er engasjert av Aurstad AS til å bistå i forbindelse med ferdigstilling av masseuttaket på Greifsneset i Volda kommune. Aurstad AS har fått brev fra DirMin hvor det blir etterspurt ingeniørgeologisk vurdering av skjæringsveggene og permanent veggvinkel når bruddet er avsluttet.

Det blir også nevnt aktsomhetsområder som bør omtales. Bruddet ligger innenfor aktsomhetsområdet for snøskred, steinsprang og jord- og flomskred.

Figur 1: Oversikt over dagens situasjon.

2. GEOLOGI

Berget i området består av ulike typer gneis. Gneisen er tydelig lagdelt med fall mot NØ inn i skjæring. Fallet til lagdelinga varierer mellom 30 – 50 grader. I tillegg til lagdelinga er det registrert 2 ulike sprekkeseett. Disse sprekkesetta er steile med fall mellom 75 – 90 grader. Strøketninga til disse sprekkesetta er om lag NNØ-SSV og NV-SØ. Se oversiktstegning, Figur 2, for indikering av sprekkereetninger.

Sprekkeavstanden varierer, men er hovedsakelig fra 0,5 -1 m for alle sprekkesettene. Det er stedvis tettere oppsprukket, men dette kan også forårsakes av påvirkninger fra sprengning.

Det er hovedsakelig dagfjellet som er mest oppsprukket, de øverste 5-6 meterne. Lengre ned fremstår berget mer kompakt. Generelt er berget lite – moderat oppsprukket. Det er ikke registrert dominerende slepper med sprekkefyll. Sprekkene fremstår som plane og ru.

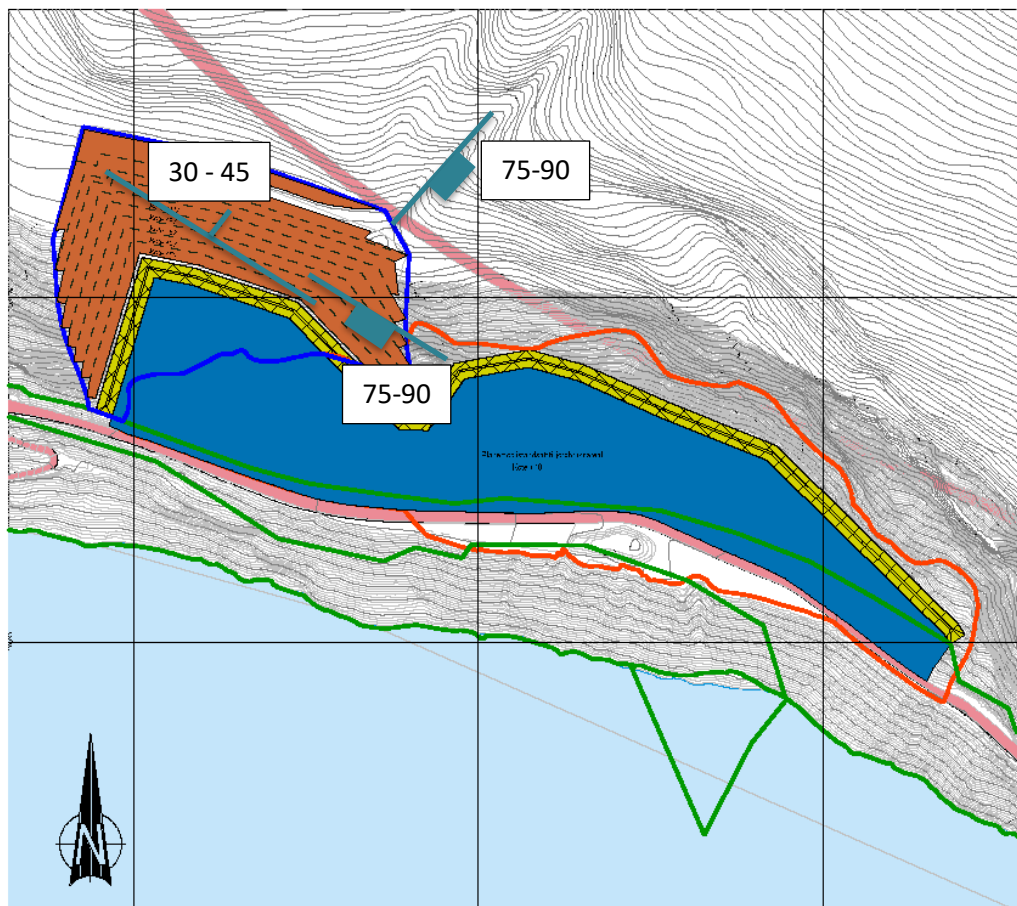
Det er noe vann som kommer ned et «gjøl» i terrenget. Dette renner hovedsakelig oppå berget, og det er lite tegn til inntrengning i sprekker.

3. SKRED

Området ligger innenfor aktsomhetsområder for alle typer skred. Terrenget har tynt løsmassedecke og har vegetasjon og skog helt til toppen av fjellsiden over aktuelt område. Terrenget er stort sett

brattere enn 45 grader over store deler av steinbruddet. Det er et definert «gjøl». Dette kommer i kanten av det planlagte uttaket.

4. VURDERINGER

Figur 2: Oversikt over planlagt berguttak, merka brunt. I tillegg er lagdeling og sprekkeorienteringer vist.

4.1. Ingeniørgeologi

Figur 2 viser oversiktssituasjon av planlagt uttak. Basert på sprekkegeometrien i området er det gunstige sprekkeretninger i området for å oppnå stabil endevegg. Lagdelinga har fall inn i skjæringa med fall 30 – 45 grader, slik at denne ikke utgjør en risiko hverken for utglidning eller blokkutvelting (topling) i endeveggen.

De to andre gjennomgående sprekkesettene er steile, og er steilere enn det endelig skjæringsvegg er tenkt. Det gjør at de hver for seg ikke utgjør en risiko for utglidning i skjæringsveggene. I kombinasjon kan sleppene danne avgrensede kiler som kan gli ut. Disse er avgrensa og sikres ved behov etter hver utførte pall.

Siden sprekkeavstanden ligger i området 0,5 – 1 meter vil det være opp mot 1 m³ store blokker som potensielt kan løses ut. Denne blokkstørrelsen er fullt mulig å sikre forsvarlig under uttak av pall.

4.2. Skred

Hele fjellsiden over bruddet består hovedsakelig av vegetasjon og skog, samt har tynt løsmassedekke. Dette gjør at det er mindre sannsynlig at det skal forekomme jord- og flomskred samt snøskred. Bruddet er derimot utsatt for steinsprang. For å sikre mot steinsprang frem til det blir etablert fanggjerde i øvre del av steinbrudd, blir arbeidet stoppet ved nedbørsmengder som øker faren for steinsprang. Det er også utført noe boltesikring av blokker på topp av steinbrudd.

KILDER

Kartgrunnlag mottatt fra Aurstad AS

Svarbrev fra Aurstad til DirMin datert 29.06.2018

01	28.08.18	Nytt dokument	LEF	VN
VERSJON	DATO	BESKRIVELSE	UARBEIDET AV	KS

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Asbjørn Moltudal

Arkivsak nr.: 2018/1817

Arkivkode: 223

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
159/18	Formannskapet Kommunestyret	30.10.2018

PROSJEKTMIDLAR - VOLDA CAMPUS ARENA

Administrasjonen si tilråding:

Kommunestyret vedtek å løyve inntil kr. 1.944.000,- i samband med gjennomføring av anbudsarbeidet for Volda Campus Arena. Summen inngår som del av kommunen si avsette totalramme for prosjektet.

Vedtaket om midlane knytt til prosjektleiing fram til godkjent bygg samt innleige av lokal byggeleiing, om lag kr. 1.560.000,- , vert gjort på vilkår av at kommunen oppnår tilfredsstillande avtalar og endeleg vedtak om igangsetjing.

Dekning: kto 12700.1200.380 Prosj 801750 som vert tilført tilsvarande sum frå disposisjonsfondet.

Vedleggsliste:

- Søknad frå Volda Campus Arena v/A. Bakke om tilskot på kr. 1.944.000,- i samband med anbudsarbeidet for Volda Campus Arena.

Uprenta saksvedlegg:

Samandrag av saka:

I samband med kostnader knytt til gjennomføring av anbudet, samspelfase til totalentreprenør er valt, prosjektleiing fram til godkjent bygg samt innleige av lokal byggeleiing for Volda Campus Arena, vert det søkt om inntil kr. 1.944.000,- for å dekke kostnader knytt til arbeidet.

Rådmannen rår til at kommunen løyver midlane innanfor kommunen si totalramme for prosjektet.

Saksopplysningar/fakta:

Formannskapet vedtok i møte 21.02.2017 PS sak 33/17 å godkjenne oppstart av planprosess for detaljregulering av område O7 på Røysmarka i regi av Volda Campus Arena AS.

Vidare finn ein grunn til å minne om kommunestyret sitt vedtak den 24.11.2016, i sak PS 143/16 som gav retning om planprosessen. Vedtaket er sitert i PS-sak 31/17.

Kommunestyret har i to omgangar i 2017 vedteke å forskottere midlar innanfor totalramma for prosjektet (jfr. Sak 17/74 dok 13 og 31);

PS-sak 31/17 Kommunestyret 30.03.17 i samband med reguleringsarbeidet	kr. 200.000,-
PS-sak 142/17 Kommunestyret 18.12.17 også i samband med reguleringsarbeidet	kr. 230.000,-
Hittil løyvd	kr. 430.000,-

Summane inngår som del av kommunen si avsette totalramme for prosjektet. Desse midlane er førebels utbetalt.

Om denne søknaden syner eg til det som går fram av skrivet frå VCA;

Prosjektet går no inn i ei ny fase. Gjennomføring av anbudsfasen og samspelsfasen i inneværande år med mål om signering av kontrakt med totalentreprenør i februar og oppstart av byggeprosjektet i februar/mars 2020.

Som avtalt vil VCA leige inn nødvendige ressursar og kompetanse for å få gjennomført prosjektet i henhold til dei krav som både VCA og Volda Kommune stiller til gjennomføring og kvalitetssikring, regulert bl.a. i gjennomføringsavtalen mellom partane. Vi har lagt fylgjande budsjett til grunn for vår søknad:

Utføring av grunnprøver Joplassen, 50% av tilbodspris	kr 184.000,-
KG prosjekt, samspelsfasen fram til totalentreprenør valgt	kr 200.000,-
KG prosjekt, prosjektleiing fram til godkjent bygg	kr 460.000,-
Innleie av lokal byggeledelse, KS og SHA-ansvar (900 timar)	kr 900.000,-
Diverse innleie, reisekostnader og uforutsatte kostnader	kr 200.000,-
SUM søknad	kr 1.944.000,-

Alle prisar er ekskl mva.

Det vert elles teke atterhald om endring av kostnader i løpet av prosessen vidare. Søknaden fylgjer vedlagt til vitende.

Det går fram ovanfor at fleire av elementa i søknaden (om lag kr. 1.560.000,-) er kostnader som kjem etter at totalentreprenør er valt og byggeprosessen er sett i gang.

Kommuneplan samfunnsplan

Er vurdert i tidlegare saker.

Helse og miljøkonsekvensar:

Er vurdert i tidlegare saker.

Økonomiske konsekvensar:

Vert avklara gjennom planprosess, og gjennom eigne saker om økonomisk medverknad frå kommunen.

I denne omgang er det no ei sak om medverknad/økonomisk bidrag knytt til gjennomføring av anbudet, samspelfase til totalentreprenør er valt, prosjektleiing fram til godkjent bygg samt innleie av lokal byggeleiing.

Seinare må det fremjast eiga sak om kommunalt engasjement ev avtale som regulerer kommunen sitt bidrag og leigeforhold i forkant av utbygging.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Er avklara gjennom planprosess.

Vurdering og konklusjon:

Med bakgrunn i søknaden frå Volda Campus Arena AS, kommunestyret sine tidlegare vedtak nemnt ovanfor, finn rådmannen å rå til å løyve inntil kr. 1.944.000,- til det vidare arbeidet med prosjektet. Eg vil likevel tilrå at midlane knytt til prosjektleiing fram til godkjent bygg samt innleige av lokal byggeleiing, om lag kr. 1.560.000,- , vert gjort på vilkår av at kommunen oppnår tilfredsstillande avtalar og endeleg vedtak om igangsetjing.

Rune Sjurgard
Rådmann

Asbjørn Moltudal
Ass.rådmann

Utskrift av endeleg vedtak:

Volda Campus arena as
Oppvekstsjefen
Høgskulen i Volda
Utvikling
Teknisk sektor
Rådmannen

Volda Kommune
v/ Rådmann Rune Sjurgard
6100 Volda

24.09.18

Søknad om forskottering av prosjektmidler til Volda Campus Arena AS

Viser til møter og samtaler i denne forbindelse.

VCA har no lagt bak seg ei aktiv og ressurskrevjande periode med utvikling og ferdigstilling av anbudsunderlag med tilhøyrande teikningar for Volda Campus Sparebank 1 Arena. Anbudspapira vart lagt ut på Doffin 14.09.18.

Dette arbeidet er i stor grad finansiert gjennom sponsormidler og gåver frå det lokale næringsliv - 1.420 mill av samla kostnad på ca 1.870 mill, tilsvarande om lag 75 %.

Prosjektet går no inn i ei ny fase. Gjennomføring av anbudsfasen og samspelsfasen i inneværande år med mål om signering av kontrakt med totalentreprenør i februar og oppstart av byggeprosjektet i februar/mars 2020.

Som avtalt vil VCA leige inn nødvendige ressursar og kompetanse for å få gjennomført prosjektet i henhold til dei krav som både VCA og Volda Kommune stiller til gjennomføring og kvalitetssikring, regulert bl.a. i gjennomføringsavtalen mellom partane. Vi har lagt fylgjande budsjett til grunn for vår søknad:

Utføring av grunnprøver Joplassen, 50% av tilbudspris	kr 184.000,-
KG prosjekt, samspelsfasen fram til totalentreprenør valgt	kr 200.000,-
KG prosjekt, prosjektleiing fram til godkjent bygg	kr 460.000,-
Innleie av lokal byggeledelse, KS og SHA-ansvar (900 timar)	kr 900.000,-
Diverse innleie, reisekostnader og uforutsatte kostnader	kr 200.000,-
SUM søknad	kr 1.944.000,-

Alle prisar er ekskl mva.

Vi forutset at kjøp av vidare arkitekttjenester blir tiltransportert valgte hovedentreprenør og at dette blir ein del av totalkostnaden der.

Vi tek forbehold om at kostnadsbildet vil kunne endre seg i den vidare prosess ut frå endelig beskrivelse og rolleavklaring mellom VCA, totalentreprenør og dei endelige krav som Volda Kommune stiller til rapportering i gjennomføringsavtalen. Sluttsummen blir også påverka av endelig utforming og beskrivelse av avtalen med ekstern konsulent når det gjeld lokal byggeleiing.

Vi legg vidare til grunn i ovennevnte tall at ein oppnår momskompensasjon. VCA vil søke førehandsregistrering i mva-registeret straks leigeavtalane med Volda Kommune og Møre og Romsdal Fylke er etablert. Dette vil gje løpande mva-refusjon i byggeperioda.

Det vil sjølvsagt i den vidare prosess vere ein tett dialog med Volda Kommune i forkant av inngåing av forpliktande avtarar for byggeleing.

Vi ber om rask sakshandsaming og ser fram mot fortsatt eit tett og godt samarbeid i prosjektet.

Venleg helsing
Volda Campus Arena AS

Arild Bakke
styreleiar

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Asbjørn Moltudal	Arkivsak nr.:	2018/582
		Arkivkode:	023

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
160/18	Formannskapet Kommunestyret	30.10.2018

SØRE SUNNMØRE TINGRETT - DOMSTOLGRENSER

Administrasjonen si tilråding:

Kommunestyret syner til saksutgreiinga under og krev;

1. Nei til raskare avklaring av ny domstolsstruktur. Kommisjonen skal fylgje det vedteke mandatet og framdriftsplan og legge fram ein samla NOU i august 2020.
2. Før det vert gjort vedtak om domstolstruktur skal kommunane høyrast.
3. Ny domstolsstruktur og organisering skal handsamast politisk i Stortinget.
4. Eventuelle samanslåingar eller felles leing av domstolar skal skje frivillig og med bakgrunn i lokal semje.

Vedleggsliste:

- Skriv frå Kvitseid kommune d.s. 09.08.2018 Opprop domstolorganisering og strukturendring m/vedlegg
- Skriv frå div. advokatar d.s. 01.03.2018 vedkomande endring av domstolgrenser.

Uprenta saksvedlegg:

- Evaluering av strukturendringene i førsteinstansdomstolene 06.10.2010.

Samandrag av saka:

Justis- og beredskapsdeptet. har sett ned eit utval som skal greie ut domstolane si organisering. Utvalet skal gje si innstilling til justis- og beredskapsdeptet. innan 11. august 2020. Tidlegare i år bestemte Justisdepartementet at spørsmålet om sjølve **domstolstrukturen** skal lyftast ut i **eigen utgreiing med frist allereie i oktober 2019.**

Rådmannen er svært kritisk til prosessen det no er lagt opp til med å framskande strukturutgreiinga. Dette vil kunne medføre at Stortinget ikkje får ei felles sak til handsaming.

I tillegg er rådmannen og kritisk til at prosessen om omorganisering ikkje legg opp til å involvere det lokal/regionalpolitiske nivået, då det ikkje berre er dei statlege arbeidsplassane ved Søre Sunnmøre tingrett som ved denne **utgreiinga er sett i spel**, men også i stor grad vilkåra for vekst og utvikling av eit heilskapeleg næringsliv i heile Eiksundregionen. Eg syner i den samanheng til grunngevingane lenger nede i saksutgreiinga.

Saksopplysningar/fakta:

Volda kommune er kjent med at regjeringa i 2017 sette ned eit utval som skal utgreie domstolane si organisering. Utvalet skal gje si innstilling til justis- og beredskapsdeptet. Innan 11. august 2020.

Mandatet var:

- Domstolsoppgåver og organisering
 - Domstolens og dommerens uavhengighet
 - Saksbehandling i ankeinnstans
 - Domstolstruktur

Det har ved fleire høve tidlegare gjort forsøk på strukturendring i domstolorganiseringa. Seinast i 2014 vart det gjort samlokalisering mellom fire tingrettar og jordskifterettar samt samanslåing av seks tingrettar til tre gjennomført.

Det vidare arbeidet med samanslåingar vart stoppa av **Justiskomiteen** sidan det ikkje var Stortingsfleirtal for vidare gjennomføring av prosessen.

Grepet som no vert gjort ved at Regjeringa framskundar Domstolkommisjonen si strukturutgreiing og legg fram resultatet i 2019, eit år før NOU skal ut på høyring, er **ikkje politisk bestemt**, og kan tolkast som om Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen ynskjer å overstyre prosessen for å unngå at Stortinget får ei felles sak til handsaming.

Ordføraren har tidlegare i haust saman med ei rekkje andre ordførarar støtta krav om;

- **Nei til raskare avklaring av ny domstolsstruktur. Kommisjonen skal fylgje det vedtekte mandatet og framdriftsplanen, og legge fram ein samla NOU i august 2020.**
- **Ny domstolsstruktur skal handsamast politisk i Stortinget.**

Statlege arbeidsplassar i «Eiksundregionen»

Det vert i ulike samanhengar rettvís påpeika at Volda kommune har ein stor andel offentlege arbeidsplassar. Ser ein derimot på arbeidsmarknad-/pendlingsregionen «Eiksundregionen», ligg denne delen av fylket, med unntak av «Kristiansundregionen» lågt med omsyn til statlege arbeidsplassar i høve til resten av fylket. Samvirket mellom den sterke og viktige maritime næringa på ytre delen av «Eiksundregionen» og industrien i Ørsta på den eine sida og dei offentlege/statlege arbeidsplassane i indre del av regionen (les; m.a sjukehus, Helfo, høgskule, lånekaske, tingrett og jordskifterett) har vore avgjerande for den positive utviklinga som har skjedd i «Eiksundregionen» spesielt etter at Eiksundsambandet kom på plass. Når Møre og Romsdal i tillegg ligg svært lågt med statlege arbeidsplassar i høve til resten av landet vil ein måtte hegne om dei statlege arbeidsplassane ein har og heller kunne ha krav om at fleire vert tilført fylket og regionen. Spesiell når dei arbeidsplassane ein har er svært velfungerande, lette å rekruttere til, kjem godt ut økonomisk og i tillegg er effektive.

	Folketal	Arbeidspl.	Statlege	Del statlege	Arb.ledige*
Eiksundregionen	48 188	22 080	1 357	6 %	3,5 %
Ålesundsregionen	96 889	48 128	4 481	9 %	2,1 %
Moldere regionen	65 303	31 400	3 280	10 %	2,4 %
Kristiansundsregionen	55 894	25 206	1 490	6 %	2,6 %
Sum Møre og Romsdal	266 274	126 814	10 608	8 %	2,5 %
Sum landet	5 258 317	2 591 904	297 875	11 %	2,5 %

*1 Sept. 2017 NAV

Kjelde: SSB
Attraktive byar og
tettstader. M&Rfylke

Søre Sunnmøre tingrett - historisk

Søre Sunnmøre tingrett i Volda har eksistert sidan 1798. Inntil 1967 var rettskrinsen til Søre Sunnmøre tingrett samansett av kommunane Vanylven, Sande, Herøy, Ulstein, Hareid, Ørsta og Volda. I 1967 vart Hareid og Ulstein flytta over til Sunnmøre tingrett sin rettskrins med rettsstad i Ålesund, slik at i dag er det Vanylven, Sande, Herøy, Ørsta og Volda som tilhøyrer vår rettskrins.

Søre Sunnmøre tingrett i dag

I dag er det sju stillingsheimlar i Søre Sunnmøre tingrett. Desse er fordelt på sorenskrivar, 2 dommarfullmektigar og fire sakshandsamarar. Dommarfullmektigstillingane er engasjementsstillingar med maksimalt tre års tilsettingstid (dette er lovregulert).

God tilgang på kvalifisert arbeidskraft – god rekruttering

Søre Sunnmøre tingrett har hatt og har, svært mange søkjarar til ledige stillingar ved embetet, heilt på linje med og også fleire søkjarar enn ved større domstolar i byane.

Då sorenskrivarstillinga vart utlyst i august 2011, var det 15 søkjarar til stillinga. Til samanlikning var det berre fire søkjarar til stillinga som sorenskrivar i landet sin største tingrett, Oslo tingrett, og berre fem søknader til stillinga som sorenskrivar i Kristiansand tingrett, no i 2018.

Det var 59 søkjarar til ledig sakshandsamarstilling i 2015 og 46 søkjarar til sakshandsamarstillinga som vart lyst ut i 2017.

Vidare har ein i snitt hatt om lag 25 søkjarar på dommarfullmektigstillingane når dei vert lyst ut. Dette gjer at ein kan tilsette dommarfullmektigar med relativt lang røynsle som til dømes advokatar, slik at opplæringstida vert kort, og slik at dei kan dømme i alle saker dei etter lova har høve til å dømme i.

Mange av dei som søker, er fødd og har vakse opp i regionen og som ynskjer å flytte heim, eller som er sambuar eller gift med nokon som er herifrå og som ynskjer å flytte heim eller har flytta hit.

Dersom ein i kommunane i regionen har eit ynskje om å lokke til seg innbyggjarar med høgare utdanning, vil det å behalde tingretten i Volda kunne medverke til å lykkast med dette. Tingretten på Søre Sunnmøre har dei fem siste åra har hatt tilsette busett i Stryn, Volda, Ørsta, Herøy, Ulstein og Ålesund.

Det er ikkje empirisk grunnlag for å hevde at kvaliteten på dei tenestane som vert ytt i små domstolar, er dårlegare enn i dei større og utifrå søkjarmassa til våre ledige stillingar, kan det sjå ut som om vi har vel så gode kandidatar å velje mellom her i Volda som det dei har i Oslo.

Tingretten som utgangspunkt for lokalt næringsliv

Å vere dommarfullmektig hjå Søre Sunnmøre tingrett har synt seg å vere eit nyttig springbrett for å starte eigen advokatpraksis etter at dei var endt dommarfullmektig tid. Mange av dei advokatane som arbeider anten i eige firma eller i advokatfirma etablert i Eiksundregionen har vore dommarfullmektigar ved Søre Sunnmøre tingrett.

Tingretten gjev advokatar og eigedomsmeklarar i rettskrinsen oppdrag som bustyrarar i konkurs og ektefelleskiftesaker og som medhjelparar i tvangssal.

Tingretten er **såleis eit svært viktig utgangspunkt** for eit juridisk kompetansemiljø og advokatane i rettskrinsen støttar difor aktivt opp om tingretten. Sjå vedlagde skriv d.s. 01.03.2018.

Etter at Domstoladministrasjonen sitt forsøk på å legge ned tingretten i 2015, vart stansa politisk, har det kome til fleire nyetableringar og utvidingar av advokatkontor i rettskrinsen (mellom anna har Judicia opna kontor i Ørsta, Øverby Gjørtz har utvida i Ørsta og Holvik&Angelshaug har etablert seg i Volda).

Det er ofte tilreisande både advokatar, partar, vitner, sakkyndige og andre aktørar i samband med avvikling av rettssaker. Desse bur på hotella i rettskrinsen og nyttar seg av dei øvrige servicetilboda vi har som butikkar, cafe, restaurant med vidare.

Det er såleis ikkje berre dei statlege arbeidsplassane ved Søre Sunnmøre tingrett som ved denne **utgreiinga er sett i spel**, men også i stor grad vilkåra for vekst og utvikling av eit næringsliv i heile Eiksundregionen. Utviklinga i Eiksundregionen er i stor grad bygt på eit velfungerande samkvem mellom den maritime næringa på ytre delen av «Eiksundregionen» og industrien i Ørsta på den eine sida og dei offentlege/statlege arbeidsplassane i indre del av regionen (les; m.a sjukehus, Helfo, høgskule, lånekasse og tingrett) på den andre. Avstandane i regionen og Eiksundsambandet har gjort det mogleg å pendle mellom dei ulike kommunane. Dette har såleis sikra kompetanse både innanfor offentlig og privat næring, og gjort sitt til at m.a. familiar med høg utdanning har kunna flytta attende til regionen og fått arbeid for baa partar.

Kommunen er difor svært kritisk til at prosessen om omorganisering ikkje legg opp til å involvere det lokal/regionalpolitiske nivået, men framskundar strukturutgreiinga og tilsynelatande ynskjer å overstyre prosessen for å unngå at Stortinget får ei felles sak til handsaming.

Nærleik til brukarane

Tingretten har fleire besøkjande kvar dag som kjem innom med spørsmål knytt til skiftespørsmål i samband med dødsfall, som ynskjer rådgiving i korleis ein skal gå fram i sivile saker, notarialtenester eller har andre spørsmål.

Tingretten tilbyr og notarialtenester også til innbyggjarar utanfor rettskrinsen. I ein periode i 2013-2014 førte Søre Sunnmøre tingrett statistikk over kva kommune dei ulike som kom innom for notarialtenestar (ikkje vigslar) budde i. I tillegg til kommunane i rettskrinsen, kom det brukarar frå kommunar i Sogn og Fjordane, somme frå Hareid, og om lag 40% av dei som kom for å få notarialtenester budde i Ulstein kommune.

Notarialtenestar er det einaste området tingretten tilbyr tenestar, der brukarane sjølve kan velje kva for tingrett dei vil oppsøke. Søre Sunnmøre tingrett har såleis godt merka effekten av både Eiksundtunnellen og Kvivsvegen.

Kort reiseveg er viktig for å sikre god kvalitet på forklaringar frå vitne og partar. For mange vil det kunne vere ei belastning å møte i retten. Dersom ein i tillegg til dømes må overnatte på hotell eller reise i fleire timar før oppmøtetida, risikerer ein trøtte og uopplagte partar og vitne, noko som vil kunne ha innverknad på forklaringane som vert gitt.

Lokalkunnskap er også nyttig i fleire saker, mellom anna i skjøn der retten vert sett med skjønsmedlemmar frå området, nettopp for å ivareta omsynet til lokalkunnskap.

Offentleg transport er per i dag heller ikkje så godt utvikla i vår del av landet at det vil vere uproblematisk å kome seg tidseffektivt heimafrå og til dømes Ålesund som vil vere alternativet til Volda, frå alle bygder og tettstader i rettskrinsen. Sentralisering av domstolane vil såleis også innebere ein miljømessig ulempe ihft dagens struktur.

Økonomiargumentet

På fleire og fleire område ser ein at staten skal spare på sentralisering og skyve kostnadane over på brukarane. Er det rett at det skal vere slik? Spørsmålet føreset i tillegg at det faktisk er noko å spare på sentraliseringa. Evalueringa frå 2010 som vart gjort av den førre strukturendringa i domstolane, viser vel nettopp at det ikkje er grunnlag for å hevde at strukturendring medfører økonomisk gevinst, tvert i mot. M.a. var kostnader relatert til auka reisetid for aktørar og vitner, miljøeffektar og andre samfunnsøkonomiske kostnader ikkje teke med i den evalueringa. Ei sentralisering vil i alle høve skyve kostnadene over på brukarane.

Fråsegn frå div. advokatar

Rådmannen syner til vedlagde skriv frå div. advokatar d.s. 01.03.2018. Dette skrivet var sendt kommunen før Justisdepartementet bad om at spørsmålet om sjølve domstolstrukturen skal lyftast ut i eigen utgreiing.

I skrivet vert det peika på at tingretten;

- Har ein viktig og sentral funksjon for befolkninga på Søre Sunnmøre og at den er svært viktig for å oppretthalde eit godt advokattilbod for Søre Sunnmøre inkludert Ulstein og Hareid som i dag tilhøyrer Sunnmøre tingrett sin rettskrins med rettsstad i Ålesund
- Velfungerande tingrett.
- Ut frå geografiske tilhøve vil det vere naturleg å utvide domstolgrensen for Søre Sunnmøre tingrett til også å gjelde Ulstein og Hareid.
- Ynskjeleg med samlokalisering av Søre Sunnmøre tingrett og Søre Sunnmøre jordskifterett.

Kommuneplanen – samfunnsdelen.

Sikre og utvikle Søre Sunnmøre tingrett vil vere lekk i å nå dei viktige strategiske mål/tiltak påpeika i handlingsdelen til kommuneplanen sin samfunnsdel, som m.a:

- Kunne tilby ein variert arbeidsmarknad.
- Legge til rette for næringsutvikling og vidareutvikle kompetansesarbeidsplassar innanfor privat og offentlig sektor.
- Styrke og vidareutvikle bu- og arbeidsregionen

Vurdering og konklusjon:

Statsminister Erna Solberg sa m.a dette under presentasjonen av regjeringserklæringa i Stortinget 30. januar 2018:

«Regjeringen vil spre makt og myndighet. Norge er langstrakt og mangfoldig land. Utfordringene er ulike, innbyggernes ønsker og mål er forskjellige og forutsetningene for bosetting og verdiskaping varierer. Potensialet for utvikling skal ivaretas i alle deler av landet,

i distrikter og i byer. Økt innflytelse for enkeltmennesker, familier og lokalsamfunn vil bidra til løsninger som er bedre tilpasset den enkelte.»

Dei statlege arbeidsplassane som tingrett, jordskifte, høgskule og sjukehus er grunnleggjande infrastruktur for å oppretthalde distrikt som enda har berekraft i samfunnet. Søre Sunnmøre er ein samlande bu, service og arbeidsregion der desse institusjonane saman med flyplassen er det som gjer at vi kan ha eit konkurransekraftig næringsliv og kan rekruttere kompetanse til regionen. Dersom ein tek vekk desse statlege hjørnesteinane ved å flytte dei til Ålesund som ledd i ei byregionsatsing, så får ein ikkje anna effekt enn at byen veks på bekostning av randkommunane. Det kan stillast spørsmål om den statlege forvaltningsreforma er administrasjonsstyrt ved at direktørar i direktorat mv styrer etter bedriftsøkonomiske prinsipp utan å sjå samfunnsutviklinga i heilskap. Derfor er det svært viktig at spørsmål om strukturendringar vert lyfta opp til politisk nivå og får sine avgjerder i Stortinget. Da får ein iallfall ein test på kva utvikling regjering og Storting vil med utviklinga i ein region som t.d Søre Sunnmøre.

Med tilvising til utgreiinga ovanfor vil rådmannen tilrå at kommunestyret klart seier frå kva ein meiner om den prosessen som skjer med omsyn til organiseringa av domstolane.

I saksutgreiinga har rådmannen m.a. peika på nokre samfunnsmessige og regionale tilhøve som bør vektleggast i samband med arbeidet som pågår. Tingretten på Søre Sunnmøre spelar ei viktig samfunnsmessig rolle for heile «Eiksundregionen» og truleg etter kvart også mot Nordfjord. Rådmannen er redd denne rolla ikkje vert nok ivareteke slik prosessen no er lagt opp.

Rune Sjurgard
Rådmann

Asbjørn Moltudal
ass.rådmann

Utskrift av endeleg vedtak:

Domstolkommisjonen
Justisdepartementet
Søre Sunnmøre tingrett
Søre Sunnmøre jordskifterett
Ørsta kommune
Herøy kommune Sande kommune Vanylven kommune
Ulstein kommune
Hareid kommune

Justis- og beredskapsdepartementet
v. statsråd Sylvi Listhaug
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

SØRE SUNNMØRE TINGRETT - ENDRING AV DOMSTOLSGRENSER

Underskrivne advokatar som er brukarar av Søre Sunnmøre tingrett er kjent med at regjeringa i 2017 har sett ned eit utval som skal utgreie domstolane si organisering. Utvalet skal gje si innstilling til Justis- og beredskapsdepartementet innan 11. august 2020.

Vi meiner Søre Sunnmøre tingrett har ein svært viktig og sentral funksjon for befolkninga på Søre Sunnmøre.

Tingretten er også svært viktig for å oppretthalde eit godt advokattilbod for folket på Søre Sunnmøre. Vi viser til at dei aller fleste advokatkontor i Noreg er etablert i nærleiken av ein tingrett.

Søre Sunnmøre tingrett er etter vår erfaring velfungerande, men samanlikna med andre domstolar er den underbemanna. Mellom anna er det uheldig at den ikkje har tingrettsdommarstilling som den burde hatt i høve til saksmengde og det befolkningsgrunnlag den skal tene.

Utifrå dei geografiske tilhøva på Søre Sunnmøre er det naturleg å utvide domstolsgrensene slik at dei også omfattar kommunane Ulstein og Hareid. Domstolen vil då få eit befolkningsgrunnlag på ca. 50.000 noko som vil gje brukarane ei meir naturleg tilhøyrgheit med omsyn til reiseavstand.

Samfunnet har investert store midlar i betra infrastruktur på Søre Sunnmøre ved byggjinga av Eiksundsambandet. Dette har ført til at Ulstein og Hareid har fått fastlandssamband til Volda og kort reiseavstand til Søre Sunnmøre tingrett. Frå Ulstein og Hareid til Ålesund er ein derimot avhengig av ferje, og langt lengre reisetid.

Det er derfor naturleg at dette vert teke opp i samband med prosessen.

Det er vidare ynskjeleg at samlokalisering med Sunnmøre jordskifterett i Ørsta vert gjennomført og at dette vert teke med i vurderinga i samband med prosessen som no pågår i samband med nye lokale til tingretten.

Signert av desse advokatane, mars 2018, jf. vedlegg.

Espen Rekkedal
Sign.

Cathrin Lid Heilund
Sign.

Linda Brevik
Sign.

Cecilie Langva
Sign.

Thore Heggen
Sign.

Per Maurset
Sign.

Lars E. Sande
Sign.

Per Kjetil Stautland
Sign.

Nina Prestegarden Vatne
Sign.

Hege Stenkløv
Sign.

Reidar Blom
Sign.

Thomas Lundberg
Sign.

Roy Henning Haddal
Sign.

Atgeir Almestad
Sign.

Jørund Knardal
Sign.

Stad/dato..... Ørsta 1/3 - 18

.....
Sign.

ADVOKATFIRMA
ØVERBØ
GJØRTZ

Senioradvokat
Eспен Rekkedal
Vikegata 25, 6150 Ørsta
Mob. 957 77 108 - ere@ovgj.no
Org.nr. 917 088 128 MVA

Stad/dato. *Oslo 5/3-2018*

Catharina E. Lütke
Sign.

Stad/dato..... 07.03.2018

Sign.

Stad/dato... *1/3-18*

... *Käli Kaja*
Sign.

Hornindal, 01.03.2018

Thore Heggen

Thore Heggen
advokat

Stad/dato. Volda 9/3-2018

Ber Maurt
Sign.

Stad/dato..... *Volda 7-18*

[Signature]
.....

Sign.
Lars E. Sande
Advokat

Stad/dato.....060318

.....
Sign.

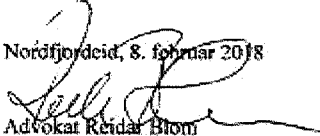
Stad/dato...Volda, 8/3-18

Nina P. Vatne

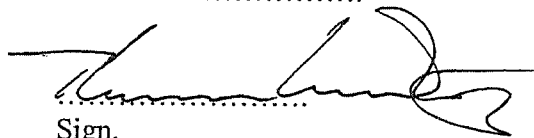
Sign.

Stad/dato Volda 08.03.18

Hege R. Stenklø
Sign.

Nordfjörðsdeild, 8. febrúar 2018

Advokat Reidar Blom

Stad/dato... VOLPA 8-03-2018

Sign.

TOVOLAT

Stad./dato. VOLDA 9/3-18

Sign.

Stad/dato.....

Sign.

Stad/dato... *Volda, 9.3.2018*

.....
Sign. *Jørund Knardal*

Advokat
JØRUND KNARDAL

Kviteseid kommune

Ordføraren

VOLDA KOMMUNE
Stormyra 2
6100 VOLDA

Ordførar Jørgen Amdam

Dykkar ref: Vår ref:
2018/1762-1

Saksh: Tarjei Gjelstad,
35 06 81 06
tarjei.gjelstad@kviteseid.kommune.no

Arkivkode: Dato:
09.08.2018

Opprop domstolsorganisering og strukturendring

Domstolsadministrasjonen har i fleire år vurdert organisering og strukturendringar med mål om å arbeide meir effektivt, økonomisk innsparing og betre service. Det har skjedd endringar på fleire felt, og det har vore samanslåingar og samlokaliseringar av domstolar.

I 2014 vart det gjort eit forsøk på ein større strukturendring. Resultatet vart samlokalisering mellom fire tingrettar og jordskifterettar samt samanslåing av seks tingrettar til tre. Det vidare arbeidet med samanslåingar vart stoppa av Justiskomiteen sidan det ikkje var Stortingsfleirtal for å gjennomføre prosessen.

Etter den tid har Domstolsadministrasjonen jobba med felles leing, dvs. at ein domstolsleiar skal leie fleire domstolar. Leiinga blir ofte lagt til ein større sentral domstol med den verknad at den mindre lokale domstolen ikkje har ein leiar på staden.

I 2017 sette Justisdepartementet ned ein kommisjon med dette som mandat:

- *Domstolsoppgåver og organisering*
 - *Domstolens og dommerens uavhengighet*
 - *Saksbehandling i ankeinstans*
 - *Domstolsstruktur*

Tidsramma for kommisjonen er at den skal legge fram sitt arbeid i ein NOU august 2020. NOU skal vidare ut på høyring og eit endeleg vedtak blir fatta i Stortinget etter høyringa.

Tidlegare i år bestemte Justisdepartementet at spørsmålet om sjølve domstolsstrukturen skal lyftast ut i ein eigen utgreiing med frist allereie oktober 2019. Bakgrunnen for dette er at kommisjonen ynskjer ein raskare avklaring på antal domstolar og struktur fordi mange av dei tilsette føler usikkerheit. Arbeidet med struktur skapar så stort engasjement at det kan gå utover dei andre oppgåvene til kommisjonen meiner kommisjonen sjølv.

Ref: <http://rett24.no/articles/fremskynder-utredningen-av-faerre-domstoler>

Postadresse: Kviteseidgt. 13
3850 KVITSEID
E-post: post@kviteseid.kommune.no

Telefon: 35 06 81 00
Telefaks: 35 06 81 01
Heimeside: www.kviteseid.kommune.no

Bankkonto: 2660 07 00145
Foretaksnr.: 964 963 827

Som ordfører i ein liten kommune som har hatt tingrett (Vest-Telemark tingrett) og jordskifterett (Øvre Telemark jordskifterett) i generasjonar, føler eg at denne gong skal dei små domstolane organiserast bort og lokalisert saman med større. Kommisjonen sin samansetning og mandatet legg ingen tvil i kva som er målet, nemleg færre domstolar og meir felles leiing. Resultatet blir at distrikta mistar sin domstol og ein får ein sentralisering der samlokaliseringa blir lagt til ein større by.

Mitt mål er at ein har ein domstolsstruktur som dekkjer heile landet og at ein legg til rette for at distrikta får utført sine tenester utan at ein må reise store avstandar.

Kompetansearbeidsplassar er viktig for distrikta. Ofte høyrer ein at det er vanskeleg å rekruttere fagfolk, men det finst ingen rapport som viser at det er vanskeleg å rekruttere til domstolane i distrikta. Husleiga er lågare i distrikta og ved større samanslåtte kontor må ein ha meir kontorplass som gje høgare husleige på stadar som allereie har eit høgt prisnivå.

Grepet som Domstolsadministrasjonen nå gjer med å framskande strukturutgreiinga og legge fram resultatet i 2019 eit år før NOU skal ut på høyring, er ikkje politisk bestemt. Eg føler at her prøver ein å overstyre prosessen for å unngå at Stortinget får ei felles sak til handsaming.

Eg håpar at de som mine kollegaer og som vertskommune for mindre domstolskontor, blir med på eit samla opprop. Oppropet vil bli sendt Justisdepartementet og Domstolsadministrasjonen. Oppropet vil òg bli sendt til leiar for Justiskomiteen samt Telemark sine politikarar på Stortingsbenken.

Ved å svar positivt på denne e-posten blir de med på oppropet. Ber om ein tilbakemelding innan 15.august 2018. Eg håpar òg at de som ordførarar tar kontakt med Stortingspolitikarar frå din region.

Vi krev:

- **Nei til raskare avklaring av ny domstolsstruktur. Kommisjonen skal fylgje det vedteke mandatet og framdriftsplanen, og legge fram ein samla NOU i august 2020.**
- **Ny domstolsstruktur skal handsamast politisk i Stortinget.**

Med helsing

Tarjei Gjelstad
ordfører

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendast utan signatur.

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar:	Inger-Johanne Johnsen	Arkivsak nr.:	2016/148
		Arkivkode:	223

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
161/18	Formannskapet	30.10.2018

FELLESFYRVERKERI - SØKNAD OM PENGESTØTTE OG HJELP TIL ARRANGEMENTET FELLESFYRVERKERI I VOLDA

Administrasjonen si tilråding:

Det er ikkje avsett midlar til denne type tiltak i budsjettet for 2018. Søknaden vert difor avslått.

Vedleggsliste:

Søknad om pengestøtte og hjelp til arrangementet Fellesfyrverkeri i Volda, datert 17.09.18

Førespurnad om fellesfyrverkeri, datert 03.09.18

Svar frå brannsjefen vedr. fellesfyrverkeri, datert 12.09.18

Saksopplysningar/fakta:

Det er planlagt å arrangere eit fellesfyrverkeri på nyttårsaften i Volda og Sverre Osdal, som er ein av dei som står bak, har fått løyve av VTI til å nytte Volda stadion/grusbana som oppskytingsplass. Krohns pyroteknikk i Molde vil stille med sertifisert pyroteknikar, slik at ein kan skyte opp profesjonelt fyrverkeri i klasse 4.

Arrangøren ber om at Volda kommune støtter arrangementet med 20.000 kr.

Målsettinga med fellesfyrverkeriet er å få til ei trygg og spektakulær nyttårsfeiring som vil samle innbyggjarane. Mange kommunar anbefalar slike fellesarrangement på nyttårsaften i staden for privat oppskyting. I dette tilfellet er det lagt opp til at fellesfyrverkeriet skal kome i tillegg til privat oppskyting, sjølv om eit slikt arrangement truleg vil redusere litt av det private forbruket av fyrverkeri på nyttårsaften.

Vurdering og konklusjon

Rådmannen rår til at det ikkje blir inn løyvd midlar til fellesfyrverkeri. Ein får evt. komme attende til eit slik arrangement neste år, der ein på førehand har vore i dialog med aktuelle aktørar med målsetting om å få redusert det private fyrverkeriforbruket.

Helse og miljøkonsekvensar:

Arrangementet vil bidra til å skape trivsel og liv i Volda sentrum, men det er usikkerheit knytt til om eit slikt arrangement vil redusere det private fyrverkeriforbruket i særleg grad.

Økonomiske konsekvensar:

Det er ikkje sett av midlar i budsjettet til denne type tiltak, og tiltaket må evt. dekkast av formannskapet sin disposisjonspost. Disponibel restramme på formannskapet sin reservepost er kr. 24.800 kr.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Ingen

Rune Sjurgard
Rådmann

Inger-Johanne Johnsen
sektorsjef kultur og service

Utskrift av endeleg vedtak:

Sverre Osdal

Søknad om pengestøtte og hjelp til arrangementet Fellesfyrverkeri i Volda.

Til kulturavdelinga og ordførar.

Viser til sak 2018/1660

Planlegging av Fellesfyrverkeri i Volda er godt i gang, og VTI har gitt oss løyve til å halde til på Volda Stadion. Det har blitt laga ei nettside volda.fellesfyrverkeri.no og ei Facebookgruppe "Fellesfyrverkeri i Volda". På nettsida og via tenesta Spleis kan private og bedrifter betale med Vipps, kort og faktura. Bedrifter som sponsar får marknadsført seg via nettsida og Facebookgruppa.

Pengestøtte

For at vi skal klare målet på minst 50.000 kr ber vi Volda kommune om eit bidrag på kr. 20.000,-

Hjelp

Om det blir snø treng vi hjelp til brøyting av oppskytingssområde, publikumsområde og parkeringsplassar. Vi treng og hjelp til sperring av veg til stadion og håper Volda kommune kan bidra her. Vi hadde sett stor pris på om de kan marknadsføre pengeinnsamlinga på heimesida dykkar samt Facebook.

Håper på positivt svar og takk for samarbeidet.

Venleg helsing
Sverre Osdal

Fra: Sverre Osdal[sverre.osdal@gmail.com] Sendt: 03.09.2018 20:15:10 Til: Postmottak Volda Tittel:

Fellesfyrverkeri på nyttårsafta

Hei

Eg har starta planlegging av eit fellesfyrverkeri på nyttårsafta, og vil gjerne høyre om Volda kommune har innspel eller ynskje om å bidra.

Eg held på å ta sertifikat som pyroteknikar og har eit ynskje om å få til eit årleg fellesfyrverkeri i Volda. Har avtalt med Krohn pyroteknikk i Molde og dei kan stille med sertifisert pyroteknikar i år. Det vil seie at vi kan skyte opp profesjonelt fyrverkeri i klasse 4.

For at vi skal få til eit fellesfyrverkeri er vi avhengig av god marknadsføring, pengestøtte og frivillege vakter. Eg håper Volda kommune kan bidra her.

Når det gjeld lokasjon vil eg høyre med VTI fotball om vi kan skyte opp frå grusbana, og at publikum står oppe ved klubbhuset.

Fint om de kan ta kontakt med meg så raskt som mogleg.

mvh

Sverre Osdal

48891377

Sverre Osdal

<i>Arkivsak nr.</i>	<i>Løpenr.</i>	<i>Arkivkode</i>	<i>Avd/Sakshandsamar</i>	<i>Dato</i>
2018/1660	12563/2018	M77	BRA/ ROYHEL	12.09.2018

SVAR PÅFØRESPURNAD OM FELLESFYRVERKERI PÅ NYTTÅRSAFTA 2018/2019

Viser til e-post vedr plan om felles fyrverkeri på nyttårsafta.

Kommunen er positiv til at det vert arbeid med eit slikt tiltak.

Når det gjeld kommunen sitt engasjement og økonomisk støtte så er dette noko som må politisk handsamast sidan det ikkje er avsatt midlar i budsjettet til slike ting.

Etter det vi kjenner til så er liknande fellesarrangement andre stadar i hovudsak basert på dugnad, at folk betalar inn til fellesfyrverkeri i staden for eiga oppskyting, sponning frå bedrifter og organisasjonar, og tilskot frå kommunen.

Kommunen oppfordrar om at det vert arbeidd vidare med planane og vil kunne handsame ein søknad om økonomisk støtte når meir detaljerte planar og kostnadsoverslag ligg føre.

Med helsing

Roy Inge Heltne
brannsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Servicekontoret

Arkivsak nr.	Løpenr.	Arkivkode	Avd/Sakshandsamar	Dato
2018/471	5380/2018	047	SVK/ SONHAV	18.04.2018

**MELDING OM POLITISK VEDTAK - FORMANNSKAPET SIN
DISPOSISJONSPOST - RAMME TIL ORDFØRAR OG RUTINER FOR
HANDSAMING AV SØKNADER OM STØTTE UTANOM ETABLERTE
ORDNINGAR**

Vi melder med dette frå at formannskapet den 17.04.2018, hadde føre ovannemnde som sak PS 68/18, der det vart gjort slikt vedtak:

- 1. Ordføraren får fullmakt til å nytte inntil kr 50 000 årleg til representasjon og marknadsføring.**

Retningslinjer innanfor ramma:

I samband med representasjon kan ordførar gi gåver på inn til 5.000 kr. i kvar sak. Om det er behov for større gåver skal det godkjennast av formannskapet.

I samband med marknadsføring som er klart i samsvar med Volda kommune sine interesser kan ordførar gi støtte på inn til 5000 kr. i kvar sak. Større tiltak skal godkjennast av formannskapet.

- 2. Volda kommune har ikkje tilskotsordningar utover kulturmidlar og næringsfondet. For søknader som fell utanfor dette, kan kommunen velje å gi administrativt svar eller leggje søknaden fram for formannskapet. Ordførar sorterer slike saker i lag med administrasjonen, og saker som kan vere aktuelle blir lagt fram for formannskapet utan innstilling. Formannskapet vurderer om det vil setje saka på sakskartet for handsaming, om det skal skrivast sak eller om saka skal svarast på administrativt.**
- 3. Formannskapet kan forøvrig gi løyvingar frå fondet til formål som det finn formålstenleg.**

Administrasjonen assisterer ordførar og fører oversikt over løyvde beløp, samt rapporterer forbruk på formannskapet sin disposisjonspost i samband med månadleg budsjettkontroll.

Sakutgreiinga følgjer vedlagt.

Volda kommune, servicekontoret

Sonja Håvik
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Kopi til:
Inger-Johanne Johnsen – kultur- og servicesjef

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Inger-Johanne Johnsen

Arkivsak nr.: 2018/471

Arkivkode: 047

Utvalsaksnr

Utval

Møtedato

68/18

Formannskapet

17.04.2018

FORMANNSKAPET SIN DISPOSISJONSPOST - RAMME TIL ORDFØRAR OG RUTINER FOR HANDSAMING AV SØKNADER OM STØTTE UTANOM ETABLERTE ORDNINGAR

Handsaming:

Røysting (9 røysteføre):

Tilrådinga frå administrasjonen vart samrøystes vedteken.

Vedtak i formannskapet - 17.04.2018

1. *Ordføraren får fullmakt til å nytte inntil kr 50 000 årleg til representasjon og marknadsføring.*

Retningslinjer innanfor ramma:

I samband med representasjon kan ordførar gi gåver på inn til 5.000 kr. i kvar sak.

Om det er behov for større gåver skal det godkjennast av formannskapet.

I samband med marknadsføring som er klart i samsvar med Volda kommune sine interesser kan ordførar gi støtte på inn til 5000 kr. i kvar sak. Større tiltak skal godkjennast av formannskapet.

2. *Volda kommune har ikkje tilskotsordningar utover kulturmidlar og næringsfondet. For søknader som fell utanfor dette, kan kommunen velje å gi administrativt svar eller leggje søknaden fram for formannskapet. Ordførar sorterer slike saker i lag med administrasjonen, og saker som kan vere aktuelle blir lagt fram for formannskapet utan innstilling. Formannskapet vurderer om det vil setje saka på sakskartet for handsaming, om det skal skrivast sak eller om saka skal svarast på administrativt.*
3. *Formannskapet kan forøvrig gi løyvingar frå fondet til formål som det finn formålstenleg.*

Administrasjonen assisterer ordførar og fører oversikt over løyvde beløp, samt rapporterer forbruk på formannskapet sin disposisjonspost i samband med månadleg budsjettkontroll.

Administrasjonen si tilråding:

1. *Ordføraren får fullmakt til å nytte inntil kr 50 000 årleg til representasjon og marknadsføring.*

Retningslinjer innanfor ramma:

I samband med representasjon kan ordførar gi gåver på inn til 5.000 kr. i kvar sak.

Om det er behov for større gåver skal det godkjennast av formannskapet.

I samband med marknadsføring som er klart i samsvar med Volda kommune sine interesser kan ordførar gi støtte på inn til 5000 kr. i kvar sak. Større tiltak skal godkjennast av formannskapet.

2. *Volda kommune har ikkje tilskotsordningar utover kulturmidlar og næringsfondet. For søknader som fell utanfor dette, kan kommunen velje å gi administrativt svar eller leggje søknaden fram for formannskapet. Ordførar sorterer slike saker i lag med administrasjonen, og saker som kan vere aktuelle blir lagt fram for formannskapet utan innstilling. Formannskapet vurderer om det vil setje saka på sakskartet for handsaming, om det skal skrivast sak eller om saka skal svarast på administrativt.*
3. *Formannskapet kan forøvrig gi løyvingar frå fondet til formål som det finn formålstenleg.*

Administrasjonen assisterer ordførar og fører oversikt over løyvde beløp, samt rapporterer forbruk på formannskapet sin disposisjonspost i samband med månadleg budsjettkontroll.

Saksopplysningar/fakta:

Årleg kjem det ein del førespurnader til ordførar om å delta eller stå for opning av ulike arrangement og om annonsestøtte til tidsskrift og aviser. Ordførar i Volda har pr i dag fullmakt til å gje gåver i representasjonsmessig samanheng på ein kostnad på maks 2500 kr. Denne summen har stått uendra sidan 1999 (F-sak 174/99), og det er derfor behov for å auke denne summen. Ordføraren har pr i dag ikkje ei tilsvarende økonomisk ramme til marknadsføring.

Det blir derfor foreslått at ordførar får fullmakt til å nytte inntil kr 50 000 årleg til representasjon og marknadsføring, med eit maksbeløp på inntil 5000 kr pr sak. Dersom det er snakk om større løyvingar, skal desse godkjennast av formannskapet.

Kvart år får Volda kommune søknader om tilskot som fell utanfor ordninga med tilskot frå næringsfondet og frå kulturmidlane. Fram til no har slike søknader fått avslag (administrativt) med grunngjeving i at det ikkje er sett av midlar til dette i budsjettet.

Det blir foreslått å gjere ei endring i rutina, slik at ordførar sorterer slike saker i lag med administrasjonen, og saker som kan vere aktuelle blir lagt fram for formannskapet utan innstilling. Formannskapet vurderer om det vil setje saka på sakskartet for handsaming, om det skal skrivast politisk sak eller om saka skal svarast på administrativt.

For saker der det ikkje er etablert ordning med tilskot, så ligg det heller ikkje føre rettar eller plikter, jfr forvaltningslova sine føresegner om enkeltvedtak etter forvaltningslova. For slike saker er det ikkje klagerett.

Denne saka er av ein slik karakter at ho ikkje vert vurdert etter i høve helse og miljø, samt kommuneplanen.

Økonomiske konsekvensar:

Formannskapet sin disposisjonspost vert redusert tilsvarende dei beløpa som blir løyvd. Det vil verte ført oversikt over løyvde beløp og rapportert om dette i samband med månadsrapporteringa.

Beredskapsmessige konsekvensar:

Nei

Vurdering og konklusjon:

Det er behov for å auke rammene for dei midlane ordførar kan nytte til representasjon og marknadsføring, og å få etablert ei ordning for søknader om støtte som fell utanom dei etablerte ordningane.

Rune Sjurgard
Rådmann

Inger-Johanne Johnsen
sektorsjef kultur og service

Utskrift av endeleg vedtak:

Servicekontoret

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Sonja Håvik

Arkivsak nr.: 2018/1962

Arkivkode: 033

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
	Tenesteutval for helse og omsorg	
	Tenesteutval for oppvekst og kultur	
	Forvaltningsutvalet	
	Eldrerådet	
	Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne	
162/18	Formannskapet	30.10.2018
	Kommunestyret	

MØTEPLAN FOR POLITISKE MØTE 2019

Administrasjonen si tilråding:

- Møteplan for 2019 for formannskap, kommunestyre, tenesteutval for helse og omsorg, tenesteutval for oppvekst og kultur, forvaltningsutvalet, eldrerådet og råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne vert godkjent:*

	Formann- skap	Kommune- styre	Forvaltn- ingsutvalet	Tenesteutv. oppvekst og kultur	Tenesteutv. helse og omsorg	Eldreråd	FUNK
Januar	22		29	30	31		
Februar	5	14				18	18
Mars	19	28	5	13	14		
April	9		2				
Mai	14	23	27	8	9	13	13
Juni	11	20					
Juli							
August	27						
September	11 (valstyre), 17	26 (gamle)	3	11	12		
Oktober		1 val valnemnd og 24 (konst.)	15 (gamle)				
November	12, 19 og 26 (nye)	7 og 28 (nye)	19 (nye)	20 (nye)	21 (nye)	18 (nye)	18 (nye)
Desember	10 (gamle)	12 (nye), 19 (gamle)					

1. Utvala har følgjande møtestart:

- **Formannskapet kl. 12.00**
- **Kommunestyret kl. 14.00 (budsjettmøtet 12. desember kl. 10.00)**
- **Tenesteutval for helse- og omsorg kl. 13.00**
- **Tenesteutval for oppvekst og kultur kl. 13.00**
- **Forvaltningsutvalet kl. 13.00**
- **Eldrerådet kl. 10.15**
- **Råd for likestilling av menneske med nedsett funksjonsevne kl. 14.00**

Vedleggsliste:

Møteplan 2019

Saksopplysningar/fakta:

Møta må sjåast i samanheng av omsyn til bl.a. møterom, kapasiteten i administrasjonen (t.d. når det gjeld sekretærressursar) og praktisk gjennomføring av møta. Legg ein to møte på same dag, kan det bli utfordrande å skaffe vara, då nokre av politikarane er medlemer og varamedlemer i fleire utval. Det er likevel vanskeleg å unngå heilt.

Det er i 2019 lagt opp til færre møter enn tidlegare, dette fordi kommunen er under avvikling og svært mykje av ressursane i administrasjonen må nyttast til arbeidet med avvikling av gamle Volda kommune og tilrettelegging for ny kommune 01.01.2020. Erfaringar frå andre kommunesamanslåingar er at det vert rådd til at kommunestyret i avviklingsåret må vere særskild medveten om ikkje å binde opp ressursane slik at ein får landa samanslåingsprosjektet på ein god måte. Det vert derfor m.a. lagt opp til færre kommunestyremøte i 2019.

Funksjonsperioden for kommunestyre og andre utval er regulert i kommuneloven § 17 og inndelingslova § 27.

Kommunelova § 17, nr. 3: *Kommunestyre og fylkesting, formannskap, fylkesutvalg og kontrollutvalg trer i funksjon fra det konstituerende møte. Ordfører, fylkesordfører, varaordfører og andre folkevalgte organer trer i funksjon fra det tidspunkt de er valgt.*

Inndelingslova § 27, 2 ledd: *Funksjonsperioden for kommunestyra og fylkestinga i dei kommunane og fylkeskommunane som skal slåast saman, varer inntil tidspunktet for iverksetjing av samanslåinga eller delinga som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b. Deira ansvar og fullmakter er likevel avgrensa til det som er nødvendig for å avslutte verksemda i dei eksisterande einingane.*

I perioden frå konstituering av nytt kommunestyre 24. oktober til ut desember, er det lagt opp til nokre «doble» møte, i dei «gamle» og «nye» kommunestyra og formannskapa. Der det «nye» kommunestyret arbeider med mellom anna budsjett for 2020, medan det «gamle» kommunestyret arbeider med avvikling av den gamle kommunen. Det er sett opp møte i det «gamle» formannskapet og kommunestyret i desember.

Det vert val av valnemnd 1. oktober og konstituering av nytt kommunestyre den 24. oktober. Økonomirapportering hausten 2019 vert sett opp saman med presentasjon av årsbudsjett 2020 og økonomiplan 2020-2024 for kommunestyret 7. november.

Ved oppsetjing av møteplanen har vi teke omsyn til:

- Det er ikkje sett opp møte i vinterferien (veke 9) og haustferien (veke 41)
- Kommune- og fylkestingsvalet 2019
- Det er ikkje sett opp møte etter langhelg, med eit unntak - formannskapsmøtet 11.juni som er dagen etter 2. pinsedag.
- Innføring av nytt sak- og arkivsystem 01.06.2019.
- Strategikonferanse KS 20. og 21. februar.

Rune Sjurgard
Rådmann

Inger-Johanne Johnsen
sektorsjef kultur og service

Utskrift av endeleg vedtak:
Servicekontoret

Januar 2019		Februar 2019		Mars 2019		April 2019		Mai 2019		Juni 2019	
T 1 Nyttårsdag		F 1		F 1		M 1	14	O 1 Første mai		L 1	
O 2		L 2		L 2		T 2 FORV.		T 2		S 2	
T 3		S 3		S 3		O 3		F 3		M 3	23
F 4		M 4	6	M 4	10	T 4		L 4		T 4	
L 5		T 5 FSK		T 5 FORV.		F 5		S 5		O 5	
S 6		O 6		O 6		L 6		M 6	19	T 6	
M 7	2	T 7		T 7		S 7		T 7		F 7	
T 8		F 8		F 8		M 8	15	O 8 TOK		L 8	
O 9		L 9		L 9		T 9 FSK		T 9 THO		S 9 Første pinsedag	
T 10		S 10		S 10		O 10		F 10		M 10 Andre pinsedag	24
F 11		M 11	7	M 11	11	T 11		L 11		T 11 FSK	
L 12		T 12		T 12		F 12		S 12		O 12	
S 13		O 13		O 13 TOK		L 13		M 13 ELDRE/FUNK	20	T 13	
M 14	3	T 14 KST		T 14 THO		S 14 Palmesøndag		T 14 FSK		F 14	
T 15		F 15		F 15		M 15	16	O 15		L 15	
O 16		L 16		L 16		T 16		T 16		S 16	
T 17		S 17		S 17		O 17		F 17 Grunnlovsdagen		M 17	25
F 18		M 18 ELDRE/FUNK	8	M 18	12	T 18 Skjærtorsdag		L 18		T 18	
L 19		T 19		T 19 FSK		F 19 Langfredag		S 19		O 19	
S 20		O 20	} Strategikonf. KS	O 20		L 20		M 20	21	T 20 KST	
M 21	4	T 21		T 21		S 21 Første påskedag		T 21		F 21	
T 22 FSK		F 22		F 22		M 22 Andre påskedag	17	O 22		L 22	
O 23		L 23		L 23		T 23		T 23 KST		S 23	
T 24		S 24		S 24		O 24		F 24		M 24	26
F 25		M 25	9	M 25	13	T 25		L 25		T 25	
L 26		T 26	} Vinterferie	T 26		F 26		S 26		O 26	
S 27		O 27		O 27		L 27		M 27 FORV.	22	T 27	
M 28	5	T 28		T 28 KST		S 28		T 28		F 28	
T 29 FORV.				F 29		M 29	18	O 29		L 29	
O 30 TOK				L 30		T 30		T 30 Kristi himmelfartsdag		S 30	
T 31 THO				S 31				F 31			

Juli 2019		August 2019		September 2019		Oktober 2019		November 2019		Desember 2019	
M 1	27	T 1		S 1		T 1	KST (nye Volda)	F 1		S 1	
T 2		F 2		M 2	36	O 2		L 2		M 2	49
O 3		L 3		T 3	FORV.	T 3		S 3		T 3	
T 4		S 4		O 4		F 4		M 4	45	O 4	
F 5		M 5	32	T 5		L 5		T 5		T 5	
L 6		T 6		F 6		S 6		O 6		F 6	
S 7		O 7		L 7		M 7	41	T 7	KST (presentasjonen budsjett)	L 7	
M 8	28	T 8		S 8		T 8	Høstferie	F 8		S 8	
T 9		F 9		M 9	VAL 37	O 9		L 9		M 9	50
O 10		L 10		T 10		T 10		S 10		T 10	FSK (gamle)
T 11		S 11		O 11	VALSTYRE / TOK	F 11		M 11	46	O 11	
F 12		M 12	33	T 12	THO	L 12		T 12	FSK (nye)	T 12	KST (nye Volda)
L 13		T 13		F 13		S 13		O 13		F 13	
S 14		O 14		L 14		M 14	42	T 14		L 14	
M 15	29	T 15		S 15		T 15	FORV. (gamle)	F 15		S 15	
T 16		F 16		M 16	38	O 16		L 16		M 16	51
O 17		L 17		T 17	FSK	T 17		S 17		T 17	
T 18		S 18		O 18		F 18		M 18	Eldre / Funk (nye) 47	O 18	
F 19		M 19	34	T 19		L 19		T 19	FSK / FORV. (nye)	T 19	KST (gamle)
L 20		T 20		F 20		S 20		O 20	TOK (nye)	F 20	
S 21		O 21		L 21		M 21	43	T 21	THO (nye)	L 21	
M 22	30	T 22		S 22		T 22		F 22		S 22	
T 23		F 23		M 23	39	O 23		L 23		M 23	52
O 24		L 24		T 24		T 24	KST (konstituering)	S 24		T 24	
T 25		S 25		O 25		F 25		M 25	48	O 25	Første juledag
F 26		M 26	35	T 26	KST (gamle)	L 26		T 26	FSK (nye)	T 26	Andre juledag
L 27		T 27	FSK	F 27		S 27		O 27		F 27	
S 28		O 28		L 28		M 28	44	T 28	KST (nye)	L 28	
M 29	31	T 29		S 29		T 29		F 29		S 29	
T 30		F 30		M 30	40	O 30		L 30		M 30	1
O 31		L 31				T 31				T 31	

SAKSDOKUMENT

Sakshandsamar: Mona Helen Kile

Arkivsak nr.: 2018/520

Arkivkode:

Utvalsaksnr Utval

Møtedato

OPPRETTING AV NY FASTLEGEHEIMEL, VOLDA KOMMUNE

Administrasjonen si tilråding:

1. Kommunestyret opprettar ein ny fastlegeheimel i Volda kommune, hausten 2018.
2. Dei økonomiske konsekvensane av tiltaket vert å innarbeide i budsjettet for 2019.
3. Kommunestyret ber om at det vert lagt fram ein plan for legetenesten i NyeVolda i løpet av 2019.
4. Kommunestyret er innforstått med behovet for å gjennomføre utbygging av legesenteret, og at dette blir prioritert og iverksett/ferdigstilt 2019-2020 ref. sak 2015/1791, pkt 4. og 5.

SAMANDRAG

Formålet med fastlegeordninga er å sikre at alle får nødvendig allmennlegetenester av god kvalitet til rett tid, og at personer busett i Norge får ein fast allmennlege å forhalde seg til.

Vidare er det også i kap. 2 «Kommunenes ansvar» § 4 omtala at **kommunen skal sørge for eit tilstrekkeleg antall legar i fastlegeordninga.**

Samhandlingsreforma, Morgendagens omsorg, Primærhelsemeldinga er alle reformer og stortingsmeldingar som krev meir av fastlegefunksjonen. Kvardagsmeistring og det å bu lengst muleg i eigen heim er blant målsettingane i helse -og omsorg. Retten til å dø i eigen heim står også veldig sterkt. Alt dette krev tid og innsats av fastlegane, og det er høge forventingar til kva fastlegane skal bidra med, både blant andre samarbeidspartar, men også overfor brukarar og pårørande.

På nasjonalt nivå snakkar ein no om fastlegeopprøret.

Fastlegane i Volda har over lengre tid spelt inn eit stort behov knytt til etablering av ny fastlegeheimel, ein 0-heimel. Dette er knytt oppimot høg arbeidsbelastning, vaktbelastning, pasientrettar og kommunen sitt ansvar etter gjeldande lovverk og avtalar. Det er pr. i dag ikkje ledig listekapasitet og det er i tillegg ventelister på fleirtalet av legar. Kommuneoverlegen og einingsleiar for førebygging, rehabilitering og legeteneste har motteke fleire klager den siste tida knytt til manglande kapasitet og valfridom av lege. Det har og vore avisoppslag i Møre og Mørenytt kring denne tematikken.

Behovet for fastlegeheimel har vore diskutert i fleire fora; bl.a SU- samarbeidsutval legar-administrasjon i Volda, Dialogmøte Hornindal-Volda legar, tillitsvalde og administrasjon, Volda legesenter m.fl. Det har også kome innspel frå innbyggjarar i Volda om at tilbodet er for dårleg pr. i dag. THO har hatt saka opp som eit orienteringssak den 15.03.18.

Dei økonomiske konsekvensane av ein ny heimel kjem fram av gjeldande avtaleverk. I følge sentral avtale skal kommunen betale ein fast sum, basistilskot til fastlegane per innbyggjar på lista. Utover dette har Volda kommune ein avtale med Volda legesenter at kommunen skal betale for eit minimum av 1000 listepasientar til kvar fastlege, sjølv om fastlegen har færre innbyggjarar på lista. For å hjelpe kommunen til å gi innbyggjarane tilbod om allmennlegeteneste og redusere usikkerheita til kommunen i eit stort gap mellom faktisk listestørrelse og 1000, har fastlegane i Volda gått med på at kommunen får opprette heimelen inntil tre månadar før ny lege startar i jobben. I tillegg er det ubrukte prosjektmidlar som kan nyttast i denne samanhengen. Samla sett gjer dette at tiltaket vil gi kommunen om lag 70-100 000 kr i nye utgifter neste år.

SAKSOPPLYSNINGAR/FAKTA

Det har sidan 2010 kome innspel frå legetenesta i Volda at det eit stort behov for ein ny fastlegeheimel. Det er pr. i dag 9 fastlegar i Volda og det er i følge www.helsenorge.no ingen ledige listeplassar. Alle fastlegane har også venteliste. Det betyr at alle som no kjem flyttande til Volda, ikkje får moglegheit til å få seg fastlege. Innbyggjarar som allereie har ein fastlege, har ikkje moglegheit til å bytte.

Fastlegane i Volda har i dag tak på kor mange dei kan ha på listene på mellom 1000-1200. Dette nivået er omtrent som på landsgjennomsnittet (1106 i 2017), men høgre enn nabokommunane Ørsta og Hornindal. På grunn av stor arbeidsmengde har fleire av fastlegane siste året fått sett ned listetaket. Det gjer at vi ikkje kan forvente at noko av listene vil opne seg med det første.

Ventetida for å kome til sin fastlege strekk seg over fleire veker. Volda fekk i 2015 pålegg om turnuslege og har hatt dette sidan hausten 2016. Dette har truleg ført til at den utfordrande situasjonen har blitt noko kamuflert. Samtidig er det viktig å ta i betraktning at ein turnuslege er ein lege under opplæring og det er eit eige avtaleverk gjeldande til denne type praksis. Ein turnuslege kan og skal ikkje sidestillast med ein fastlege. Turnuslegefunksjonen krev også frikjøp av fastlege til rettleiing som har ein konsekvens for denne si fastlegeliste.

Den rådande situasjonen er utfordrande for alle partar.

Kvifor er situasjonen utfordrande?

Det er særleg 3 forhold som må takast i betraktning:

1. Innbyggjarane sine rettigheter og behov,

2. fastlegane sin arbeidssituasjon og arbeidsbelastning og
3. kommunen sitt ansvar

1. Innbyggjarane i Volda:

- Få bruke retten til å kunne velje fastlege og evt bytte ved behov.
- Få raskare tilgang til påkrevd helsehjelp, redusere ventetid
- Opplevinga av å bli sett og høyrte av fastlegen
- Legen har tid til å sette seg inn i kompleksiteten i den enkelte sitt sjukdomsbilete
- Legen prioriterer tid til samarbeidsmøter, individuell plan mm

2. Fastlegane:

- Stor vaktbelastning- sårbart i forhold til sjukdom, sjukmeldingar, etc, der ein risikiere å stå utan vikar til legevakta. Det er ei 9 delt vakt ordning. Det er også vaktfritak knytt til alder (over 60 år) og ved sjukdom/belastningar som gjer at ein lege i ei tidsbegrensa periode ikkje kan gå i ordinær vaktturnus og søker fritak frå dette. Volda har pr. i dag 2 legar med vaktfritak med bakgrunn i alder og sjukdom/belastning.
- Høgt arbeidspress- fleire og fleire oppgåver blir tillagt, og pålagt, fastlegane. Forventningane til fastlegane er høge knytt til bl.a. deltaking i ulike samarbeidsfora og team. Pasientforløp, livsløp, palliasjon.
- Pålagt mykje dokumentasjons- og administrativt arbeid, går utover pasienttid
- Mindre tid til kvar enkelt pasient og pårørande
- Ventetid på ledig time er ofte fleire veker, dette fører ofte til «misbruk» av legevakta
- Frikjøp frå kommunen til kommunale oppgåver som fører til mindre tid på listepasientane på dei enkelte sine lister.
- Arbeidsveker ofte opp i 55 timar, lite tid til fritid og familie.

3. Kommunen:

- Har eit ansvar; i følge fastlegeforskrifta skal kommunen sørge for eit tilstrekkeleg antal legar i fastlegeordninga. Dette knytt opp imot bl. a det å ha eit reelt val av lege som innbyggjar.
- Pasient og brukarrettighetsloven omtalar også retten den enkelte pasient skal ha til å bytte fastlege inntil 2x i året.
- Har tilplikta oppgåver på fleire av fastlegane pr i dag. : 30 % frikjøp knytt til helsestasjonen, 30 % til dagleg leing av legesenteret, 20% til nattlegevaktsjef, 5% til demensteam, 5% til minoritetsteam, 8% til ass. Smittevernlege, 10 % til sjukeheimen og 5 % til rettleiing turnuslege.
Samla: **113% er frikjøp**, dvs over ei 100 % stilling blir slusa inn i kommunale oppgåver.
- Mål i Volda kommune: innbyggjarane skal bu heime lengst muleg, og også ha muligheita til å få døy heime- krev meir også av fastlegane
- I samband med utviklinga av legevakt for Søre Sunnmøre vil det sannsynlegvis bli behov for meir frikjøp om Volda kommune framleis vil vere vertskommune

Det har særleg dei siste tre åra blitt spelt inn i budsjetttrundene at det er høgst reelt behov for ein 0-heimel. En 0- heimel er ein heimel som ikkje har pasientar på lista si når legen startar i heimelen, men blir fylt opp etter kvart. Tiltaket har til no ikkje vorte prioritert i budsjettet. Tilbakemeldinga har vore at det eventuelt må løysast innan for gitte økonomiske rammer. Den demografiske utviklinga medfører auka behov for tenester i helse- og omsorgssektoren, og det har derfor ikkje funne rom for ein ny leigeheimel innanfor sektoren si budsjettramme.

Volda kommune og fastlegane har ein overordna legeavtale der det er nedfelt at alle legane skal ha minimum 1000 pasientar på si liste. Vi har 9 fastlegar, dvs at det er fastlegane teoretisk har 9000 ledige listeplassar. I Volda kommune bur det pr i dag 9102 innbyggjarar. I tillegg har bygda om lag 2 500 studentar knytt til campus. Pr i dag har vi 9710 listeplassar fordi nokon av legane har auka sin kapasitet i samarbeid med kommunen.

17. januar 2018 sende 6 legar inn varsel om reduksjon på 50 pasientar kvar, frå sine respektive lister. Til saman 300 pasientar som blir effektuert i høve til regelverk i juli via Helfo sine sider. Dette var eit klart varsko frå legane om at situasjonen er kritisk og svært uholdbar, og i denne samanheng fekk helse- og omsorgssjefen eit mandat frå rådmannen til å utgreie ei sak om dette for politisk handsaming. Ytterlegare 40 listeplassar blei nyleg varsla inn av ein fastlege. Då er den samla reduksjonen på 340 listeplassar.

Det er fleire viktige moment i denne saka knytt til bl.a legane sine arbeidsforhold og press på fastlegelistene, den kommunale legevakta, rettighetene til pasientar og brukarar av tenesta og det kommunale ansvaret. Alt dette er omhandla i aktuelle lover og forskrifter.

Fastlegeforskrifta omhandlar både fastlegens- og kommunen sine respektive plikter.

https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-08-29-842?q=Forskrift%20om%20fastlegeordning%20i%20kommunene*

Formålet med fastlegeordninga er å sikre at alle får nødvendig allmennlegetenester av god kvalitet til rett tid, og at personer busett i Norge får ein fast allmennlege å forhalde seg til. Vidare er det også i kap. 2 «Kommunenes ansvar» § 4 omtala at **kommunen skal sørge for eit tilstrekkeleg antall legar i fastlegeordninga.**

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63/KAPITTEL_8#§7-2 «Pasient og brukerrettighetsloven»- § 2-1 c. *Pasientrettigheter i fastlegeordningen*. Her er det omtala rettighetene til å kunne bytte fastlege 2x i året.

Fastlegane i Volda seier no at dei ikkje har meir å gå på. Dei balanserer på ei knivskarp egg og tilbakemeldingane er at det snart i ferd med å ramle saman. Dei formidlar sterkt at Volda treng ein fastlegeheimel til for å kunne i møtekomme dei lovpågitte krava.

Samhandlingsreforma, Morgendagens omsorg, Primærhelsemeldinga er alle reformer og stortingsmeldingar som krever meir av fastlegefunksjonen. Kvardagsmeistring og det å bu lengst muleg i eigen heim er blant målsettingane i helse -og omsorg. Retten til å døy i eigen heim står også veldig sterkt. Alt dette krev tid og innsats av fastlegane, og det er høge forventingar til kva fastlegane skal bidra med, både blant andre samarbeidspartar, men også overfor brukarar og pårørande.

Fastlegeordninga blir regulert bl. a av Forskrift om fastlegeordning i kommunene, SFS 2305 Sentral forbundsvis særavtale mellom KS og Den norske legeforening om vilkår for leger og turnusleger i kommunehelsetjenesten med arbeidsavtale, herunder leger i fastlegeordningen,

ASA 4310-Rammeavtale mellom KS og Den norske legeforening om allmennlegepraksis i fastlegeordninga i kommunene.

Inn under her kjem tilplikting av kommunale oppgåver opptil 20% pr. fastlegeheimel, som kommunen står fritt til. Men dette igjen går utover handteringa av fastlegelista. Fastlegeavtalen regulerer også antall pasientar på ei fastlegeliste. Minimum 500 pasientar og maksimum 2500 pasientar. I Volda har vi også ein overordna legeavtale som skal sikre den enkelte lege min 1000 pasientar på lista.

Saka om ny legeheimel har tidlegare vore presentert i THO, tenesteutvalet for helse- og omsorg, som ei orienteringssak.

Nasjonale prosessar

Stortinget har vedteke at fastlegeordninga skal evaluerast. Dette arbeidet er oppstarta og er i gang. Det har vore ein del fokus i media på arbeidspresset og nye oppgåver som vert lagt på fastlegane, og oppgåver som bind opp tid på bekostning av kurativ verksemd. Mange kommunar slit med å rekruttere fastlegar. Finansieringa av ordninga er regulert i sentrale særavtalar, men ein nyleg framlagt forskingsrapport tinga av KS viser at norske kommunar subsidierer fastlegene med om lag 400 mill. kroner utover dei sentralt fastsette finansieringsordningane.

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/helse-og-omsorg/kommunale-helsetjenester/kommunene-subsidierer-fastlegeordningen/>

I Volda har vi så langt hatt ei oversiktleg og godt dreve legeteneste, og kommuna har lave utgifter knytt til denne tenesta. Dette er ikkje lenger sjølv sagt med det nasjonale fastlegeopprøret og kommunen er nødt til ta høgde for dette og ruste seg for å sikre ei god legeteneste også i framtida. Den nasjonale tendensen er bl. a rekrutteringsvanskar til fastlegeheimlar på grunnlag av ugunstige rammebetingelsar for legane.

Kommunesamanslåinga

I samband med kommunesamanslåingsprosessen for Volda-Hornindal, og dei eventuelle vekselverkandane denne samanslåinga kan ha, har det vore eit dialogmøte mellom legetenesta og administrasjonen i Hornindal og Volda, 19.03.18. Det blei på dette møtet omdiskutert både fastlegeressurs i Volda, legevaksordning og den føreståande kommunesamanslåinga. Det var på dette møtet semje om at Hornindal ikkje kan løyse fastlegekrisa til Volda, og at **nærheit til tenesta er viktig**. Det kom også innspel om **å tenke langsiktig og at ein 0- heimel løyser det som er på kort sikt**. For å vurdere og sjå på korleis dei samla legeressursane i NyeVolda bør utnyttast på ein best mogeleg måte vidare bør det utarbeidast ein plan for legetenesten i samband med kommunesamanslåinga. I utarbeiding av planen bør ein sjå til KS FOU rapport: Kommunal legetjeneste – kan den ledes

<http://www.ks.no/fagomrader/utvikling/fou/fou-rapporter/kommunal-legetjeneste---kan-den-ledes/>

Helse og miljøkonsekvensar

At ein har ei god legedekning gjer at innbyggjarane kjenner seg sett og ivaretatt i forhold til dei helseutfordringane den enkelte måtte ha, noko som i seg sjølv er helsefremjande. Legane får anledning til å jobbe på ein meir målretta og konstruktiv måte, og i møtekome dei krava dei står ovanfor.

At kommunen har ei god nok legedekning fremjar også omdømebygginga for kommunen som det å vere ei god kommune å bu og leve i, og kan i så måte ha ringverknadar på fleire område.

Økonomiske konsekvensar:

Hovudmodellen for drift i fastlegeordninga er basert på privat næringsdrift finansiert gjennom listepasienttilskot (basistilskot per person på lista, utbetalt frå kommunen), folketrygdrefusjon (statleg) og eigenandelar frå pasientar. Kommunen og legen kan også avtale fastlønn, dette har vore ei moglegheit i avtaleverket sidan 1984.

Om ein fastlege er tilsett i kommunen, skal det ikkje utbetalast basistilskot til legen. Inntekta som legen då får frå eigenbetalingar og refusjonar går til kommunen. Alle utgiftene til drift av kontoret er då kommunen ansvarleg for.

Rekruttering til fastlegeheimlar har vist seg å vere vanskeleg i utkant Norge i lenger tid. Dei to siste åra har også rekrutteringa vore vanskeleg i sentrale byar. Regjeringa har derfor sett i gang fleire tiltak, blant anna ei evaluering av ordninga og forsøkt med fastløna utdanningsstillingar.

Kommunen har gjennom «forskrift om kompetansekrav for leger i den kommunale helse og omsorgstjenesten» fått større ansvar for utdanning av spesialistar i allmennmedisin og samfunnsmedisin. Kommunen må blant anna søke godkjenning som utdanningsinstitusjon og lage individuelle utdanningsplanar for alle legar som blir tilsette utan spesialistgodkjenning etter 1.mars 2019. Læringsmåla utdanningsstillingane skal oppnå blir snart klare.

ALIS vest er eit prosjekt der ein tilbyr utdanningsstillingar med fastlønn i Hordaland. Prosjektet blir også følgt med følgeforskning frå Nasjonalt distriktmedisinsk senter. Resultata så langt viser at ein nyutdanna lege ikkje bør ha meir enn 700 pasientar på fastlegelista for å få ei god mestring i jobbkvardagen.

Volda kommune har så langt ikkje hatt utfordringar med rekruttering og vi vil derfor i første omgang forsøkte å få ein ny fastlege til dei same vilkåra som dei eksisterande fastlegane har. Om dette viser seg å vere vanskeleg, vil dette bli vurdert på nytt. Om ei omgjering av stillinga til fastløna utdanningsstilling får økonomiske konsekvensar utover det som blir skissert her, vil det kome ei eiga sak om dette.

Avtalen i Volda er basert på hovudmodellen med næringsdrift sjølv om det er kommunen som drifrar legekantoret. Kostnaden for ein ny heimel kjem derfor fram av gjeldande avtaleverk. Kommunen må i samband med kommunesamanslåinga sjå på denne avtalen på nytt på grunn av skilnader mellom Volda og Hornindal.

I følgje sentral avtale skal altså kommunen betale ein fast sum, basistilskot til fastlegane per innbyggjar på lista.

Utover denne sentrale avtalen har Volda kommune ei overordna avtale med fastlegane i kommunen. I følgje den overordna legeavtalen mellom fastlegane og Volda kommune skal den enkelte lege ha minimum 1000 pasientar. Vidare står det i avtalen at om ein lege har mindre enn 1000 pasientar skal kommunen over ei to årsperiode betale for differansen mellom reell liste og 1000 pasientar. Etter to år skal kommunen betale 80% av differansen. Dette punktet kom inn i avtalen fordi kommunen ville sikre at legane ikkje hadde mindre enn 1000 personar på lista. Med den endra arbeidsmengda primærhelsetenesta har fått etter samhandlingsreforma bør dette punktet særleg sjåast på nytt i samband med reforhandlingar av avtalen.

Pr. capita tilskotet er pr. i dag 486,- pr. pasient pr. år.

Behovet no er ein 0 heimel. Det vil seie at det står 0 pasientar på denne lista og lista fyller seg opp etterkvart.

Utfordringa med ein 0 heimel er bl.a den økonomiske usikkerheita for fastlegen og kommunen. Og det kan også av den grunn vere utfordrande med rekruttering av fastlege.

For å hjelpe kommunen til å gi innbyggjarane tilbod om allmennlegeteneste og redusere usikkerheita til kommunen i eit stort gap mellom faktisk listestørrelse og 1000, har fastlegane i Volda gått med på at kommunen får opprette heimelen inntil tre månadar før ny lege startar i jobben.

Det er grunn til å tru at ein ny liste i ei slik pressa situasjon som no vil fylle seg relativt for opp til 400-500 listepasientar. Nokre av desse vil kome frå dei andre fastlegelistene, medan resten vil vere nyttilflytta som studentar. Om kommunen tilbyr fastlegeplassar til innbyggjarar som er registrert busette i andre kommunar i Norge, får kommunen refundert basistilskotet for desse listeinnbyggjarane. Sidan kommunen allereie tilbyr fastlegeplassar til fleire enn det som er registrert som innbyggjarar i kommunen, vil det som kjem som ein auke utanfrå ikkje gi auka utgifter for Volda kommune. Den faktiske auken i utgifter for Volda kommune vil vere å betale basistilskotet for intervallet mellom tal på listepasientar og grensa på 1000. Sannsynlegvis vil derfor dette tiltaket gi kommunen om lag 250 000 kr i nye utgifter neste år.

Dei vidare utgiftene til fastlegetenesta etter 2019 vil vere avhengige av kva avtale ein får med fastlegane etter reforhandling av avtalen i samband med kommunesamanslåinga.

Kommunen har ståande disponible pengar på prosjekt 411550: Rekruttering av fastlegar og kvalitetsheving. Etter samtale med økonomisjefen står det pr. i dag omlag 180 000 kr i restmidlar på dette prosjektet. Desse kan nyttast inn mot den nye 0-heimelen i 2019.

På samarbeidsmøte med legane, 22.08.18, blei det også gitt klare signal frå fastlegane på at det kan frigjerast kommunale oppgåver som allereie er tilplikta i størrelsesorden 15-20%. Dette vil igjen lette den økonomiske byrda for kommune i 2019, då dette er pengar som allereie er budsjettert med.

Ein ny lege vil også få ein nomadetilvere til ombygginga av legesenteret står ferdig i 2019-2020. Dette er legane på Volda legesenter imøtekomande på å løyse innanfor den gitte tidsramma.

Legetenesta Volda har også ei gjesteinnbyggjarliste som bringer inn pr i dag om lag 200 000 kr til kommunen. Dette er personar som har bustadadresse i ei anna kommune, men fastlege i Volda. Bustadkommuna må då betale refusjon for denne til personen til vertskommuna. Dette oppgjeret finn ein på Helfo sin sider.

Beredskapsmessige konsekvensar

Det blir fleire legar som kan vere med i den kommunale legevakta, og på den måte blir ikkje vaktbelastninga so stor. Det blir også fleire inn i det interkommunale nattlegevaktssamarbeidet.

VURDERING OG KONKLUSJON

Ut frå dagen situasjon er det eit stort behov for ein ny legeheimel i Volda kommune. Slik tenesta er no får innbyggjarane får ikkje det tilbodet dei lovmessig har krav på, det er høg arbeidsbelastning og slitasje på legane og kommunen ivaretek ikkje det pålagde ansvaret den har.

Så langt er det vurdert slik at dette ikkje kan løysast ved eventuelt samarbeid med Hornindal kommune. Det er viktig med nærleik til innbyggjarane. Den nye kommunen trår ikkje i kraft

før 2020, og det vil vere ein del virkemiddel ein ikkje rår over før ein er ein samla kommune som også kan sjå heilskapleg på legedrifta. Det er på gang ei ekstern konsulentutgreiing som skal kartleggje noverande situasjon og vurdere potensialet for synergjar med kommunesamanslåinga innanfor helse- og omsorgstenestene. Rådmannen meiner det er for tidleg å slå fast at det ikkje vil vere synergjar også i legetenesta før dette er endeleg utgreidd.

Rådmannen meiner det er viktig at kommunen tek ansvar for å syte for at innbyggjarane er sikra tilstrekkeleg legeteneste. Vidare bør ein i eit langsiktig perspektiv sjå på synergiane for samla utnytting av legekapasitet ved to legekontor i den nye kommunen.

Dei økonomiske konsekvensane i 2019:

- Opprettar 0-heimel før tildeling av heimel: forventet oppfylgging av pasientar før ei evt. tildeling, kring 400-500. Dette er truleg pasientar som er i systemet frå før og vil ikkje vere auke i utgift for kommunen knytt til legeheimelen. Rekna til å utgjere kring: 2-250 000 kr basert på pr.capita.
- Det er disponible pengar på ein prosjektkonto knytt til rekruttering av fastlegar og kvalitetsheving: 180 000 kr
- 15-20 % friggitt tilplikta oppgåver- allereie eksisterande oppgåver med påfølgande utgifter.

	2018	2019	2020
Basistilskot	Liste under opparbeiding. Listetak 1000 pas.	250 000,-	
Prosjektmidlar		180 000,-	
Reforhandling av overordna legeavtale	Oppseiing 31.12.18 1 års frist	Reforhandling	Iverksetting av ny avtale
Utviding legesenter	Planlegging	Planlegging-utføring	Ferdigstilt
Sum utgifter til ny heimel	0,-	70 000- 100 000,-	250 000-500 000,-*

*dette talet avheng bl.a av kor mange pasientar som allereie er i systemet som har bytta fastlege, kor mange frå andre kommuner som vel fastlege i Volda, og utløyser gjesteinnbyggartilskot. I tillegg er det reforhandling av legeavtalen der utfallet er svært uvisst då det er ulike avtalar i Hornindal og Volda.

Rune Sjurgard
Rådmann

Svein Berg-Rusten
Helse- og omsorgssjef

PS 164/18 Orienteringssaker

OS 152/18 Status, strategi og framdrift for legevaktssamarbeid

«MOTTAKERNAVN»
«KONTAKT»
«ADRESSE»
«POSTN» «POSTSTED»

Saksnr	Løpenr.	Arkiv	Saksansvarleg	Dato
2017/1942	13168/2018	K00	SELBERVIK	09.10.2018

RULLERING AV ENERGI OG KLIMAPLAN - VARSEL OM PLANARBEID OG HØYRING AV PLANPROGRAM

Ørsta formannskap, som planutval, vedtok den 18.09.2018 å varsle oppstart av arbeid med kommunedelplan for klima og energi, og leggje framlegg til planprogram datert 23.05.2018 ut til høyring, jf pbl §11-12 og 11-13.

Føremålet med planprogrammet er å avklare metodikk, organisering, medverknad og viktige trema som skal utgreiast i sjølve planen.

Plandokumenta vil vere tilgjengeleg på kommunen si heimeside www.orsta.kommune.no og på servicekontoret, Ørsta rådhus i perioden 13.10.2018– 24.11.2018.

Frist for å kome med innspel til varsel om oppstart av planarbeidet, og merknader til høyring av planprogrammet, er den 24.11.2018. Innspel og merknader skal vere skriftlege og sendast til postmottak@orsta.kommune.no, eller til Ørsta kommune, Dalevegen 6, 6153 Ørsta.

Med helsing

Gunnar Wangen
fagleiar plan og miljø

Magnar Selbervik
miljøvernrådsgjevar plan og miljø

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Adresseliste**Regionale mynde:**

Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Møre og Romsdal fylkeskommune
NVE
Mattilsynet
Statens vegvesen
Kystverket
Fiskeridirektoratet
Mattilsynet
Direktoratet for mineralforvaltning
Avinor

Lokale høyringsorgan:

VØR
Mørenett
Tussa
Tussa Energi/Ørsta Eldhus
Telenor
Møre og Romsdal Politidistrikt
Sti. Ørsta Næringskontor
Destinasjon Ålesund & Sunnmøre
Retura Søre Sunnmøre
Bøstrand miljø & gjenvinning
Vartdal Gjennvinng AS

Lag og organisasjonar:

Forum for natur og friluftsliv
Fremtiden i våre hender Sunnmøre
Ørsta Jeger og fiskarforeining
Ørsta Røde Kors
Naturvernforbundet i Møre og Romsdal
Naturvernforbundet Volda/Ørsta v/Geir Helge Nilsen
Ørsta reiselivslag
Ålesund Sunnmøre Turistforening
Ørsta bondelag v/Geir Hole
Hjørundfjord bondelag v/Magne Riise
Ørsta bonde- og småbrukarlag Johnny Bjøringsøy
Samarbeidsutvalet for bondelaga Knut Hustad
Skogeigarlaget ved Ragnar Aarflot

Nabokommunar:

Volda kommune
Ulstein kommune
Hareid kommune
Sula kommune
Sykkylven kommune
Stranda kommune
Hornindal kommune
Innkjøpssamarbeidet gjennom Ålesund kommune ved Ann-Iren.Sperre@alesund.kommune.no

Ørsta kommune:

råd og utval
stabs- og seksjonsleiarar
born- og ungerepresentanten
kommunelegen

Plan - og miljøavdelinga for utsending

Saksnr	Løpenr.	Arkiv	Saksansvarleg	Dato
2017/1942	12977/2018	K00	SELBERVIK	20.09.2018

Melding om vedtak i Ørsta formannskapet 18.09.2018, sak 83/18

VARSEL OM OPPSTART AV ARBEID MED KLIMAPLAN OG HØYRING AV PLANPROGRAM

Saksprotokoll i Ørsta formannskap - 18.09.2018

VEDTAK:

I samsvar med plan- og bygningslova (pbl.) § 11-12 og vedteken planstrategi varslar Ørsta formannskap oppstart av arbeid med ny kommunedelplan for klima og energi.

Framlegg til planprogram datert 23.05.2018 vert lagt ut til offentleg ettersyn i samsvar med pbl. §§ 4-1 og 11-13.

Frist for å kome med innspel til planarbeidet og merknader til planprogrammet vert sett til 6 veker.

Kva planarbeidet skal legge vekt på:

- Plasten i havet – alt på land som «reiser til sjøs»
- Emballasje / minke emballasje – emballasje for alle.
- Reiseliv/turisme – buss/toalett
- Forsøpling langs vegane (jf. øl-boksar i før)
- Fyrst – busstilbodet må vere på plass.

Handsaminga (9 r.f.)

Magnar Selbervik, miljøvernrådsgjevar, orienterte og svarte på spørsmål

Karen Høydal (AP) sitt forslag:

Kva planarbeidet skal legge vekt på:

- Plasten i havet – alt på land som «reiser til sjøs»
- Emballasje / minke emballasje – emballasje for alle.
- Reiseliv/turisme – buss/toalett
- Forsøpling langs vegane (jf. øl-boksar i før)
- Fyrst – busstilbodet må vere på plass.

Vart røysta først over rådmannen si tilråding:

Rådmannen si tilråding vart vedteken med 9 mot 0 røyster

Karen Høydal sitt forslag vart vedteken med 9 mot 0 røyster

Rett utskrift

Inger Johanne E. Løeng
konsulent

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar: Magnar Selbervik

Arkivsak: 2017/1942

Løpenr.: 12579/2018

Utvalsaksnr.

83/18

Utval

Ørsta formannskap

Møtedato

18.09.2018

Saka gjeld: **VARSEL OM OPPSTART AV ARBEID MED KOMMUNEDELPLAN FOR KLIMA OG ENERGI - OG HØYRING AV PLANPROGRAM**

TILRÅDING TIL VEDTAK:

I samsvar med plan- og bygningslova (pbl.) § 11-12 og vedteken planstrategi varslar Ørsta formannskap oppstart av arbeid med ny kommunedelplan for klima og energi.

Framlegg til planprogram datert 23.05.2018 vert lagt ut til offentleg ettersyn i samsvar med pbl. §§ 4-1 og 11-13.

Frist for å kome med innspel til planarbeidet og merknader til planprogrammet vert sett til 6 veker.

Saksvedlegg:

X	23.05.2018	23.05.2018	Framlegg til planprogram - kommunedelplan for klima og energi	Magnar Selbervik
X	12.09.2018	12.09.2018	Evaluering oppfølging av handlingsplan i dagens klimaplan	Magnar Selbervik

Uprenta saksvedlegg:

- Presentasjon av nye verktøy for klimastatistikk og tiltaksberekingar
- Statleg planretningslinje for klima og energiplanlegging

Saksopplysningar:

Kommunestyret vedtok dagens kommunedelplan for klima i 2010. Planen vart utarbeidd i samarbeid med fleire kommunar på Søre Sunnmøre og næringslivet lokalt. Det vart likevel vedteke eigne planar for kvar kommune. Føremålet med planen var å systematisere arbeidet med å redusere klimagassutsleppa og energiforbruket både for kommunen som organisasjon og kommunen som samfunn. Hovudmålsetjinga i planen var å redusere dei direkte klimagassutsleppa innan 2020 med 20 % i høve 1990- nivå. For å nå dette vart det utarbeidd ein detaljert handlingsdel med konkrete tiltak og fordeling av ansvar for oppfølging.

Rådmannsgruppa har no gjennom Sunnmøre regionråd teke initiativ til eit liknande arbeid med rullering av klima og energiplanane i kommunane. Det er kommunane Ørsta, Volda, Vanylven, Sande, Herøy, Ulstein, Ørskog, Norddal, Stranda, Sula, Stordal og Sykkylven som deltek. Sjølve arbeidet i nettverket vert finansiert av eksterne midlar frå Miljødirektoratet sin klimasats ordning.

Det er no utarbeidd nye gode verktøy for meir detaljert og objektiv fordeling av klimagassutsleppa på kommunenivå. Det er også utvikla gode verktøy for konkrete tiltaksberekingar. Dette verktøyet vil verte presentert i formannskapet.

Vurdering og konklusjon:

Den nasjonale retningslina for klima og energiplanlegging kom omtrent samstundes med at Ørsta kommunen sin første klimaplan vart vedteken i 2010. Den planen vart såleis utarbeidd før den nasjonale retningslina var på plass. Dette saman med tilgang på nye verktøy gjer at vi rår til å no lage ein ny klima og energiplan, og ikkje berre ei rullering av handlingsdelen av dagens klimaplan slik det står i planstrategien. Dei fleste kommunane i nettverket vel difor å rullere heile planen, men ikkje alle.

Føremålet med eit planprogram er å få innspel på tema som bør utgreiast i sjølve planen og behov for innhenting av faktakunnskap. Evalueringa av dagens plan syner klare manglar i oppfølging av planen. Sjølve grunnpilaren med attendemelding til politisk nivå i årsmelding på gjennomføring av tiltak og konkretisering av planar/tiltak med kostnadsoverslag til komande år har ikkje vore følgt opp godt nok. Etablering av ei systematisk miljøleing peikar seg såleis ut som noko grunnleggande som må på plass som eit rammeverk, på lik line med økonomi.

Kommunane har mange liknande utfordringar. Planprogrammet er heilt bevisst søkt gjort så kort som råd og har fokus på dei store utsleppskjeldene lokalt og utfordringar som er felles for fleire av kommunane i nettverket. Planprogrammet gjeld likevel Ørsta kommune konkret.

Energiforbruk er ein viktig del av klimautfordringa og var grundig utgreidd i planen frå 2010. Vi har også etablert eit energiovervakingsystem (EOS) for kommunale bygg og innført energileiing i organisasjonen. Dette vert å ta med inn i ei samla miljøleiing.

Vi rår til at formannskapet no varslar oppstart av planarbeidet med ny plan og leggje planprogrammet ut til offentleg ettersyn slik at vi kan følgje med på framdrifta i nettverket.

Wenche Solheim
Rådmann

Eldar Øye
Ass rådmann

Kommunedelplan for klima og energi i Ørsta kommune.

Framlegg til planprogram

Føremål med planarbeidet

Planarbeidet skal styre arbeidet mot reduksjon i utslepp av klimagassar, redusert energibruk og meir bruk av energi frå fornybare kjelder fram mot 2030. Planen skal vise status, samt kommunen sine mål og tiltak, og omfatte kommunen si rolle som mynde og samfunnsaktør med ansvar for planlegging og rollene som tenesteytar, innkjøpar, eigedomsforvaltar mm. Planen skal gjelde perioden 2019 til 2030.

Status og utfordringar

Gjennom Parisavtalen har Noreg slutta seg til måla om å avgrense temperaturstigninga på jorda frå 1850 til 2100 til godt under 2 grader Celsius. Avtalen pliktar også landa å arbeide for å avgrense temperaturstigninga til 1,5 grader.

Noreg skal kutte i utsleppa av klimagassar fram til 2020 med 30 % av utsleppa i 1990, og har rapportert inn mål om å kutte 40 % innan 2030. Gjennom klimalova har Noreg også lovfesta eit mål om eit lågutsleppssamfunn i 2050.

Regional delplan for klima og energi 2015-2020 har 3 hovudmål; - klimagassutsleppa skal reduserast med 10 % i forhold til utsleppa i 2009, - summen av ny fornybar energi, ENØK-tiltak og energiomlegging skal tilsvare 2 TWh, - alle kommunar skal gjennomføre minst 5 konkrete tiltak for å betre miljøet og redusere utsleppa av klimagassar.

Ørsta kommune sin eksisterande kommunedelplan for klima vart vedteken av kommunestyret 18.03.2010. Planen er tilgjengeleg referanse til nettside og/eller vedlegg. Planen gir mål om å redusere klimagassutsleppa samla sett med 20 % innan 2020 fordelt på både bygg (energi), transport, forbruk/avfall, næringsliv og landbruk, samt mål om reduksjon i energiforbruk og auka fornybar andel både for eigne bygg (20 %) og kommunen som samfunn (5 %). Ansvar er i handlingsdelen fordelt ned på einskilde sektorar i kommunen med fristar for gjennomføring. Eit sentralt grep var at rapportering på oppfølging i årsmelding på gjennomføring av klima og energitiltak. Evalueringa syner at dette ikkje har vore følgt godt nok opp. Klimagassutsleppa frå Ørsta kommune har i følgje Miljødirektoratet sin statistikk auka frå 2009 og til 2016. Det er utarbeidd ei eiga evaluering av oppfølginga av dagens klimaplan som ligg vedlagt.

Kommunestyret har gjennom kommunal planstrategi vedteke at klimaplanen skal reviderast. Det vert synt til at arbeidet med ny digital rettleiar og tilgang til betre statistikk fordelt på kommunenivå. Rettleiaren legg td ikkje opp til å rekne om klimaeffekt av energiforbruk slik det vart gjort i dagens plan, men til å sette eigne mål for energiforbruk og eigne mål for direkte klimagassutslepp.

Samfunnsdelen av kommuneplanen har følgjande hovudmål fram til 2025 :

- gjere kommunen til ein attraktiv stad å busetje seg og drive næring,
- med eit mangfald av opplevingar og gode oppvekstmiljø,
- ein berekraftig kommune,
- Ørsta sentrum som eit midtpunkt for kultur, handel og aktivitetar, utvikling og vekst på bygdene
- kommunen som ein aktiv samfunnsutviklar.

Organisering, planprosess

For å oppfylle krav i statleg retningsline av 04.09.2009 om klima- og energiplanlegging vil kommunen utarbeide ein ny tematisk kommunedelplan etter krava i plan. og bygningslova, kapittel 11.

Det er alt etablert eit samarbeidsforum for kommunane på Sunnmøre gjennom Sunnmøre Regionråd som skal bistå i arbeidet. Rådmannsgruppa er styringsgruppe for samarbeidsforum. Samarbeidet med regional mynde, andre kommunar vert organisert gjennom samarbeidsforumet. Det vert også innkjøp av ekstern bistand til utgreiingar som er felles for fleire av kommunane. Det kan også vere aktuelt å køyre felles prosessar i høve/fagsamlingar saman med andre liknande samarbeidsfora, td Klima Østfold.

Sjølve utarbeidinga av planen vert leia av ass rådmann med miljøvernrådsgjevar som planleggar. Ein ønskjer å involvere heile kommuneadministrasjonen med vekt på dei einingane som er mest sentrale.

Det vert sett ned ei administrativ arbeidsgruppe som skal ha om lag månadlege møte. Gruppa skal vere diskusjonspartnar for planleggar og sjølv delta aktivt i planarbeidet. Arbeidsgruppa har følgjande medlemmer:

- Rådmann, ass rådmann, Leiar for seksjon eigedom, leiar for Økonomistab, leiar for seksjon landbruk og kultur

Styringsgruppe for arbeidet vil vere formannskapet. Styringsgruppa vil verte førelagt prinsipielle avgjerder. Høyring og vedtak vil elles skje etter reglane i plan og bygningslova og kommunen sine prosedyrar der andre utval kan kome med sine innspel.

Det er isolert sett uheldig at arbeidet med reguleringsplan for sentrum er i slutfasa då denne planen vil vere eit viktig juridisk heimelsgrunnlag for gjennomføring av viktige plangrep. I motsetning til dei største byområda i landet kjem ikkje vår kommune inn under ordninga med byvekstavtalar, der staten bidreg med midlar til kollektiv-, sykkel og gangetiltak langs riksvegar mot forpliktingar om å nå mål om nullvekst gjennom tiltak innan areal og samferdsel. Det synes elles vere ei utfordring å få etablert felles løysingar for kommunane på Søre Sunnmøre med tiltak og restriksjonar i høve utslepp frå lokaltrafikk noko som krev tillit mellom kommunane for å unngå uheldig dreining av handelsbalance.

Medverknad

Samarbeid med Statens vegvesen, Kystverket, Avinor, Nettbuss, Fjord 1, Tussa energi, Mørenett, Ørsta eldhus, Volda Ørsta reinhaldsverk, næringslivet elles og frivillige lag og organisasjonar vert gjennomført som temamøter i regi av samarbeidsforumet. Det vil også verte nytta arena som regional planforum.

Det kan også vere aktuelt å arrangere fellesmøter, eller direkte informasjonsmøter knytt til høyringa av planutkastet, for td leiarane i ungdomsråda. Elles vil ein nytte elektronisk kommunikasjon gjennom kommunane sine heimesider, sosiale media, lokalaviser o.a.

Høyring av planframlegget vert gjennomført etter reglane i pbl. § 11-14, jf. § 5-2.

Alternativ som vil bli vurdert

Planen skal vurdere ulike typar tiltak som kan gje reduksjon i utslepp av klimagassar, redusert energibruk og auka andel fornybare energi. Der det er mogeleg skal mål og tiltak tidfestast, kostnadsreknast og effekten skal talfestast (kWh eller tonn CO₂-ekvivalentar). Miljødirektoratet sine tiltaksberekningar som er under utarbeiding skal nyttast så langt som råd. Det skal lagast framskrivingar som syner klimagassutsleppa fram mot 2030 med og utan gjennomføring av tiltak.

Målsetjinga i planen skal munne ut i eit handlingsprogram som skal fordele ansvar. Det må vidare gjerast ei vurdering av kor detaljert handlingsprogram skal vere og om det eventuelt bør avgrensast til strategiar som vert følgt opp i utarbeiding av meir konkrete årlege tiltak som eit klimabudsjett/rekneskap knytt opp mot økonomi og budsjettarbeidet.

Planen må avklare korleis ein kan sikre at mål og tiltak frå handlingsprogrammet vert teke inn i økonomiplan og årsbudsjett.

I følgje miljødirektoratet sin kommunefordelte klimagassstatistikk er det vegtrafikk primært frå lette

køyretøy og jordbruk (husdyr og husdyrgjødsel), sjøfart som er største kjeldene til direkte klimagassutslepp i kommunen.

Ein vil difor i planarbeidet leggje stor vekt på å utgreie tiltak innan dei store lokale utsleppskjeldene som:

- tiltak innan arealplanlegging for å redusere behovet for bruk av bil, tilrettelegging for utsleppsfri transport, herunder ladeinfrastruktur og auka bruk av kollektiv og gang/syssel.
- tiltak innan jordbruk knytt til arealbruk, gjødsellager og tilrettelegging og biogass
- tiltak innan sjøfart som fyllestasjonar for hydrogen og landstraum.

I samsvar med nasjonal retningsline skal planen innehalde mål og statistikk over utvikling og framskriving av klimagassutslepp. Erfaring frå evalueringa av eksisterande plan vil vidare vere sentral og peikar på behovet for etablering av ein metodikk (td klimagassrekneskap) for årleg ajourføring av klimagassutslepp. Behov for auka fokus på miljøkrav ved offentlege innkjøp er eit anna sentralt tema.

Tilpassing til klimaendringar inngår ikkje som tema i planen. Kommunen vil behandle dette temaet i plan der klimatilpassing inngår.

Delutgreiingar, framdrift

Det vil bli gjennomført følgjande delutgreiingar

- Transportanalyse med tiltak for å redusere biltrafikken med vekt på sentrum, fjerne flaskehalsar for kollektiv trafikk og bere tilrettelegging for bruk av gange/syssel.
- Landstraum/hydrogen sjøfart

I tillegg vil det verte arbeidd med miljøkrav ved offentlege innkjøp, basert på nytt lovverk og digital rettleiing frå Difi. Også strategi for tilrettelegging av ladepunkt og hydrogen.

Det er aktuelt med å lenging av leidningsnetter til Ørsta Eldhus fram til eit mogleg biogassanlegg på Melsgjerdet. Dette vil kunne opne moglegheita for forsyning av fornybar og dermed etableringar av nye næringsareal basert på fornybar energi.

Ein tek sikte på planvedtak i kommunestyret hausten 2019. Det er sett opp følgjande framdriftsplan

	2018			2019			
	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal
Høyring planprogram							
Varsel om oppstart							
Vedtak planprogram							
Arbeid med plan							
Medverknad							
Offentleg ettersyn							
Handsaming innspel							
Vedtak av plan							

Arbeidet vert finansiert med bruk av egne midlar, samt tilskot til samarbeidsforumet gjennom Miljødirektoratet sitt ordning for Klimasats, der kvar kommune som deltek i klima og energinettverket kan få inntil kr 25000,- pr år. Delutgreiingar som lista opp ovanfor lyt likevel finansierast delvis gjennom samarbeidsforumet og delvis over budsjettet for 2018/19 med ca kr 100.000,- I kva grad arbeidet elles vil avhenge av andre eksterne utgreiingar og bistand vil avhenge av kva kapasitet ein administrativt får til å prioritere arbeidet.

annonse@morenytt.no

Saksnr	Løpenr.	Arkiv	Saksansvarleg	Dato
2017/1942	13166/2018	K00	SELBERVIK	08.10.2018

RULLERING AV ENERGI OG KLIMAPLAN

Vi ber om at følgjande annonse vert teken inn i Møre-Nytt laurdag 13.10.2018

Kommunedelplan for klima og energi - varsel om oppstart av planarbeid og høyring av planprogram

Ørsta formannskap, som planutval, vedtok den 18.09.2018 å varsle oppstart av arbeid med ny kommunedelplan for klima og energi, og leggje framlegg til planprogram datert 23.05.2018 ut til høyring, jf pbl §11-12 og 11-13.

Føremålet med planprogrammet er å avklare metodikk, organisering, medverknad og viktige tema som skal utgreiast i sjølve planen.

Plandokumenta er tilgjengeleg på kommunen si heimside (www.orsta.kommune.no) og på servicekontoret, Ørsta rådhus.

Frist for å kome med innspel til varsel om oppstart av planarbeidet, og merknader til høyring av planprogrammet, er den 24.11.2018. Innspel og merknader skal vere skriftlege og sendast til postmottak@orsta.kommune.no, eller til Ørsta kommune, Dalevegen 6, 6153 Ørsta.

Med helsing

Gunnar Wangen
fagleiar plan og miljø

Magnar Selbervik
miljøvernrådgjevar

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Fra: Aud Hovdenakk[aud.hovdenakk@orsta.kommune.no]

Sendt: 12.10.2018 10:10:04

Til: Anders.smith-ovland@mr fylke.no; Aud Hovdenakk; post@mr fylke.no; postmottak@fmmr.no; firmapost-midt@vegvesen.no; post@kystverket.no; postmottak@fiskeridir.no; postmottak@mattilsynet.no; rv@nve.no; marinarkeologi@bsj.uib.no; post@avinor.no; moere.bdr@kirken.no; mail@dirmin.no; Postmottak Hareid; post@stranda.kommune.no; postmottak@sula.kommune.no; postmottak@sykkylven.kommune.no; Ulstein Postmottak; Postmottak Volda; Ann-Iren.Sperre@alesund.kommune.no; post@hornindal.kommune.no

Tittel: Ørsta - Kommunedelplan (sektor / tematisk) for Melding om oppstart / høyring av planprogram

Denne e-posten inneheld plandokument sendt gjennom skjema-løysninga for oversending av plansaker på nettsida til Møre og Romsdal fylkeskommune.

Vi ber om at mottakar journalfører oversendinga og eventuelle vedlegg for vidare saksbehandling/dokumentasjon.

For meir informasjon om skjema for oversending av plansaker, sjå [Møre og Romsdal fylkeskommunes nettside](#).

Ørsta - Kommunedelplan (sektor / tematisk) for Melding om oppstart / høyring av planprogram

Dato	12/10 2018
Mottakarar	post@mr fylke.no postmottak@fmmr.no firmapost-midt@vegvesen.no post@kystverket.no postmottak@fiskeridir.no postmottak@mattilsynet.no rv@nve.no marinarkeologi@bsj.uib.no post@avinor.no moere.bdr@kirken.no mail@dirmin.no postmottak@hareid.kommune.no post@stranda.kommune.no postmottak@sula.kommune.no postmottak@sykkylven.kommune.no postmottak@ulstein.kommune.no postmottak@volda.kommune.no Ann-Iren.Sperre@alesund.kommune.no post@hornindal.kommune.no
1.1 Kommune	Ørsta
1.2 Avsenders referanse sak / arkiv nr.	2017/1942
2. Plantype / plannamn	
2.1 Plantype	Kommunedelplan (sektor / tematisk)
2.2 Plannamn	Energi og klimaplan - varsel om planarbeid og høyring av planpro
3. Prosess / frist	
3.1 Prosessnivå	Melding om oppstart / høyring av planprogram
3.3 Høyringsfrist	24.11.2018

4. Vedlegg	
4.1 Oversendingsbrev	Oversendingsbrev.pdf
4.2 Politisk behandling	Vedtak i OErsa formannskap den 18 september 2018.pdf
4.8 Planprogram	Framlegg til planprogram.pdf
4.11 Andre vedlegg	Kunngjering.pdf

Fra: Per Heltne
Sendt: 12. oktober 2018 15:03
Til: Sonja Håvik
Cc: Rune Sjurgard;Jørgen Amdam
Emne: ØRSTA KOMMUNE RULLERING AV ENERGI OG KLIMAPLAN - VARSEL OM PLANARBEID OG HØYRING

Eg viser til e-phoerte sak 2018/1801

Ørsta formannskap, som planutval, vedtok den 18.09.2018 å varsle oppstart av arbeid med kommunedelplan for klima og energi, og leggje framlegg til planprogram datert 23.05.2018 ut til høyring, jf pbl §11-12 og 11-13.

Føremålet med planprogrammet er å avklare metodikk, organisering, medverknad og viktige trema som skal utgreiast i sjølve planen.

Plandokumenta vil vere tilgjengeleg på kommunen si heimeside www.orsta.kommune.no og på servicekontoret, Ørsta rådhus i perioden 13.10.2018– 24.11.2018.

Frist for å kome med innspel til varsel om oppstart av planarbeidet, og merknader til høyring av planprogrammet, er den 24.11.2018.

Vi har gått gjennom framlegg til planprogram. Det har også vore tema i adm. planmøte.

Vi finn ikkje grunn til innspel til saka no.

Ber om at sak 2018/1801 vert sett på lista som orienteringssak til Formasnnskapet.

Per Heltne

Fagansvarleg Plan

Utvikling

Direkte 70058717 Mobil 91151347

www.volda.kommune.no

Protokoll frå representantskapsmøte nr. 3-2018

Fredag 05.10.2018 vart det halde møte i representantskapet i Sunnmøre Regionråd IKS på Finnøy Havstuer i Sandøy kommune

Til stades:

Frå representantskapet:

Giske kommune: ordførar Harry Valderhaug

Haram kommune: varaordførar Randi Walderhaug Frisvoll

Hareid kommune: ordførar Anders Riise

Sandøy kommune: ordførar Oddvar Myklebust

Sande kommune: ordførar Dag Vaagen

Skodje kommune: varaordførar Geir Ove Leite

Sula kommune: ordførar Jim Arve Røssevoll

Ulstein kommune: ordførar Knut Erik Engh

Vanylven kommune: varaordførar Bjarne Sætrene

Volda kommune: varaordførar Sølvi Dimmen

Forfall:

Herøy kommune: varaordførar Camilla Storøy

Norddal kommune: ordførar Arne Sandnes

Stordal kommune: ordførar Eva Hove

Stranda kommune: varaordførar Arild Ringdal

Sykkylven kommune: ordførar Odd J. Drotninghaug

Vestnes kommune: varaordførar Randi Bergundhaugen

Ørskog kommune: ordførar Knut Helge Harstad

Ørsta kommune: ordførar Stein Aam

Ålesund kommune: varaordførar Tore Johan Øvstebø

I tillegg møtte:

Frå styret:

Nestleiar Vebjørn Krogsæter, ordførar i Haram kommune

Styremedlem Eva Vinje Aurdal, ordførar i Ålesund kommune

Styremedlem Dag Olav Tennfjord, ordførar i Skodje kommune

Varamedlem Jørgen Amdam, ordførar i Volda kommune

Varamedlem Harry Valderhaug, ordførar i Giske kommune

Frå administrasjonen:

Dagleg leiar Jan Kåre Aurdal

Rådgivar Vegard Sperre Austnes

Utviklingsrettleiar Torunn Måseide

Andre:

Nils Magne Abelseth, styreleiar i Sandøy Energi AS (sak 25/2018)

Bjørn Sandnes, styreleiar i Nordøyvegen AS (sak 26/2018)

Henrik Vedde, dagleg leiar i Haram Næring og Innovasjonsforum (sak 26/2018)

Kristin Sørheim, leiar for samferdselsutvalet i Møre og Romsdal fylkeskommune (sak 27/2018)

Sak 21/2018: Velkomen

Ved ordførar Oddvar Myklebust i Sandøy kommune

Sak 22/2018: Godkjenning av innkallinga

Ved leiar av representantskapet i Sunnmøre Regionråd Dag Vaagen

Innkallinga vart godkjend.

Sak 23/2018: Godkjenning av sakliste

Ved leiar av representantskapet i Sunnmøre Regionråd Dag Vaagen

Saklista vart godkjend.

Sak 24/2018: Val av to personar til å underteikne protokollen

Representantskapet valde Anders Riise og Randi Walderhaug Frisvoll til å underteikne protokollen saman med leiaren av representantskapet.

Sak 25/2018: Orientering om elektrifisering av ferjer

Ved ordførar Oddvar Myklebust i Sandøy kommune og styreleiar Nils Magne Abelseth i Sandøy Energi

Sak 26/2018: Nordøyvegen, finansiell analyse (Deloitte-rapporten)

Ved styreleiar Bjørn Sandnes i Nordøyvegen AS

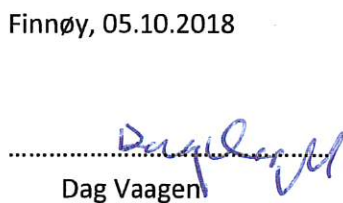
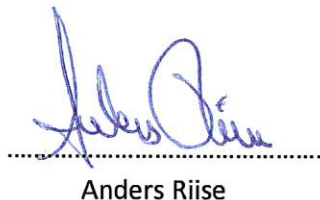
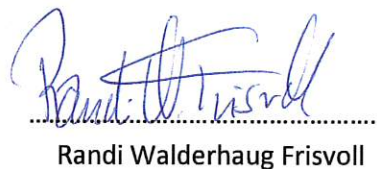
Sak 27/2018: Båttur og synfaring, Nordøyvegen

Båtturen vart avlyst på grunn av dårleg ver. Det vart i staden orientering i møtelokalet.

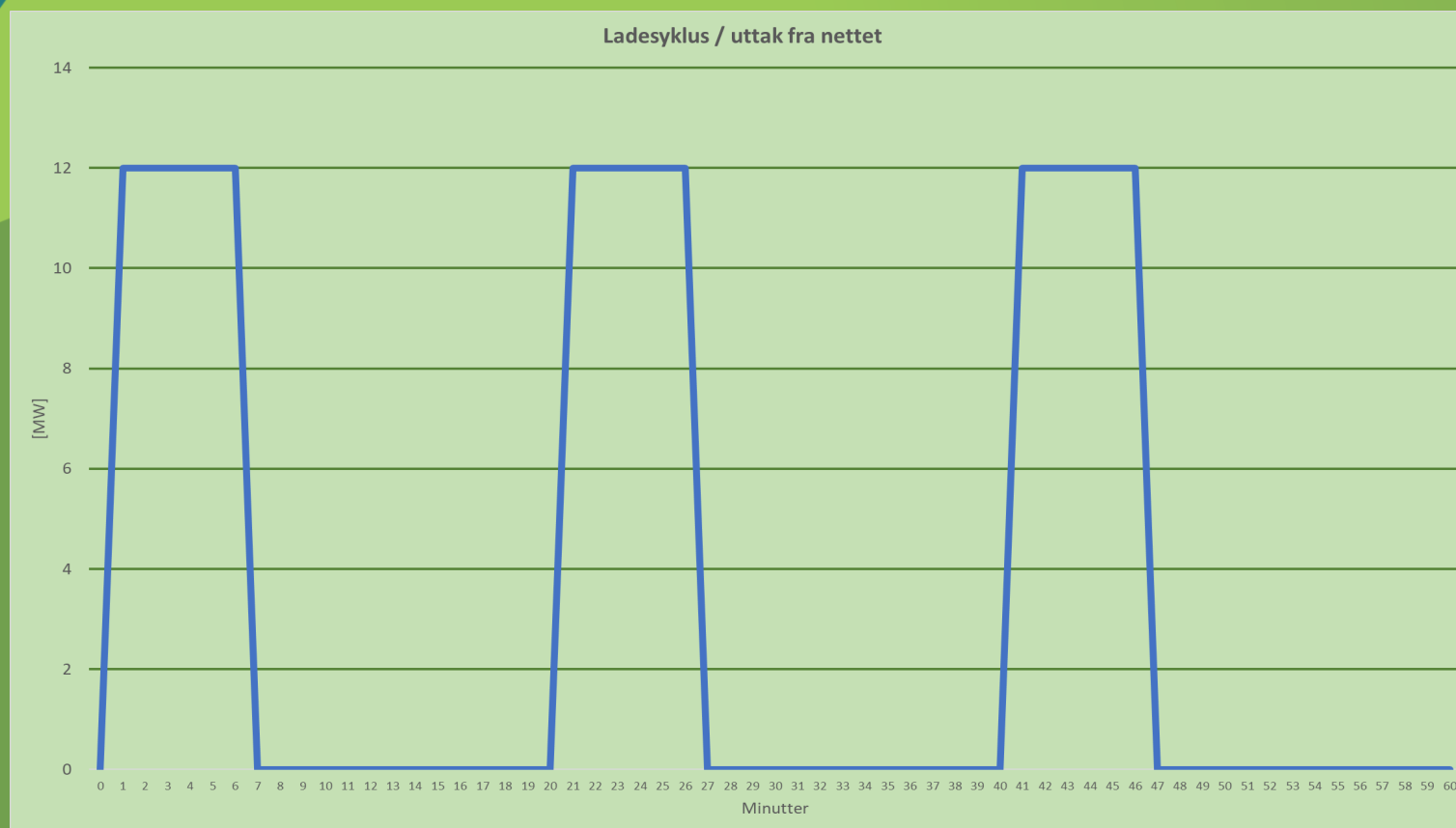
Kristin Sørheim, leiar i samferdselsutvalet i Møre og Romsdal fylkeskommune, orienterte.

Konklusjonen i representantskapet vart som følger: Sunnmøre Regionråd har fått ei god orientering om prosjektet. På bakgrunn av Deloitte-rapporten meiner regionrådet at prosjektet er berekraftig. Regionrådet vil avvente fylkesrådmannen si saksutgreiing, men vil signalisere at eit redusert ferjetilbod til Nordøyane ikkje kan vere del av ei løysing fordi dette vil medføre at ferjetilbodet i heile fylket vil bli sett i spel.

Finnøy, 05.10.2018

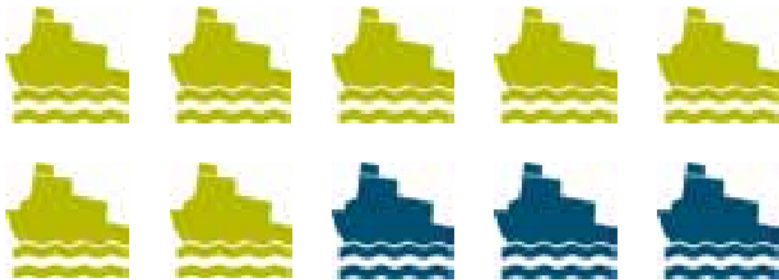

Dag Vaagen
Anders Riise
Randi Walderhaug Frisvoll

Utfordringer med fergelading

Studie av Siemens og Bellona

SYV AV TI FERGER ER LØNNSOMME MED ELEKTRISK DRIFT

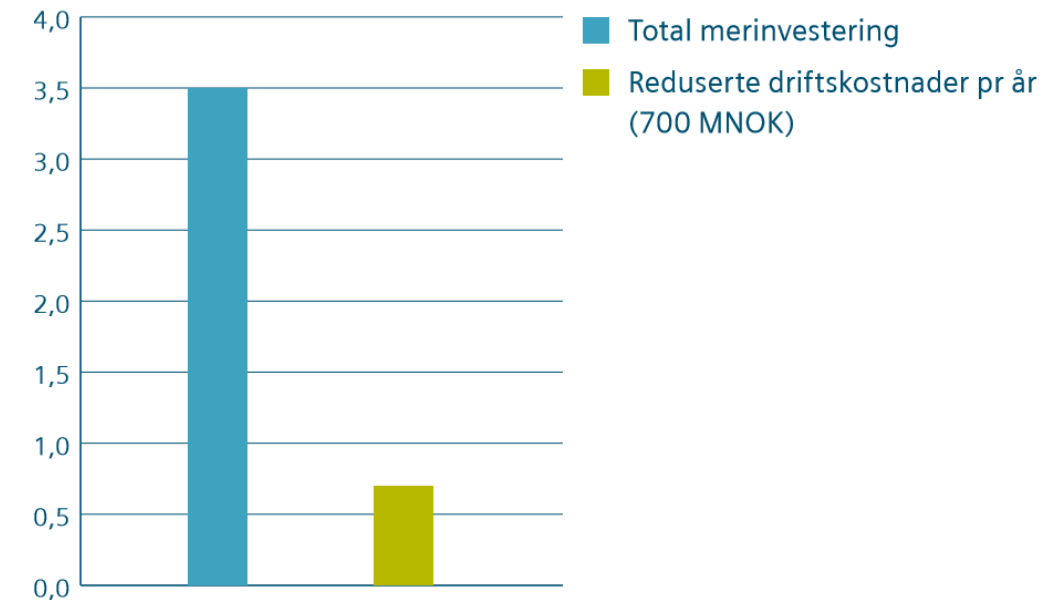

Potensialet for utslippsreduksjon

For å beregnet potensialet for utslippsreduksjon, har vi i studie tatt utgangspunkt i en utskiftning av 127 ferger, fordelt på 84 batteridrevne og 43 hybride ferger. Deretter har vi sammenlignet en slik utskiftning med utslippene fra 127 ferger som kun går med dieseldrift. Denne sammenligningen danner grunnlaget for beregningen av hvilke utslippsreduksjoner vi kan oppnå med batteridrevne eller hybride ferger.

MERINVESTERING FOR BATTERIDRIFT

Beløp i milliarder NOK

Anbudsprosess

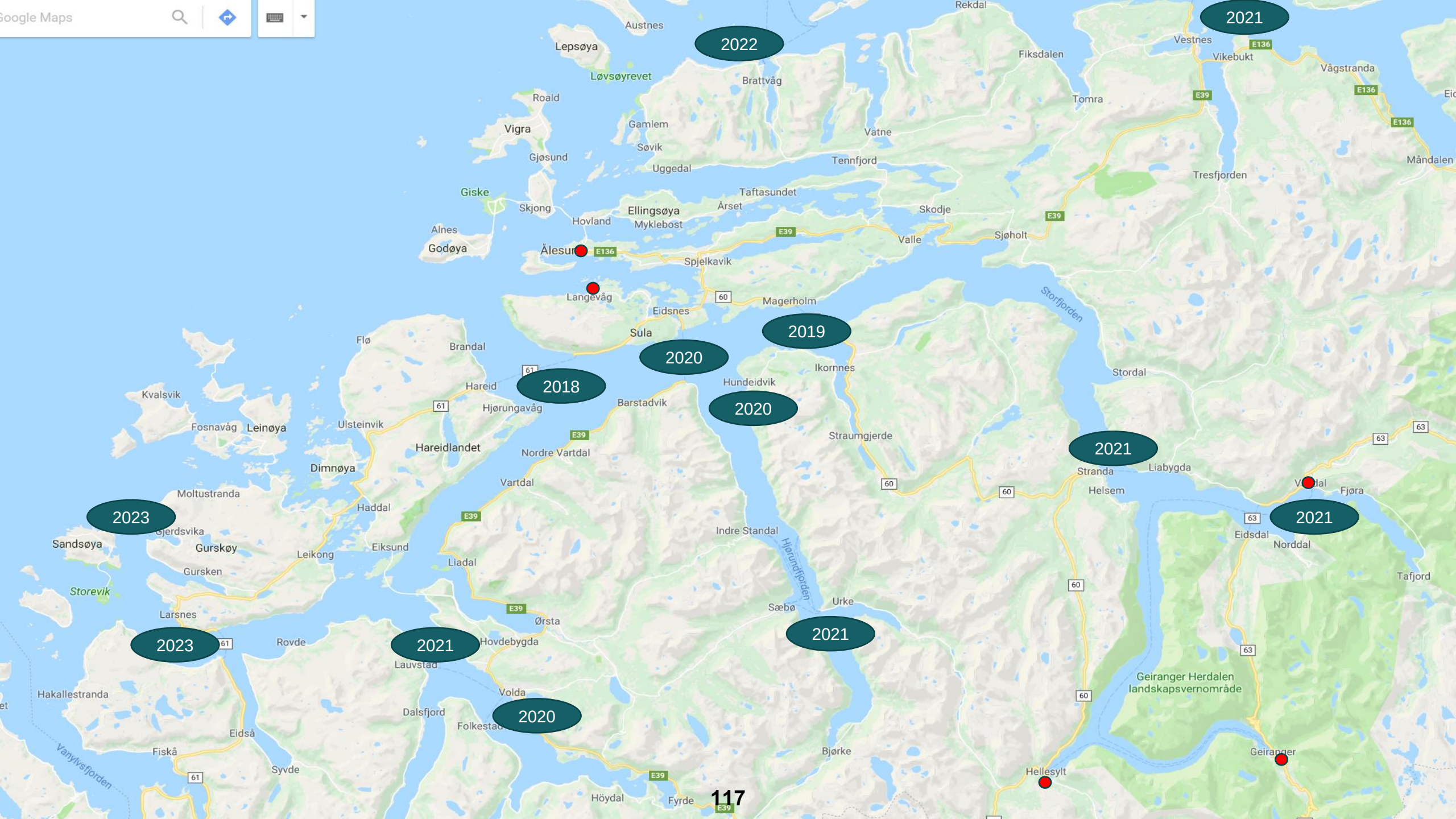

09.03.2018

	Kontraktspakke	Samband	Oppstart kontrakt	Oppstart «miljøfartøy»	Netteier
1	Sulapakken	Hareid–Sulesund	2019	2019	Mørenett
2		Magerholm–Sykkylven	2020	2020	Mørenett / Sykkylven Energi
	Nordmørspakken	Kvanne–Rykkjem	2020	2021	Svorka / Sunndal Energi
		Arasvika–Hennset	2020	2021	Svorka / Neas
		Seivika–Tømmervåg	2020	2021	Neas
		Edøya–Sandvika	2020	2021	Neas
3	Sunnmørspakken	Festøya–Solavågen	2020	2020	Mørenett
4		Volda–Folkestad	2020	2020	Mørenett

	Samband	Oppstart kontrakt	Netteier	
	Halsa–Kanestraum	2020 +1	Neas / Svorka	
5	Molde–Vestnes	2020 +1	Istad / Nordvest Nett	Mørenett regionalnett
	Molde–Sekken	2020	Istad	
	Sølsnes–Åfarnes	2019 +3	Istad / Rauma Energi	
	Solholmen–Mordalsvågen	2020 +	Istad	
	Aukra–Hollingsholmen	2020 +	Istad	
6	Eidsdal–Linge	2020 +1	Mørenett	
7	Stranda–Liabygda	2020 +1	Mørenett / Stranda Energi	Mørenett regionalnett
8	Sæbø–Leknes–osv	2020 +1	Mørenett	
9	Hundeidvik–Festøya	2020	Mørenett / Sykkylven Energi	
10	Volda–Lauvstad	2020 +1	Mørenett	
11	Årvik–Koparnes	2022 +2	Mørenett	
12	Larsnes–Åram–osv	2022 +2	Mørenett	
13	Brattvåg–Dryna	2019 +3	Istad / Nordvest Nett	Mørenett regionalnett
14	Småge–Ona–osv	2022	Istad / Sandøy Energi	Mørenett regionalnett

Magerholm - Sykkylven

Kommer i 2019
Ønsker 2 * 4 MW

Hareid – Sulesund

Kommer i år
Ønsker 2 * 6 MW
Kostnad 20 Mkr i D-nett + 20 Mkr i R-nett

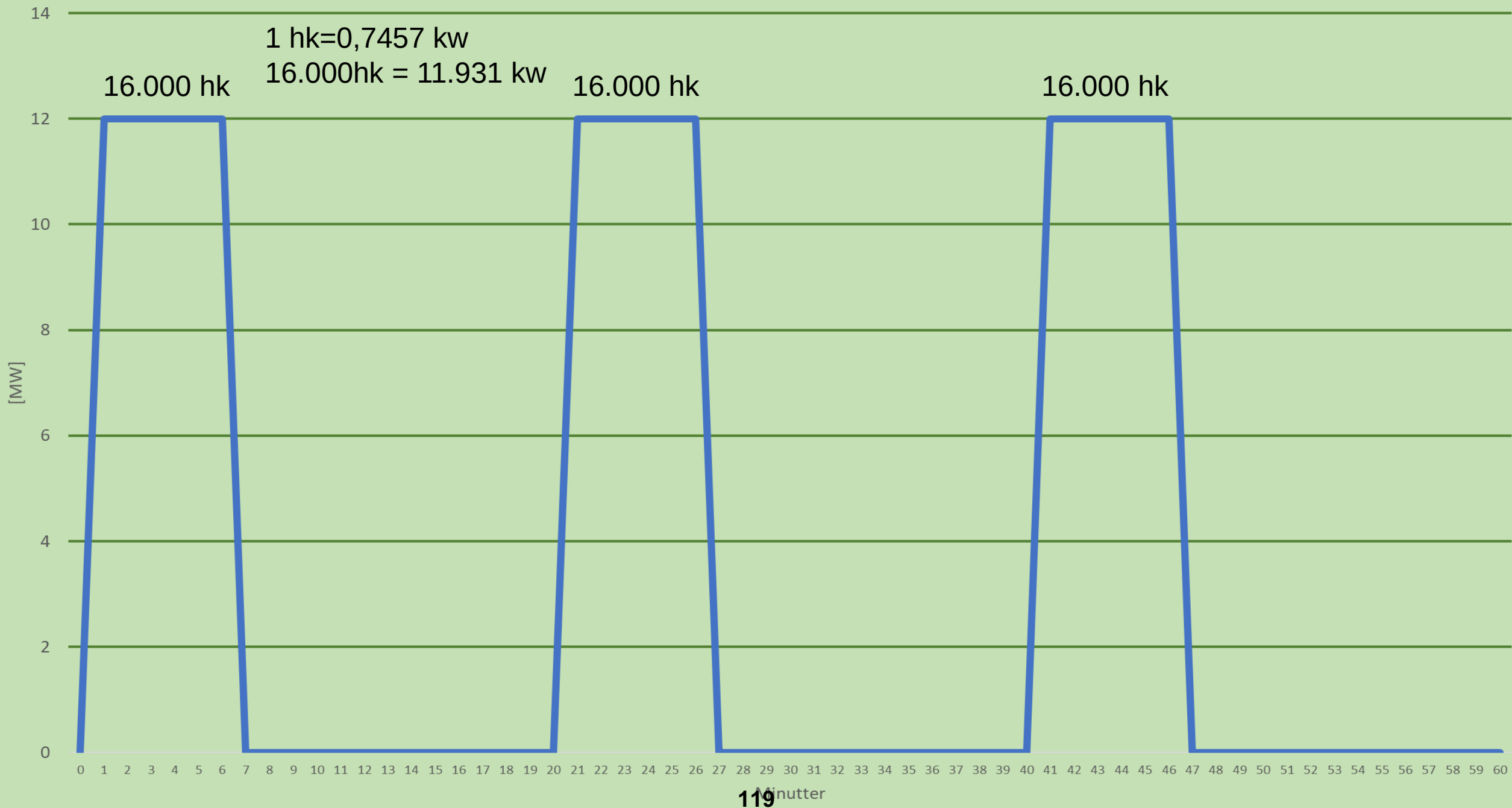
Solevågen

Kommer i 2020
Ønsker 3,1 MW

Volda - Magerholm

Kommer i 2020
Ønsker 2 * 2,1 MW

Ladesyklus / uttak fra nettet

14 Utfordringer

16.000 hk

16.000 hk

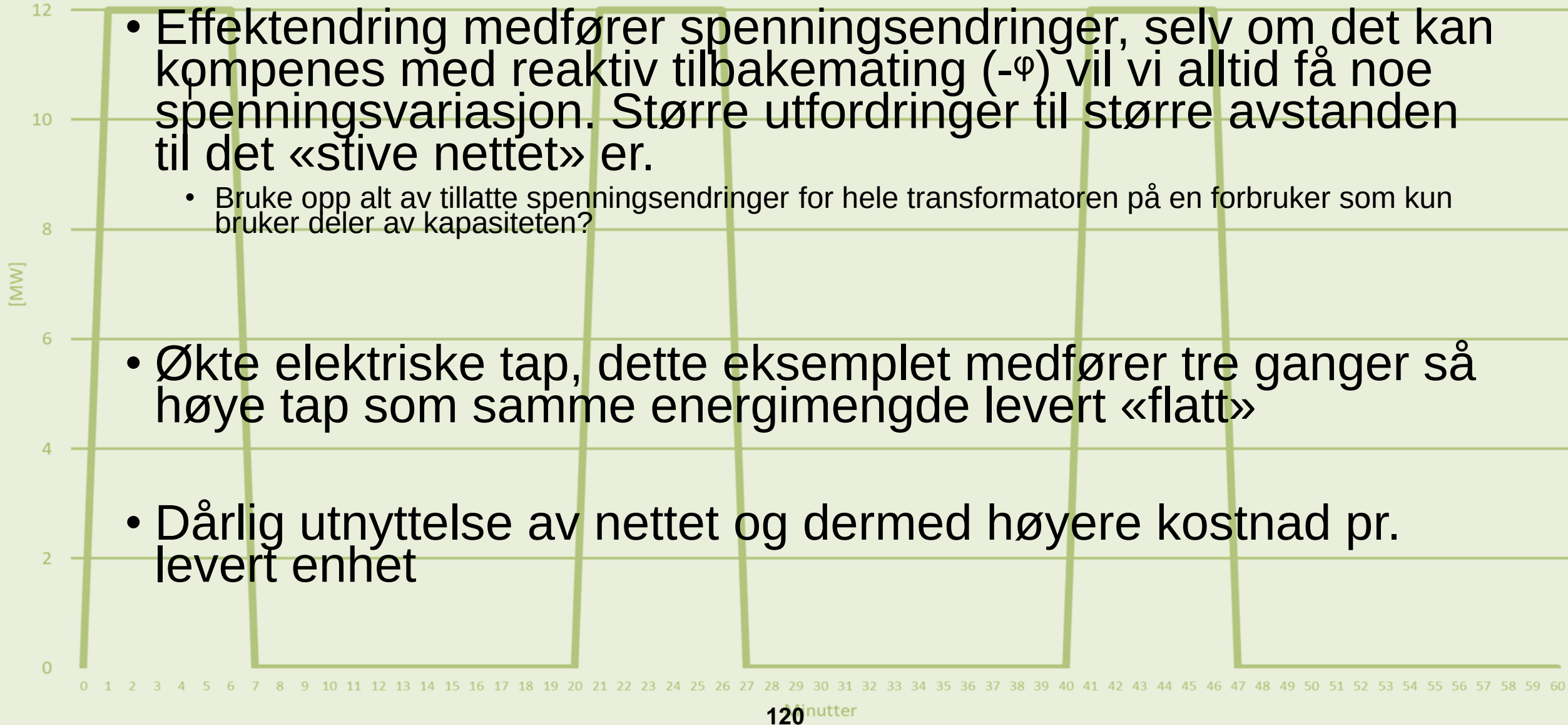
16.000 hk

- Effektendring medfører spenningsendringer, selv om det kan kompenseres med reaktiv tilbakemåting ($-\varphi$) vil vi alltid få noe spenningsvariasjon. Større utfordringer til større avstanden til det «stive nettet» er.

- Bruke opp alt av tillatte spenningsendringer for hele transformatoren på en forbruker som kun bruker deler av kapasiteten?

- Økte elektriske tap, dette eksemplet medfører tre ganger så høye tap som samme energimengde levert «flatt»

- Dårlig utnyttelse av nettet og dermed høyere kostnad pr. levert enhet

14 Utfordringer

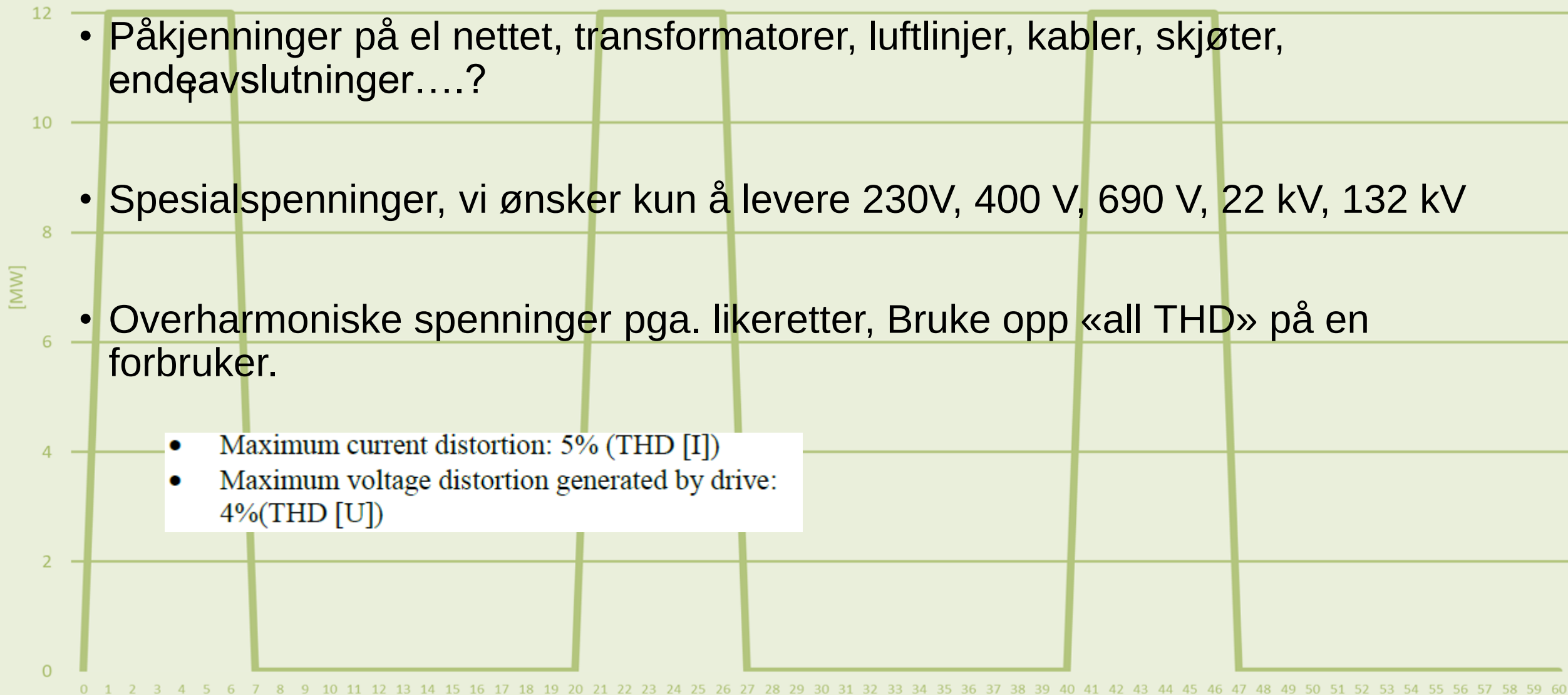
16.000 hk

16.000 hk

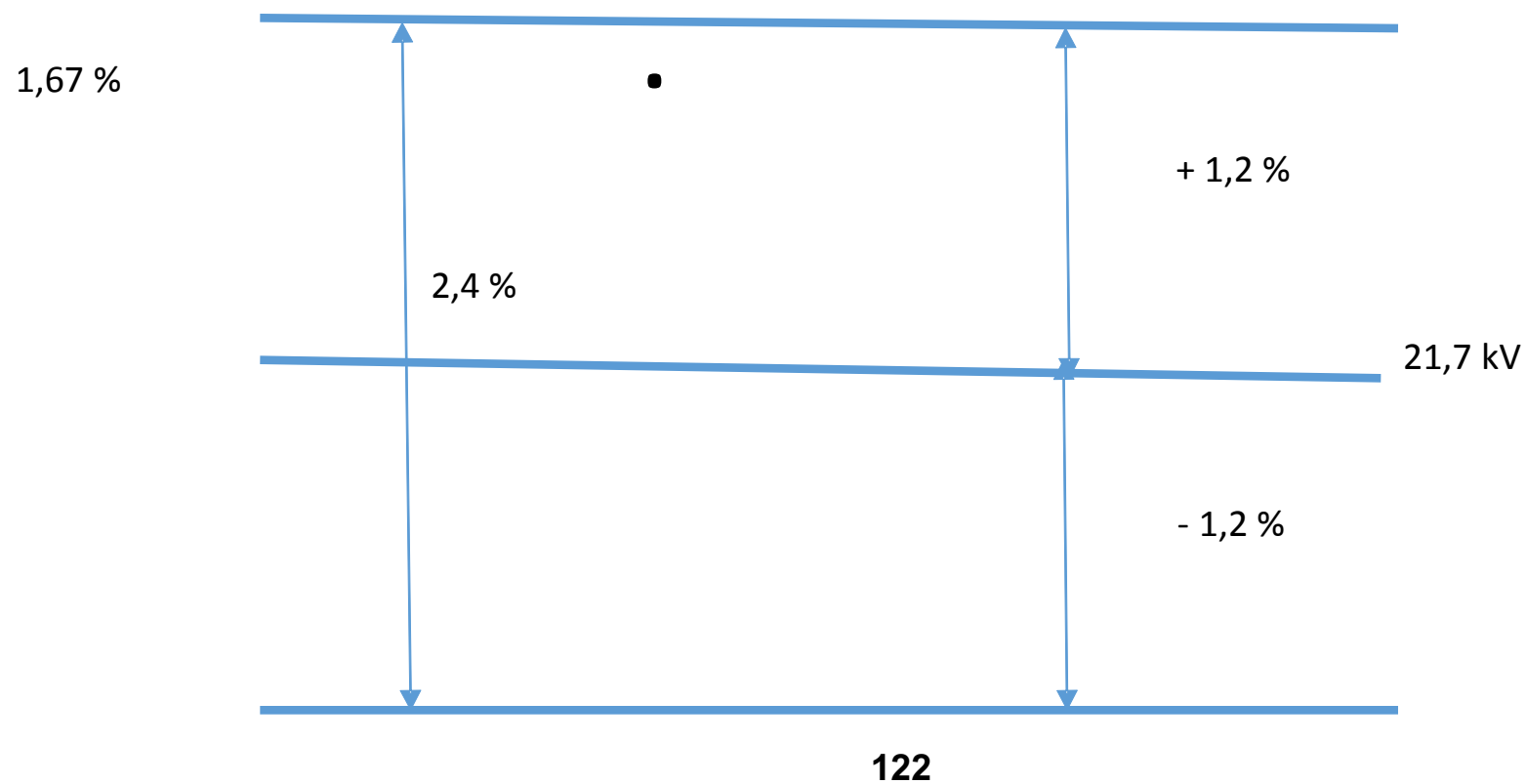
16.000 hk

- Påkjenninger på el nettet, transformatorer, luftlinjer, kabler, skjøter, endøavslutninger....?
- Spesialspenninger, vi ønsker kun å levere 230V, 400 V, 690 V, 22 kV, 132 kV
- Overharmoniske spenninger pga. likeretter, Bruke opp «all THD» på en forbruker.

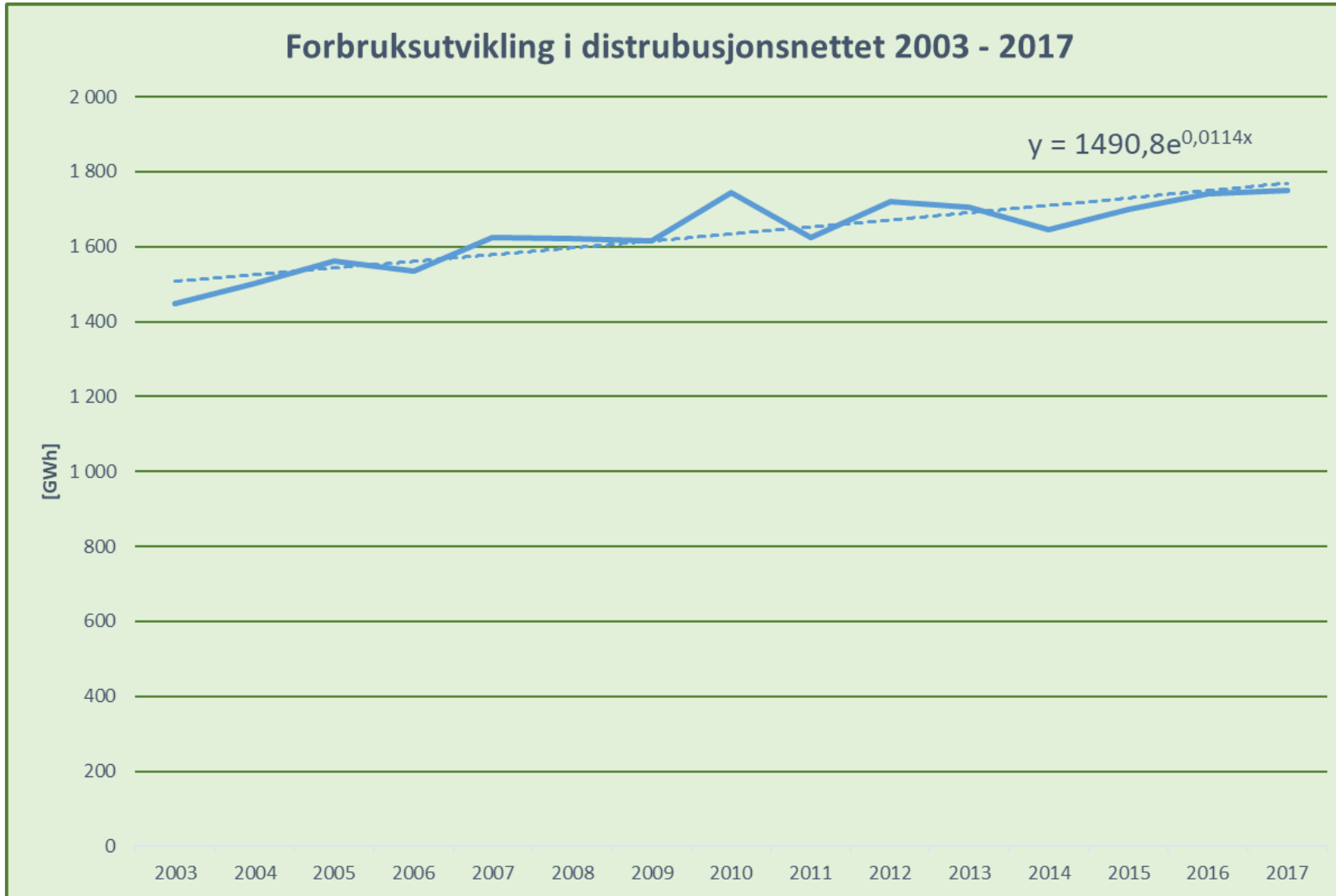
- Maximum current distortion: 5% (THD [I])
- Maximum voltage distortion generated by drive: 4%(THD [U])

Spenningsregulering transformator

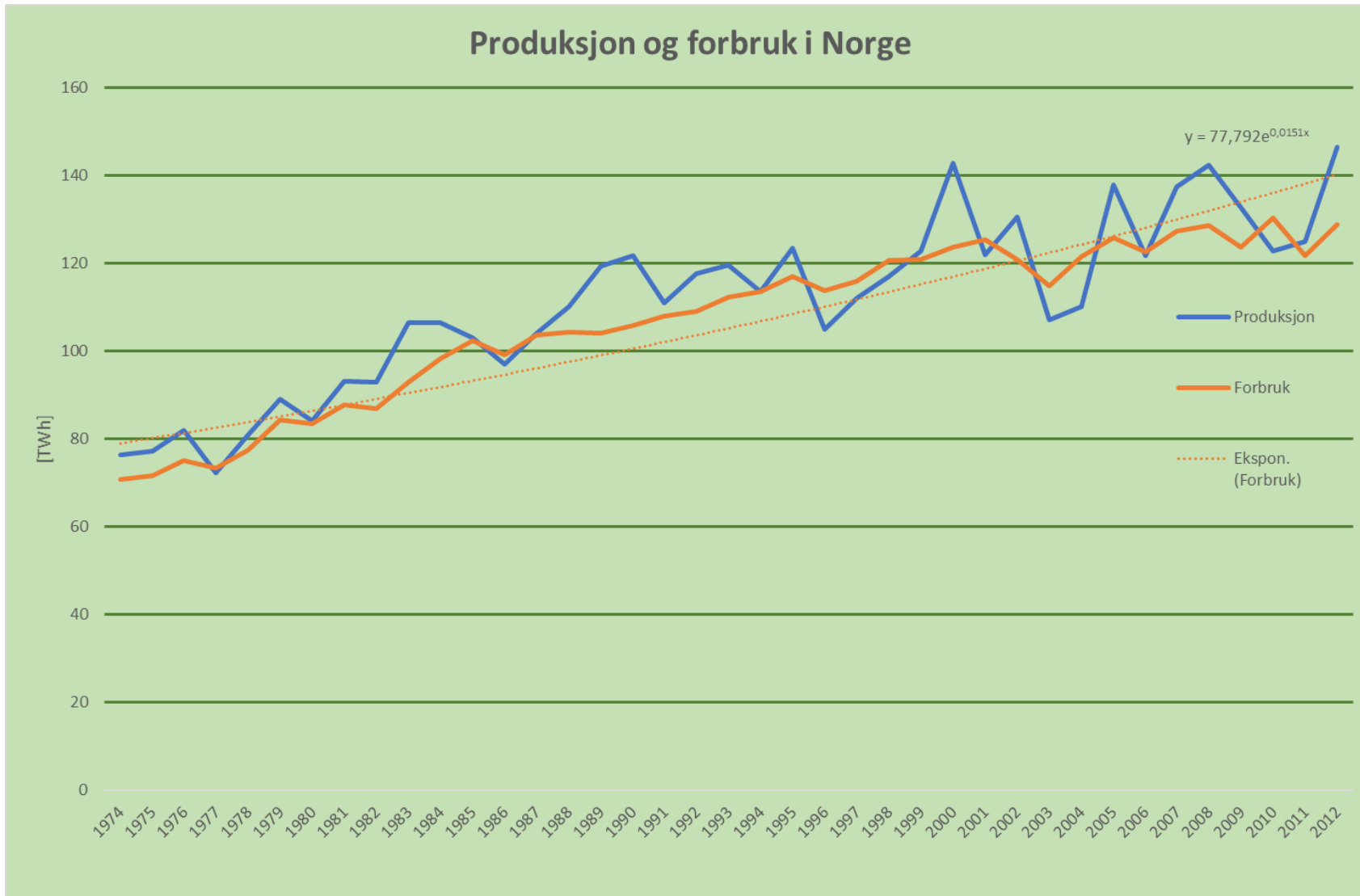

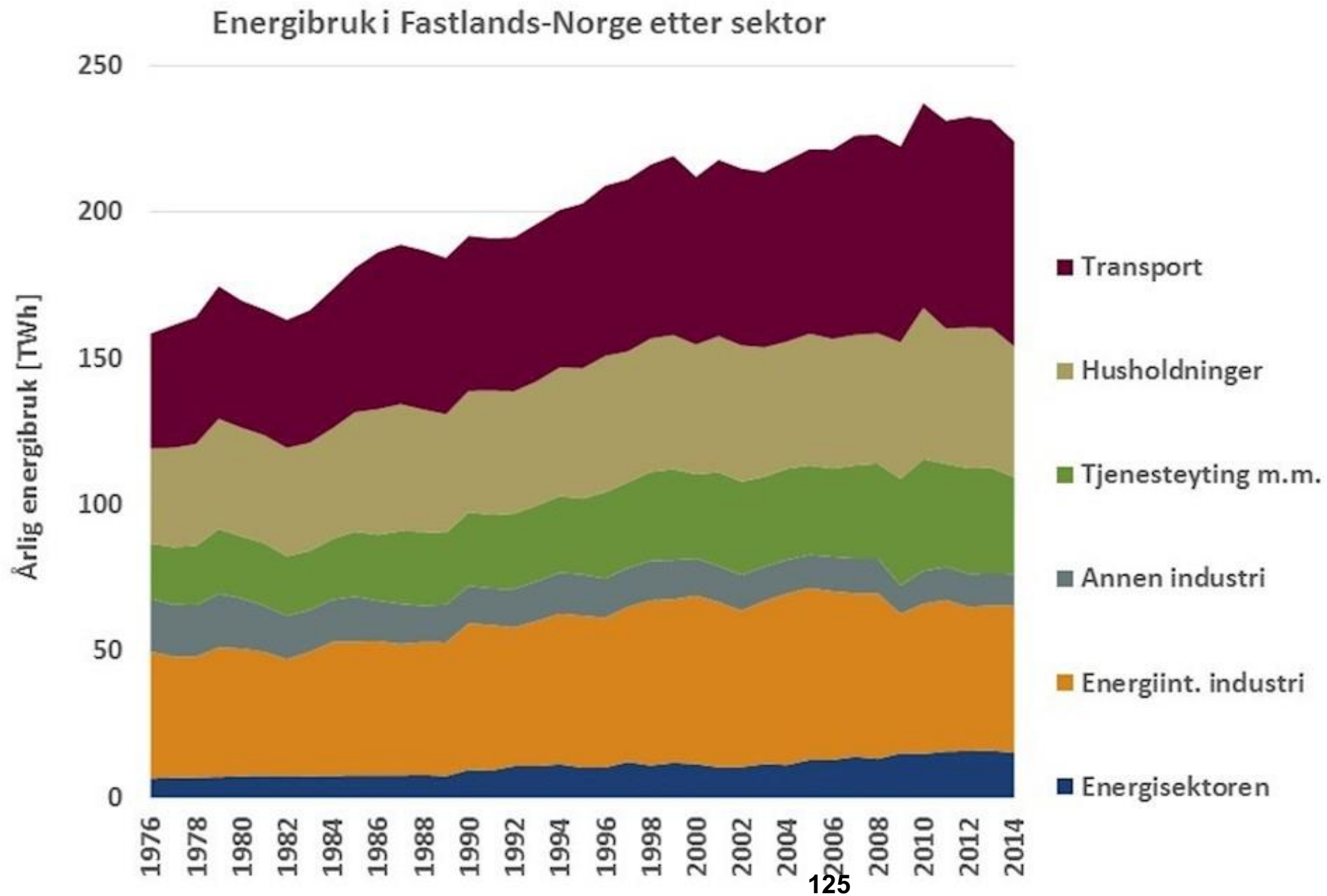
Er det tilstrekkelig med energi?

- Ferger + 3 %
- Hurtigbåter
- Hurtigruta
- Landstrøm
- Busser
- Biler
- Transport

Er det tilstrekkelig med energi?

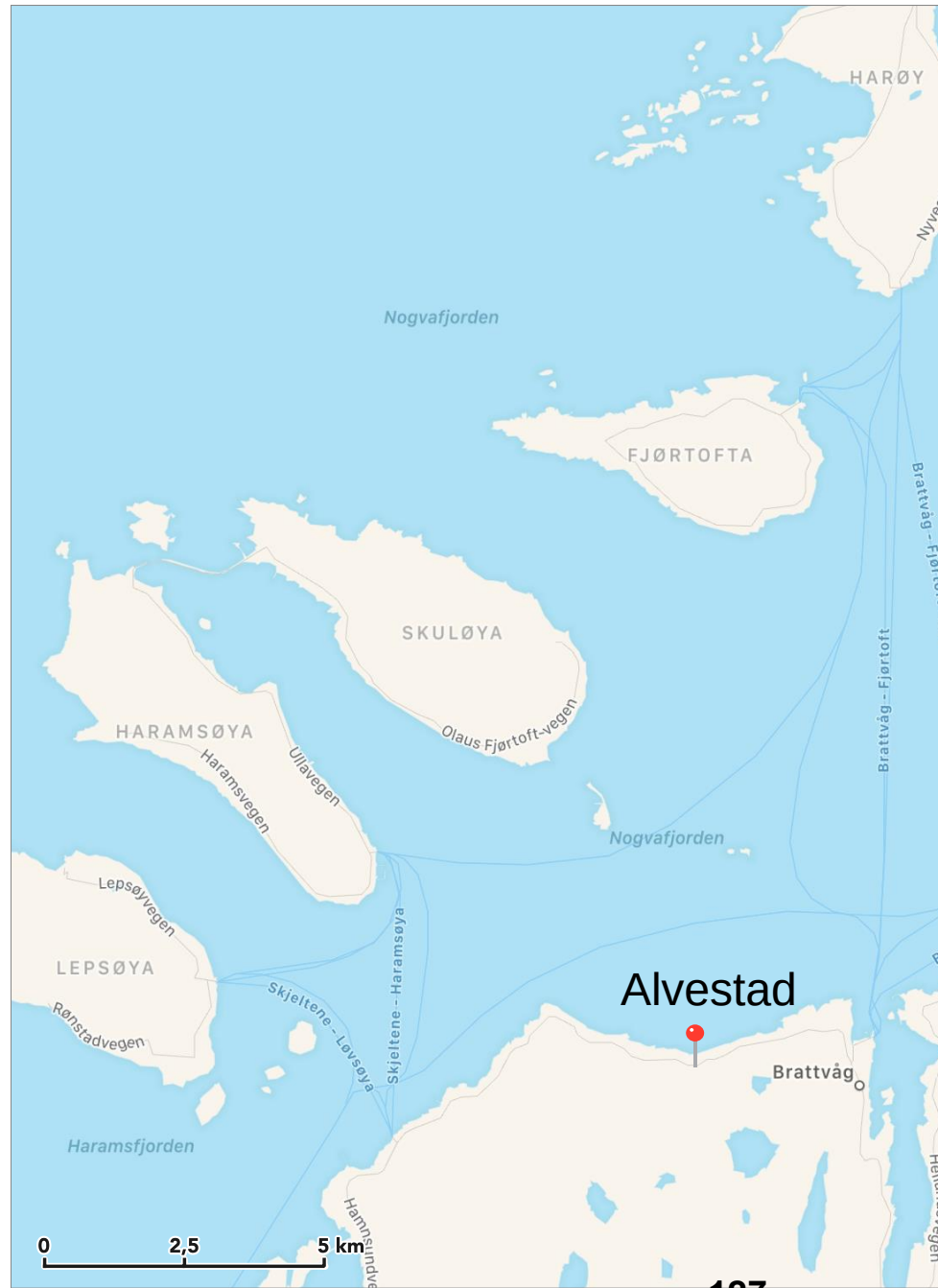

Fastlands-Norge:
 EI: 125 TWh
 Totalt: 225 TWh

- Finland med 14 TWh
- Vindkraft
- Småkraft
-

Nordøyvegen

Finansiell analyse

Oppdragsgivere: I.P. Huse AS, Rostein AS og over 50 bedrifter
tilsluttet næringsforeningen (HNI) i Haram kommune

28. august 2018

Innhold

Nordøyvegen	3
Oppsummering	6
Forutsetninger	9
Basis scenario	16
Høy scenario	23
Lav scenario	26

Ragnar Nesdal

Partner

Tel: +47 95 88 01 05

Email: rnesdal@deloitte.no

Rikke Welle-Watne Jordbræk

Senior Consultant

Tel: +47 48 22 89 20

Email: rjordbrek@deloitte.no

Vi aksepterer intet ansvar eller forpliktelser for innholdet i rapporten overfor andre parter. Denne rapporten er utarbeidet med basis i de begrensninger og rammer som er angitt i bakgrunn og formål for gjennomgang på side 5. Dette dokumentet kan ha blitt gjort tilgjengelig for Dem både i fysisk og elektronisk format. Flere versjoner og kopier av dette dokumentet kan derfor eksistere i ulike medier. Kun den siste signerte versjonen skal ansett som endelig.

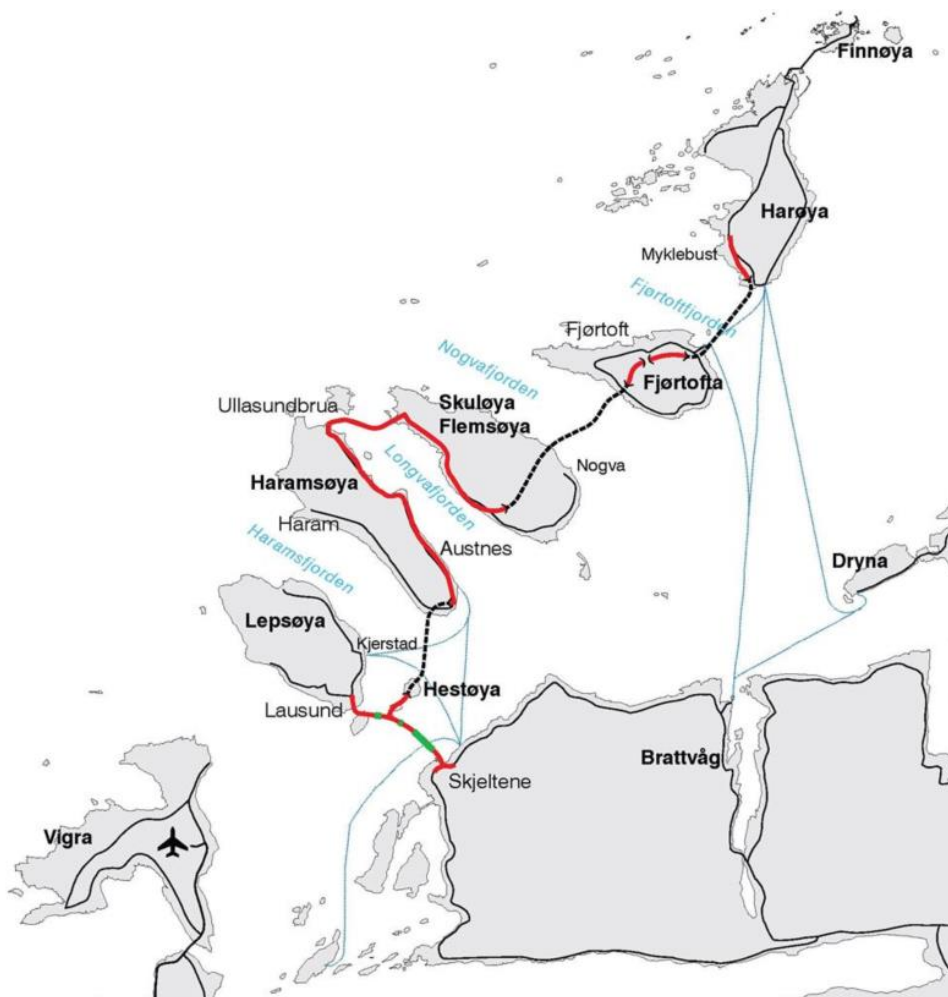

Nordøyvegen

Nordøyvegen	3
Oppsummering	6
Forutsetninger	9
Basis scenario	16
Høy scenario	23
Lav scenario	26

Nordøyvegen | Introduksjon

Nordøyvegen er et fergeavløsningsprosjekt som vil gi fastlandsforbindelse til rundt 2 800 mennesker og knytte innbyggerne i nåværende Haram og Sandøy kommuner nærmere sammen

Om veiprosjektet Nordøyvegen

- Nordøyvegen er et fylkesveiprosjekt som knytter seks øyer i Sandøy og Haram sammen med fastlandet. Dette blir den nordre delen av nye Ålesund kommune fra 1. januar 2020.
- På fastlandet starter veien på Gamlem som ligger 5 km fra Søvik og 10km fra Brattvåg. Første del består av en høybro, fylling og en lavbro over til Lepsøya. Fra denne fyllingen går veien videre nordover og inkluderer tre undersjøiske tunneller og noe ny vei i dagen. Den nordligste tunnelen kommer opp på Myklebust på Høya. Samlet er den nye veien ca. 25 km og den vil avløse tre ferger.
- Prosjektet vil knytte sammen de omlag 10 600 menneskene i de to kommunene, der ca. 2 800 bor fast på øyene. Nordøyane inngår i den nye storkommunen Ålesund som vil få ca. 65 000 innbyggere.
- Prosjektet vil bedre konkurranseevnen til bedriftene og bidra til enklere og bedre kommunal tjenesteleveranse i nye Ålesund kommune. I tillegg kan ambulansebåter fjernes, noe vil medføre betydelige besparelser for den nye kommunen og helseforetakene, samt gi et bedre tilbud til befolkningen.
- Veien vil også gjøre Nordøyane til et mer attraktivt bolig- og rekreasjonsområde og øke potensialet for reiseliv i regionen. Omlag 20% av havområdet i Møre og Romsdal ligger utenfor Nordøyane og den nye veien vil gjøre dette vesentlig lettere tilgjengelig for eksisterende og nye næringer.

Om Nordøyvegen AS

- Nordøyvegen AS har som formål å arbeide for at Nordøyvegeprosjektet blir realisert.
- Selskapet er i hovedsak eid av Haram kommune (43,29%) og Sandøy kommune (41,54%).

Nordøyvegen | Mandat

Grunnet en betydelig økning i forventet byggekostnad, har Deloitte blitt forespurt om å lage en oppdatert finansiell analyse av prosjektet

Bakgrunn og formål

- Haram og Sandøy kommuner har etablert veiselskapet Nordøyvegen AS («Selskapet»), med formål å realisere Fv. 659 Nordøyvegen.
- Nordøyvegen er et fylkeskommunalt fergeavløsningsprosjekt som vil gi fastlandsforbindelse til rundt 2 800 mennesker og knytte innbyggerne i nåværende Haram og Sandøy kommune nærmere sammen.
- Prosjektet ble godkjent for bompengefinansiering gjennom Prop. 140 S (2016-2017) og byggearbeidene startet september 2017.
- Ved anbudsåpning på hovedkontrakten ble det avdekket en betydelig utgiftsøkning i forhold til tidligere prosjektkalkyler/kostnads-grunnlag, noe som har medført en diskusjon om prosjektet skal skrinlegges.

Mandat

- Deloitte AS («Deloitte») gjennomførte på oppdrag av I.P. Huse AS og Rostein AS (sammen kalt «Oppdragsgiver») høsten 2016 en finansiell analyse av prosjektet.
- Hensikten med analysen var å gi en indikasjon på økonomien i prosjektet gitt de forutsetninger som er angitt av Nordøyvegen, Statens vegvesen og KS2-rapporten, jfr. rapport «Nordøyvegen – finansiell analyse» av 28. september 2016.
- Som følge av vesentlig høyere byggekostnader, men også endringer på inntektssiden (herunder mulige sparte kostnader knyttet til drift av nye ferger og et års kortere byggetid), ønsker oppdragsgiver en oppdatert finansiell analyse av prosjektet der nye og oppdaterte forutsetninger hensyntas.

Ansvarsbegrensning

- Gjennom vårt arbeid har vi basert oss på informasjon fremlagt av Selskapet, Statens vegvesen, Møre og Romsdal fylkeskommune, samt offentlig tilgjengelig informasjon. Vi har, innenfor rammen av vårt mandat, ikke foretatt noen form for uavhengig verifisering, revisjon eller bekreftelse av denne informasjonen.
- Vi forutsetter også at Selskapet ikke har unnlatt forhold av relevans for analysen. Slike mangler ville kunne påvirke våre konklusjoner. Vi påtar vi oss ikke noen form for økonomisk eller juridisk ansvar for fullstendigheten eller riktigheten av de opplysninger rapporten bygger på.
- Våre vurderinger avgis etter beste skjønn og på grunnlag av den informasjon som er gjort tilgjengelig for oss. Deloitte tar intet ansvar for mulige feil eller mangler i grunnlagsmaterialet eller konklusjonene, eller for at senere brukere av informasjon som vår analyse bygger på eventuelt kommer til andre konklusjoner enn oss.
- Vårt arbeid er fullført 28. august 2018 og vi har ikke oppdatert rapporten etter denne dato.

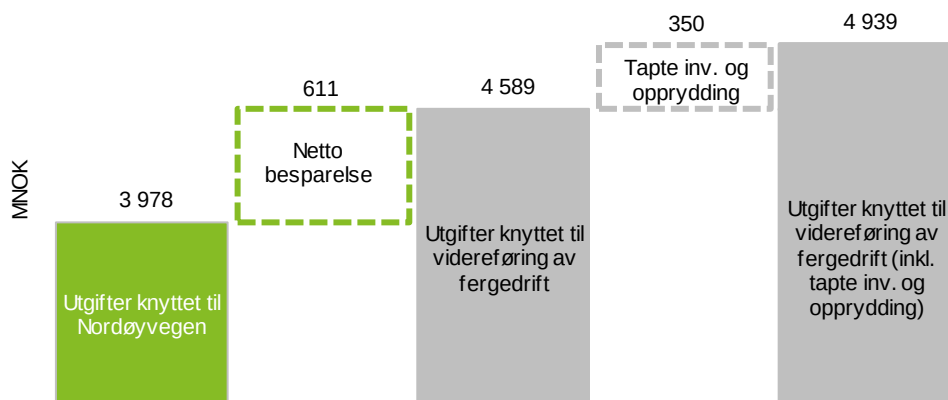
Oppsummering

Nordøyvegen	3
Oppsummering	6
Forutsetninger	9
Basis scenario	16
Høy scenario	23
Lav scenario	26

Oppsummering | Finansielle implikasjoner

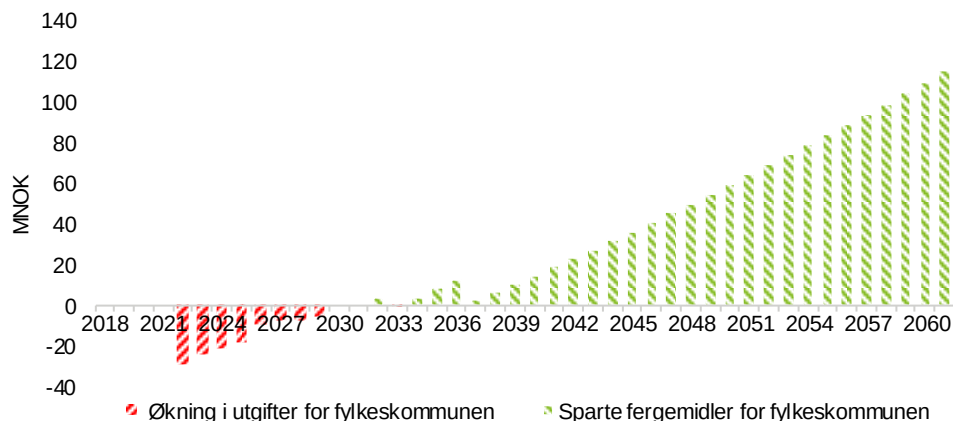
Nordøyvegen fremstår som et lønnsomt prosjekt. Samlet utgiftsøkning utgjør 113 MNOK de nærmeste årene, mens totale besparelser utgjør 724 MNOK. Netto besparelser utgjør 611 MNOK (2018-kroner)

Utgifter for MRFK ved Nordøyvegen sammenlignet med videreføring av ferge drift (2018-kr)

Kilde: Nordøyvegen AS

Prosjektresultat - Nordøyvegen

Kilde: Nordøyvegen AS

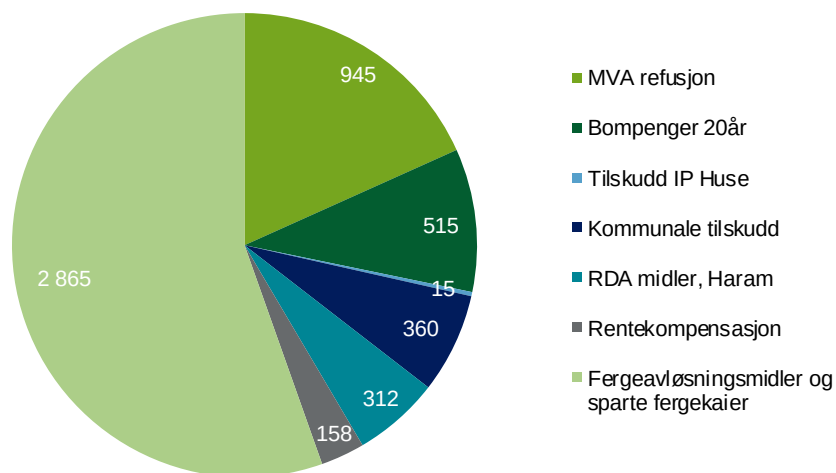
Nordøyvegens finansielle implikasjoner

- Nordøyvegen fremstår som et lønnsomt prosjekt. Fra grafen øverst til høyre ser vi at utgifter knyttet til bygging og drift av Nordøyvegen er langt lavere (611 MNOK) enn utgiftene som MRFK vil få dersom ferge driften videreføres. Merk at disse tallene er i 2018-kr og ser på prosjektet over en 40-års driftsperiode.
- I første del av Nordøyvegens driftsfase, fra år 2022 til 2029, har prosjektet et finansieringsgap (årlig økt kostnad for fylkeskommunen) som tilsvarer totalt 113 MNOK (2018-kroner), skravert i rødt.
- Fra 2030 er det tilgjengelige fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter) større enn kostnadene knyttet til finansiering og drift- og vedlikehold.
- Sparte fergemidler er skravert i grønt og tilsvarer totalt 724 MNOK (2018-kroner). Netto besparelse blir dermed 611 MNOK.
- Dersom prosjektet ikke gjennomføres vil MRFK sitte igjen med en tapt investering og opprydningskostnader i størrelsesorden 350 MNOK. Dette utlegget må i tilfelle vurderes opp mot de 113 MNOK i økte utgifter som vi har beregnet at prosjektet vil kunne gi. Dersom prosjektet skrinlegges er det en risiko for at det kan komme eventuelle erstatningskrav. Et slikt krav er ikke hensyntatt i utgiften tallfestet over (350 MNOK).

Oppsummering | Finansiering

Nordøyvegen finansieres med MVA-kompensasjon, bompenger, private og kommunale tilskudd, rentekompensasjonsmidler og fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter for fylket)

Finansiering av Nordøyvegen

Finansieringen av Nordøyvegen

- I basis scenario er investeringskostnaden estimert til 5 072 MNOK. Dette inkluderer både forventet prisstigning over anleggsperioden (172 MNOK) og aktiverte byggelånsrenter (99 MNOK).
- Det er lagt til grunn at alle prosjektets kostnader knyttet til merverdiavgift blir refundert gjennom merverdiavgiftskompensasjonsordningen. Dette reduserer kostnaden som må finansieres med 945 MNOK.
- I henhold til Prop. 140 S (2016-2017) skal Nordøyvegen delfinansieres med bompenger og det er lagt opp til 20 års innkrevingsperiode. Det er i analysen lag til grunn bompengemidler på totalt 505 MNOK (2017-kr, omregnet til 515 MNOK i 2018-kr).
- I tillegg har det kommet inn tilskudd før driftsstart fra det private og kommunale aktører da det er et stort lokalt ønske om å gjennomføre Nordøyvegen. Totalt utgjør dette 687 MNOK (2018-kr).
- Rentekompensasjon utgjør 31 MNOK i anleggsperioden og 127 MNOK i driftsperioden.
- De resterende 2 865 MNOK må lånefinansieres, men over tid (analyseperioden på 40 år) vil fergeavløsningsmidler/sparte driftstilskudd og fergekaiinvesteringer utgjøre betydelig mer enn det som betales i renter og avdrag på lånet. Dette vil kunne gi tilgjengelige midler for fylket som kan brukes til andre formål.

Forutsetninger

Nordøyvegen	3
Oppsummering	6
Forutsetninger	9
Basis scenario	16
Høy scenario	23
Lav scenario	26

Forutsetninger | Generelle forutsetninger

Kategori	Forutsetning	Kilde										
Driftsperiode	<table><tr><td>Bygge-/anleggsstart</td><td>01.10.2018</td></tr><tr><td>Driftsstart</td><td>01.01.2022</td></tr><tr><td>Prosjektslutt</td><td>01.01.2062</td></tr></table>	Bygge-/anleggsstart	01.10.2018	Driftsstart	01.01.2022	Prosjektslutt	01.01.2062	Nordøyvegen AS og Statens vegvesen				
	Bygge-/anleggsstart	01.10.2018										
Driftsstart	01.01.2022											
Prosjektslutt	01.01.2062											
	- Vi har forutsatt byggestart 01.10.2018, basert på siste notat fra Statens vegvesen. Det nyeste ferdigstillelsesestimatet er gitt under forutsetning at kontrakt signeres innen 07.09.2018. Arbeid som allerede er utført er ikke hensyntatt i byggestarttidspunktet. - Driftsstart er i det samme notatet satt til 05.01.2022, men for å ikke komplisere den finansielle modellen mer enn nødvendig har vi satt start av drift til 01.01.2022.											
Prisstigning og byggekostnadsindeks	- For årene 2018 til 2021 er det lagt til grunn prisstigning iht. SSBs KPI/inflasjonsprognose per 05.06.2018 - Fra og med 2022 legges det til grunn 2,0% årlig prisstigning.<table><tr><td>2018</td><td>2,5 %</td></tr><tr><td>2019</td><td>1,5 %</td></tr><tr><td>2020</td><td>1,9 %</td></tr><tr><td>2021</td><td>2,1 %</td></tr><tr><td>2022-></td><td>2,0 %</td></tr></table> - Investeringskostnader knyttet til byggerelaterte aktiviteter justeres årlig med SSBs KPI-prognose.	2018	2,5 %	2019	1,5 %	2020	1,9 %	2021	2,1 %	2022->	2,0 %	Statistisk sentralbyrå (SSB)
2018	2,5 %											
2019	1,5 %											
2020	1,9 %											
2021	2,1 %											
2022->	2,0 %											
Merverdiavgift (MVA)	- Vi har lagt til grunn at prosjektkostnader som er gjenstand for MVA vil ha MVA-sats på 25%. - Enkelte prosjektkostnader er ikke gjenstand MVA, herunder grunnerv og «interne kostnader» slik som byggeledelse (Statens vegvesen). - Vi har antatt at hele investeringskostnaden er gjenstand for MVA, med unntak av byggherrekostnader. Dette gir en gjennomsnittlig MVA-sats for prosjektets totale investeringskostnad på 22,9 %, noe som medfører at om lag 18,6% av brutto investeringskostnader vil bli refundert. - I analysen av 2016 ble det lagt til grunn en mva-refusjonsandel på 18,0%. Satsøkningen er basert på at kostnadsøkningen i hovedsak er knyttet til entreprenørkostnader som er MVA-belagt.											

Forutsetninger | Investeringskostnader

Kategori

Forutsetning

Kilde

Totale investeringer

Basert på mottatte anbud er det gjort en oppjustering av hva den nye styringsrammen for investeringskostnadene skal være:

Byggherrekostnader	377
Forberedende entreprise K1-K4	64
Kontrakt K5 Skjeltene-Harøya	3 727
K6 Elektro	300
Sum før usikkerhet	4 468
Arbeid utført	0
Usikkerhet - SVV	425
Revidert styringsramme	4 893
Avrundet styringsramme	4 900

I analysen er det inkludert tre scenarioer, basis, høy og lav. Basis scenario er avrundet styringsramme (4 900 MNOK). Høy er inkludert 10% ekstra usikkerhetsmargin (5 390 MNOK), mens lav er uten usikkerhetsmarginen som SVV har inkludert (4 468 MNOK).

Vi har også forutsatt at byggelånsrenter aktiveres og legges til sammen med investeringene i lånegrunnlaget. For basis scenario utgjør aktiverte byggelånsrenter 89 MNOK, høy er det 105 MNOK og for lav er det 77 MNOK.

Fordeling av investeringskostnader over tid

Det er lagt til grunn følgende prosentvise fordeling av investeringskostnader over prosjekt-/byggeperioden

	2018	2019	2020	2021
Fordeling over byggeperioden	600	1000	1300	2000
Prosentvis fordeling (%)	12 %	20 %	27 %	41 %

I prognosene fra Statens vegvesen er det lagt til grunn at noe av investeringskostnaden vil komme i 2022. For enkelhetsskyld har vi valgt å inkludert disse investeringene i 2021 og dermed antatt at hele investeringskostnaden tas før driftsstart.

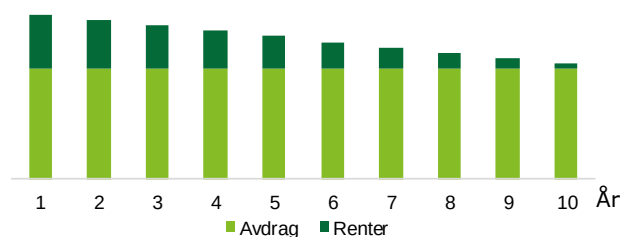
Nordøyvegen AS og Statens vegvesen

Nordøyvegen og Statens vegvesen

Forutsetninger | Lånefinansiering

Kategori	Forutsetning	Kilde
Lånerente	Vi legger til grunn en langsiktig lånerente på 3,1 %, basert på 10 års swap-rente og 0,85 prosent margin (Kommunalbankens marginpåslag).	Nordøyvegen AS, DNB og marginpåslag fra Kommunalbanken
Nedbetalingstid	- Det er lag til grunn en nedbetalingstid på 40 år. - Vi legger til grunn årlig betaling av renter og avdrag midt i året.	Nordøyvegen AS
Bygglånsrente	- Vi legger til grunn en bygglånsrente på 3,1 %, dvs. tilsvarende lånerenten. - Bygglånsrenter akkumuleres over anleggsperioden og legges til lånet. - Det betales ikke avdrag i anleggsperioden.	
Type lån	- Serielån; Avdragene er like store hvert år til lånet er innfridd, mens lånekostnaden (rente pluss avdrag) er minkende. - Dette er en endring fra forrige vurdering der lånestrukturer med stigende avdragsprofil ble lagt til grunn for den finansielle analysen. Videre undersøkelser har vist at regelverket og metoden som fylkeskommunen følger, tilsier at avdrag minimum skal være lik avskrivningen for eiendelen. - For veganlegg benyttes normalt 40 år og dette er derfor lagt til grunn her. Konsekvensen av dette er noe økning i de fylkeskommunale utbetalingene i starten, men dette mer enn oppveies av lavere lånebetalinger senere i analyseperioden.	

Forutsetninger | Finansieringstilskudd

Kategori	Forutsetning	Kilde
MVA-refusjon	Det er lagt til grunn at alle prosjektets kostnader knyttet til MVA blir refundert gjennom merverdiavgiftskompensasjonsordningen, og at total MVA-refusjon tilsvarer 18,6 % av prosjektets totale investeringskostnad.	Nordøyvegen AS
Bompengemidler	- I henhold til Prop. 140 S (2016-2017) skal Nordøyvegen delfinansieres med bompenger. - Med utgangspunkt i Statens vegvesen sitt forslag til styringsramme for prosjektet, er det lagt til grunn at 13,4 % av den opprinnelige kostnadsrammen skal dekkes av bompenger. Grunnet at forventede investeringer er høyere enn fastsatt kostnadsramme, vil Nordøyvegen kunne ta ut bompenger opp til 13,4% av opprinnelig kostnadsramme. Opprinnelig kostnadsramme var fastsatt til 3 786 MNOK (2017-kr) - Det er i analysen lagt til grunn bompengemidler på totalt 505 MNOK (2017-kr, omregnet til 515 MNOK i 2018-kr) som skal innkreves over en 20-års periode. - Det er allerede innsamlet om lag 7,6 MNOK i forhåndsbompenger. - Vi har antatt at bompengene blir utbetalt som fastsatt prosentandel av investeringer hvert år, inntil opprinnelig kostnadsrammen (taket for bompenger) er nådd.	Prop. 140 S (2016-2017)
Tilskudd fra I.P Huse AS	Investeringstilskudd fra I.P. Huse på 15 MNOK (2018-kr).	Nordøyvegen AS
Tilskudd fra nye Ålesund kommune	Investeringstilskudd fra nye Ålesund kommune på totalt 360 MNOK (inkl. tidligere vedtak i Haram og Sandøy kommuner på totalt 160 MNOK). Beløpet er ikke inflasjonsjustert.	Nordøyvegen AS
RDA-midler	Det er lagt til grunn RDA-midler (kompensasjon for høy arbeidsgiveravgift) fra Haram kommune på 312 MNOK per 31.12.2018	Nordøyvegen AS
Rentekompensasjonsmidler	- Det er lagt til grunn at prosjektet vil motta rentekompensasjonsmidler som lagt til grunn da saken ble behandlet i Møre og Romsdals fylkesting. Beløpene tilsvarer (i hele MNOK): 31 MNOK i planleggings- og byggeperioden 127 MNOK i driftsperioden - Til sammen 158 MNOK, dvs. litt lavere enn sum i vedlegg 2 som utgjør MNOK 165	Vedlegg 2 til T 78/16 Finansiering - Nordøyvegen, i Fylkestinget i Møre og Romsdal (12.12.2016)

Forutsetninger | Finansieringstilskudd

Kategori	Forutsetning	Kilde
Fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter)	- Der er lagt til grunn at prosjektet vil motta fergeavløsningsmidler fra staten og fylkeskommunen i henhold til tildelt vederlag for drift av fergesamband. - Dagens anbud i rute 21 og 22 går ut senest i 2022 og nytt anbud må være på plass fra 2023 dersom ikke Nordøyvegen blir bygget. - Fylkestinget har lagt inn miljøferje med nullutslipp/lavutslipp på blant annet Smølafergene, slik at det forventes (forutsettes i analysen) tilsvarende krav for «Nordøyvegfergene». - Med utgangspunkt i dette er fergekostnaden i 2023 estimert til 110 MNOK per år for de 3 fergene som bortfaller som en konsekvens av Nordøyvegen. - Det er lagt til grunn at prosjektet vil motta fergeavløsningsmidler i 40 år og at midlene inflasjonsjusteres. - I analysen er det er lagt til grunn at prosjektet vil motta/tilordnes 100 MNOK årlig (2018-kroner), tilsvarende 110 MNOK i 2023-kr.	Nordøyvegen AS
Nye fergekaier	- Dersom prosjektet realiseres vil en spare investeringsutgifter til oppgradering/nye fergekaier i forbindelse med nytt fergeanbud og fylkestinget har tidligere vedtatt at kostnader knyttet til tre nye fergekaier for fergesambandet rute 21 og rute 22 skal tildeles Nordøyvegprosjektet. - Slik vi forstår det har ikke disse midlene blitt avsatt, men må lånefinansieres av fylkeskommunen. For fylkeskommunen representerer dette en spart utgift og i prosjektanalysen er dette medtatt som en inntekt for Nordøyvegprosjektet. - Investeringskostnadene er antatt å utgjøre i størrelsesorden 500 MNOK og er forutsatt lånefinansiert over 40 år til samme rente- og avdragsvilkår som hovedlånet for Nordøyvegprosjektet. - MRFK har satt som mål å gå over til null- eller lavutslippsteknologi på ferger (MFRK vedtak av 8. desember 2015, punkt 6, Sak T85/15 Regional transportplan - innspel til nasjonal transportplan) og dermed vil dette trolig føre til at dersom Nordøyvegen ikke bygges vil det bli satt inn el-ferger på rute 21 og 22. Investeringene som vil kreves for å installere lademuligheter for fergene i kaiene er ikke inkludert i investeringskostnaden på 500 MNOK.	Nordøyvegen AS

Forutsetninger | Andre forhold ikke inkludert i analysen

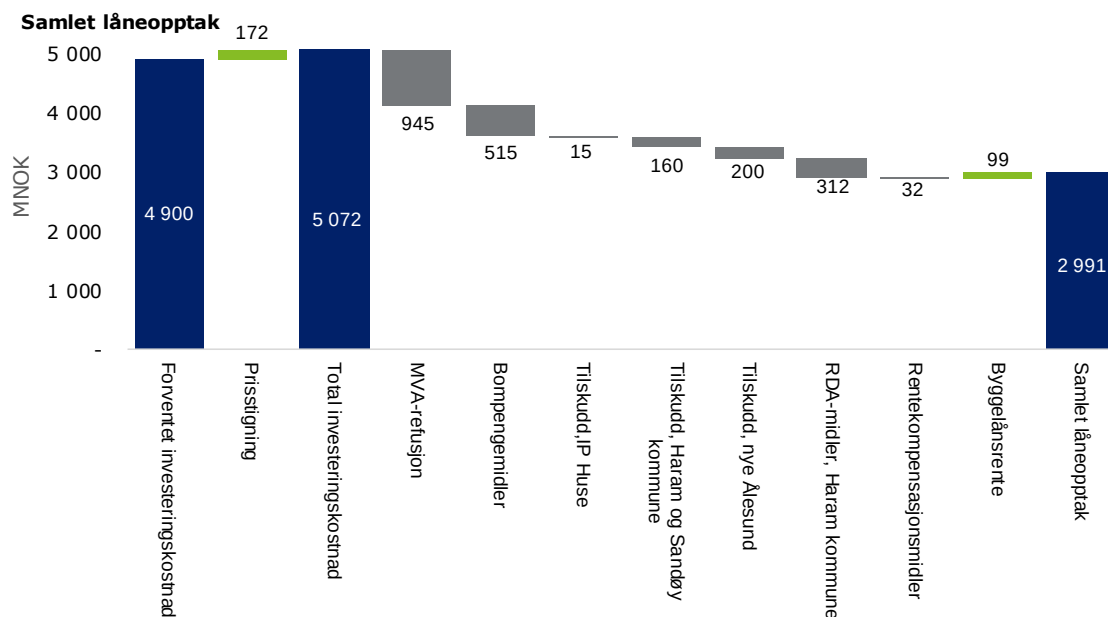
Kategori	Forutsetning	Kilde
Drift av hurtigbåt	• Det går i dag en hurtigbåt som vil bli avviklet ved realisering av Nordøyvegprosjektet. • Hurtigbåten går med et underskudd på omlag 13 MNOK. De fylkeskommunale kostnadene knyttet til hurtigbåten blir i dag dekket av staten. Det er varslet en omlegging av denne ordningen. • En realisering av Nordøyvegprosjektet innebærer at hurtigbåten vil avvikles og fylkeskommunens eventuelle ansvar for å dekke underskuddet knyttet til hurtigbåten vil frafalle. • Underskuddet for hurtigbåten utgjør således en potensiell årlig alternativkostnad i størrelsesorden 13 MNOK. • Vi har ikke inkludert dette i analysen.	• Nordøyvegen AS

Basis scenario

Nordøyvegen	3
Oppsummering	6
Forutsetninger	9
Basis scenario	16
Høy scenario	23
Lav scenario	26

Basis scenario | Investeringer

Nordøyvegprosjektet har en forventet total investeringskostnad på 4 900 MNOK (2018-kr). Prosjektet finansieres med 2 179 MNOK i tilskudd og 2 991 MNOK i låneopptak (inkl. byggelånsrenter)

Investeringer og finansiering frem til driftsstart

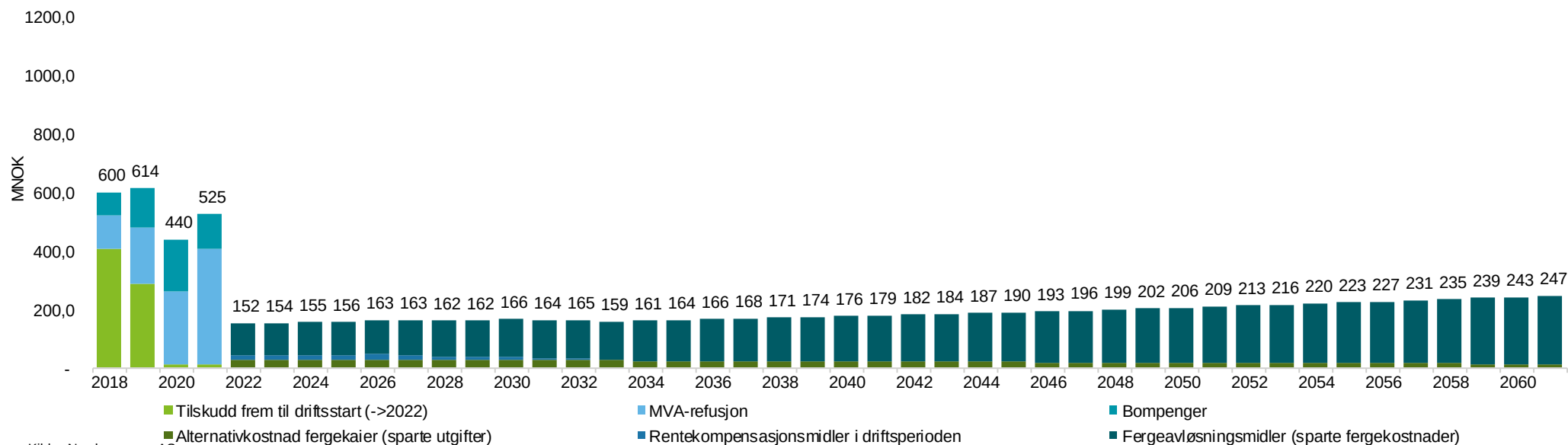
- Figuren øverst til venstre viser prosjektets samlede investeringskostnad og prosjektets finansiering frem til driftsstart, basert på de forutsetningene som er lagt til grunn fra Nordøyvegen AS.
- Tabellen nederst til venstre viser finansiering av Nordøyvegen frem til driftsstart over prosjekterings- og anleggsperioden (nominell verdi).
- Merk at det er antatt at bompengene blir utbetalt som en fastsatt prosentandel (13,4%) av investeringer hvert år, inntil opprinnelig kostnadsramme (taket for bompenger) er nådd.
- I år hvor tilskudd overstiger investeringskostnaden, flyttes tilskuddet til påfølgende år.

Oversikt planlegging- og anleggsperioden		2018	2019	2020	2021	Totalt
Forventet investeringskostnad (2018-kroner)	MNOK	600	1 000	1 300	2 000	4 900
Prisstigning	MNOK	-	15	45	112	172
Totale investeringer (eks. byggelånsrenter)	MNOK	600	1 015	1 345	2 112	5 072
MVA-refusjon	MNOK	112	189	250	393	945
Bompenger	MNOK	80	136	180	119	515
Tilskudd fra IP Huse	MNOK	15				15
Tilskudd fra Haram og Sandøy kommune	MNOK	160				160
Tilskudd fra nye Ålesund	MNOK	200				200
RDA midler, videreføring av ordningen	MNOK	312				312
Rente kompensasjonsmidler	MNOK		10	9	13	32
Sum tilskudd frem til driftsstart (-> 2023)	MNOK	879	335	440	525	2 179
Låneopptrekk	MNOK	(0)	401	905	1 587	2 892
Aktiverte byggelånsrenter	MNOK	(0)	6	27	66	99
Låneopptrekk inkl. byggelånsrente	MNOK	(0)	407	931	1 653	2 991

Basis scenario | Prosjektinntekter

Prosjektets inntekter består primært av tilskudd før driftsstart, bompenger, sparte investeringsutlegg til nye fergekaier og fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter)

Prosjektinntekter - Nordøyvegen

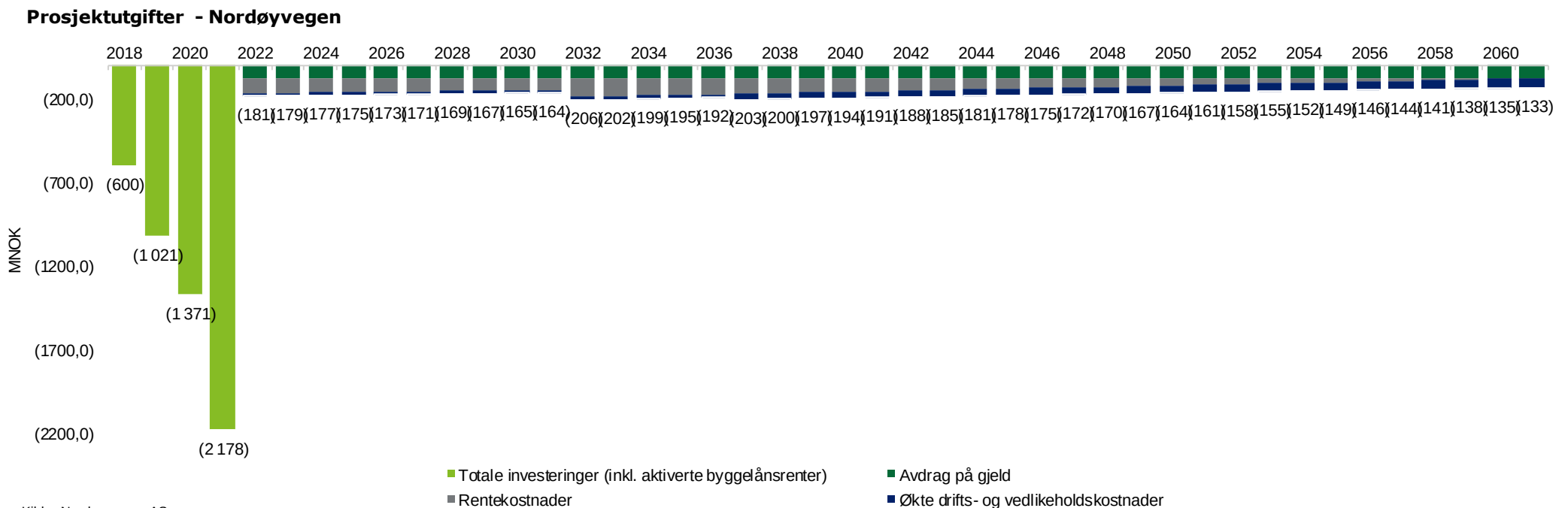

Prosjektinntekter

- Figuren over viser Nordøyvegens prosjektinntekter fra 2018 til 2061. Merk at tilskudd i planleggings- og anleggsfasen er inkludert. Sparte driftsutgifter ved gjennomføring av Nordøyvegprosjektet er også inkludert som en prosjektinntekt.
- Alternativkostnaden av å investere i nye fergekaier er inkludert som årlig inntekt gjennom sparte lånebetalinger på et lån tilsvarende 500 MNOK nedbetalt over 40 år, dvs. samme nedbetalingstid og rentevilkår som veiprosjektlånet.

Basis scenario | Prosjektutgifter

Prosjektets driftsutgifter består av investeringer, avdrag og renter på låneopptak samt økte drifts- og vedlikeholdskostnader knyttet til Nordøyvegen

Kilde: Nordøyvegen AS

Prosjektutgifter

- Figuren over viser Nordøyvegens prosjektutgifter fra 2018 til 2061.
- Det er lagt til grunn at lånet er et serielån med rente på 3,1% per år og 40 års nedbetalingstid.
- Det er lagt til grunn at veiprojektet vil føre til økte drift- og vedlikeholdskostnader på 14 MNOK de første 15 årene fra prosjektet driftsettes. Erfaringsmessig er drift- og vedlikeholdskostnader knyttet til veiprojekt lavere i første del av driftsfasen og høyere utover i perioden. Av forsiktighetshensyn har vi derfor valgt å øke årlige driftskostnader med 10 MNOK (2018-kr) etter 15 års drift.

Basis scenario | Prosjektresultat

Nordøyvegen fremstår som et lønnsomt prosjekt for fylket. Samlet utgiftsøkning utgjør 113 MNOK de nærmeste årene, mens besparelser utgjør 724 MNOK. Netto besparelse utgjør 611 MNOK (2018-kroner)

Prosjektresultat - Nordøyvegen

Kilde: Nordøyvegen AS

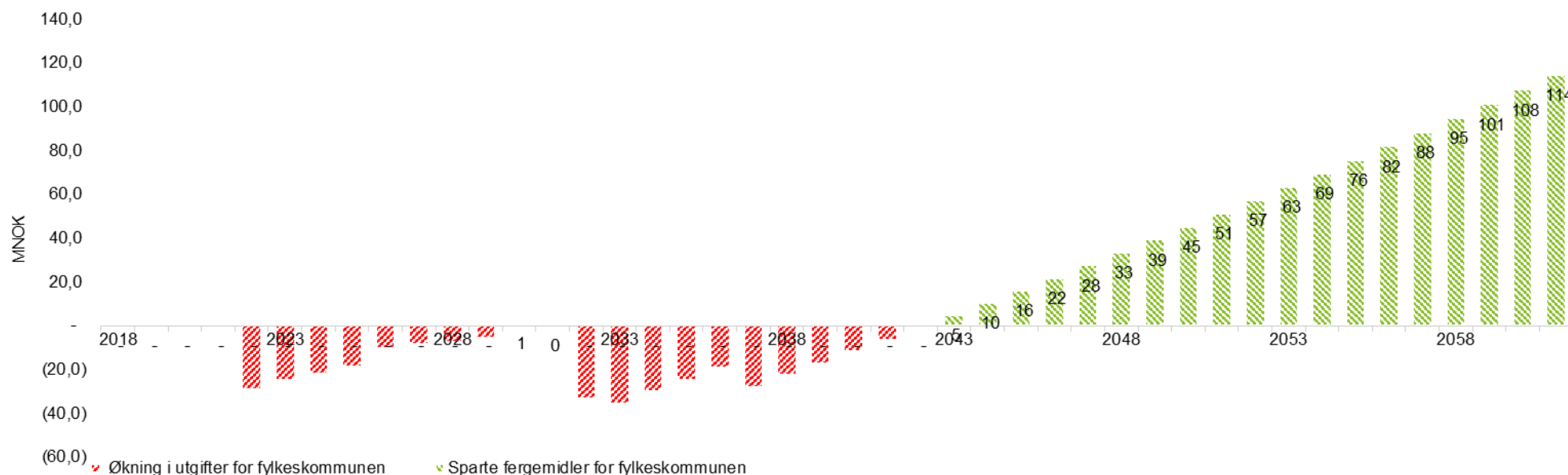
Prosjektresultat

- I første del av Nordøyvegens driftsfase, fra år 2022 til 2029, har prosjektet et finansieringsgap (årlig økt utgift for fylkeskommunen) som tilsvarer totalt 113 MNOK (2018-kroner), skravert i rødt. Finansieringsgapet er en konsekvens av at lånet nedbetales som et serielån over 40 år, noe som fører til at kostnadene (renter og avdrag) er størst i starten av driftsperioden og minkende deretter. Samtidig vil prosjektinntektene (sparte fergeutgifter) være økende som følge av prisjustering.
- Fra 2030 er det tilgjengelige fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter) større enn kostnadene knyttet til finansiering, drift og vedlikehold. Det betyr at det er billigere for MRFK med Nordøyvegen enn med ferger. Fergeavløsningsmidler/sparte fergeutgifter er skravert i grønt og tilsvarer totalt 724 MNOK (2018-kroner).
- Dersom prosjektet ikke gjennomføres vil MRFK sitte igjen med en tapt investering på om lag 350 MNOK, da 240 MNOK allerede er investert samt at det estimeres at det vil koste omtrent 60 MNOK å rydde opp etter arbeidet som allerede er utført. Dette utlegget må i tilfelle vurderes opp mot det 113 MNOK i økte utgifter som vi har beregnet prosjekt vil kunne gi. Dersom prosjektet termineres kan det også oppstå et kompensasjonskrav fra entreprenør, noe som ikke er hensyntatt i det angitte beløpet.

Basis scenario | Sensitivitet

Dersom renten skulle gå opp etter 10 år, vil dette øke utgiftene for MRFK fra 113 MNOK til 276 MNOK. Økningen ligger innenfor samlet fremtidig besparelse på 534 MNOK, slik at netto besparelse blir 259 MNOK

Prosjektresultat ved 2%-poeng renteøkning etter 10 år - Nordøyvegen

Kilde: Nordøyvegen AS

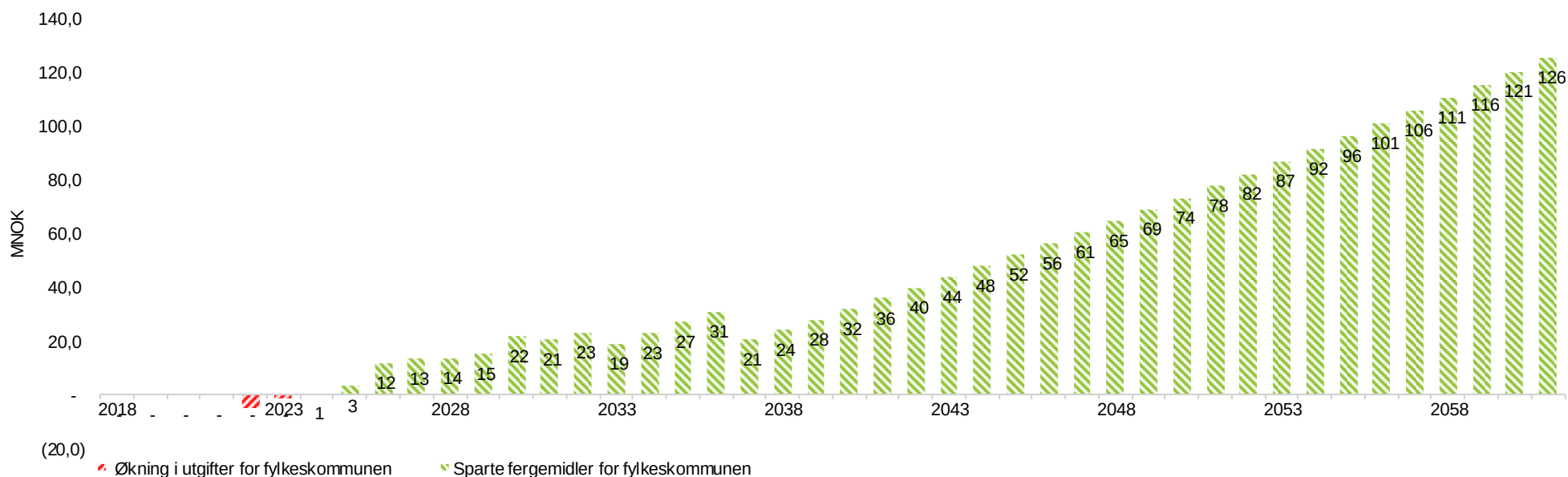
Prosjektresultat med 2%-poeng renteøkning etter 10 års drift

- Det er forutsatt at fylkeskommunen vil sikre renten for de første 10 årene av driftsperioden. Vi har derfor satt opp et alternativt prosjektresultat dersom det kommer en renteøkning etter at sikringsperioden er ferdig. Vi har for illustrasjonsformål satt denne økningen til 2%-poeng, som vil gi en lånerente på 5,1%.
- Dette vil føre til at det vil være en årlig utgift for fylkeskommunen helt frem til 2041, som er noe lenger enn uten renteøkningen. Det totale finansieringsgapet vil da bli 276 MNOK. Merk at dette også er lavere enn beløpet som er brukt/vil bli brukt dersom prosjektet termineres (estimert til 350 MNOK).
- Fra 2042 er tilgjengelige fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter) større enn kostnadene knyttet til finansiering samt drift- og vedlikehold. Fergeavløsningsmidler (sparte fergekostnader) er skravert i grønt og tilsvarer totalt 534 MNOK (2018-kroner).

Basis scenario | Sensitivitet

Dersom bompengerperioden økes til 40 år vil Nordøyvegen kun øke utgiftene til MRFK med 7 MNOK over en 2-års periode, mens sparte fergemidler/utgifter utgjør 1 080 MNOK

Prosjektresultat ved bompenger i 40 år - Nordøyvegen

Kilde: Nordøyvegen AS

Prosjektresultat

- Det er forslått å øke bompengerperioden på Nordøyvegen fra 20 til 40 år. Nordøyvegen har estimert at dette vil gi omtrent 400 MNOK ekstra finansiering i form av bompengemidler.
- Vi har antatt disse midlene vil bli fordelt ut i samme takt som årlige investeringer. Dette fører til at det fra driftsstart vil være ikke benyttede fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter) som er større enn kostnadene knyttet til finansiering samt drift- og vedlikehold. Under de gitte forutsetningene er Nordøyvegen dermed selvfinansierende.
- Dette vil føre til en utgift for MRFK i 2022 og 2023 på totalt 7 MNOK. Fra 2024 er tilgjengelige fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter) større enn kostnadene knyttet til finansiering og drift- og vedlikehold. Det betyr at det er billigere for MRFK med Nordøyvegen enn ved ferger. Fergeavløsningsmidler / sparte fergeutgifter er skravert i grønt og tilsvarer totalt 1 080 MNOK (2018-kroner).

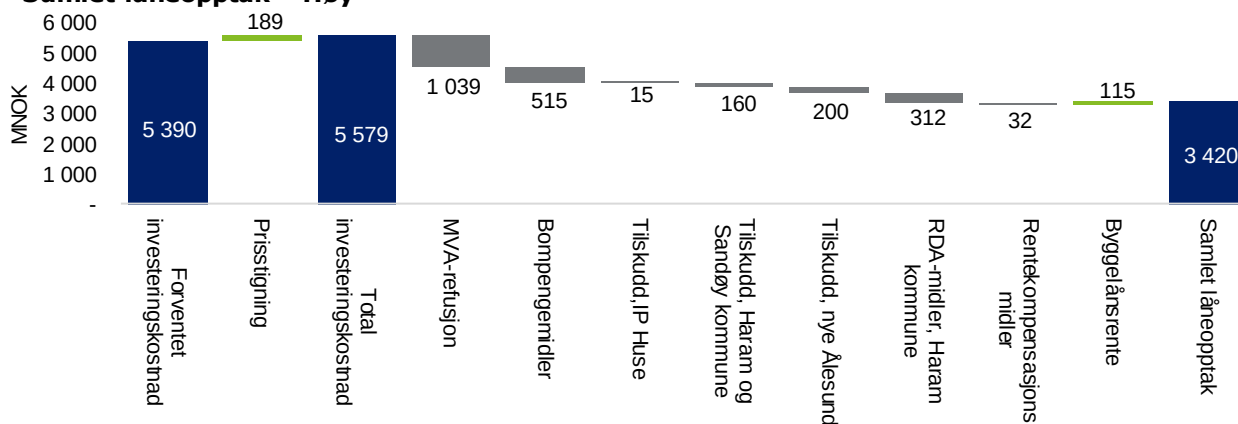
Høy scenario

Nordøyvegen	3
Oppsummering	6
Forutsetninger	9
Basis scenario	16
Høy scenario	23
Lav scenario	26

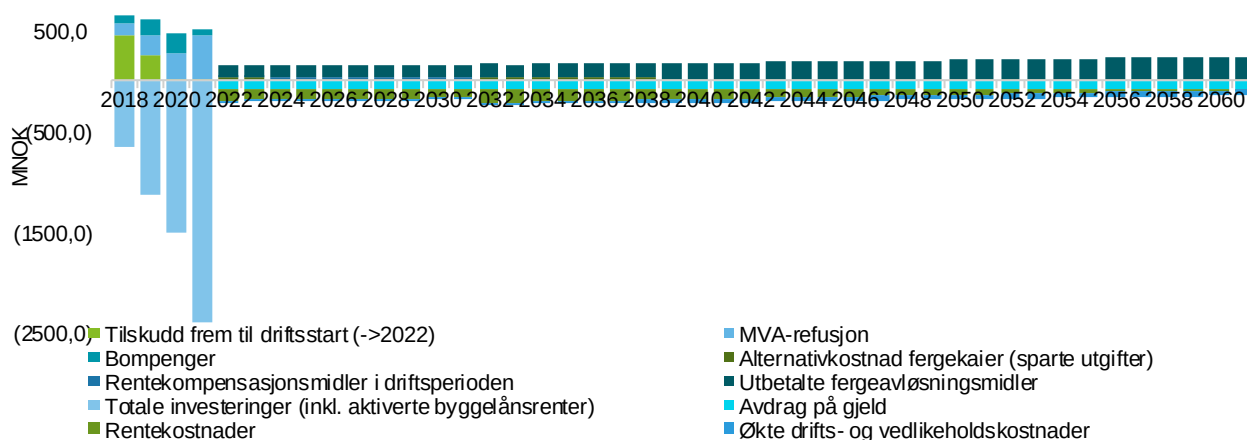
Høy scenario | Investeringer

Vi har også inkludert et høyt scenario hvor det er lagt til en 10%-usikkerhetsmargin (ut over usikkeravsetningen til SVV), noe som øker investeringskostnad (inkl. prisstigning) til 5 579 MNOK

Samlet låneopptak - Høy

Prosjekregnskap - Høy

Kilde: Nordvestvegen AS

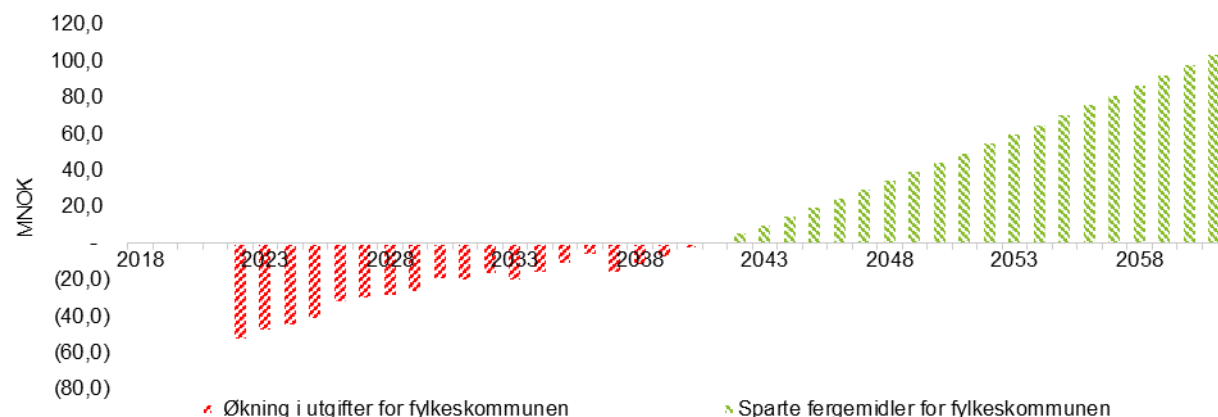
Nordøyvegen – Høy investeringskostnad

- Vi har også inkludert et høyt scenario hvor det er lagt til ytterligere 10% i ekstra usikkerhet for å forsikre at investeringskostnaden ikke blir større enn forventet.
- Figuren øverst til venstre viser prosjektets samlede investeringskostnad og prosjektets finansering frem til driftsstart når det inkluderes et usikkerhetstillegg på 10%. Total investeringskostnad (inkl. prisstigning) vil da ligge på 5 579 MNOK.
- Da en økt investeringskostnad ikke gir noen økte tilskudd, vil samlet låneopptak bli 3 420 MNOK.
- Figuren nede til venstre viser prosjektinntektene og -kostnadene for dette scenarioet. En høyere investeringskostnad vil føre til høyere avdrag og rentekostnader i driftsperioden.

Høy scenario | Prosjektresultat

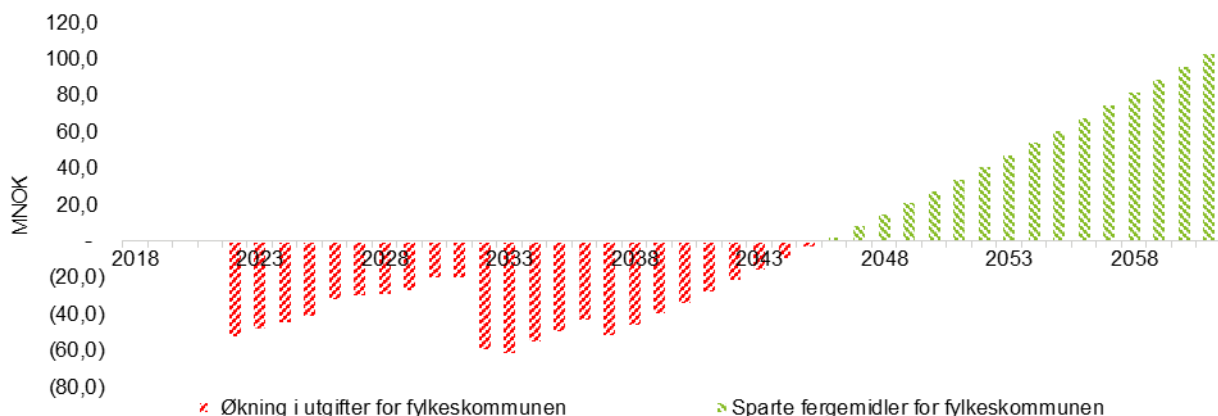
Ved en økt investeringskostnad vil utgiftene for MRFK øke fra 113 MNOK i basis til 383 MNOK

Prosjektresultat - Høy

Kilde: Nordøyvegen AS

Prosjektresultat ved 2%-poeng renteøkning etter 10 år - Høy

Kilde: Nordøyvegen AS

Prosjektresultat

- Ved en økt investeringskostnad vil kostnaden for fylkeskommunen øke. I første del av Nordøyvegens driftsfase, fra år 2022 til 2040, har prosjektet et finansieringsgap (årlig økt kostnad for fylkeskommunen) på totalt 383 MNOK (2018-kroner), skravert i rødt.
- Fra 2041 er det tilgjengelige fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter) større enn kostnadene knyttet til finansiering og drift- og vedlikehold. Det betyr at det er billigere for MRFK med Nordøyvegen enn ved ferger. Fergeavløsningsmidler / sparte fergeutgifter er skravert i grønt og tilsvarer totalt 522 MNOK (2018-kroner), slik at netto besparelse utgjør 139 MNOK.

Sensitivitet

- Fylkeskommunen har kommunisert at renten vil sikres de første 10 årene av driftsperioden. Vi har derfor satt opp et alternativt prosjektresultat dersom det kommer en renteøkning etter sikringsperioden er ferdig.
- Dette vil føre til at det vil være en årlig utgift for fylkeskommunen helt frem til 2044, som er noe lenger enn uten renteøkningen. Det totale finansieringsgapet vil da bli 668 MNOK. Tilgjengelige fergeavløsningsmidler er skravert i grønt og tilsvarer totalt 392 MNOK (2018-kroner), dvs. samlede økte utgifter i størrelsesorden MNOK 275.
- Merk at denne utgiftsøkningen er lavere enn beløpet som er brukt/vil bli brukt dersom prosjektet termineres (estimert til 350 MNOK).

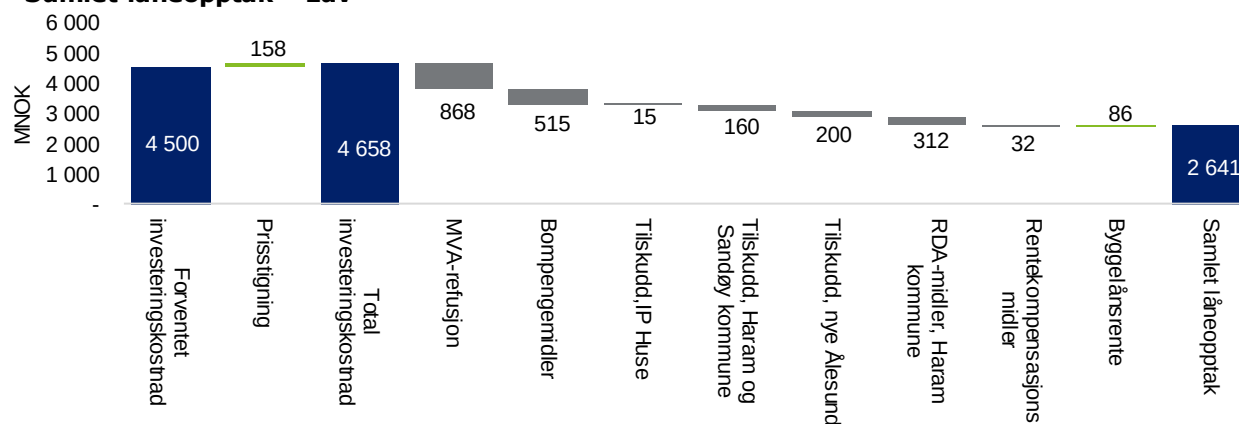
Lav scenario

Nordøyvegen	3
Oppsummering	6
Forutsetninger	9
Basis scenario	16
Høy scenario	23
Lav scenario	26

Lav scenario | Investeringer

Ved å fjerne usikkerhetstillegget som SVV har inkludert i sine anslag for forventet byggekostnad vil investeringskostnaden (inkl. prisstigning) være 4 658 MNOK

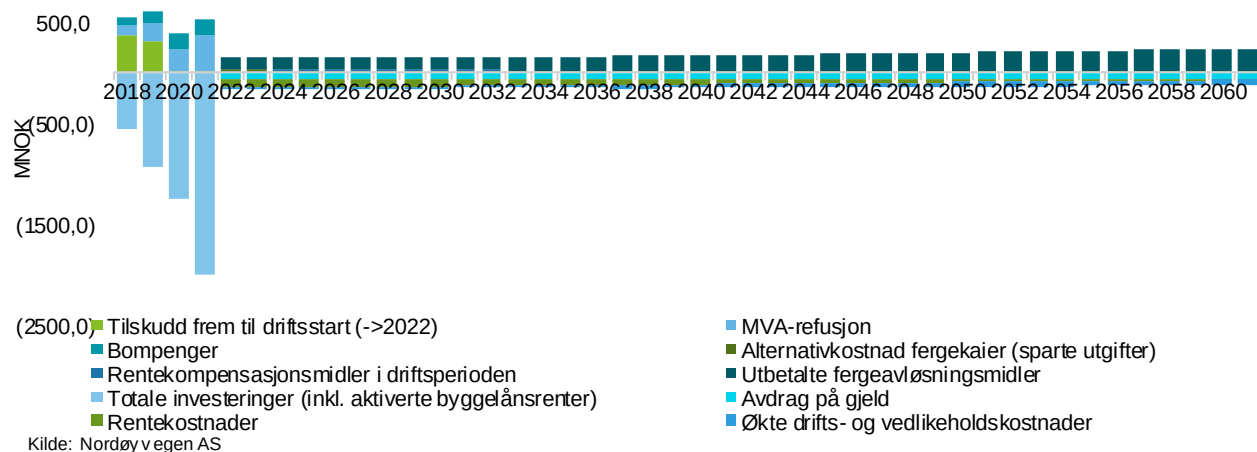
Samlet låneopptak - Lav

Nordøyvegen - Lav investeringskostnad

- I oversikten som SVV har presentert er det inkludert en usikkerhetsmargin på 425 MNOK.
- Figuren øverst til venstre viser prosjektets samlede investeringskostnad og finansiering frem til driftsstart, uten usikkerhetstillegget som SVV har inkludert. Total investeringskostnad (inkl. prisstigning) vil da ligge på 4 658 MNOK. Merk at det fortsatt ligger inne usikkerhet på 100 MNOK for elektroarbeidet i oppdatert styringsramme (økning fra 200 MNOK til 300 MNOK).
- Da en lavere investeringskostnad ikke gir noen reduserte tilskudd, vil samlet låneopptak bli 2 641 MNOK.
- Figuren nede til venstre viser prosjektinntektene og -kostnadene for dette scenarioet. En lavere investeringskostnad vil føre til lavere avdrag og rentekostnader i driftsperioden.

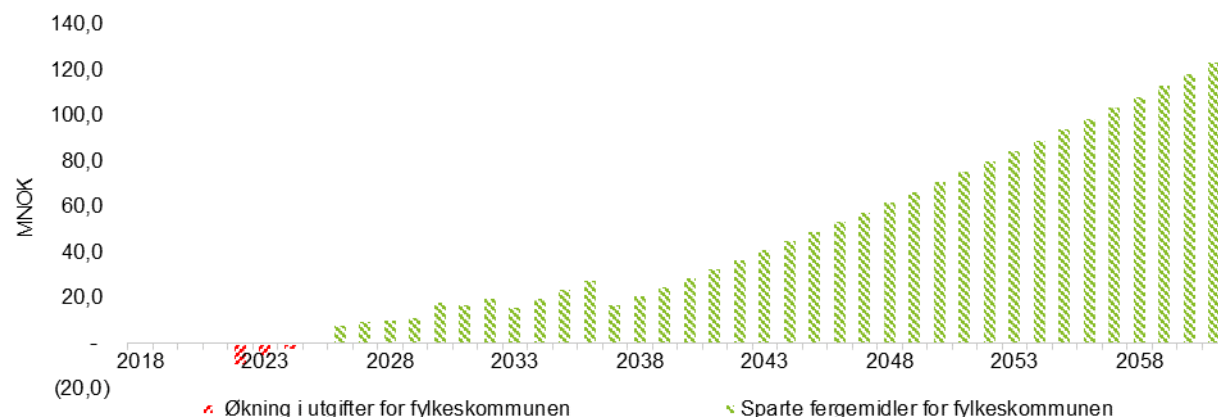
Prosjektregnskap - Lav

Lav scenario | Prosjektresultat

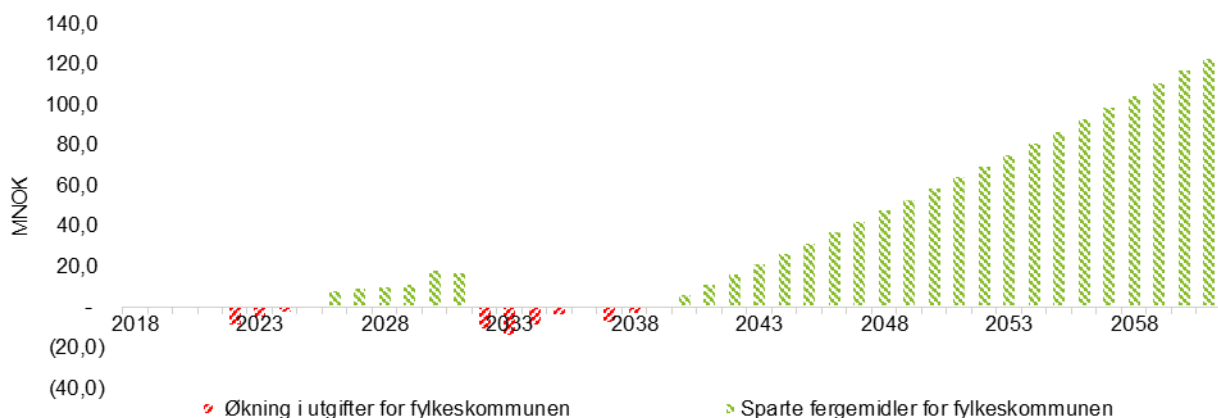
Uten usikkerhetstillegget til SVV vil prosjektet Nordøyvegen være svært lønnsomt og kun gi en marginal utgiftsøkning for fylkeskommunen de første tre første driftsårene

Prosjektresultat - Lav

Kilde: Nordøyvegen AS

Prosjektresultat ved 2%-poeng renteøkning etter 10 år - Lav

Kilde: Nordøyvegen AS

Prosjektresultat

- Dersom usikkerhetsmarginen som SVV har lagt inn i sine estimater ikke blir nødvendig, vil dette redusere investeringskostnaden med 425 MNOK.
- Dette vil kun føre til en marginal utgiftsøkning for fylkeskommunen de første tre første driftsårene (17 MNOK). Fra 2025 vil det være tilgjengelige fergeavløsningsmidler (sparte fergeutgifter) større enn kostnadene knyttet til finansiering samt drift- og vedlikehold.
- Sparte fergeavløsningsmidler er skravert i grønt og tilsvarer totalt 1 014 MNOK (2018-kroner).

Sensitivitet

- Fylkeskommune har kommunisert at renten vil sikres de første 10 årene av driftsperioden. Vi har derfor satt opp et alternativt prosjektresultat gitt at det kommer en renteøkning etter sikringsperioden er over.
- Det fører til en utgift for fylkeskommunen på 54 MNOK (rød skravering). Fergeavløsningsmidler (sparte fergemidler) er skravert i grønt og tilsvarer totalt 748 MNOK (2018-kroner), slik at netto besparelse utgjør MNOK 645.

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte Norway conducts business through two legally separate and independent limited liability companies; Deloitte AS, providing audit, consulting, financial advisory and risk management services, and Deloitte Advokatfirma AS, providing tax and legal services.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 245,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn, or Twitter.

Møre og Romsdal
fylkeskommune

-Ein tydeleg
medspelar

- Ein tydeleg medspelar?

Samferdsel og samfunnsutvikling

Broer

*Slik vil jeg begynne å snakke om broer:
Broene
som er blitt en del av dette landskapet
Disse buene
som vinden, vinden så ofte spiller på*

*Broene går ikke én vei
Broene begynner på hver sin side
Slik ble de bygget:
To vakre spenn
som møtes på midten
Eller:
to hender
i en konkret hilsen*

*Broene går begge veier
Veien har to retninger
En dag skal du lete etter noe så enkelt
som en åpen dør, et håndtrykk*

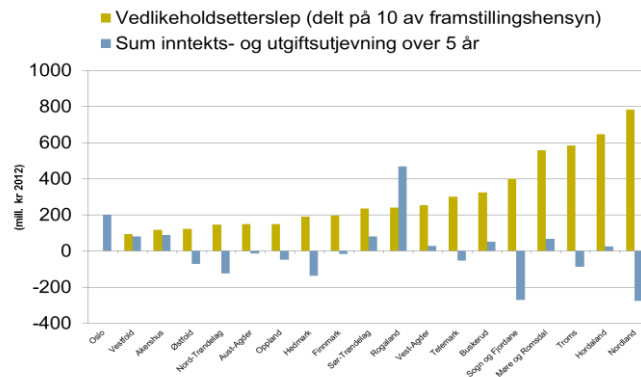
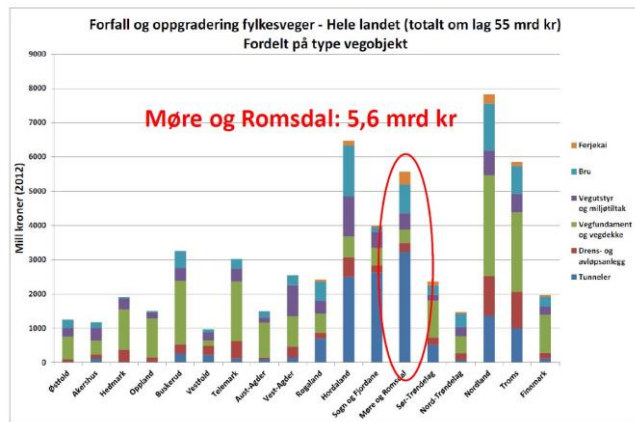
*Og slik skal vi også vite
mens vi krysser broene
at det vi deler med andre
det vi deler med andre
blir dobbelt så stort*

Lars Saabye Christensen

Rammetilskott fylkesvegar – vedlikehald, tunnelsikring

Møre og Romsdal fylkeskommune meiner rammeoverføringa til vedlikehald på fylkesvegnettet (inkl. tunnelsikring), må doblast frå dagens nivå dersom fylkesvegane ikkje skal bli flaskehalsar for nærings- og persontransport. Rassikringspotten til fylkesvegane bør også aukast. Alternativt kan det etablerast eit eige program for vedlikehald av fylkesvegane.

Belønningsordning kollektivtrafikk byar

Møre og Romsdal fylkeskommune meiner at fleire byregionar må få del i belønningsordninga for auka kollektivtrafikk.

Det er ikkje mogleg å nå 0-vekstmålet utan redusert biltrafikk i alle byområde.

Det er ikkje mogleg å finansiere auka kollektivtrafikk gjennom dagens inntektssystem for fylkeskommunane. For Møre og Romsdal gjeld det f.o.f. Ålesund.

Statlege midlar til skredsikring Korsmyra-Indreeide

- «Difor vil kontrakt på forskjeringane bli lyst ut med atterhald om at fylkestinget godkjenner prosjektet ved ny behandling av økonomiplan i juni.»
- T 25/18 – Investeringsprogram fylkesveggar
- **«Difor vil kontrakt på forskjeringane bli lyst ut med atterhald om at fylkestinget godkjenner prosjektet ved ny behandling av økonomiplan i juni.»**
- **Fv. 63 Korsmyra-Indreeide startes opp i 2018.** Meirforbruket/underskotet for fylkeskommunen på prosjektet – utover statlege skredsikringsmidlar for perioden 2018-2023 (fråtrekt 200 mill. kroner vedtatt brukt til tidlegare underskot) – vert dekt av tildelte statlege midlar til skredsikring etter 2023.
- T 28/18 – Økonomirapport
- ***Prosjektet skal startast opp i 2018 og fullfinansierast av statlege skredsikringsmidlar før andre prosjekt blir prioritert frå denne potten. Dersom fylkeskommunen må forskottere ein del av finansieringa, må dette refunderast frå den statlege rassikringspotten før andre prosjekt blir starta opp.»***

Økonomiske utfordringar bruer

- Levetid – aukande forfall, store kostnader til vedlikehald/renovering
- Behov for nye bruer, nye krav
- Vedlikehalds-etterslep på om lag 1,5 mrd på dei første 32 bruene, og da er det mange som står i kø etter desse
- Kostnad frå 450 mill til 1-2 mill per bru
- Økonomiplanen ikkje rom for meir enn Steinvågbrua og halve Nerlandsøybrua (+ litt «småtter»)»
- Døme på mange dyre løysingar og lang byggetid

Nerlandsøybrua

Flytebruer og andre bruer, korte og lange

Kultur for innovasjon

Sterk innovasjonskraft i næringslivet – det offentlege heng etter

- Anbudsreglar
- Kontraktstrategi
- Organisering
- Mva-refusjon
- Finansieringsløysingar

NORDØYVEGEN- LANG DAGS FERD MOT NATT?

1963

Folkemøte på Lepsøya, hvor arbeidet med Lepsøybrua starter. Ordfører i Haram, Trygve Rønstad, blir leder for brunemnda. Rønstad døde i 1972, noe som medførte stillstand og lite framdrift i prosjektet en periode.

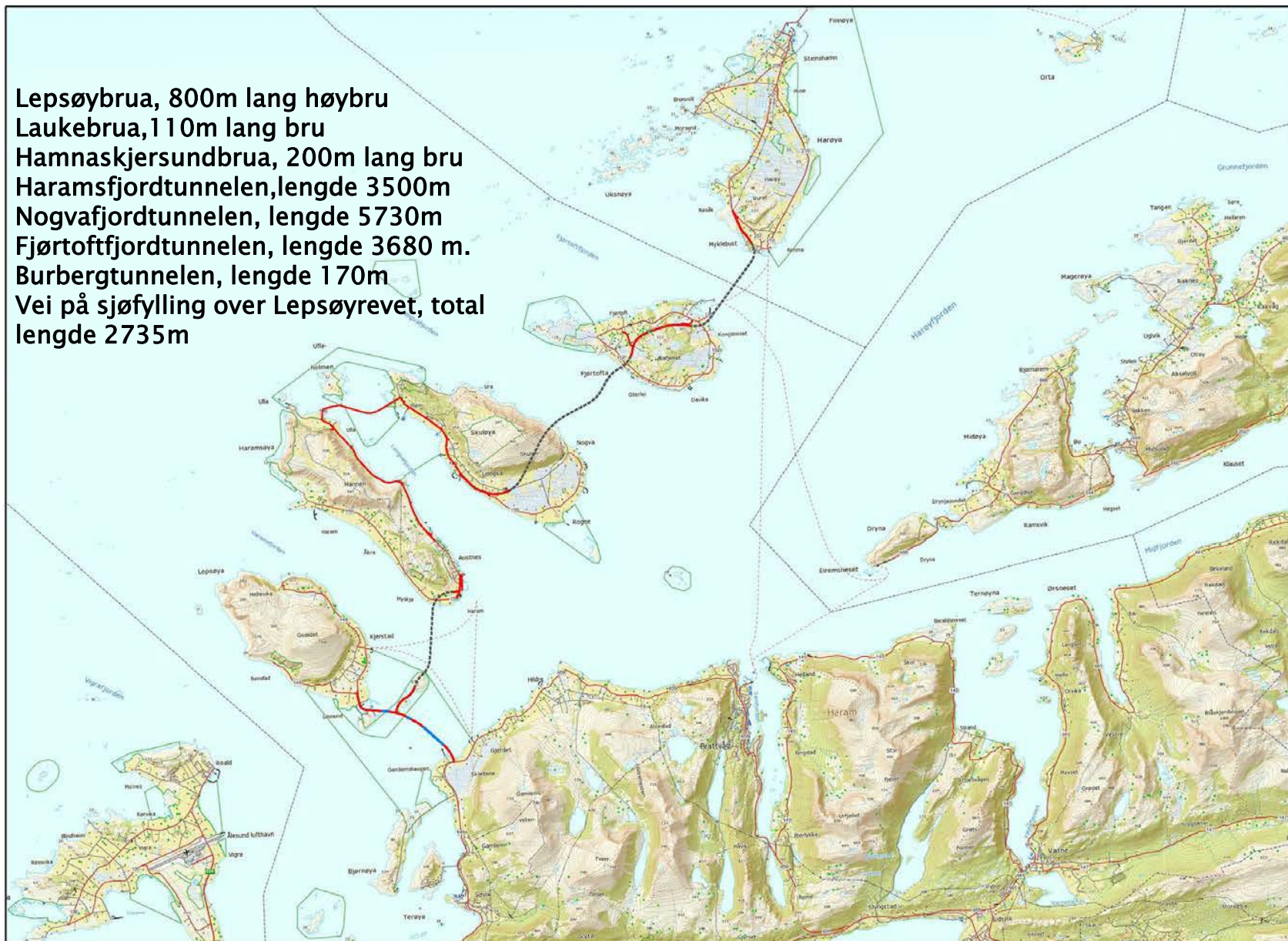
1966

Ingeniørfirma Sam Lorgen utreder bru og rørtunnel over Lepsøyrevet. Begge alternativer beregnes å koste 6.6 Mill., men bru foretrekkes på grunn av lavere kostnadsrisiko.

Lepsøybrua, 800m lang høybru
Laukebrua, 110m lang bru
Hamnaskjersundbrua, 200m lang bru
Harmsfjordtunnelen, lengde 3500m
Nogvafjordtunnelen, lengde 5730m
Fjørtoftfjordtunnelen, lengde 3680 m.
Burberggtunnelen, lengde 170m
Vei på sjøfylling over Lepsøyrevet, total
lengde 2735m

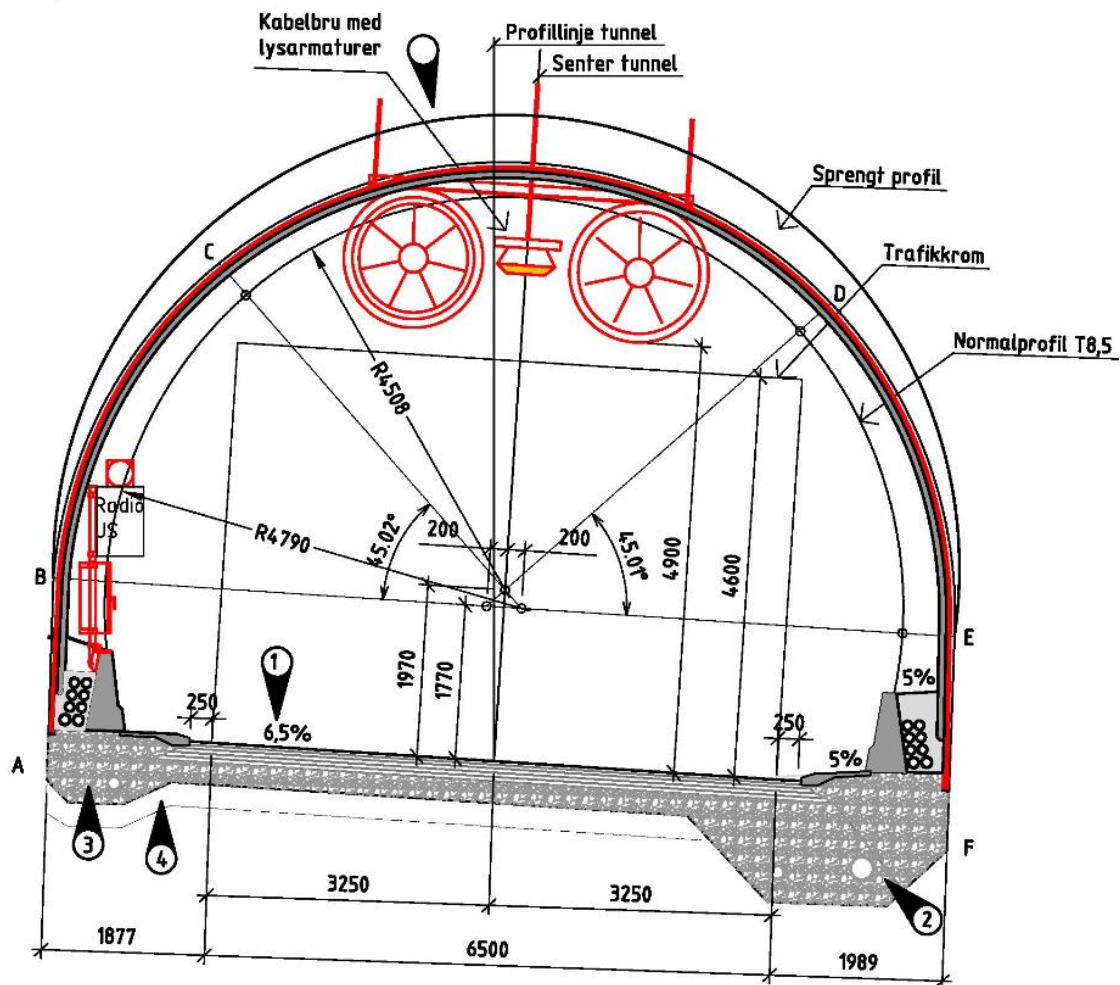

Normalprofil T8,5

M=1:50

Forberedende entrepriser

4 forberedende entrepriser skal lyses ut på anbud juni 2017, med forutsetning om at bompengeproposisjonen blir godkjent i Stortinget.

Arbeidet vil foregå fra ca oktober 2017 til ca februar 2018

Lyses ut som hovedentrepriser, med enhetspriskontrakt

Tildelingskriteriet er laveste pris

Kontrakt 1: Veg og riggområde
Skjeltene

Kontrakt 2: Forskjæringer Austnes – Longva

Kontrakt 3: Forskjæringer Fjørtofta

Kontrakt 4: Forskjæringer Myklebust

Tabell 1.

Entreprenør	Pristilbud eks. mva	Konkurransesum eks. mva
Implenia Norge AS	2 905 652 400,03	2 620 652 400,03
Aurstad/Metrostav/Toto	3 053 090 614,00	2 888 090 614,00
PNC	2 787 527 549,85	2 587 527 549,85
Skanska Norge AS	3 019 984 886,00	2 504 984 886,00

5,5 % rente bompengelån og 3,0 % rente på MRFKs låneopptak (frå 2018)

(i mill. 2017-kroner)

INVESTERINGSBUDSJETT NORDØYVEGEN	Total inv.	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Total investering - styringsramme	3 442	25	35	46	70	513	670	670	670	540	203
Usikkerheitsavsetning	344									172	172
Total investering - kostnadsramme	3 786	25	35	46	70	513	670	670	670	712	375
Rentekostnad i byggeperioden	107						7	20	33	47	
Kostnadsramme inkl. "byggelårente"	3 893	25	35	46	70	513	677	690	703	759	375
<i>Finansiering:</i>											
Bompengedrag (5,5 % rente)	350						88	88	88	88	
RDA- midler Haram kommune	315					239	76				
Tilskot frå kommunar	160					160					
Tilskot frå I.P. Huse	15					15					
Rentekompensasjonsmidler/fond	86	24	21	12	18	11					
	0										
Meirverdiavgiftskompensasjon	640	1	6	8	12	87	114	114	114	121	64
MRFKs låneopptak til Nordøyvegen	2 327	0	9	26	40	0	400	488	502	550	312
Sum finansiering	3 893	25	35	46	70	513	677	690	703	759	375

KONTANTSTRAUMANALYSE

NETTO AUKE DRIFTSKOST. IHT T-61/16

1 701 19 19 21 23 18 30 39 51 47 54 54 48 48 49 49 46 48 47 59 30
-12 -52

TOTAL AUKE NETTO DRIFTSKOSTNADER

4 870 19 19 21 23 18 30 48 65 81 90 89 83 84 84 85 81 83 144 156 108 66 26

	OPPRINNELIG STYRINGSRAMME IHHT ANSLAG 2016:	REVIDERT STYRINGRAMME BASERT PÅ SISTE K5 TILBUD OG JUSTERT K6:	DIFFERANSE:
Byggherrekostnader	376 964	376 964	
Forberedende entreprise K1-K4	63 898	63 898	0
Kontrakt K5 Skjeltene-Harøya	2 526 985	3 727 037	1 200 052
K6 Elektro totalentreprise	200 000	300 000	100 000
<i>Sum før usikkerhet</i>	<i>3 167 847</i>	<i>4 467 899</i>	<i>1 300 052</i>
Usikkerhet	335 512	424 621	89 109
<i>SUM løpende kr</i>	<i>3 503 359</i>	<i>4 892 520</i>	<i>1 389 161</i>
<i>SUM 2018-kr</i>	<i>3 510 840</i>	<i>4 900 000</i>	<i>1 389 161</i>
Ny styringsramme 2018-kr inkl mva		4 900 000	

KORLEIS ARBEIDER VI MED PROSJEKTET?

- «Tette gapet» ca 1 mrd (kan bli framstilt meir – usikkerheit, oppgradering veg m.m.)
- Redusere kostnad – ved forhandlingar etter at kontrakt er inngått
- Auka tilskott frå kommunane (kva slag avtale?)
- Auka bompengteinntekter
- Hurtigbåten – innsparing?
- Nullalternativet – kva ferjetilbod skal det vere i framtida viss ikkje veg?(SVV notat)
- Oppdatering drift og vedlikehald (SVV notat + ekstern konsulent?)
- Møte med departementet
- Ny bompengeproposisjon?
- Bompengar 250-450 mill?
- Kommunar 200 mill
- Hurtigbåt ?
- Kva vil ferjedrifta koste?

Beløp i TNOK

Bompengeinntekter	772 120
Innkrevingskostnader	-54 515
Driftsresultat	717 605
Oppgitt lånebeløp	460 000
= Rest ("renter")	257 605

	Kalkulasjonsrente		20 år	30 år	40 år
	År 1-10	År 11->			
Bompengelån (inkl. renter)	5,50 %	6,50 %	527 934	679 161	786 571
Faktor				1,29	1,49

	Kalkulasjonsrente		20 år	30 år	40 år
	År 1-10	År 11->			
Bompengelån (inkl. renter)	3,10 %	4,10 %	658 464	927 734	1 167 946
Faktor				1,41	1,77

	Kalkulasjonsrente		20 år	30 år	40 år
	År 1-10	År 11->			
Bompengelån (inkl. renter)	3,10 %	3,10 %	706 993	1 051 231	1 389 440
Faktor				1,49	1,97

Tiltak for å nå klimamål politiske føringar

- Eit samla Storting «*ber regjeringen iverksette tiltak som sikrer at alle fylkeskommunale og kommunale ferger og hurtigbåter benytter lav- eller nullutslippsteknologi ved nye anbud og på ruter i egen regi.*» Anmodningsvedtak 1. desember 2015.
- Nasjonal transportplan 2018-2029 (side 232):
«Nye ferjer skal benytte lav- eller nullutslippsteknologi når teknologien tilsier det.»

Politiske føringar forts.

Fylkestinget 10.12.2014 (T-80/14) vedtok blant anna:

- «Møre og Romsdal fylkeskommune vil arbeide for at det vert sett **høge miljøkrav** til skip som ferdast langs kysten og i fjordane våre, og for at staten bidreg til utvikling av teknologi som reduserer utsleppa.

I samband med ny ferjestandard som er under utarbeiding, ber Fylkestinget om at krav om **0-utslepp/lågutslepp** i framtidige ferjeambod vert prioritert.»

Regional delplan for klima og energi:

«Klimagassutsleppa i Møre og Romsdal skal, i forhold til utsleppa i 2009, reduserast med meir enn **10 %** innan 2020.»

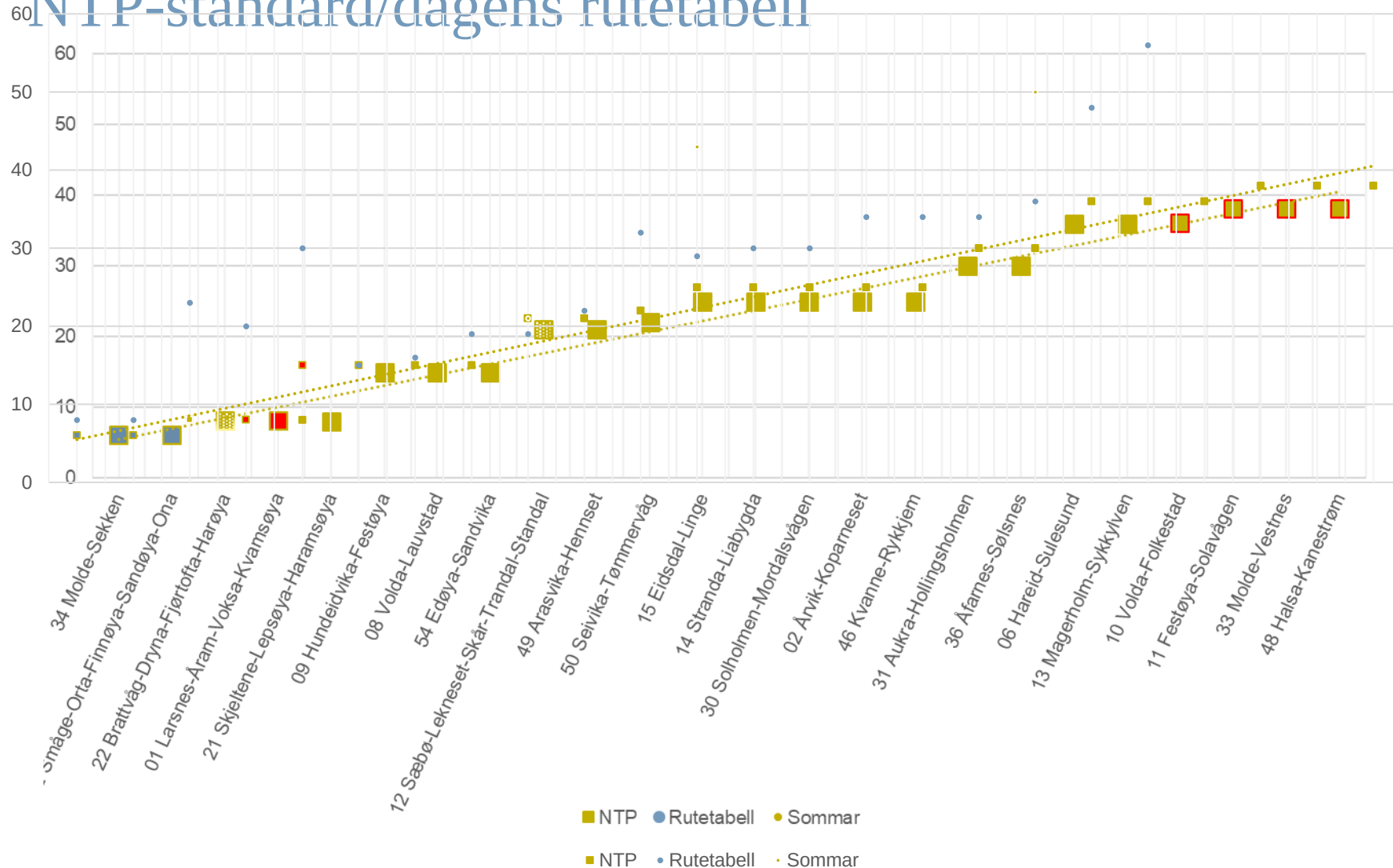
To-graders målet og Norge

- Fornybar energi og utsleppsfri transport
- Klimaendringar og samfunnstryggleik

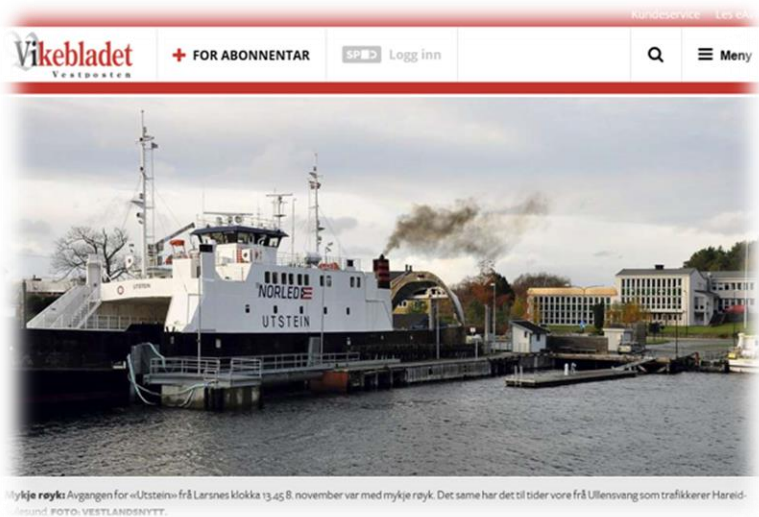

NTP-standard/dagens rutetabell

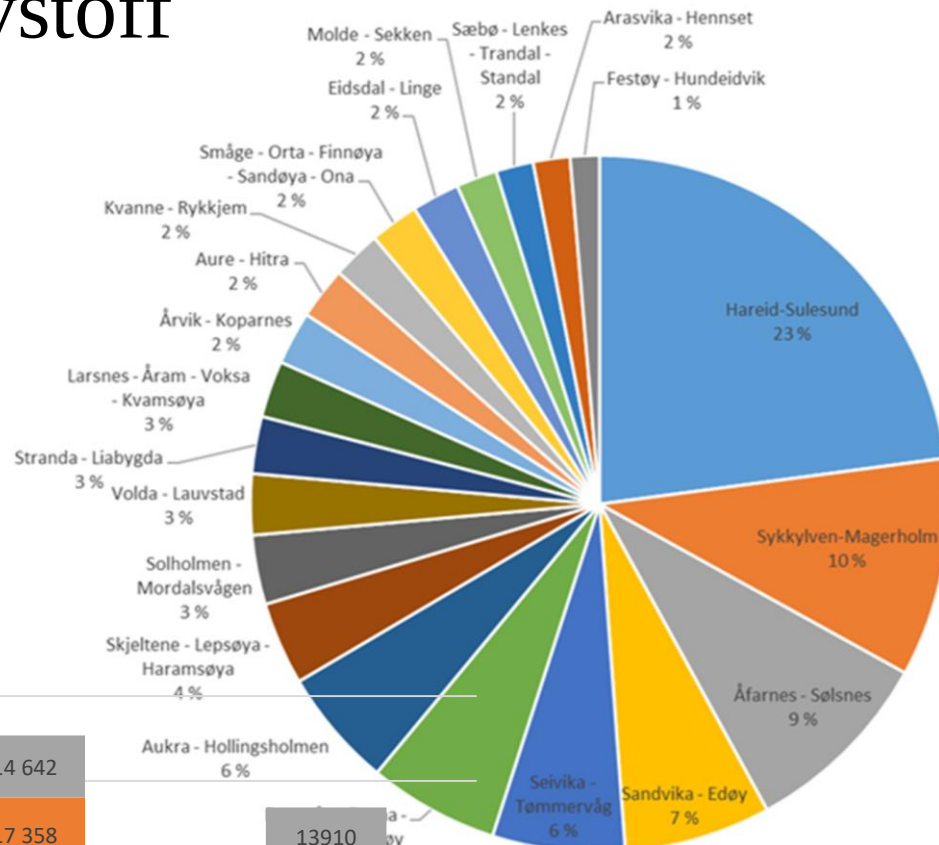

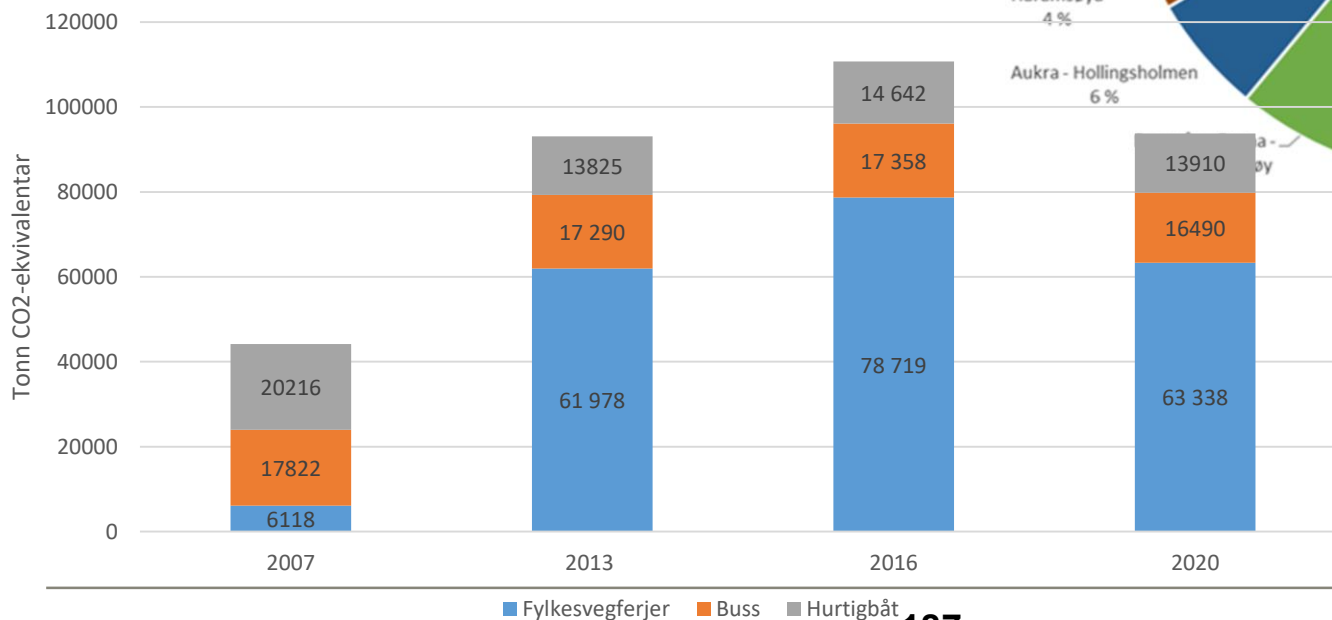
Dagens forbruk av drivstoff

Forbruksandel per samband

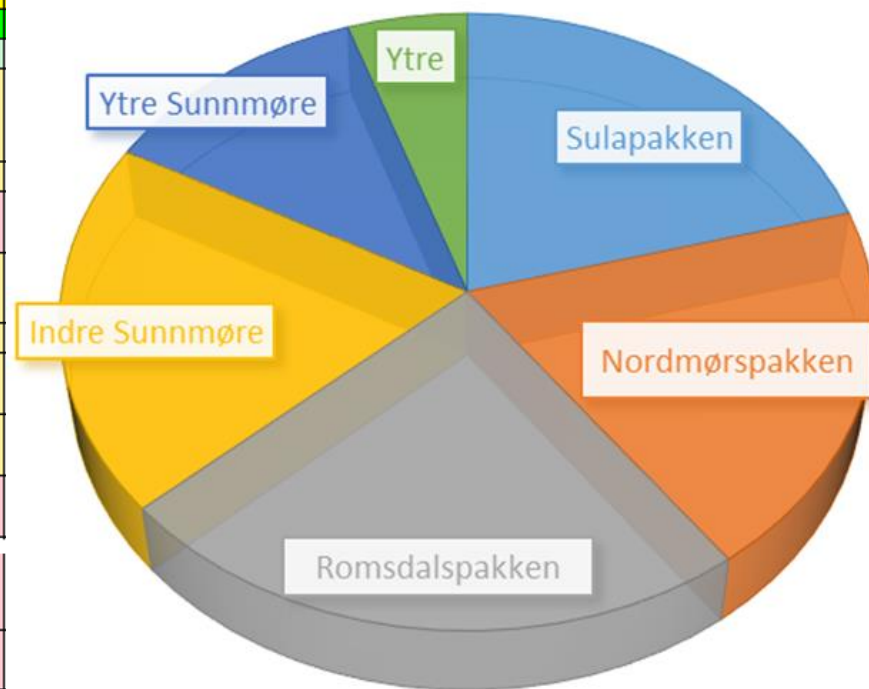

Årlige utslepp (tonn CO2-ekvivalenter)

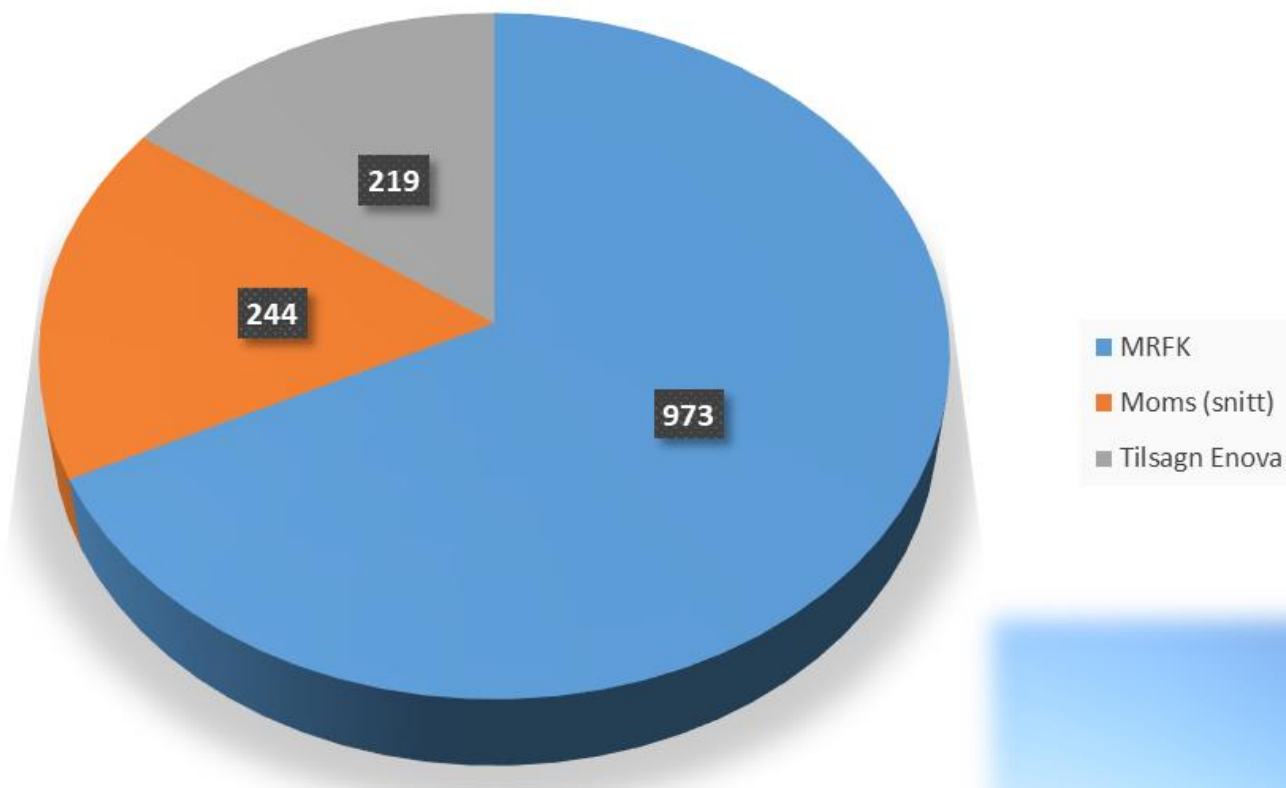

2018-2027

Prosjekt	SUM 2018-27	Venta totalkostnad/ kostnadsramme prosjekt
	0,0	
Sulapakken: Sulesund fk.	1 40,0	1 73,1
Sulapakken: Hareid, Sulesund, Magerholm og Sykkylven fk.	45,0	45,0
Mordalsvågen fk.	10,0	25,0
Hellesylt fk.	15,0	15,0
Voksa fk.	5,0	5,0
Småge fk.	28,0	28,0
Nordmørspakken: Seivika, Tømmervåg, Edøya, Sandvika, og Hennset fk.	200,0	200,0
Indre Sunnmøre del 1: Linge fk. og Eidsdal fk.	150,0	150,0
Ytre Sunnmørspakken: Voksa fk., Larsnes fk., Kvamsøy fk. og Åram fk.	170,0	170,0
Romsdalspakken del 1: Åfarnes fk. og Sølsnes fk.	250,0	250,0
Indre Sunnmørspakken del 2: Linge fk., Eidsdal fk. og Stranda fk landområde	130,0	130,0
Romsdalspakken del 2: Molde fk. Vest (Sekken) og Sekken fk.	86,0	88,0
Ytre/ Utasundspakken: Småge fk. og Brattvåg fk.	75,0	75,0
	1 304,0	

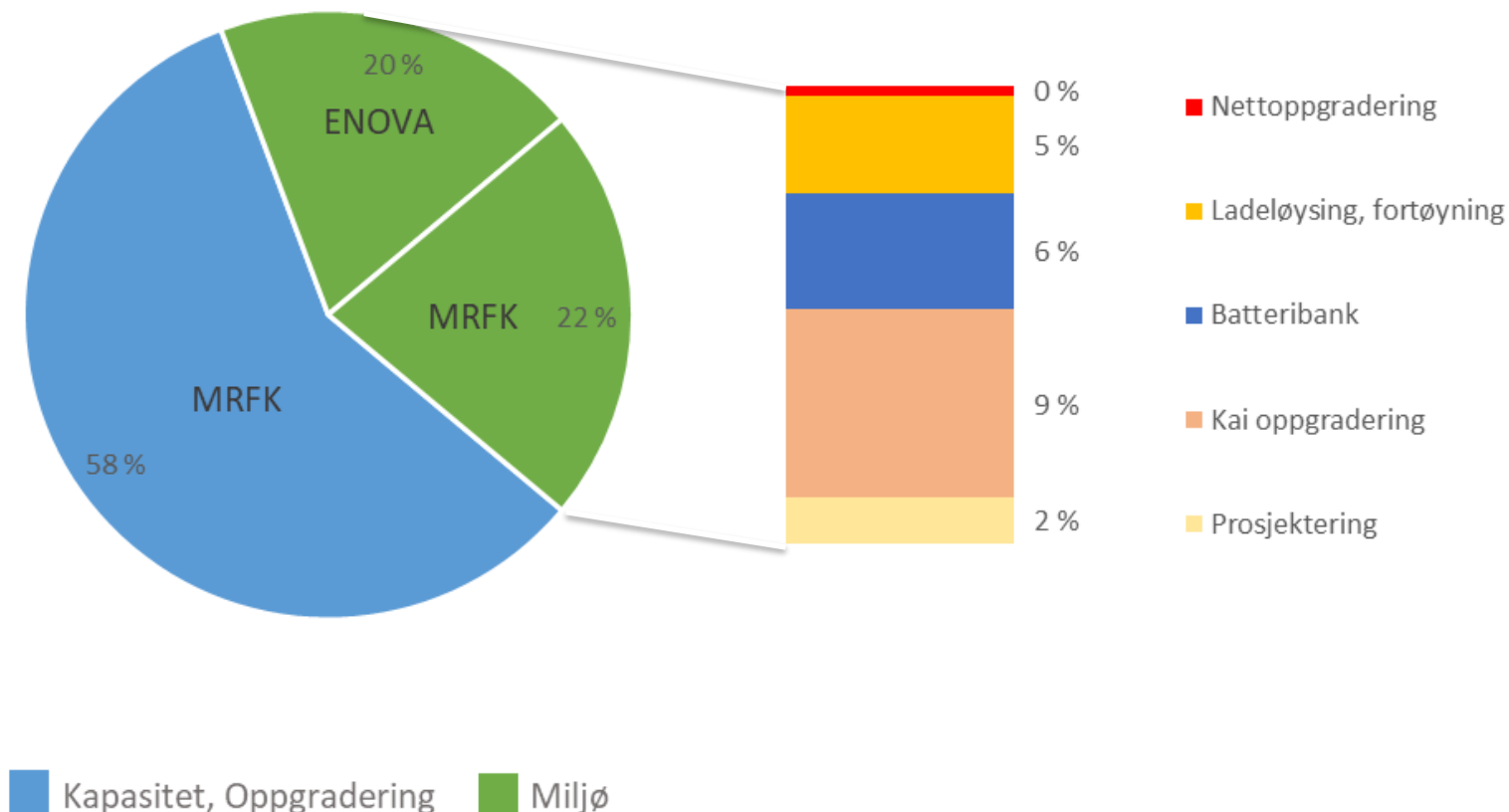

Investering ferjekai 2018-2027 (1,4 mrd.)

Infrastruktur Nordmørspakken

275 mill. kr.

Nettoppgraderingsmodell syner for lav kostnad, MRFK har risikoen for dette

Ny organisering (kun fylkesveg)		CO2 reduksjon	Tidspunkt	Kai	Utgifts- auke
Rute	Pakke				
Hareid-Sulesund Magerholm-Sykkylven	Sulapakken	89 %	2019 2020	2019 2020	4 %
Kvanne-Rykkjem Arasvika-Hennset Seivika-Tømmervåg Edøya-Sandvika	Nordmørspakken	Minst 46 %	2020	2021 på aktuelle samband	6 %
Solholmen-Mordalsvågen Aukra-Hollingsholmen Åfarnes-Sølsnes Molde-Sekken	Romsdalspakken	?	2020	202X på aktuelle samband	? %
Hundeidvika-Festøya Sæbø-Lekneset-Skår-Trandal-Standal Stranda-Liabygda Eidsdal-Linge	Indre Sunnmøre	?	2020	202X på aktuelle samband	? %
Larsnes-Åram-Voksa-Kvamsøya Årvik-Koparneset Volda-Lauvstad	Ytre Sunnmøre	?	2022	202X på aktuelle samband	? %
Skjeltene-Lepsøya-Haramsøya Brattvåg-Dryna-Fjørtofta-Harøya Småge-Orta-Finnøya-Sandøya-Ona	Ytre	?	2022	202X på aktuelle samband	? %

- For å realisere miljøløysingar/fornye ferjeflåten må MRFK auke sine utgifter betrakteleg
 - Miljøkostnaden er betydeleg, med ein nettokostnad på mellom 4 og 6 % av totalkostnaden i anboda, utan at kaioppgraderingskostnader er rekna med (DNV GL)

FRAMDRIFT OG ALTERNATIV

- PNS
- Samferdselsutval
- Fylkesutval
- Fylkesting desember
- Stoppe prosjektet – restaurere forskjeringane – nytt ferjanbod ut umiddelbart
- Avlyse konkurransen – ut med nytt anbod 2019
- Gjennomføre

POLITISKE AMBISJONAR FOR HEILE FYLKET

- Vedlikehald og utbetring av eksisterande infrastruktur
- Auka satsing på gang- og sykkelveggar
- 0- og lågutslepp
- Betre kollektivtilbod
- Smartare og billegare bruteknologi
- Ferjeavløysing der det er lønsamt

Langsomt dør den som forblir en slave av sine vaner
den som hver dag vandrer i samme spor
den som ikke forandrer retning
den som ikke tar sjanser eller skifter farge på klærne
den som ikke snakker med ukjente

Pablo Neruda

Fra: Rune Sjurgard[Rune.Sjurgard@volda.kommune.no] Sendt: 16.10.2018 16:37:13 Til: Sonja Håvik Tittel: VS: Protokoll frå møte nr. 3-2018 i representantskapet i Sunnmøre Regionråd
Orienteringssak for formannskapet

Rune Sjurgard

Rådmann

Rådmann

Mobil 90053752

www.volda.kommune.no

Fra: Vegard Austnes <Vegard.Austnes@sunnmoreregionrad.no>

Sendt: tysdag 16. oktober 2018 14:16

Til: Anders Riise <Anders.Riise@hareid.kommune.no>; Arild Ringdal <aririn@stranda.kommune.no>; Arne Sandnes <Arne.Sandnes@norddal.kommune.no>; Bjarne Sætrenes <bjarne.saetrenes@vanylven.kommune.no>; Camilla Storøy <camilla.storoy@heroy.kommune.no>; Dag Vaagen <dag.vaagen@sande-mr.kommune.no>; Geir Leite <Geir.Leite@skodje.kommune.no>; Harry Valderhaug <hava@giske.kommune.no>; Jim Arve Røssevoll <Jim.Arve.Rossevoll@sula.kommune.no>; Kjersti Ruset Hjelle <kjersti.ruset.hjelle@stordal.kommune.no>; Knut Erik Engh <knut.erik.ENGH@ulstein.kommune.no>; Knut Helge Harstad <Knut.Helge.Harstad@orskog.kommune.no>; Odd Jostein Drotninghaug <odd.jostein.drotninghaug@sykkylven.kommune.no>; Oddvar Myklebust <Oddvar.Myklebust@sandoy.kommune.no>; Randi Bergundhaugen <rbergun@online.no>; Frisvoll Randi Walderhaug <randi.walderhaug.frisvoll@mr fylke.no>; Stein Aam <stein.aam@orsta.kommune.no>; Sølvi Dimmen <solvi.dimmen@ulstein.kommune.no>; Tore Johan Øvstebø <Tore.Johan.Ovstebo@alesund.kommune.no>

Kopi: Jan Kåre Aurdal <jan.kare.aurdal@alesund.kommune.no>; Andreas Chr. Nørve <andreas.chr.norve@vanylven.kommune.no>; Dag Olav Tennfjord <Dag.Olav.Tennfjord@skodje.kommune.no>; Eva Hove <eva.hove@stordal.kommune.no>; Eva Mariann Vinje Aurdal <Eva.Mariann.Vinje.Aurdal@alesund.kommune.no>; Jan Ove Tryggestad <jantry@stranda.kommune.no>; Synnøve Vasstrand Synnes <Synnove.Synnes@orskog.kommune.no>; Vebjørn Krogsæter <Vebjorn.Krogsaeter@haram.kommune.no>; Bente Glomset Vikhagen <Bente.Glomset.Vikhagen@skodje.kommune.no>; Geir Inge Lien (ordforar@vestnes.kommune.no) <ordforar@vestnes.kommune.no>; Jørgen Amdam <jorgen.amdam@volda.kommune.no>; May-Helen Molvær Grimstad <mhmng@sykkylven.kommune.no>; Anne Berit Løset <anne.berit.loset@stordal.kommune.no>; Anny Sønderland <Anny.Sonderland@sandoy.kommune.no>; Astrid Eidsvik <Astrid.Eidsvik@alesund.kommune.no>; Einar Vik Arset <einar.arset@ulstein.kommune.no>; Karl Andre Birkhol <Karl.Andre.Birkhol@norddal.kommune.no>; Leon Aurdal <Leon.Aurdal@sula.kommune.no>; Liv Stette <Liv.Stette@alesund.kommune.no>; Marit Elisabeth Larssen <mela@giske.kommune.no>; Oddbjørn Indregård <oddbjorn.indregard@sande-mr.kommune.no>; Olaus-Jon Kopperstad <olaus-jon.kopperstad@heroy.kommune.no>; Ragnhild Velsvik Berge <ragnhild.velsvik.berge@hareid.kommune.no>; Rune Sjurgard <Rune.Sjurgard@volda.kommune.no>; Tone Roaldsnes (tone.roaldsnes@vestnes.kommune.no) <tone.roaldsnes@vestnes.kommune.no>; Turid Hanken <Turid.Hanken@haram.kommune.no>; Wenche Solheim <Wenche.Solheim@orsta.kommune.no>; Åse Elin Hole (asehol@stranda.kommune.no) <asehol@stranda.kommune.no>

Emne: Protokoll frå møte nr. 3-2018 i representantskapet i Sunnmøre Regionråd

Til representantskapet i Sunnmøre Regionråd

Vedlagt følger protokollen frå møte nr. 3-2018, samt presentasjonane som vart vist på møtet. Til orientering.

Vennleg helsing

Vegard Austnes

Rådgivar

Sunnmøre Regionråd IKS

Tlf. 70 16 23 96 Mob. 415 44 328

vegard.austnes@sunnmoreregionrad.no

www.sunnmoreregionrad.no

Fra: Rune Sjurgard[Rune.Sjurgard@volda.kommune.no] Sendt: 12.10.2018 11:20:50 Til: Postmottak Volda; Sonja Håvik Kopi: Jørgen Amdam Tittel: VS: Aksjon for nytt osteoporoseapparat ved Volda sjukehus
For journalføring – og orienteringssak til formannskapet 16. oktober.

Rune Sjurgard

Rådmann

Rådmann

Mobil 90053752

www.volda.kommune.no

Fra: Karen Høydal

Sendt: fredag 12. oktober 2018 10:51

Til: Stein Aam <stein.aam@orsta.kommune.no>; Jørgen Amdam <jorgen.amdam@volda.kommune.no>

Kopi: Wenche Solheim <Wenche.Solheim@orsta.kommune.no>; Rune Sjurgard

<Rune.Sjurgard@volda.kommune.no>; synnove_hill@hotmail.com

Emne: Aksjon for nytt osteoporoseapparat ved Volda sjukehus

Hei Stein og Jørgen!

Det var med stor undring vi las i lokalavisene at Volda sjukehus ikkje fekk nytt apparat for beintettheitsmålingar etter å ha gitt teneste på dette område i 20 år, og har fått opparbeida god kompetanse. Vi er kjent med at dette råkar mange, om lag 40 personar per veke har tatt denne undersøkinga. Det forebyggande perspektivet på beinskjørheit er stort.

Synnøve Rekkedal Hill og eg har som politikarar tatt eit initiativ og sett i gong ein aksjon som de vil sjå av avisene i morgon. Vi har spurt folk/organisasjonar om det er grunnlag for ein aksjon, og har fått tydeleg positive tilbakemeldingar.

Torsdag 25. oktober kl 11.00 vil det bli eit møte på kirurgisk avdeling i Volda der sentrale personar frå sjukehuset vil orientere.

Vi håper at begge kommunane kan støtte aksjonen verbalt og litt økonomisk for å vise at dugnad gir resultat!

Mvh Synnøve Rekkedal Hill og Karen Høydal

Osteoporose – beinskjør er ein sjukdom i skjelettet som gjer at beinstrukturen blir meir skjør og dermed blir ein utsett for beinbrot. Det skjer tap av beinmasse frå 40-årsalderen og med aukande alder utviklar ein beinskjørheit.

Ei rekke sjukdomar kan også medføre utvikling av sjukdomen som hormonsjukdomar (stoffskifte), nyresvikt og bindevevssjukdomar. Dessutan langvarig bruk av fleire medikament, og det er det mange i samfunnet som har behov for å bruke dagleg.

Konsekvensen er beinbrot, sjanse for fleire brot, kroniske smerte, funksjonstap og redusert livskvalitet.

Ein kan redusere risikoen for plager ved at ein får diagnose og behandling inkludert eigenbehandling.

Her er det målingar av beintettheit som må til og derfor er apparatet ved sjukehuset så viktig. Det er ei stor gruppe i samfunnet som har behov for denne type måling og det undrar oss at det skal vere få apparat rundt om.

Erfaringar vi får høyre om er pasientreiser for eks til Ålesund der ein må vente i timar på oppsamling, fleire må har følgjer til undersøkingar og vanskeleg parkeringsforhold. Reiseavstandar tek tid.

37

DRIFTSRESULTAT (76)

16

RESULTAT FØR SKATT
(71)

KRAFTPRODUKSJON GWh (460)

309

OMSETNING (514)

633

TOTALKAPITAL (2 376)

2 943

EIGENKAPITALPROSENT (36,9)

29,4

Beløp i mill. kroner. Tilsvarende tal for 2. tertial 2017 står i parentes.

REKNESKAP PR. 2. TERTIAL 2018

Rekneskapen pr. 2. tertial 2018 syner eit driftsresultat på 36,6 mill. kr (75,5) og eit resultat før skatt på 16,5 mill. kr (71,4). Omsetninga vart 633,4 mill. kr (514,2), totalkapitalen er 2 943,2 mill. kr (2 376,3) og eigenkapitalprosenten er 29,4 % (36,9). Netto finans syner eit resultat på -20,1 mill. kr (-4,1). Tilsvarende tal for 2. tertial 2017 står i parentes.

Konsernet har ein reduksjon i driftsresultatet på 38,9 mill. kr samanlikna med tilsvarende periode i 2017. Hovudårsaka til reduksjonen i driftsresultatet er lågare produksjonsvolum og høgare andre driftskostnader, som følgje av rehabilitering og oppgradering av turbinane i Tussa kraftverk på Bjørke. Kraftverket er Tussa sitt største kraftverk, med ein normalproduksjon på 266 GWh i året. Kraftverket har som planlagt vore ute av drift i nærare 6 månader i år. Nettverksemda er den største bidragsytaren til resultatet, og leverer om lag same resultat som på same tid i fjor. Tussa IKT har hatt positiv resultatutvikling, medan Tussa-24 og Tussa Installasjon viser lågare resultat samanlikna med 2. tertial 2017.

Finansresultatet er -20,1 mill. kr mot -4,1 mill. kr på same tid i fjor. Hovudforklaringa til resultatnedgangen er at ein i fjor hadde ei eingongsinntekt på 24 mill. kr frå sal av ekstern entreprenørverksemd i Mørenett til BKK Enotek. I tillegg er marknadsverdien på rentesikringsavtalar og rente-/valutaswap bokført pr. 2. tertial i år. Marknadsverdien har utvikla seg positivt så langt i år. Gjennomsnittleg lånerente på eksterne lån var 3 % ved utgangen av tertialet.

Skattekostnaden er estimert til 2,6 mill. kr (24,2) pr. 2. tertial. Det er her bokført 3,7 mill. kr (11,3) overskotsskatt, og negativ grunnrenteskatt med 1,1 mill. kr (12,9). Årsaka til negativ grunnrenteskatt er negativ grunnrenteinntekt ved Tussa kraftverk pr. 31.08.18, som følgje av lågare produksjonsvolum og auka vedlikehaldskostnader i samband med arbeidet som har vore utført ved kraftverket i år. Estimert skattekostnad utgjer etter dette om lag 16 % av konsernresultatet (34 %). Vi ventar likevel at både betalbar skatt og grunnrenteskatt vert høgare for året sett under eitt.

Resultat etter estimert skatt er 13,9 mill. kr (47,2).

Investeringane er på 194,1 mill. kr (119,4), i hovudsak fordelt på nett med 106,1 mill. kr, IKT med 41,6 mill. kr og produksjon med 45 mill. kr.

Tussa Kraft AS har i perioden inngått avtale med Statkraft om kjøp av 49,005 % av aksjane i Istad AS. Kjøpet vart gjennomført 3. september, og kjøpesummen var om lag 368 mill. kr. Istad er eit veldrive konsern, og Tussa ønskjer å utvikle det vidare mellom anna gjennom meir samarbeid. Kjøpet er i hovudsak finansiert med lån, og samla gjeld for konsernet er pr. utgangen av tertialet vel 1,8 mrd. kroner.

Transaksjonen har konsekvensar for konsernet sin totalkapital og eigenkapitalandel. Pr. 2. tertial er totalkapitalen på 2 943,2 mill. kr, som er ein auke på 566,9 mill. kr samanlikna med 31.08.17. Eigenkapitalandelen pr. 2. tertial er 29,4 %. Basert på konsernet sitt potensiale, meiner styret at gjeldsnivået er forsvarleg.

ENERGI

Kraftproduksjon

Driftsresultatet for kraftproduksjon er 3,8 mill. kr, som er 32,4 mill. kr lågare enn på same tidspunkt i 2017. Reduksjonen har i hovudsak samanheng med den planlagde driftsstansen i Tussa kraftverk.

Akkumulert kraftproduksjon er på 308,6 GWh (460). Produksjonen ved utgangen av tertialet er om lag 79 % av normalproduksjonen for perioden. Tilsiget hittil i år har vore 87 % av normalen. Magasinfyllinga ved utløp av tertialet var på 77 % (79).

Hydrobalansen i Norden ligg ved utgangen av 2. tertial om lag 20 TWh under normalt for årstida. Snømagasinet er om lag null på denne tida av året. Gjennomsnittleg spotpris, systempris, på NordPool har hittil i år vore 40,3 øre/kWh (26,4). Område-prisen i Ørsta er tett på systemprisen, og gjennomsnittet var på 40,6 øre/kWh (26,6).

I august i fjor starta bygginga av Tenneelva kraftverk (10 GWh) i Vanylven kommune. Det er forventa at kraftverket blir sett i drift i 3. tertial i år.

Arbeidet i Tussa kraftstasjon, med rehabilitering og oppgradering av turbinar, tok til i slutten av februar i år. Planen var at verket skulle setjast i drift igjen primo juli. Det oppstod forseinkingar, og verket var på nett igjen medio august. Grunna den tørre sommaren medførte ikkje den forseinka idriftsetjinga nemneverdig med vasstap. Etter oppgraderinga forventar vi ein produksjonsauke på rundt 15 GWh, noko som utgjer vel 5 % av normalproduksjonen, og ein effektauke på i underkant av 15 MW. 8 MW av desse får vi ikkje utnytte før linjenettet i området er oppgradert.

I august i år gav NVE konsesjon til opprusting og utviding av Vartdal kraftverk (9 GWh).

Osdalen kraftverk, som fekk konsesjon for nokre år sidan, er ferdig detaljplanlagt, men grunna uavklart nettilknytning er utbygginga framleis på vent.

Kraftomsetning

Rekneskapen viser eit driftsresultat på 1,0 mill. kr (5,2) og eit resultat før skatt på 0,9 mill. kr (5,2). Omsetninga er på 183,4 mill. kr (134,6). Det har vore store prissvingingar i kraftmarknaden i år, med prisar frå 25 øre/kWh til over 60 øre/kWh eks. mva. Også prisane på elsertifikat har svinga mykje. Årsvolumet er noko høgare grunna eit kjøleg første halvår. Store prissvingingar uroar kundane, og fleire vel då å bytte kraftleverandør. Vi ser difor ein auke i talet på kundar som byter kraftleverandør. Vi har eit høgt inngåande sal, men og mange som vel å forlate oss.

Kraftnett

Tussa eig 46,34 % av det felleskontrollerte føretaket Mørenett. Tussa sin del av selskapet er difor konsolidert inn i Tussa sin konsernrekneskap.

Rekneskapen til Tussa viser eit driftsresultat på 26,7 mill. kr (26,5) og eit resultat før skatt på 20,7 mill. kr (45,4). Driftsresultatet er uendra frå 2017, medan resultat før skatt er redusert som følge av at vi i 2017 hadde eingongsinntekt frå sal av verksemd til BKK Enotek.

Det blir i alle ledd arbeidd for å nå måla i fusjonsplanen om at kostnadsbasen i nettmonopolet i 2018 skal gjere selskapet 100 % effektivt. Vi har redusert kostnadene langt over målet som selskapet har fått, men fordi andre nettselskap også effektiviserer er det utfordrande å nå målet om 100% effektivitet i 2018. Eit anna hovudmål med fusjonen er å leggje grunnlaget for god leveringskvalitet til kundane. I samband med dette er det arbeidd med prosessforbetringar og beredskapsarbeid i heile verdikjeda. Ekstraordinære hendingar skjer diverre likevel, og vinteren 2018 hadde vi eit omfattande utfall som gav oss høge KILE-kostnader. Ved utgangen av 2. tertial hadde vi samla kostnader for utfall på 24,1 mill. kr (5,5). KILE-kostnad er eit kvalitetsmål for oppetid i nettet.

Det har vore god utførande aktivitet i nettet. Dette gjeld både innanfor drift og vedlikehald, og innan ny- og reinvesteringar. Tussa sin del av investeringane i kraftnettet er pr. 2. tertial 106,1 mill. kr (56,1).

IKT

Driftsresultatet for IKT var 15,0 mill. kr (11,7) pr. 2. tertial.

Ved utgangen av tertialet er det levert fiber til 9 496 hushaldningar (7 488) og 577 bedrifter (479). Samla kundemasse over alle teknologiar er 12 321 hushaldningar (11 269) og 878 bedrifter (827). Hittil i år har selskapet hatt investeringar på 41,6 mill. kr (44,9). Dei fleste av coaxkundane er no konvertert til fiber, og dei 305 coaxkundane som står igjen vil bli konvertert i løpet av året. Fokus framover når det gjeld utbygging er dugnadsfelt og fortetting av eksisterande felt.

Innanfor forretningsområdet kommunikasjon har vi ved utgangen av tertialet ein auke i omsetning på 5,4 mill. kr, noko som utgjer 8 % vekst frå same tid i 2017.

Auken innanfor privatmarknaden for produktområda internett og TV står for 4,5 mill. kr, medan bedriftsmarknaden står for 0,9 mill. kr.

Ved utgangen av tertialet har vi hatt ein auke i omsetninga innanfor forretningsområdet IT på 5,1 mill. kr samanlikna med 2. tertial 2017. Dette gir ein vekst på 15,9 %. Hovudårsaka til dette er auke innanfor IT-avtalar og konsulenttenester på 2,4 mill. kr, og auke i sal av handelsvare på 2,7 mill. kr.

Installasjon

Driftsresultatet for installasjon var -5,5 mill. kr (1,9) pr. 2. tertial.

Ved utgangen av tertialet har selskapet ein reduksjon i omsetning på 10 % samanlikna med same tid i fjor. Reduksjonen er i marknadsområda som er knytt til større byggeprosjekt. I dette segmentet ser vi ein vanskelegare konkurransesituasjon, og difor reduserte dekningsgrader. Selskapet har stor aktivitet innanfor servicemarknaden, både for næring og privat, og vi forventar god aktivitet ut året. I tillegg vert det rekna på fleire større, interessante prosjekt.

Rekneskap Tussakonsernet

TAL I TUSEN KR

RESULTAT PR. 2. TERTIAL

	2018	2017	2016
Salsinntekt	172 370	165 659	177 919
Energisal	273 718	164 306	175 874
Nettinntekt	169 260	158 193	190 618
Andre driftsinntekter	18 099	26 079	11 290
Sum driftsinntekter	633 447	514 237	555 701
Varekostnad	49 571	51 716	51 353
Energikjøp og overføringskostnad	219 098	98 097	96 725
Lønskostnad	120 651	129 921	134 478
Annan driftskostnad	117 189	72 575	72 286
Sum driftskostnad før avskr.	506 509	352 309	354 843
EBITDA	126 938	161 928	200 859
Avskrivning og nedskrivning	90 334	86 419	85 528
Driftsresultat	36 604	75 509	115 331
Finansinntekter	24 598	25 115	1 103
Finanskostnader	44 709	29 210	30 050
Resultat før skatt	16 493	71 414	86 383
Estimert skattekostnad	2 595	24 218	32 983
Resultat etter estimert skatt	13 898	47 196	53 400

BALANSE PR. 2. TERTIAL

	2018	2017	2016
Anleggsmidler	2 328 147	2 155 932	2 077 441
Omløpsmidlar	615 033	220 342	206 368
Sum eignedelar	2 943 180	2 376 274	2 283 809
Eigenkapital	863 910	877 726	819 804
Avsetning for forpliktingar	33 555	16 751	31 734
Langsiktig gjeld	1 843 458	1 295 026	1 250 478
Kortsiktig gjeld	202 257	186 771	181 793
Sum gjeld og eigenkapital	2 943 180	2 376 274	2 283 809

RESULTAT PR. 2. TERTIAL	OMSETNING		EBITDA		DRIFTSRESULTAT		RESULT. FØR SKATT	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Kraftproduksjon	270 886	183 060	31 240	63 467	3 797	36 178	-4 967	24 024
Kraftomsetning	183 445	134 633	1 566	5 282	1 046	5 157	903	5 185
Nett	233 700	176 052	60 496	58 631	26 714	26 467	20 688	45 444
IKT	118 891	108 015	42 208	36 869	15 039	11 721	9 192	6 738
Installasjon	64 215	71 819	-4 097	3 023	-5 480	1 931	-5 427	2 014
Andre	18 174	19 962	-4 474	-5 383	-4 742	-6 216	-4 127	2 505
Konsernelimineringar	-255 863	-179 303	0	40	231	271	231	-14 494
Sum	633 447	514 238	126 938	161 928	36 604	75 509	16 493	71 415

Til formannskapa i:

Stryn kommune
Sykkylven kommune
Stranda kommune
Ørsta kommune
Hornindal kommune
Volda kommune

Frå:
Sunnmøre kulturnæringshage
v/Erlend Krumsvik

NOTAT: Interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme

Kort samandrag/formål

Turisten er grenselaus, og ser ikkje kommunegrenser eller fylkesgrenser. Straumen av turistar til våre område har auka, og er forventa auka i åra som ligg framfor oss. I våre kommuner er det tre store «naturmotorar», gjennom Geirangerfjorden, Olden/Loen og Hjørundfjorden. Naturkapasitet og kommunal infrastruktur blir utfordra, og næringsstrukturen framstår som fragmentert.

Ei felles kommunal plantilnærming, i tett samhandling med næringslivsaktørar, kan styrke verdiskaping og ressursforvaltning for alle. Ein står sterkare saman enn kvar for seg.

Forslag til vedtak i formannskapet

«Formannskapet ynskjer å fremje sak til kommunestyret om å delta i interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme, og takkar ja til forslaget om saksdokument utarbeida av Volda kommune.»

Kopi av vedtak sendast:

Stryn kommune:	postmottak@stryn.kommune.no
Sykkylven kommune	postmottak@sykkylven.kommune.no
Stranda kommune	post@stranda.kommune.no
Ørsta kommune	postmottak@orsta.kommune.no
Hornindal kommune	post@hornindal.kommune.no
Volda kommune	postmottak@volda.kommune.no
Volda Næringsforum	stefan@voldaforum.no
Sunnmøre Kulturnæringshage	erlend@sknh.no

Bakgrunn

Sunnmøre Kulturnæringshage AS er eit innovasjonsselskap i SIVA nettverket. Siva er statens virkemiddel for tilretteleggjande eigarskap og utvikling av bedrifter, nærings- og kunnskapsmiljø i heile landet, med eit særlig ansvar for å fremje vekstkrafta i distrikta. Hovudmålet er å utløyse lønsam næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljø. Næringshagen er ein regional ressurs og eit knutepunkt for dei kreative næringane med fokus på film, video, animasjon, fotografi, PR, kommunikasjon, media, IKT og design.

På oppdrag frå nye Volda kommune utfører Sunnmøre Kulturnæringshage eit prosjekt med fokus på naturbaserte næringar i dagens Hornindal kommune. Dette blir gjennomført gjennom Smia utvikling, med kontor på Grodås. Det vesentlege kundegrunnlaget for naturbaserte næringar er turistar og reiseliv, og Grodås er eit sentralt knutepunkt for turistar som reiser gjennom heile omlandet. Tidleg i prosjektet vart det identifisert eit behov for interkommunal koordinering av reiseliv og turisme, for å realisere verdiskaping og næringsutvikling.

Dei store «turistmotorane» er Geiranger/Geirangerfjorden, Olden/Loen, og Hjørundfjorden. Kva vil det bety for desse destinasjonane, kommunane, og omkringingande næringsliv, om turistane blir ei natt til? Korleis kan vi realisere dette, kva blir konsekvensane dersom vi får det til, og kva må leggst til rette for optimal samfunnsnytte?

Etter ein gjennomgang av status i kommunale planar om turisme og/eller reiseliv, så er det få kommuner som har dette. Ørsta kommune har kome lengst i sitt arbeid gjennom «Masterplan – produktutvikling reiseliv Ørsta/Hjørundfjord». Dette arbeidet står fram som eit eksempel på korleis ein kan få til eit godt utviklingsarbeid med samhandling mellom næringsliv og kommuner. Masterplanen er ikkje slutført, men arbeidsmåtane som har blitt nytta står som eksempel for korleis ein kan samordne eit naturleg omland for turisme og verdiskaping.

Naturkapasitet og kommunal infrastruktur blir utfordra gjennom aukande turisme, og kanskje særleg gjennom masseturisme. Næringsstrukturen knytt til turisme framstår som fragmentert og for lite samordna. Samla er det spørsmål om å utvikle, bevare og gevinstrealisere. Her står kommunane truleg sterkare saman enn kvar for seg, då turistane er grenselause, og ser ikkje forskjell på kommunegrenser eller fylkesgrenser.

Skisse for prosess

Samhandling mellom kommuner og næringsliv er eit viktig kriterium for suksess. Prosessen og involveringa av næringslivet, er viktigare enn sjølve planresultatet.

Initiativet til interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme har sitt utspring i nye Volda kommune, og Volda kommune har blitt utfordra på å ta ansvaret for planprosessen. Dette betyr at Volda kommune tek ansvar for å føre planarbeidet i pennen, og koordinere planarbeidet med samarbeidande kommuner. Kvar einskild

kommune som deltek i planarbeidet må stille plankompetanse til rådighet, for å sikre kvar deltakande kommune sine behov i prosessen.

Volda næringsforum har blitt utfordra på å ta koordineringsansvar for næringslivet gjennom planprosessen. Dette fordi Volda næringsforum er delfinansiert av Volda kommune. Dei deltakande kommunene må stille næringskompetanse til rådighet, gjennom kommunale næringssjefar, eller næringsorganisasjonar som er kommunalt finansiert. Dette for å støtte og sikre i nødvendig lokal mobilisering i næringslivet til deltakande prosessarbeid.

Sunnmøre Kulturnæringshage stiller med ein koordinerande ressurs mellom kommune og næringsliv, gjennom Smia utvikling. Koordineringsansvaret omfattar også tilrettelegging av møteplassar for prosessarbeidet. Næringshagen tar særleg ansvar for oppstartsbedrifter og vekstutvikling i næringslivet, knytt til den kommunale planprosessen.

Status i førebuande prosessarbeid:

1. Individuelle møter med ordførar; sondering av interesse for å delta i interkommunal planarbeid.
 - a. Status: Positiv tilbakemelding frå alle ordførarar
2. Felles sonderingsmøte for alle innvolverte kommuner
 - a. Status: Utført, 15. oktober 2018, på Raftvoll hotell på Grodås.
3. Handsaming av notat, og innvolvering av alle deltakarkommunene sine formannskap.
 - a. Status: Vedtakspunkt, Ikkje utført
4. Administrasjonen i Volda kommune utarbeider sak til deltakarkommunene.
5. Handsaming av politisk sak i deltakarkommunene sine kommunestyre; Endringssak for gjeldande planstrategi: deltakelse i interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme
 - a. Status: avhenger av vedtak i punkt 3
6. Planoppstart for deltakande kommuner

Prosess i formannskapa

Dette notatet er eit kort innspel til formannskapet for å innvolvere og utfordre til samarbeid. Eit innspel for å modne ein prosess. Eit evt. saksdokument seinare vil ha ei større detaljrikdom, og være meir spesifikk på prosessar.

Spørsmål knytt til innhaldet i notatet kan rettast til ordførar, eller Erlend Krumsvik i Sunnmøre Kulturnæringshage: erlend@sknh.no eller mob: 410 40 838.

Vedlegg

Utkast til Masterplan – produktutvikling reiseliv Ørsta/Hjørundfjorden
Referat frå felles sonderingsmøte på Grodås, måndag 15. oktober 2018.
Sluttrapport: Ny næring på gamle tufter.

Møtereferat 15.10.2018 – Interkommunalt plansamarbeid på turisme og reiseliv

Tilstade

Ordførarane, varaordførar og andre ressurspersoner knytt til;

- Stryn kommune
- Hornindal kommune
- Volda kommune
- Ørsta kommune
- Stranda kommune
- Sykkylven kommune

Sak 1

Velkomen v/ Erlend Krumsvik og Stig Olav Lødemel

Sak 2

Presentasjon av «Masterplan – reiseliv for Ørsta/Hjørundfjorden» v/Per Ivar Lied. Ørsta kommune er den kommunen som har kome lengst i arbeidet med ein plan for turisme og reiseliv. Arbeidsmetoden som Ørsta kommune har nytta står som eksempel for fellesskapet i ein evt. interkommunal planprosess.

Sak 3

Ordførarane gav ei kort orientering om korleis den respektive kommune kan ha nytta av å delta i ein interkommunal planprosess for reiseliv og turisme

- Stryn har hatt eit formøte, og stiller seg positiv til ideen om eit felles plansamarbeid. Det blir viktig å finne gode samarbeidsløysingar, og dei seier ja til ein vidare prosess. Ein må slutte å prate, og heller sjå på korleis ein kan handle, og ein vil lukkast i arbeidet når ein har aktørar og kommunar som tør å satse. Stryn er ein av dei største reiselivskommunane på Vestlandet, og vil difor vere ein bauta for arbeidet vidare. Har tidligare erfaring med modernisering av reiselivet (døme Loen Skylift) som har gitt store ringverknader i regionen og utover fylkesgrensa. Ein kortsiktig og langsiktig plan på infrastruktur må på plass, samt ein kopling mot destinasjonsselskapa.
- Stranda har skapt heilårsturisme for regionen med kringliggande stader som Hotell Union Øye, Stranda Skisenter og Geiranger, o.l. Mykje problematikk knytt til at turistane som kjem med cruiseskip slepp ut mykje eksos og lite pengar. Geiranger er Noregs største «eksportvare», og marknadsfører seg med fin natur og god luft, og då må ein levere på det. Ein strategisk næringsplan er påbegynt, men dei ser fordelane med eit samarbeid og stiller seg positive til vidare prosess.
- Ørsta har begynt eit slikt arbeid med masterplanen, men ser at diskusjonen kring slike tema er viktig i ein tid med kommunesamanslåing. For å vidareutvikle og lukkast i eit slikt arbeid er det viktig at ein ser på dei som har gjort det godt, og ha eit godt samarbeid. Nasjonalt er det ein satsing og interesse for «fjord-Noreg», og om ein

stiller seg positiv til utviklinga, så kan det potensielt drøype tilbake på kommunane. Ørsta foreslår at ein møtast igjen i januar.

- Sykkylven er bland anna aktuell med satsinga på prosjektet «Designvegen» samt ein satsing på bygging og tilrettelegging for hytteeigarar. Dei ser potencialet i å nytte seg av moglegheita som turistane skaper. Foreslår at kvar kommune har ein handlingsplan, slik at ein har noko handfast å jobbe ut frå. Næringssselskapet Sykkylven Næringsutvikling har teke kontakt med Hornindal, Stryn, Volda og Stranda for eit samarbeid om Designvegen. Fikk tilslutning på 11 prosjekt, og gir eit signal om kor viktig det er å samarbeide på tvers av kommunegrensa.
- Volda har ikkje nokon tradisjon om å vere reiselivskommune. Dei har tidlegare satsa på bygdeutvikling, då dei ser store fråflyttingstall frå bygda og til sentrumsområda. Småskalaverksemd kring i kommunane og arrangement knytt til studentar i Volda må bli betre på samordning. Høgskulen i Volda ser ein økt interesse for friluftsliv og naturguideutdanning, og ser moglegheiter for å kople det inn i arbeidet. Foreslår å fordele vidare koordinering mellom Ørsta og Volda.
- Hornindal er ei kommune som i likskap med Sykkylven ein kommune som satsar tungt på hyttenæring. Dei ser ein mangel på overnattingsplass med berre eit hotell, og det medfører vanskar når det vert arrangert større festivitatar. Det blir viktig å finne måtar der turistane som stopper på Grodås nyttar seg av tilboda der.

Samandrag

Møtet konkluderte med at spørsmålet om å få utarbeida ei felles sak til politisk handsaming skulle opp til diskusjon i dei respektive formannskapa. Vidare vart det gitt mandat til å kalle inn ordførarar og rådmenn til eit nytt møte i starten av januar 2019.

©Lenita Storeide / Destinasjon Ålesund og Sunnmøre

MASTERPLAN PRODUKTUTVIKLING REISELIV

PLAN FOR UTVIKLING AV REISELIVSPRODUKT I ØRSTA REGIONEN

JUNI 2017

Av Jan Sverre Sivertsen og Børre Berglund

2469
reiselivsutvikling

Innhald

1	Forord	2
2	Innleiing	3
3	Status og rammevilkår	4
3.1	Reiselivet i regionen i dag	4
3.2	Verdiskapingsanalyse	4
3.3	Marknadsgrunnlag	4
3.3.1	Gjestedøgn	9
3.4	Stortingsmelding om reiseliv	9
3.5	Innovasjon Norge sin handlingsplan for Reiseliv	10
4	Mål og strategi	11
4.1	Hovudmål	11
4.2	Hovudstrategi	11
5	Posisjonering av reiselivet i regionen	12
5.1	Identitet	13
5.2	Berande produktkonsept	14
5.3	SEKUNDÆRPRODUKT	15
5.4	VERDIGRUNNLAG	17
6	Vidare tilrådingar	17
6.1	NATURBASERT OPPLEVINGSTURISME	17
6.2	KULTUR, MAT OG HISTORIE-TURISME	18
6.3	CRUISETURISME	18
7	Tiltak	19
8	Føresetnader	21
8.1	Gjennomføring	21
8.2	Heilskapleg utvikling	21
8.2.1	Online booking – også av pakkar	22
8.2.2	Segmentering	22
8.2.3	Reiselivsnæringa sitt ansvar	22
8.2.4	Kommunalt ansvar	22
9	Finansieringsmulegheiter	23
10	Avslutning	27

1 Forord

Ørsta har eit fantastisk område for opplevingar og vidareutvikling av reiseliv!

"Masterplan produktutvikling reiseliv" gir ein analyse av situasjonen i dag, ser på vidare utviklingsmulegheiter og foreslår konkrete tiltak og viktige føresetnader for slik vidare utvikling.

Planen er utvikla i regi av Ørsta kommune og i ein felles prosess med reiselivsaktørar i Ørsta. Planen tek for seg dei produktutviklingstiltaka som på kort og lang sikt kan gi auka verdiskaping for aktørar i reiselivsnæringa og i tilgrensa næringar i Ørsta-regionen.

Tiltaka som blir foreslått er tiltak som reiselivsnæringa bør utvikle i fellesskap, men også tiltak som den enkelte aktør skal utvikle på eigenhand.

Omgrepet produktutvikling inneber utvikling av nye produkt, vidareutvikling av eksisterande produkt og etablering av produktpakkar og heilskaplege produktkonsept.

Planen er meint som ei prioritering av produktutviklingstiltaka. Det er imidlertid viktig at større og meir omfattande tiltak også vert følgt opp av enklare produktutviklingstiltak som kan gi raske effektar – kanskje allereie for vinteren 2018.

Det bør lagast ein kommunikasjonsplan rundt tiltaka som blir endeleg prioritert. Dette for å sikre involvering og samhandling mellom aktørar, samt mellom aktørar og det offentlege verkemiddelapparatet og fellesselskap i reiselivet.

Det har våren 2017 vore gjennomført tre arbeidssamlingar med næringsaktørar, kommune og verkemiddelapparat. Her har det vore arbeid med oppgåver knytt til produktidear, prioriteringar og innspel. I tillegg har det vore mindre idégrupper som har kome med innspel til planen i samarbeid med Ørsta kommune og Ørsta Næringskontor. Det har også kome mange gode innspel på e-post og telefon gjennom prosessen.

Mange reiselivsaktørar og privatpersonar har bidratt med verdifulle innspel i prosessen. Ei spesiell takk vert retta til Per Ivar Lied (Ørsta kommune) og Odd Magne Vinjevoll (Ørsta Næringskontor) for samarbeid og innspel i arbeidet.

Molde, 03.07.2017

Jan Sverre Sivertsen

Børre Berglund

2 Innleiing

Kommunane Ørsta - Volda har til saman rundt 20 000 innbyggjarar, medan regionen har nærare 67 000. Ørsta og Volda har fleire sentrale regionale funksjonar som sjukehus, høgskule, flyplass og ISPS kaianlegg. Dette gjer området lett tilgjengeleg både frå luft og frå sjø. Ørsta ligg også i rimeleg nærleik til Stryn, Hellesylt og Ålesund slik at det kan vere aktuelt med buss- og båtruter til Ørsta/Hjørundfjorden med ulike opplevingsturar lokalt. Nye vegsamband som Kvivsvegen og Eiksundsambandet opnar for ein større og meir fleksibel nærmarknad. Frå flyplassen i Hovdebygda er det direkteruter fleire gonger dagleg til Oslo, Bergen og Sogndal – noko som gjer området endå meir sentralt.

Ørsta er den største kommunen i areal på Søre Sunnmøre med 850 kvadratkilometer landområde, den største tettstaden med 10.700 innbyggjarar og det største handelssenteret. Nokre av dei kjende turistmåla er Hjørundfjorden, Norangsdalen og Molladalen. Tida ligg no godt til rette for å samle dei små og store reiselivsaktørane for å jobbe strategisk fram ei heilårs berekraftig næring.

Ei auka satsing på lokale reiselivsprodukt skal kome heile Ørsta til gode. Dess fleire kvalitativt gode reiselivsprodukt dess fleire besøk og dess fleire arbeidsplassar. Dette kan vere med å sikre og utvide regionale servicefunksjonar i regionen som sjukehus og høgskule.

Telemarksforskning sin attraktivitetsanalyse viser at Ørsta har hatt god vekst i besøksnæringane (overnatting, servering, butikkhandel, kultur og diverse personlege tenester) dei siste åra, trass i forholdsvis svak folketalsvekst. Det tyder på at besøksattraktiviteten til kommunen har blitt betre, men framleis har stort potensial. Dersom kommunen evnar å forbetre nærings- og bustadsattraktiviteten, er det eit potensial for sterkare vekst i næringslivet og høgare innflytting. Her vil ei positiv utvikling i reiselivsnæringa spele inn.

Eit aukande tal turistar, og fjord og fjell som merkevare, må koplust til det lokale i Ørsta; mat, kultur, natur og opplevingar. Det er dermed eit stort behov for å koordinere, utvikle, pakke og kople saman eksisterande produkt og turistar som allereie besøker regionen (inkludert Ålesund, Geiranger og Nordfjord), og samtidig arbeide målretta for å utvikle nye produkt som passar til merkevara og det lokale. Koplinga av eksisterande og nye produkt vil tene alle, og prosjektet vil også kople sentrum/handel til fjord og opplevingar.

Regjeringa si stortingsmelding for reiseliv framhevar at tida både er rett og moden for å satse på reiselivsutvikling i Norge. Reiselivssatsing er i stor grad eit offentleg ansvar, ettersom det inneber både tilrettelegging, fellesgodefinansiering og koordinering for å få til ei god satsing. Det er flere gode grunnar til at kommunar og fylkeskommunar bør satse på reiseliv:

- Reiselivsnæringa skaper sysselsetjing og skatteinngang
- Reiselivstenester og opplevingar byggjer profil og merkevare for ein region - og skaper stoltheit
- Reiselivsprodukt er tilgjengelege - også for lokalbefolkninga og er med å skape bulyst
- Reiselivsutvikling og -omsetnad skaper lokale ringverknader
- Reiselivsnæringa inneber gode integreringstiltak
- Det er lav kapitalterskel for etablering

3 Status og rammevilkår

3.1 REISELIVET I REGIONEN I DAG

Dei kommersielle reiselivsprodukta i Ørsta er fragmenterte, men for så vidt mangfaldige. I hovudsak gjeld dette overnattingsstadar, mattilbod og aktivitetar der vintertoppturar er mest synleg i marknaden i dag.

Ørsta kommune har laga ei oversikt over eksisterande aktørar i reiselivet i regionen. Dette er ei oversikt over enkeltaktørar, verksemdar og lag/organisasjonar knytt til regionen som har produkt eller prosjekt inn mot reiseliv i dag. I tillegg finst det ein del aktørar (nasjonale og internasjonale) som bruker området for eigne turopplegg utan lokal tilknytning.

Oversikta er ikkje utfyllande, men er tatt med for å vise kva hovudprodukt som finst i regionen i dag. Generelt vil vi påpeike at det er mange ulike overnattingstilbod i regionen, dei fleste tilgjengelege i sommarsesongen, både for individuelle og grupper. Når det gjeld aktivitetsprodukt er desse færre, fleire guide-firma er nystarta. Dei aller fleste er tilgjengeleg for grupper, ein god del også for individuelle.

I tillegg til aktørane i oversikta nedanfor har destinasjonsselskap, landsdelsselskap, kommune/næringskontor og det offentlege verkemiddelapparatet ei viktig rolle for reiselivet i regionen.

3.2 VERDISKAPINGSANALYSE

Regjeringa si "Verdiskapingsanalyse av reiselivsnæringen" frå 2015 viser at norsk reiseliv skaper verdiar for 70 milliardar kroner i året. Framover er det forventa at både nordmenn og utlendingar vil feriere meir i Norge.

Tal frå Menon Business Economics si verdiskapingsanalyse¹ for reiselivet i Møre og Romsdal viser at reiselivet i Ørsta står for ei verdiskaping på om lag 64 millionar kroner, og at det samla er rundt 160 personar sysselsett i reiselivsnæringa i kommunen.

3.3 MARKNADSGRUNNLAG

Norge som reisemål og ferieland har dei siste åra opplevd ein stor auke både i tal reisande, overnattingar og turistkonsum. Innvasjon Norge utarbeider årlege turistundersøkingar (sommar og vinter). Turistundersøkinga gir informasjon om norske og utanlandske gjestar i Norge, formål med reisa, reisemønster, pengeforbruk knytt til Norgesreisa, reisefølgje, samt gjennomførte og ønske om aktivitetar og opplevingar.

Dei viktigaste funna for Ørsta-regionen i turistundersøkingane gjeld i kva grad gjesten er tilfreds, kva som påverkar dette og kvifor gjestane søker til Norge og fjordregionen.

Om gjestane er tilfredse med besøket

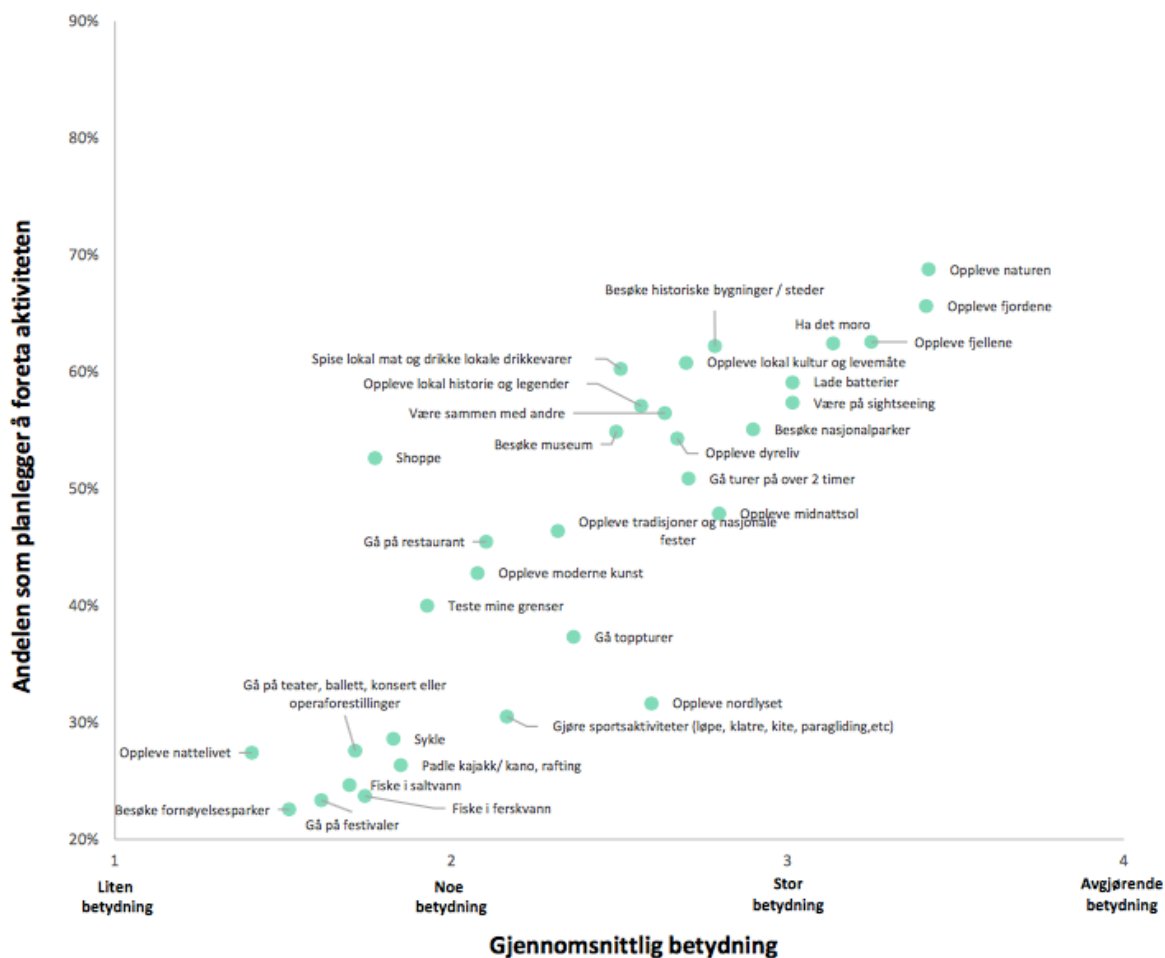
¹ "Verdiskaping i reiselivet i Møre og Romsdal", Menon Business Economics, 2017.

Figuren under viser at gjestfriheit til lokalbefolkninga scorar høgast på tilfredsmålingane. Spesielt dei utanlandske gjestane (grønt) vektlegg dette parameteret høgast når det gjeld ferieopplevingar. Vidare ser vi at dei er fornøgde med både attraksjonane, aktivitets- og matopplevingane. For Ørsta-regionen betyr dette at å satse på vertskapsrolla (til eit breitt lag av aktørar og lokalbefolkning) vil vere både viktig og riktig. Vidare utvikling av attraksjonar - naturbaserte og menneskeskapte, samt kombinere dette med aktivitetar og (mat)opplevingar vil vere rett veg å gå.

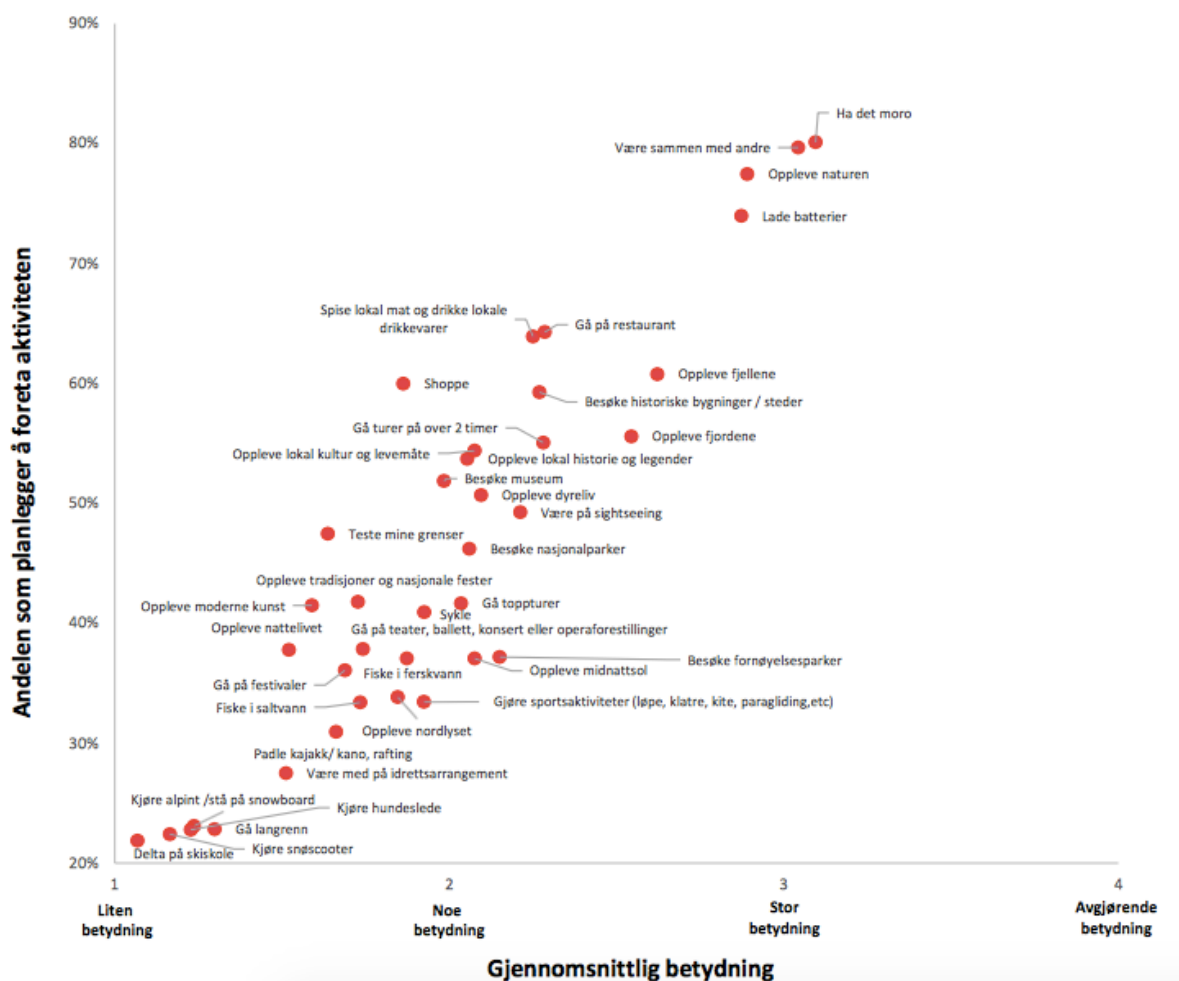
Utanlandske feriegjestar - formål med reisa

For dei utanlandske gjestane er det å oppleve naturen og - ikkje minst - fjordane det desidert viktigaste, og også det flest planlegg å gjere. I tillegg kjem det å oppleve fjella som ein relativt viktig del av reisa. Dette passar svært godt saman med det grunnlaget Ørsta-regionen har for reiselivsutvikling. Natur, fjordar og fjell er jo sjølve grunnlaget i råvara til denne regionen.

Norske feriegjestar - formål med reisa

For dei norske feriegjestane betyr det mest å ha det moro saman med andre når det gjeld val av og opplegg for feriereisa, i tillegg til å oppleve natur og lade batteria. Altså er rekreasjon og sosialt samvere i naturen noko viktigare for nordmenn enn for utanlandske gjestar. Igjen er dette eit godt utgangspunkt for reiselivet i Ørsta-regionen, då dette handlar om å legge til rette for både dei som ønskjer ro og avslapping (lade batteria) og dei som ønskjer meir fart og spenning (ha det moro), med naturen som basis.

Sommar

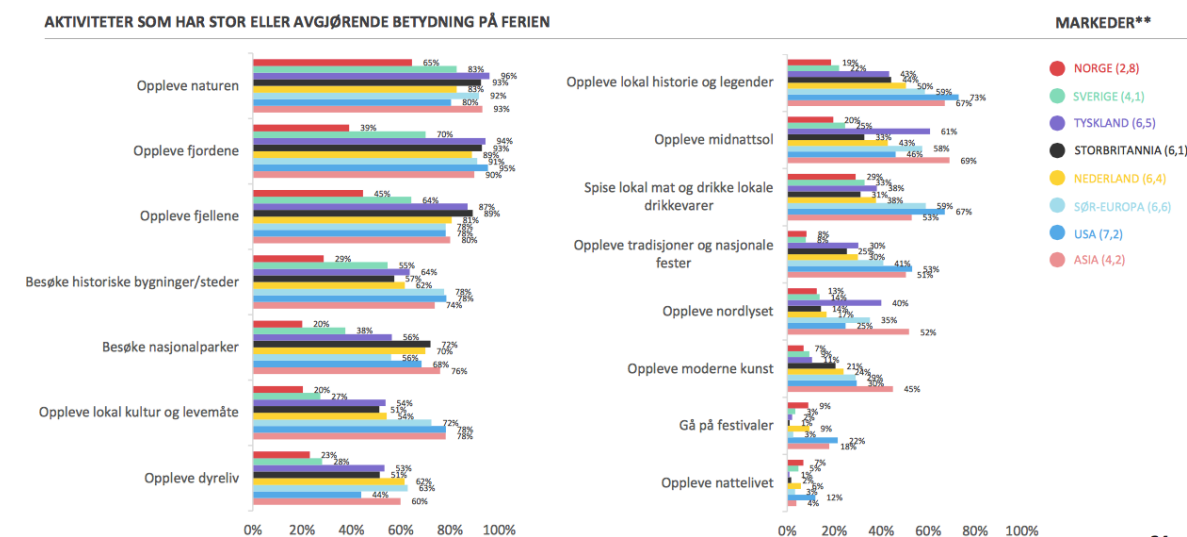
Frå turistundersøkinga for sommaren 2016 finn vi at det estimerte totalforbruket har stege med om lag 7,6 milliardar norske kroner frå eit estimat på 31,7 milliardar norske kroner i sommarsesongen 2015 til 39,3 milliardar norske kroner i sommarsesongen 2016. Dette tilsvarar ein auke på 24 %. Det er fleire faktorar som forklarar denne utviklinga, og dei viktigaste faktorane blir gjennomgått og utdjupa i etterfølgjande avsnitt.

Det er særleg marknader som Tyskland, Sør-Europa, Nederland og Kina som utgjer ein stor absolutt stigning i talet overnattingar. Samla sett står desse marknadene for ein auke på omkring 410 000 overnattingar frå sommarsesongen 2015 til 2016. Utover dette har Danmark ein vekst i tal overnattingar på omkring 20 %. Gjestane frå utanlandske marknader, spesielt kinesiske og søreuropeiske feriegjestar, har eit forholdsvis høgt forbruk, og veksten i desse marknadene har såleis vesentleg betydning for det samla totalforbruket i Norge.

Ei anna forklaring på auka forbruk frå sommarsesongen 2015 til 2016 er at den norske krona vart svakare mot valuta i dei viktigaste turistgruppene. Samla sett kan ein auke i tal overnattingar, samt svekkinga av den norske krona, forklare ein vekst i totalforbruket på omkring 35 %. Auken i tal overnattingar står likevel for størsteparten av denne veksten på omkring 28 %, medan endringar i valutakursane står for knappe 6 % av stigninga.

Aktiviteter

I følge Innovasjon Norge sine turistundersøkingar er det dei naturrelaterte aktivitetane som hyppigast har stor eller avgjerande betydning for ferien på tvers av alle marknader. Vi ser også at det å oppleve naturen generelt og fjordane og fjella spesielt har gjennomgåande høgast verdi for dei ferierende.

*Aktiviteter som foretas av mindre enn 5 % av turistene er ikke tatt med.

** Tallene i parentes angir det gjennomsnittlige antall destinasjonsspesifikke aktiviteter som har stor eller avgjørende betydning for ferien i Norge.

Figur 1 Aktiviteter med stor betydning for ferien (Innovasjon Norge)

Vinter

Tal frå Innovasjon Norge viser også ein god auke i vintersesongen frå 2015-2016². I vintersesongen var det 7,7 millionar overnattingar ved kommersielle overnattingsstadar, og det totale forbruket* er estimert til om lag kr 21,1 mrd.

I vintersesongen rettar Innovasjon Norge marknadsføringa mot to hovudmålgrupper; det klassiske skisegmentet som kjem til Norge for å stå på ski, og nordlys-turistane som besøker Nord-Norge og/eller reiser med Hurtigruta.

Omfanget av skiturismen varierer med kva definisjon vi vel å bruke. Ser vi på alle som var på ein skiferie, eller som hadde planar om å gjere ein skiaktivitet i ferien, betyr det 2,5 millionar kommersielle overnattingar og eit forbruk på kr 4,4 milliardar kroner i vintersesongen. Bruker vi ein strengare definisjon og ser på dei «ekte» skientusiastane der hovudformålet er ein skiferie, representerer desse 1,9 millionar overnattingar og eit forbruk på kr 3 milliardar i samband med Norgesferien.

Det er flest norske skigjestar i Norge, men nærmarknadene som Danmark og Sverige er godt representerte. Danmark er også den største utanlandsmarknaden, med eit samla forbruk på ein halv milliard kr. Forbruket representerer ein andel på 36 prosent av det utanlandske skiforbruket i vintersesongen.

* Forbruket er estimert ut fra gjestar som hadde minimum ei natt ved ein kommersiell overnattingsstad og/eller Hurtigruta.

² Innovasjon Norge, Turistundersøkelsen - Oppsummering av vintersesongen 2016.

3.3.1 GJESTEDØGN

Fjord Norge i front³

Fjordar er den sterkaste assosiasjonen til Norge som ferieland. Norge blir forbunde med fjordar, natur og fjell, og i den rekkefølga, viser trackerundersøkinga til Innovasjon Norge. Fjord Norge er også den landsdelen med størst del utanlandske gjestedøgn i 2016.

Etter IN si inndeling, har Austlandet (7 fylke) størst vekst med 367 450 fleire utanlandske gjestedøgn i 2016. Så følgjer Fjord Norge, med dei fire fjordfylka, med 308 600 fleire utanlandske gjestedøgn og Nord-Norge hadde 189 500 fleire utanlandske gjestedøgn samanlikna med 2015.

Det som gjer Fjord Norge så spesielt er at vi har størst andel utanlandske gjestedøgn gjennom året, og både Fjord Norge og Nord-Norge har større del utanlandske gjestedøgn i 2016.

Gjennom året er det flest norske gjestedøgn i Norge; i 2016 71 prosent norske og 29 prosent utanlandske. Tilsvarande tal for Fjord Norge viser utanlandsk del på 38 prosent, mot 35 prosent i 2015. Tal for Nord-Norge viser 33 prosent utanlandske gjestedøgn, mot 30 prosent i 2015. Deretter følgjer Austlandet (28 %), Trøndelag (18 %) og til sist Sørlandet med Agderfylka og Telemark, der berre 16 prosent av alle gjestedøgn i 2016 var utanlandske.

3.4 STORTINGSMELDING OM REISELIV

Regjeringa la i mars 2017 fram ei stortingsmelding for reiseliv som skal vise veg for norsk reiselivsnæring framover. I regjeringa sin politikk for reiselivsnæringa er høgare verdiskaping og auka lønsemd sentrale mål, og denne utviklinga skal skje på berekraftig vis. Regjeringa vil rette innsatsen mot fem hovudområde; generelt gode rammevilkår, berekraft (miljø, sosialt, økonomisk), styrka samordning, profilering av Norge som reisemål, kunnskap og kompetanse. Regjeringa vil vidare lage ein strategi for kultur og reiseliv, med vekt på kulturturisme. Regjeringa vil også opprette eit råd for kultur- og reiseliv etter modell frå Næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring.

Det mest konkrete og positive ved reiselivsmeldinga er den uttalte satsinga på kultur- og opplevingsturisme, og at berekraft skal ligge som eit fundament i utviklinga av norsk reiseliv. Det vil også vere viktig for ein del av dei større, familieeigde hotella i vår region, å senke formueskatten. Men den seier lite om kva type gjestar/turisme Norge bør satse på i framtida, heller ikkje korleis fellesgodefinansieringa (tilrettelegging, søppelhandtering, toalett, parkering m.m) skal bli løyst. Anna enn ein muleg frivillig finansieringsmodell med spleiselag mellom frivillige, private og offentlege aktørar. Studie og pilotprosjekt for fellesgodefinansiering har likevel vist at dette er ei stor utfordring å få til i praksis.

³ Innovasjon Norge, Gjestedøgnstatistikk 2016

3.5 INNOVASJON NORGE SIN HANDLINGSPLAN FOR REISELIV

Som oppfølging til regjeringa si reiselivsmelding har Innovasjon Norge starta arbeidet med å utvikle ein målretta handlingsplan for reiseliv. Arbeidet er ikkje ferdigstilt, men nokre hovudretningar er peikt ut. Handlingsplanen identifiserer seks retningsval (klipp fra planen):

- *"Vi jobber med alle næringer som bidrar til opplevelser i Norge. Det betyr at vi må utvide reiselivsbegrepet til å innebære andre industrier enn tradisjonelt reiseliv, som for eksempel kultur, mat, og møte-og arrangementer."*

For Ørsta-regionen sitt utviklingsarbeid vil fokuset på eit breitt reiseliv (inkludert kultur og matsatsing) vere rett. Vi anbefaler at regionen tek tak i koplinga mat og kultur gjennom bedriftsnettverk og gjennom å kople seg på fylkeskommunen sitt prosjekt når det gjeld mat og reiseliv.

- *"Hele Norge, hele tiden. Det innebærer å gå bort fra tradisjonelt kampanjearbeid inndelt etter årstider og geografi, men å kontinuerlig tilpasse fokuset til hva som er aktuelt."*

For Ørsta-regionen betyr dette at det, uansett sesong, bør vere fokusområde som ligg fast over tid. Tidlegare nemnde mat og kultur vil kunne vere eit slikt område som er relativt sesong-uavhengig og som vil kunne treffe målgrupper i mange marknadssegment.

- *"Fra demografi til motivasjon. Identifisere hvem de som skal besøke oss i fremtiden er, og hva de er opptatt av. Tilpass deres motivasjon istedenfor geografi."*

Dette er ein måte å segmentere på som Innovasjon Norge for så vidt har drive med ei tid. Likevel er det viktig å merke seg for Ørsta-regionen at motivasjons-segmentering krev ei større grad av marknadsoorientert produktutvikling enn om ein segmenterer etter demografi. Her må utviklingsarbeidet fokusere på dei ressursane regionen har som kan vere grunnlag for gode reiselivsprodukt og vidare finne dei menneska som ønskjer disse opplevingane - uavhengig av kvar dei kjem frå.

- *"Vi skal være en pådriver for opplevelsesutvikling. Lønnsomhet, de gode historiene og bærekraften ligger i opplevelsene – skal jobbe enda mer både med utvikling i Norge og budskap internasjonalt."*

Ørsta-regionen har dei beste føresetnadene for å utvikle ekte opplevingar. Vi veit allereie at mange segment ønskjer seg det ekte og særnorske og at dei krev å delta i å skape opplevingane sjølve. Det betyr at det må bli lagt til rette for aktivitetar og opplevingar med stor involvering frå gjesten sjølv og med gode vertskap (guidar, servitørar, sjåførar, historieforteljarar etc) som opnar opp og rettleiar gjestane inn i opplevingane gjennom kunnskap og formidlingsevne.

- *"Visit Norway skal være et åpent innovasjonsmiljø. Vi skal derfor etablere ulike advisory boards bestående av andre fra reiselivsindustrien og andre relevante industrier, som tar del i utviklingen av hvordan vi jobber og hvor."*
- *"Måle, dele og lære. Kunnskapen vi sitter på skal være tilgjengelig for alle, til enhver tid. Blant annet skal vi lansere et nytt dashboard med innsikt i blant annet hva som snakkes om Norge internasjonalt, hvor internasjonale gjester oppholder seg når de er i Norge."*

Innovasjon Norge har som mål at det skal skapast 20 000 nye arbeidsplassar i reiselivet i perioden 2018-2020, men strategien fokuserer i stor grad på marketing og mindre på produktutvikling. Dette ser vi som ein brist mellom mål og strategi. Etter vår meining er det avgjerande at produktutvikling og marketing heng saman dersom ein skal klare å auke sysselsetjing og verdiskaping i reiselivet, både lokalt og nasjonalt.

4 Mål og strategi

4.1 HOVUDMÅL

Det viktigaste målet for reiselivsutviklinga i Ørsta-regionen er å skape fleire heilårs arbeidsplassar og dermed sikre levande bygder langs fjordane. Det overordna målet er derfor å skape 50 nye arbeidsplassar knytt til reiselivet innan 2021 og auke verdiskapinga i reiselivsnæringa isolert sett i same periode. Ei auka verdiskaping i reiselivet isolert vil også bety meir avleidd verdiskaping i andre næringar.

Vidare skal måleindikatorane vere:

1. Tal nye produkt som er utvikla
2. Posisjonering av Hjørundfjorden
3. Gjestedøgnsutvikling
4. Kompetanseutvikling (iverksette tiltak/kurs/opplæringsprogram)

Regionen skal bli **Norges mest unike og berekraftige fjordområde** og reisemålet skal vere godt kjent for utfordrande og ekte naturopplevingar hos målgrupper som søker aktive naturopplevingar.

Ein posisjon som Norges mest unike og berekraftige fjordområde legg også føringar for korleis ein skal utvikle reiselivet i Ørsta-regionen. Berekraft vil vi definere i tre dimensjonar; økonomisk, miljømessig og samfunnsmessig. Det vil seie at dersom regionen skal utvikle Norge sitt mest berekraftige fjordområde må alle dei tre dimensjonane bli vektlagt likt. Det å vere unik inneber også at ein skal skilje seg ut frå andre liknande område, som f.eks. Geiranger, der m.a. volumnaturismen oftare og oftare vert oppfatta som negativ for området.

Ørsta-regionen blir av kundane oppfatta som eit reisemål for reisande som er opptatt av aktive naturopplevingar og lokal mat og kultur, og reiselivsnæring skal vere prega av lønsame bedrifter som tiltrekk seg kompetente medarbeidarar innan naturbasert reiseliv.

Kvalitetane i reiselivet i Ørsta-regionen byggjer på folka, bygdene, fjordane og regionen si historie - både når det gjeld fjellsport, landbruk, fiske og reiseliv.

4.2 HOVUDSTRATEGI

Hovudstrategien for utvikling av reiseliv i Ørsta-regionen er marknadsorientert produktutvikling. Dette krev tydeleg avgrensning og prioritering av målgrupper og kunnskap om desse. Eksisterande og nye produkt/produktpakkar må bli utvikla for å skape stoppeffekt og meiomsetjing frå trafikken til Ørsta-regionen, og for å utvikle Ørsta-regionen til å bli reisemålet for ei veksande gruppe av aktive naturinteresserte. Med marknadsorientert produktutvikling meiner vi at ein skal ha dialog med marknaden/kundane når nye produkt blir utvikla; teste produktet - få tilbakemelding - revidere/justere - og teste på nytt.

- Utvikle eit heilårstilbod i Ørsta-regionen med marknadsorienterte, tilrettelagte produkt og pakkar som er enkle for kunden å kjøpe, gjennom eit heilskapleg perspektiv.

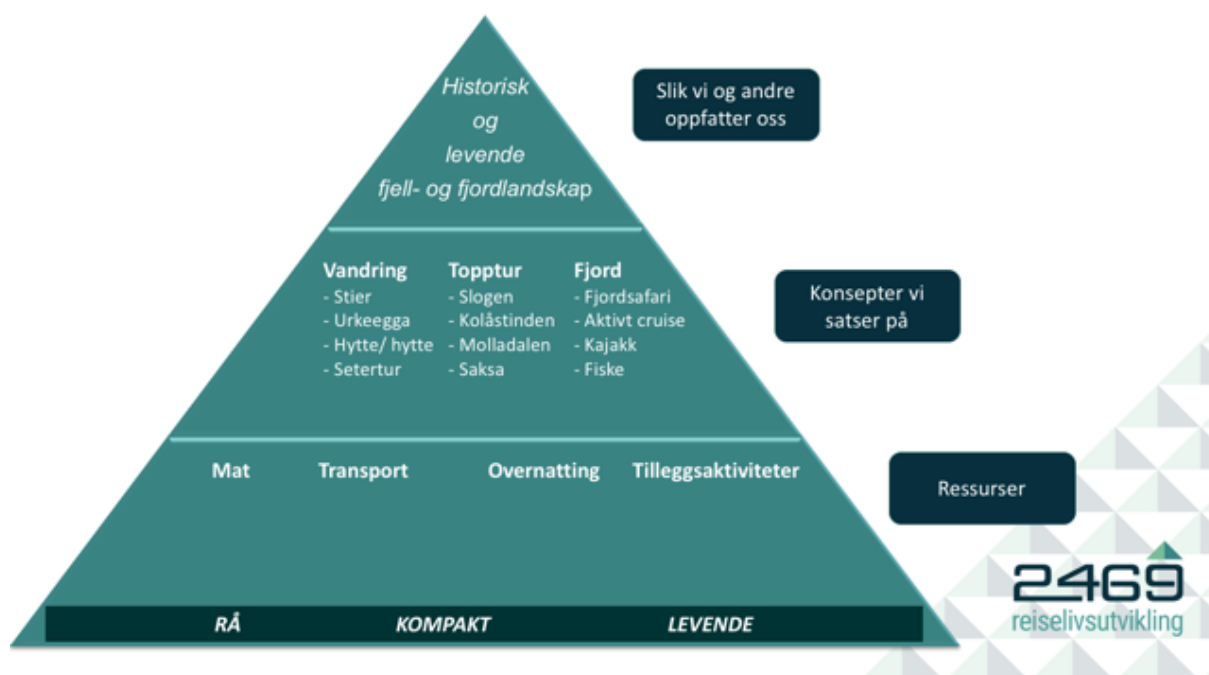
Figur 2 Perspektiv for reiselivsutvikling

5 Posisjonering av reiselivet i regionen

Posisjonering i denne sammenhengen vil seie å utforme regionen sitt tilbud og profil slik at ein skaper ein særegen plass i marknaden. Resultatet ein arbeider for er å skape eit kundefokusert verditilbod. Dette verditilbodet vil fungere som ein overbevisande grunn for målgruppa som gjer at dei vel produktet. Å posisjonere seg mot konkurrentane skaper meirverdi slik at gjestane vel denne regionen framfor andre. Posisjoneringa skaper altså ei unik differensiering.

Sjølv om utgangspunktet for einkvar posisjoneringsstrategi er verksemda eller destinasjonen sitt "merke" (firma, institusjon, person) og marknadstilbod (produkt og tenester), dreier posisjonering seg ikkje om kva du gjer med produktet/tenesta, men kva du gjer med hovudet til målgruppa (kundane).

Posisjonering vil seie å plassere (posisjonere) regionen sin profil og identitet på ein attraktiv plass i gjestane si bevisstheit ved å gi dei ein unik grunn til å huske dette. Dette bør bygge på ei felles oppfatting av regionen - både internt (innbyggjarar, verksemd) og eksternt (potensielle gjestar). Denne rapporten har ikkje som formål å gå djupare inn i ein merkevarestrategi for Ørsta-regionen. Merkevare- og marknadsstrategi må gjerast i samarbeid med destinasjonsselskapet som har ansvaret for marknadsføringa av regionen slik at dette heng saman med øvrige strategiar og prioriteringar.

Figur 3 Grunnlag for reiselivsutvikling

5.1 IDENTITET

Kva er det unike ved Ørstaregionen? Kva byggjer Ørstaregionen sin identitet som reisemål? Kva er fellestrekk i historia og fram til no. Og kva er grunnlaget for vidare utvikling av Ørstaregionen som reisemål? Gjennom arbeidsprosessen har vi identifisert fire hovudområde som fellestrekk for å skape ein unik identitet som ein kan bygge vidare på gjennom merkevarebygging og produktutvikling.

1. Folka

Tidlege generasjonar og dagens etterkomarar har vist at det er muleg å få mykje ut av lite og at det skal ein god porsjon stå-på-vilje, oppfinnsomheit og muligens litt galskap til for å skape seg eit levebrød og liv ut av dei bratte og til dels karrige områda i regionen. Gjennom århundre har folk ikkje berre overlevd, men også klart å skape eit levebrød av det som fjorden og fjella har gitt. Også dagens innbyggjarar i Ørsta-regionen verkar å inneha ein god del av desse eigenskapane og er stolte over den arven dei på ulikt vis fører vidare.

2. Levande bygder

Noko av det som kjenneteiknar regionen er at det er liv og aktivitet langs fjorden, i dalane og i dei inste bygdene. Det er ikkje bygd opp av kulisser eller kunstige opplevingar. Bygdene har eit rikt kulturliv både når det gjeld kulturhistorie, kulturminne, kunst og musikk. I tillegg skjer mange av festivalane i regionen nettopp i bygdene. Dette er festivalar innan musikk, kultur og natur gjennom heile året. I mange bygder er det også eit rikt mangfald av lag og organisasjonar, der forsamlingshusa gjerne er hjertet i bygda, med potensial for nye idear og bruk.

Bedrifter og menneske har sitt virke i mange av bygdene og landbruket si betydning for levande bygder har kome klart fram i møta. Landbruket påverkar bygdene i stor grad gjennom nærvær av folk og husdyr, bygningar og kulturlandskap. Mange bønder og lokale er viktige direkte inn i reiselivsproduktet som leverandørar av lokalmat og/eller aktørar i tilleggsnæring i reiseliv (servering, selskapslokale, overnatting).

Landbruk og lokal aktivitet har over mange år bygt opp eit kulturlandskap som gir området eit levande uttrykk. Dette er også viktig for gjesten sine inntrykk og samla oppleving. Likevel er kulturlandskapet trua av attgroing og vanskelege driftsvilkår/færre drivarar. Vedlikehald av kulturlandskapet er såleis ei utfordring.

3. Frå fjord til fjell

Spennet av natur, kultur og opplevingar frå fjord til fjell går også fram av innspela frå gruppene. I form av naturattraksjonar (som Slogen, Hjørundfjorden og Norangsdalen), aktivitetar (aktørar tilbyr allereie aktivitetar som spenner frå fjord til fjell; toppturar, vandringar, fjordtransport og fiske m.m) og kulturlandskap (fjordgardar, fjellgardar, seterdrift m.m). I dette bildet ligg også Sunnmørsalpane og tindesporthistoria fra 1800-talet og fram til i dag. Desse kontrastane i natur og opplevingar innan eit kompakt område gir gode mulegheiter for attraktive produkt og aktivitetar.

4. Historia

Som eit gjennomgåande omgrep ligg regionen sine historiske faktorar som naturhendingar (skred, uver og anna), språk/dialekt (nynorsk og Ivar Aasen), den tidlegare omtalte tindesporthistoria og laksefiske (engelske klatrarar som William Cecil Slingsby og engelske lakselordar m.fl), adelege som gjentakande la sine besøk til området (medlemmar av dei europeiske kongehusa og tyske keisar Wilhelm). Cruiseturismen kom tidleg til området og dette gav ein god grobott for oppbygging av hotell og tilknytte reiselivsaktivitetar i regionen.

Utifrå desse oppsummerte hovudtrekka skal identiteten vere bygt rundt "Historisk og levande fjell og fjordlandskap" som kjernen i identitetsomgrepet til Ørsta-regionen.

5.2 BERANDE PRODUKTKONSEPT

Valet av dei berande produktkonseptane skal bidra til å tydeleggjere kva Ørstaregionen er best på. Dei representerer satsingsområde for utvikling av fleire attraksjonar og produkt, og er viktige berebjelkar for Ørstaregionen som attraktivt reisemål også i framtida.

Vandring

Med det utgangspunktet Ørsta-regionen har frå naturen si side vil eit av grunnelementa vere vandrekonsept som vesentlege utviklingskonsept her. Regionen har mange punkt (bygder, stier, attraksjonar) som det er naturleg å knyte vandreturar til og rundt. Vandringar frå bygd til bygd, vandring på tilrettelagte stiar og vandring langs gamle ferdsselsårer er nokre av mulegheitene som kan utviklast.

Her kan for eksempel dei mange turisthyttene og setrane i regionen vere naturlege knutepunkt som knyter vandreturar saman. Kommunen bør vurdere medlemskap i Sunnmøre Friluftsråd som kan vere ein ressurs i arbeidet med friluftsliv og vandrekonsept.

Toppturar sommar/vinter

Toppturturisme vinterstid er i ferd med å "ta av" i Norge. Både nordmenn og utlendingar har oppdaga denne aktiviteten og at Norge, spesielt kombinasjonen topptur og fjord, har eit fantastisk utgangspunkt for dette. Ørsta-regionen med Sunnmørsalpane og Hjørundfjorden er eit av dei aller mest spektakulære områda i landet for topptur på ski vinterstid. Området er allereie relativt godt kjent nasjonalt og internasjonalt, og dei seinare åra har det vore eit prosjekt for å setje regionen sine vinter-toppturar på kartet gjennom konseptet "Ski the Fjords" støtta av Innovasjon Norge.

Også på sommarstid ligg det godt til rette for dei meir alpine fotturane i Ørsta-regionen. Kjende toppar som Slogen, Saksa, Jakta har lange tradisjonar som mål for norske og internasjonale tinderanglarar og alpine turfolk.

I tillegg til ein natur som er eigna for topptur-turisme er det nokre gode alternativ for overnatting i regionen som vil kunne utgjere gode produktpakkar saman med guida turar i fjellet.

Fjordopplevingar

Hjørundfjorden skal som eit felles gjennomgåande og differensierande produkt vere det berande for utvikling av nye produkt og produktkonsept for Ørsta-regionen. Kombinasjonen fjord og fjell og fjord og levande bygder er ein uhyre viktig kombinasjon for å utvikle gode produktpakkar og ikkje minst viktig for marknadsføringa av regionen.

Fjorden er viktig både for gode aktivitetstilbod som fiske, kajakkurar og opplevingscruise, men også det å få ein god og forutsigbar samferdsel sjøvegen vil vere viktig for reiselivsutviklinga i regionen.

5.3 SEKUNDÆRPRODUKT

Sekundærprodukt er aktivitetar og opplevingar som representerer viktige tilleggsverdiar ved Ørstaregionen. Desse skal saman med dei berande produktkonseptane bidra til at Ørstaregionen framstår som særeigen og autentisk, og bygge opp under Ørstaregionen sin identitet.

Mange aktivitetar og opplevingar blir trekt fram som viktige sekundærprodukt for Ørsta-regionen. For at regionen skal kunne tilby totalprodukt som ligg nært opp til identiteten og som støttar opp under dei berande produktkonseptane er det viktig at sekundærproduktene heng saman med desse.

Arbeidet med masterplanen har identifisert følgjande aktuelle sekundærprodukt i Ørsta-regionen:

Matkultur

Lokalmat og matkultur er viktige "ingrediensar" i norske reiselivsopplevingar. Dette er også viktige faktorar for gjestane (norske og utanlandske) som besøker fjordane og Ørsta-regionen. Av Innovasjon Norge si turistundersøking kan vi lese at tilgangen til gode matopplevingar og lokale spesialitetar står høgt på lista. For Ørsta-regionen bør dette bety ei ytterlegare koordinering og satsing på lokale matopplevingar som eit av basisområda for utvikling.

Dette bør sjåast i samheng med fylket si lokalmatsatsing, og vi føreslår at det vert utvikla produsent- og leverandørnettverk innan lokalmat og koordinerte lokalmatsatsingar på restaurantar og overnattingsstadar.

Transport og samferdsel

For at det skal vere enkelt, raskt og oversiktleg å bevege seg mellom ulike stadar og produkt krev det tilgjengeleggjering, koordinering og god informasjon om dei ulike transport-tilboda til/frå Ørsta, og ikkje minst innad i regionen. At det er heile tre flyplassar i relativt umiddelbar nærleik (Ørsta, Ålesund og Molde) er i utgangspunktet unikt. I tillegg er det lett og opplevelsesrik tilgjengeleg tilkomst til regionen med bil, via Stryn/Hellesylt (og Norangsdalen), Åndalsnes (og Trollstigen sommarstid) og Ålesund/Festøya/Standal.

Kystbåten som kommunen finansierer er eit viktig bindeledd på fjorden for både fastbuande og besøkande. Med fjorden som historisk ferdselsåre er dette tilbodet i seg sjølv eit godt og viktig reiselivsprodukt som kan utviklast vidare.

Pr i dag er det eit relativt uoversiktleg bilde av korleis ein enklast og best kan ta seg fram i regionen ved hjelp av offentleg kommunikasjon / turistruter både langs landeveg og sjøveg. Eit viktig arbeid bør gjerast for å synleggjere potensialet endå betre, samt utarbeide og kommunisere forslag til reiseruter innad i regionen. Det bør også arbeidast frå destinasjonsselskap og kommune for å få betre og koordinerte offentlege transporttilbod i regionen.

Samferdselsprosjekt kan også på sikt vise seg å bli gode reiselivsprodukt og attraksjonar. Nasjonale Turistvegane er eit av fleire eksempel på dette. Satsing på Nasjonale Turistvegane handlar om å styrke det norske reiselivsproduktet med særskilte attraksjonar. Med ein særskilde kombinasjon av natur, veg, arkitektur og kunst skal Turistvegane freiste bilkøyrande gjestar til å velje Norge som reisemål. Pr i dag er det 18 vegstrekningar som er Nasjonale Turistvegane, to av desse i Møre og Romsdal (Geiranger-Trollstigen og Atlanterhavsvegen) og ved porten til Ørsta-regionen ligg også Gamle Strynefjellsveg. Det bør arbeidast for at strekninga Hellesylt - Ørsta (via Norangsdalen) kan bli ei ny Nasjonal Turistvegstrekning. Vegen som knyter fjordane saman er unik midt i dei mektige fjella med grønt kulturlandskap og mange kulturminne. Denne strekninga er eit sekundærprodukt med attraksjonspotensial også i dag.

Vidare er Stad Skipstunnel lagt inn i Nasjonal Transportplan med finansiering for perioden 2018-2029. Skipstunnelen opnar for ei hurtigbåtrute mellom Bergen og Ålesund (og Ørsta?), og kan bli ein attraksjon i seg sjølv med kombinasjonen naturoppleving og ingeniørkunst. Ørsta-regionen bør posisjonere seg mot dette.

Overnatting

Av overnattingstilbod i Ørsta-regionen finn vi relativ stor variasjon, sjølv om tal senger og tilgjenge på desse kunne vore betre. Det er alt frå hytte-/romutleige til små overnattingsstadar både i bygdene og sentralt i Ørsta, campingplassar, ordinære hotell som Hotel Ivar Aasen og meir særprega overnattingsstadar som Hotel Union Øye og Sagafjord Hotel. Overnattingstilbodet i regionen er typisk for distriktsregionar som Ørsta-regionen og representerer nok eit godt gjennomsnitt av utvalet vi finn på samanliknbare destinasjonar.

Overnattingsstadar er for tilreisande basisprodukt sjeldan hovudattraksjonar i seg sjølve. Likevel har Ørsta-regionen nokre overnattingsstadar med potensial til å utvikle seg som eigne "reason-to-go"-produkt. F.eks. Hotel Union Øye er eit slikt produkt med si historie, arkitektur og beliggenheit. Ein veit at ein del bilturistar både norske og utanlandske har hotellet som sitt hovudmål for reisa i Norge.

Ein viktig del av arbeidet med utvikling av reiselivet i Ørsta-regionen når det kjem til overnattingsstadar, er å gjere dei eksisterande tilgjengelege i enda større grad på web og hos destinasjonsselskap, samt satse på å utvikle gode gjesterelasjonar gjennom eit fokus på kompetanse og opplæring innan vertskapsrolla. Hotella bør vere eit nav for aktivitetar der sal, informasjon og formidling kan skje. Såleis er det viktig at hotella, saman med aktivitetsleverandørane, lagar gode og heilskaplege pakkar som freistar gjestane til å bli ei natt eller to lengre i regionen.

Tilleggsaktivitetar

Utover dei definerte berande produktkonsept og aktivitetane som ligg under desse, må ein utvikle tilleggsaktivitetar. Dette skal støtte opp under opplevingsdimensjonen på reisemålet og skal bidra til at gjestane som besøker området har mulegheiter til, og ønske om, å forlenge opphaldet. Det vil seie at det finst meir å gjere for ein ekstra dag eller to. Tilleggsaktivitetar er knytt til stadane gjestane bur og oppheld seg - gjerne type drop-in aktivitetar, aktivitetstilbod og/eller attraksjonar av kortare varigheit.

Det finst ei rekkje festivalar i Ørsta-regionen gjennom alle årets sesongar. Kulturfestivalar, musikkfestivalar og friluft-/ekstremsportfestivalar utgjer gode tillegg til dei meir varige produkta. Det at fleire av desse festivalane blir arrangert i dei minste bygdene gir regionen ein viktig tilleggsdimensjon. Det er stor konkurranse på festivalfronten, så det vil vere smart å dyrke dei spesielle - gjerne små - festivalane som kan vere med å gi regionen eit særpreg.

Gjennom denne masterplanprosessen har vi sett at det manglar klare samlingspunkt for formidling av historie, kultur og sal av reiselivsprodukt i Ørsta-regionen. Her bør det vurderast å utvikle slike lokalitetar basert på eksisterande infrastruktur f.eks. i Ørsta og på Sæbø. Det er mykje historie i, og informasjon om, området og dette bør samlast på nokre få stadar der det kan skapast eit miljø rundt.

Sekundærprodukta skal utviklast vidare til å understøtte identiteten som historisk og levande frå fjord til fjell.

5.4 VERDIGRUNNLAG

Felles verdier for alle som skal produktutvikle og selje opplevingsprodukt i Ørsta-regionen foreslår vi å vere;

- **Rå** (Natur og folk)
- **Kompakt** (Små avstandar mellom opplevingane)
- **Levande** (Bygdene, naturen, fjella, fjorden, elvane, kulturlandskap)

Det er anbefalt at desse verdiane ligg til grunn både for utvikling av nye/vidareutvikling av eksisterande reiselivsprodukt og i måten ein byggjer omdøme og marknadsfører Ørsta-regionen på.

6 Vidare tilrådingar

På bakgrunn av det arbeidet som er gjort saman med reiselivsaktørane, kommunen og andre interessentar ønsker vi å tilrå nokre overordna satsingsområde som legg grunnlaget for dei konkrete tiltaka som er skissert under pkt 8.

Anbefalingane er basert på innspel og drøftingar, våre erfaringar, samt regionale og nasjonale føringar og satsingar som heng saman med det potensialet som kan ligge i reiselivsutvikling i Ørsta-regionen.

6.1 NATURBASERT OPPLEVINGSTURISME

Vi anbefaler Ørsta-regionen å ha sine hovudsatsingar innan naturbasert aktivitetsturisme, som tiltak vist i pkt 7, og med dei gjestane som ønsker å oppleve kvalitetsprodukt med fokus på det lokale, levert av lokale. I tråd med målet om å ta posisjonen som **Norges mest unike og berekraftige fjordområde** vil ei slik tilnærming skilje Ørsta-regionen frå andre liknande destinasjonsområde. Dei aktive turistane har til tider eit noko lavare døgnforbruk enn andre gjestar i Norge, men til gjengjeld stansar dei lenger tid i landet. Vidare viser undersøkingar at dei aktive turistane er meir nøgde med ferien og dermed betyr det at inntrykket på destinasjonen blir forbetra.

I det å satse på naturbasert aktivitetsturisme ligg også at vi anbefaler regionen å avgrense tilgangen til Hjørundfjorden når det gjelder cruise, sjå pkt 6.3.

Bakgrunnen for anbefalingane er at Ørsta-regionen er relativt urørt og endå har levande bygder med bl.a. landbruk som viktig næring. Vi meiner at det no er god timing for å kunne ta ein posisjon ved å utvikle reiselivet i regionen gjennom å bevare så mykje som muleg av det urørte og sørge for at "råvara" blir vist og opplevd av fleire, men unngå eit slitasjevolum som lokal infrastruktur ikkje vil tole og som kan forringe gjesten sine inntrykk og opplevingar som ekte.

6.2 KULTUR, MAT OG HISTORIE-TURISME

Gjennomgåande i innspel diskusjonar og tilbakemeldingar som er kome inn er det tydeleg at reiselivsnæringa sjølv er oppteken av at Ørsta-regionen skal vere eit distrikt med levande bygder og kulturliv/kulturlandskap. Som skrive tidlegare under kapitlet om marknad (3.4) er gjestane som besøker Norge også opptatt av gode vertskap, kultur og matopplevingar. For Ørsta-regionen - med det gode utgangspunktet og dei lange tradisjonane som ligg her - vil det å satse på å bevare dei levande bygdene og legge til rette for at det skal vere muleg å bu og leve i distriktet, vere ein del av reiselivssatsinga.

Mange turistar generelt, og Hurtigruta spesielt, etterspør autentiske og ekte opplevingar ved fjordane. Dersom ein i større grad kan opne opp og levandegjere seterulturen i området trur vi bestemt at ein vil kunne ha nokre svært gode - og lønsame - reiselivsprodukt som er etterspurt. Det bør være ei målsetjing om å få i gong eit pilotprosjekt for utvikling av reiselivsopplevingar knytt til setrane og seterdrift.

Lokalmat-tradisjonane følgjer som ein viktig del av landbruks- og fiskekulturen i regionen. Turistundersøkinga til Innovasjon Norge viser også at gode lokale matopplevingar er viktig i reiselivssamanheng. Møre og Romsdal fylkeskommune har i samarbeid med Innovasjon Norge Møre og Romsdal og Fylkesmannen i Møre og Romsdal etablert satsinga «Mat og reiseliv i Møre og Romsdal – grønn og blå sektor». Målsetjinga med satsinga er at Møre og Romsdal skal bli kjent som «matfylket» også i reiselivssamanheng.

Ivar Aasen-tunet er ein viktig kulturberar for heile Ørsta-regionen og arven etter Ivar Aasen lever i beste velgåande. "Nynorskens far" har spelt ei viktig rolle til identiteten i regionen og dette har gitt stoltheit til folket. Ivar Aasen-tunet og arrangement rundt dette vil vere viktige tilleggsaktivitetar - ikkje minst for norske gjester.

6.3 CRUISETURISME

Det har vore mange meningsutvekslingar rundt masseturisme kontra nisjeturisme i cruisediskusjonane. Etter vår mening er dette diskusjonar som i stor grad baserer seg på ulike oppfatningar av kva masseturisme er. Vi ønsker å vere tydelege på at Ørsta-regionen slik det er pr. i dag er langt unna å ha eit problem med for stort volum av gjestar. Tvert om meiner vi det er rom for ein vesentleg auke i volum store delar av året. For å unngå opphoping av gjestar i område der ein ikkje ønsker dette, foreslår vi å fordele type cruise og gjestar på fleire lokasjonar. På denne måten unngår ein "people pollution" som ein har sett andre stadar. Vi trur det er rom for mange typar turisme i Ørsta-regionen; naturbaserte aktivitetar, cruise, kulturformidling og rundturar for/med bil, buss, motorsykkel o.l., men det må vere basert på Ørsta-regionen sine premisser og målsetjing om berekraftig utvikling.

Hjørundfjorden - explorer cruise

Utifrå prinsippet om å avgrense tilgangen til Hjørundfjorden rår vi til at det blir starta eit prosjekt som tek sikte på å samarbeide med Hurtigruten og/eller andre explorerer-cruise operatørar om å definere og utvikle Hjørundfjorden som explorerer-cruise destinasjon. Dette vil kunne avgrense størrelsen på skip, tal passasjerer, tal skip samtidig etc.

Ei slik tilnærming vil også bety at Ørsta-regionen må legge til rette for denne type cruise når det gjeld aktivitetar i utflukter, fasilitetar for mottak av cruisegjestar, informasjon til skip m.m.

Vi trur at Hjørundfjorden som ein avgrensa og berekraftig cruisedestinasjon vil kunne gi området både mykje merksemd nasjonalt og internasjonalt og store konkurransefortrinn dersom ein går ut i marknaden og med kva avgrensingar som gjeld og kvifor ein ønskjer dette. Med dette vil Hjørundfjorden kunne ta ein posisjon som få - om nokon - fjordar i Norge har tatt til no, men det krev at ein er tydeleg og tør å satse selektivt.

Ørsta - cruisehamn

I motsetnad til Hjørundfjorden meiner vi Ørsta kan ta imot meir tradisjonelle cruise-operatørar. Ørsta som senter har ein infrastruktur og handelstilbod som gjer at ein kan ta i mot større mengder gjestar på same tid. Her kan ein nemne både hamneområdet i sentrum, nærleik til naturstiar og attraksjonar i umiddelbar nærleik som Ivar Aasen-senteret. Cruise-anløp i Ørsta vil gi meir besøk i sentrum og vere viktig for handels- og servicenæringa der.

Skal Ørsta vere attraktiv og aktuell som tradisjonell cruisehamn meiner vi at ein må tilrettelegge for mottak direkte i sentrum. Tømmerkaia som er blitt nemnd som muleg ilandstigningsstad for cruisegjester ser vi ikkje som eigna. Tømmerkaia er for langt unna sentrum og gir ikkje ein god velkomstfølelse (industriområde). Skal ein få utnytta cruiseturismen for lokal lønsemd må det vere ein direkte tilgang (gåavstand) frå ilandstigningspunkt til handelstilbod.

Det er også viktig å understreke at ein i umiddelbar nærleik til Ørsta sentrum har gode mulegheiter for aktive naturopplevingar og aktivitetar/turar, som f.eks. områda mot Saudehornet, Brekkeheida, Hovdevatnet og Helgehornet.

Også "tradisjonelle" cruisegjester bør kunne få oppleve Ørsta-Egga (Sandhornet og Rambjøra), Hjørundfjorden og bygdene rundt, men desse gjestane må då fraktast dit med annan transport enn skip. Her vil det vere viktig å utvikle gode rundturar for cruisegjestene, f.eks. til Sæbø og Bondalseidet.

Vi anbefaler at det vert iverksett eit eige utgreiingsarbeid for å sjå på grunnlaget for Ørsta som tradisjonell cruisehamn; kva infrastruktur som må på plass og kva dette medfører av investeringar og kostnader, kva potensiale det kan ligge i ei cruisehamn i Ørsta og korleis nå dette potensialet.

7 Tiltak

Her viser vi ei oversikt over tiltak vi rår til at det blir prioritert å arbeide konkret vidare med. Vi har prioritert produkt og tiltak utifrå hovudinndelingane i dei berande produktkonsept, og vi har teke med nokre meir generelle tiltak som legg fundament for det berande. Som nemnd innleiingsvis har det kome svært mange gode og konstruktive innspel både på arbeidssamlingane og gjennom andre kanalar og ikkje alle desse er med i oversikta. Det betyr ikkje nødvendigvis at det er vurdert som dårlege idear eller forslag, men det vil vere viktig for utviklingsarbeidet at det er eit noko avgrensa tal tiltak slik at ein får kome effektivt i gang med prosessane vidare. Tiltaka på lista er i prioritert rekkefølge, men fleire av tiltaka kan og bør ein iverksetje parallelt.

Ein viktig føresetnad for ein god utviklingsprosess er at private/kommersielle aktørar raskt blir kopla på og tek ansvar for enkelttiltak. I all hovudsak skal tiltak bli kommersielle produkt som verken kommune, destinasjonsselskap eller næringsselskap skal, eller kan, drifte.

PRODUKTUTVIKLINGSTILTAK ØRSTA-REGIONEN

Nr	Tiltak	Ansvar	Aktivitet	Leveranse	Start	Muleg finansiering
1	Urkeegga	Koordinator. Initiativtakarar	"Folke-egga". Profilere og konseptualisere turen. Iverksetur og bygge pakkar rundt denne. Tilrettelegge med informasjon.	Oppstart og kartlegging av tiltak	Q1/18	Gjensidige-stiftinga. Sparebanken Møre
2	Urke som stad/kulturoppleving	Urke Utvikling	Følge opp prosjektet som vart iverksett i 2013 og vidarebygda og tilbodet både med tanke på gjestar som kjem landevegen, fotturgjesaer og explorerreise-gjestar.	Vidareutvikling av prosjekt	Q4/17	Møre og Romsdal fylkeskommune / Fylkesmannen
3	Toppturpakkar	Hotella	Nettverksprosjekt i samarbeid med "Ski the Fjords". Forutvikle og marknadsføre gode toppturpakkar sommar og vinter.			Innovasjon Norge
4	Pakketering av opplevingsprodukt	Reiselivslaget	Opplæringsløp i pakketering og samtidig utvikle gode produktpakkar innan aktivitetsopplevingar, kombinert med overnatting/mat.	Kurs og oppfølging		Innovasjon Norge
5	Hjørundfjorden som Explorer Cruise Destinasjon	Ørsta Næringskontor. Koordinator	Eige cruiseprosjekt for Hjørundfjorden. Korleis skjermesamtidig utvikle? Sikre langsiktighet i Hurtigrute-anløp Hjørundfjorden. Få HR med på produktutvikling. Eksklusiv.	Forprosjekt	Q1/18	Ørsta kommune/Møre og Romsdal Fylkeskommune / Innovasjon Norge
6	Cruisehamn Ørsta	Reiselivslaget. Ørsta kommune. Ørsta Næringskontor	Utgjeie mulegheitene og potensialet for cruisehamn i/vest i Ørsta.	Mulegheitsstudie	Q1/18	Ørsta kommune/Møre og Romsdal Fylkeskommune / Innovasjon Norge. Lokalt næringsliv
7	Hjørundfjordegga - guida turar	Koordinator. Initiativtakarar	Utvikle guida turar på Hjørundfjordegga og konseptualisere som ein ekstremløp. Kun heilt nødvendig tilrettelegging vurderast.	Tilrettelegging og turutvikling	Q1/18	Gjensidige-stiftinga, Møre og Romsdal fylkeskommune
8	Fjordcruise	Koordinator	Definere behov og utgreie mulegheiter for kombinasjon Fjordcruise og rutebåt med faste tider. Spesielt i høgsesongen.	Analyse		Ørsta kommune/Møre og Romsdal Fylkeskommune
9	Seteropplevingar	Reiselivslaget	Beskrive, konseptualisere, skape produkt og pakkar baserte på setrane i regionen. Identifisere og opprette nettverksprosjektarane av setrane, saman med lokalmatproducentar og landbruk. Gjere setraene tilgjengelege og opne.	Nettverksprosjekt	Q4/17	Fylkesmannen / Møre og Romsdal Fylkeskommune
10	Gardsmatnettverk	Koordinator	Iverkesette forprosjekt for koordinering av matopplevingar knytte til fylkeskommunen si matsatsing.	Forprosjekt		Fylkesmannen
11	Tilrettelegte vandreopplevingar	Reiselivslaget	Setje prosjektgrupper	Konkretisering og beskrivelser	Q4/17	Møre og Romsdal Fylkeskommune. Stiftinga
12	Hytte til hytteturar m/urter		Utarbeide rute- og produktbeskrivelse og plan for gjennomføring og distribusjon.	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	
13	Guida vandreturar		Utvikle fleire - og med faste avgangar - guida vandreturar til ulike vanskegradar	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	
14	Hjørundfjorden rundt		Konseptualisere. Utbetre traseer, betre skilting, utbetre turparkering.	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	Gjensidige stiftinga
15	Vandrepakkar	Hotella	Samarbeidsprosjekt. Utarbeide pakkaer for vandrarar der overnatting er ordna på forhand.	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	Innovasjon Norge
16	Løypestreng - Leknesnakken	Hjørundfjord Mountainguide	Forprosjekt med sikte på å avklare mulegheiter for zip-linje aktivitet	Forprosjekt	Q3/17	Miljødirektoratet. Ørsta kommune
17	Molladalen	Koordinator	Fremme Molladalen som kompakt og eventyrlig klatreturterområde. Gjennom einskapleg marknadsføring og kommunikasjon og tilretteleggt informasjon (kart, førarar etc). Vurdere enkle toalett-/søppelanlegg	Forprosjekt		Møre og Romsdal fylkeskommune / Innovasjon Norge
18	Fjordfiske	Reiselivslaget	Samle og koordinere sjøfiskeprodukt, samt tilgjengeleg desse.	Pakketering og sal	Q1 2018	Fylkesmannen
19	Car-Walks	Koordinator	Tilrettelegge og lage kart for eit antall korte (max 1,5t) turer. Bil. Langs fv 655 (Ørsta - Hellesylt) og E39 (Festøy - Ørsta)	Konseptualisering	Q1 2018	Miljødirektoratet / Møre og Romsdal fylkeskommune
20	Sti-sykling	Koordinator	Nedsette prosjektgruppe for å utvikle 4-5 sykkelruter der beskrivelse, merking og marknadsføring er prioritert når det gjeld utvikling av guida produkt.	Definere prosjekt saman med Næringslivet / Tourism / Innovasjon Norge	Q3/17	Innovasjon Norge
21	Follestadråsa	Koordinator	Utarbeide mulegheitsstudie for sti fra Ørsta til Standal og Kolåsen.	Mulegheitsstudie	Q1 2018	Miljødirektoratet
22	Kulturvandring i Bjørke	Reiselivslaget	Konseptualisere vandreprodukt med kultur og historie som fokusområde. Inkludere matkonsept.	Pakketering og sal		Fylkesmannen
23	Laksedestinasjonen Ørsta	Koordinator	Gjennomføre studietur til dei beste stadane i Trøndelag og korleis Ørsta kan utviklast som laksedestinasjon	Studietur	Q2/2018	
24	Bondalseidet som aktivitetssenter	Koordinator	Utarbeide mulegheitsstudie for å sjå på aktivitets- og attraksjonsutvikling rundt Bondalseidet.	Mulegheitsstudie		Ørsta kommune. Lokalt næringsliv
25	Nasjonal Turistveg Hellesylt - Ørsta	Ørsta kommune. Koordinator/DAS	Jobbe for å få denne vegstrekninga inn som ny nasjonal turistvegstrekning (m.a. NTP)	Påverknadsarbeid styresmakter	Q3/17	Storting/regjering (statsbudsjettet)
26	Festivalar	Koordinator. Initiativtakarar	Etablere eige festivalprosjekt som bedriftsnettverk i regionen. Formålet er å knytte festivalane saen og utnytte evt. sesongvarierte synergier.	Forprosjekt	Q4/17	Møre og Romsdal fylkeskommune
27	"Fjodråsa" Leknes - Trandal	Koordinator	Vurdere mulegheita for å utbetre/tilrettelegge sti mellom Ørsta og Trandal. Farbarhet ift sikkerhet vil være avgjerande i omgang.	Mulegheitsstudie	Q3/17	
28	"Technical Visits"-opplevingar	Koordinator	Utvikle eit kontaktpunkt for industribedrifter i regionen som kunders på besøk på såkalte "Technical Visits". Sette arbeidsgruppe næringsliv/reiseliv.	Arbeidsgruppe	Q4/17	Næringslivet?
29	El-sykkeltur i Norangsdalen	Reiselivslaget	Utvikle guida sykkelturnar frå Øye til Fivelstad	Konseptualisering	Q1 2018	Miljødirektoratet / Innovasjon Norge

8 Føresetnader

8.1 GJENNOMFØRING

For å sikre ei effektiv gjennomføring av planen må tiltaka organiserast med deltaking fra næring og verkemiddelapparat.

Utvikling og sal av produkta som skal fylle dei berande produktkonseptane og bidra til auka verdiskaping i Ørsta-regionen, krev effektivisering av marknadsføring, distribusjon og sal.

8.2 HEILSKAPLEG UTVIKLING

Figur 4 Attraktivitetsmodell

Produktutviklingsprosessen for reiselivet i ein region må vere eit prioritert, systematisk arbeid for heilskapleg utvikling av eit destinasjonsområde. Den må vere basert på lokale føresetnader, gjestane sine ønske og behov, dei fastbuande sin vilje/ engasjement/ behov, berekraftige prinsipp, samt regionen sine føresetnader og mulegheiter. Samtidig vil Norges posisjon som reisemål, landsdelsselskapet (Fjord Norge) sine prioriteringar og strategiane til destinasjonsselskapet (Destinasjon Ålesund & Sunnmøre), gi viktige føringar for val av strategisk retning og for gjennomføring av tiltak.

Det å få på plass ein produktutviklingsplan og å ha evne til å gjennomføre den, er føresetnader for utvikling av attraktive, lønsame og berekraftige reisemål og for regionen sin suksess på lang sikt.

Ei vellykka utvikling føreset:

- Eigarskap til prosessane frå næringsaktørar og offentlege aktørar
- Vilje til å prioritere økonomiske- og personal-ressursar
- Eit tydeleg overordna ansvar hos ein drivande aktør gjennom heile planperioden
- Marknadorientert produktutvikling

Vidare er det avgjerande at utviklinga vert gjennomført som eit samarbeidsprosjekt der reiselivsbedrifter, kulturnæring, handel, grunneigarar, lokalbefolkning, transportnæring og - ikkje minst - kommunen er involvert.

Det er nokre kjenneteikn som går igjen for destinasjonar som har suksess med reiselivssatsingane sine og som vi meiner vil vere viktige føresetnader også for Ørsta-regionen:

- Langsiktig arbeid
- Spissing av produkt og budskap mot utvalde målgrupper
- Tyngde i marknadsføring
- Samarbeid privat – offentleg sektor
- I dei senere år har oppretting av direkte flyruter og charteroperasjonar bidrege til å skyte fart i utviklinga for enkelte reisemål
- Sterk grad av innovasjon og differensierte produkt

8.2.1 ONLINE BOOKING – OGSÅ AV PAKKAR

Reiselivsprodukta i regionen må i enda større grad bli online bookbare, både enkeltprodukta og pakkane. Det er viktig at kvar enkelt produsent har online tilrettelagde produkt, enkelte av produkta bør også finnast på felles plattformer.

Her må ein legge seg på dei løysingane som blir tilbydd av Fjord Norge og destinasjonsselskapet.

8.2.2 SEGMENTERING

Generell marknadsføring bør erstattast av presis og tydeleg kommunikasjon retta mot ulike segment for regionen. Dette er segment som eksempelvis vandrarar, skikøyrarar, cruisejestar, bilrundreisande og andre aktive naturinteresserte.

Ei rett segmentering vil også gi tydelegare informasjon om kva kanalar som er effektive og kva budskap som fungerer og utløyser sal. Ein god segmenteringsmodell vil dessuten også gjere det lettare for aktørane å spisse produkta mot dei ulike målgruppene/segmenta. Fleire leverandørar på dette området har brei erfaring med bruk av geodemografiske segmenteringsmodellar, og dei fleste har eit bra nettverk i Europa for å framskaffe nødvendige data og informasjon med tanke på eit segmenteringsprosjekt.

Vi anbefaler at dette arbeidet blir gjort i samarbeid med destinasjonsselskapet.

8.2.3 REISELIVSNÆRINGA SITT ANSVAR

Skal Ørsta-regionen få til eit godt og fruktbart reiselivsutviklingsarbeid er det heilt avgjerande at reiselivsnæringa sjølv tek ansvar for å iverksetje tiltak og at det er både vilje og initiativ til å "ta over" produkttiltak frå prosjektet. Utan ei næring som er villig til sjølv både å ta risiko og til ei viss grad kostnader for utvikling vil det vere vanskeleg å gjennomføre mange av tiltaka.

8.2.4 KOMMUNALT ANSVAR

Skal ein få effekt ut av "Masterplan for produktutvikling reiseliv" er det avgjerande at kommunen støtter opp om prosjekta i tiltaksfasen. Ein del av tiltaka i prosjektet er langsiktige og har behov for ressursar over tid, både prosjektr ressursar og kapital.

Arealplanarbeidet i Ørsta bør i framtida spegle ei satsing og tilrettelegging for reiselivsutvikling. Kommunen må klargjere kvar ein skal kunne legge til rette for reiselivsutvikling og friluftsliv, og sørge for at desse interessene ikkje kjem i konflikt med kvarandre. Kommunen må, administrativt og politisk, drøfte og legge klare

rammer for godt og fleksibelt samspel mellom reiselivsutvikling, arealplanlegging og anna næringsutvikling.

Oppfølgingsressurs

Erfaringsmessig er noko av det viktigaste for at masterplanen skal få effekt og tiltaka skal bli gjennomførte, er personalressursar med tid, kompetanse og mandat til å arbeide med planen etter at den er godkjend. Erfaringar frå andre prosessar er at det bør settast av midlar over ein periode på 3-4 år for å finansiere minimum ei 50 % stilling som produktutviklar. Denne skal ha ansvaret for at tiltak blir iverksett, kople aktørar og vere pådrivar for at næringsaktørar tek tak i eigne mulegheiter og vidareutviklar desse. Utan ein slik ressurs vil det vere vanskeleg å få til mange av tiltaka i masterplanen.

9 Finansieringsmulegheiter

Finansiering av tiltak i ein slik omfattande plan vil sjølvstundt måtte vere eit samspel mellom næringsaktørar, kommune og det offentlege verkemiddelapparat. Bruk av offentlege verkemidlar er viktig for å få til ei langsiktig og målretta satsing. Dei fleste verkemiddel set krav til eiga finansiering - såkalt matching - der søkjar sjølv må finansiere 50 % av tiltaket og verkemidlet det resterande. Eigenfinansieringa er som regel ein kombinasjon av eigenkapital og eigeninnsats.

Innovasjon Norge

Innovasjon Norge har distriktskontor både i Ålesund og Molde. Dei kjenner regionen og reiselivet her godt og har eigen reiselivsansvarleg. Innovasjon Norge vil kunne vere ein betydeleg ressurs for gjennomføringa av tiltak i masterplanen. Her nemner vi nokre av dei viktigaste ordningane:

Bedriftsnettverk

Bedriftsnettverk rettar seg mot etablerte små og mellomstore bedrifter i alle bransjar, sektorar og landsdelar. Det føreset at bedriftene har evne og vilje til vekst i nye marknader gjennom strategisk samarbeid med andre bedrifter.

Bedriftsnettverket utpeikar ei bedrift som tek rolla som søkarbedrift og administrator på vegne av alle bedriftene. Bedriftsnettverket kan bestå av tre eller fleire små- og mellomstore bedrifter, registrert i Foretaksregisteret i Norge. I tillegg kan store bedrifter og bedrifter i utlandet inngå i nettverket, viss det er strategisk viktig for dei små og mellomstore norske bedriftene. Ein kan søke om støtte til delfinansiering av felleskostnader knytt til fellesaktivitetar i bedriftsnettverket. Dette kan for eksempel vere;

1. Kostnader til prosjektleiing og administrasjon hjå søkarbedrift/administrator
2. Kjøp av konsulentbistand og andre eksterne tenester til
 - prosjekt- og prosessleiing
 - marknads- og strategiske analysar
 - forretningsutvikling og nye forretningsmodellar
 - utgifter til felles kompetansetiltak
 - utgifter til felles deltaking på messer
 - kjøp av teknisk bistand
 - kjøp av juridisk bistand til samarbeidsavtalar og forretningsmessige kontrakter

Støtteandel vil avhenge av støtteformål, bedriftsstorleik og type kostnader. Alle stønadsberettiga kostnader må vere bokført og framgå av søkarbedrifta sitt prosjektrekneskap.

Etablerartilskot

Innovasjon Norge kan gi tilskot til etablering av nye bedrifter. Tilskotet kan gjevast i to fasar; marknadsavklaring og kommersialisering.

I marknadsavklaringsfasen er det meininga at bedrifta skal få testa sin forretningsidé i marknaden før det blir sett igang kommersialisering. I denne fasen er maksimum tilskot kr 100 000 og 100 % av godkjende kostnader kan dekkast av tilskotet. Innovasjon Norge set i utgangspunktet strenge krav til at forretningsidéen representerer noko vesentleg nytt i marknaden og du evnar å beskrive det unike med forretningsidéen. Kun eksterne kostnader vert godkjend som grunnlag for støtte.

I kommersialiseringsfasen er det å få produktet/tenesta salbar i marknaden som er hovudformålet. Her skal forretningsmodellen testast og søkjar skal klargjere korleis produktet/tenesta skal introduserast i marknaden. I denne fasen kan både interne (rekneskapsført eige arbeid) og eksterne kostnader godkjennast. Maksimal støtteramme for denne fasen er kr 500 000.

Bedriftsutviklingstilskot

Tilskot kan brukast til fleire ulike føremål for å bidra til å gjennomføre gode prosjekt som elles ikkje ville vorte realisert. Offentleg støtte i form av tilskot til enkeltbedrifter kan innebere konkurransevriding, og ingen bedrifter har i utgangspunktet "krav" på tilskot. Ordinære bedriftsutviklingstilskot kan gjevast til små og mellomstore bedrifter og det kan gjevast tilskot til både investeringar, produkt/marknadsutvikling og kompetanseutvikling. Det er anbefalt å ta kontakt med Innovasjon Norge dersom ein har behov for støtte/hjelp og diskutere prosjektet før prosjektet vert starta, då igangsette prosjekt kan vere diskvalifisert frå støtte. Den maksimale stønadssatsen avheng av føremål, bedriftsstørrelse og lokalisering, men ligg i hovudsak i størrelsesorden 10 - 40 %.

Kompetansetenester

Innovasjon Norge har ei rekke opplærings- og kompetansetenester tilpassa både etablerarar og allereie etablerte reiselivsbedrifter. Her kan ein nemne:

- Lær å lage attraktive pakkar for cruisegjester
- Korleis selje på møte- og konferansemarknaden
- Bli ei berekraftig bedrift
- Fram for reiselivet
- Bli god på nett
- Skap ei lønsam oppleving
- Paking, sal og distribusjon
- Godt vertskap

Det vert anbefalt at det saman med destinasjonsselskapet blir lagt opp til eit kompetanseløp i regionen basert på dei behov som ligg i næringa.

Møre og Romsdal fylkeskommune

Støtte til reiselivsutvikling

Fylkeskommunen kan støtte tilretteleggande tiltak (ikkje driftsstøtte). Fylkeskommunen sitt handlingsprogram kompetanse og verdiskaping er førande for bruken av desse midlane.

Formålet til Møre og Romsdal fylkeskommune er å gi støtte til gode prosjekt/utviklingstiltak som byggjer opp under posisjonen «Møre og Romsdal som aktivitets- og opplevingsfylke nr 1» i landet. Midlane skal gå til tilretteleggande tiltak for reiselivsnæringa. Prosjekt som skal få støtte må bygge opp under posisjonen «Møre og Romsdal som aktivitets- og opplevingsfylke». Alle aktørar i reiselivet kan søke og normalt kan det gjevast støtte til 50 % av dei samla kostnadane i prosjektet/tiltaket. Det er anbefalt å ta kontakt med Regional- og næringsavdelinga i forkant av oppstart av evt. søknadsarbeid for å få tilbakemeldingar på prosjektet.

Fylkesmannen

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har ei rekkje tilskotsordningar i skjeringspunktet lokalmat/landbruk/bygdemobilisering som alle er viktige ingrediensar i eit reiseliv basert på levande bygder og mat- og kulturhistorie. Dei ordningane som er mest aktuelle for reiselivssatsinga i Ørsta-regionen er:

Bygdemobilisering

Bygdemobilisering er støtte til lag og organisasjonar som vil jobbe med bygdemobilisering. Bygdemobilisering er eit samarbeid mellom fylkesmannen og hoppid.no. Entreprenørskap og næringsutvikling, basert på ressursar i bygda, skal ha høg fokus i bygdemobiliseringsprosjekta. Å jobbe for utvikling av lokalt næringsliv og bidra til at folk startar eigne bedrifter, er eit sentralt mål.

Matsatsing

Fylkesmannen har fleire tilskotsmulegheiter for aktørar som produserer - eller ønsker å produsere - lokalmat basert på lokale tradisjonar. Det er anbefalt å ta kontakt med Fylkesmannen i Møre og Romsdal for aktørar som enten ønsker å starte eller videreutvikle lokalmatproduksjon. Den tidlegare nemnde mat- og reiselivssatsinga i Møre og Romsdal er det fylkesmannen saman med fylkeskommunen og Innovasjon Norge som står bak. Det finst også støtteordningar for vedlikehald av kulturlandskap som Ørsta bør ha ein aktiv dialog rundt.

Ørsta Næringskontor

Ørsta Næringskontor driv hoppid.no-kontoret for Ørsta kommune. Hoppid.no er ei førstlinjeteneste for personar som ønsker å starte eiga bedrift. På hoppid.no-kontora får gründeren gratis råd og rettleiing, tilbod om kurs og opplæring, råd om tilskot og finansiering og hjelp i søkeprosessar og til nettverksbygging. Gründarar kan søke om inntil 30.000 kr (avklaringsmidlar) i støtte for å finne ut om forretningsideen er berekraftig.

Hoppid.no tilbyr også gründerkurs som fokuserer på det å starte bedrift, vidareutvikle gründerbedrifta og andre tidlig-fase kurs.

Gjensidige-stiftinga

Gjensidigestiftinga saman med Den Norste Turistforening og fylkeskommunane gitt store tilskot til lokale prosjekt i form av skilting av turstiar. Formålet er å senke terskelen for bruken av turområde gjennom god skilting.

Dei som kan søkje om støtte til Gjensidigestiftinga er:

- Lag, foreiningar og organisasjonar som er registrert i frivilligregisteret
- Frivilligsentralar
- Interkommunale friluftsråd
- Offentlege verksemdar kan søke om midlar dersom dei inngår i eit spleiselag med frivillige organisasjonar, og dersom den sistnemnde står som mottakar av støtta

For Ørsta-regionen vil utvikling av stiar og skilting/merking av desse og informasjon rundt turmulegheiter vere viktige tiltak i reiselivsutviklinga, derfor vil Gjensidige-stiftinga kunne vere viktig for prosjektet framover.

Sparebanken Møre

Sparebanken Møre har fond for lokale næringstiltak som er presentert for prosjektet. Dette er fond som er søkbare for bedrifter og organisasjonar lokalt som ønsker å bidra til bulyst og attraktivitet.

Riksantikvaren

Riksantikvaren har sidan 2006 gitt støtte til tiltak som har kulturminne som utgangspunkt for verdiskaping. Dette er tiltak som i stor grad dreier seg om utviklinga av opplevingar og formidlingskonsept i tilknytning til kulturminne. Disse midlane bør vere svært aktuelle og søkbare for eit kultur- og historiebasert reiseliv som Ørsta-regionen har mykje av.

Ørsta kommune

Ørsta kommune er viktig både som ein kompetanseleverandør og myndigheit inn i ei rekkje av reiselivstiltaka som denne planen omfattar. Kommunen har også eit nyoppretta næringsfond som er særleg retta mot små bedrifter og gründerverksemd, og såleis vil desse kunne femne mange av reiselivsbedriftene i kommunen. Retningslinjer for fondet er planlagt vedtekne i august 2017, slik at søknader til første tildeling (2017) kan bli avgjort hausten 2017.

Miljødirektoratet

Gjennom ordninga "Verdiskaping i verneområder" er det muleg å søke om midlar til utvikling av berekraftig reiselivsnæring i og i tilknytning til Nasjonalparker og verneområde. Ørsta-regionen har fleire naturreservat og eit landskapsvernområde innan kommunegrensene. Det er derfor muleg å få støtte frå Miljødirektoratet til prosjekt som grensar opp til desse områda. Det krevst likevel ein heilskapleg plan som viser tiltak og effekt av eventuelle verneområde-prosjekt.

10 Avslutning

"Masterplan for produktutvikling reiseliv" skal til ei viss grad vere eit levande dokument der tiltak og prioriteringar vil kunne endrast noko ut frå evt. endring i rammevilkår og vesentlege marknadsendringar. Likevel skal planen vere eit verktøy for ei tydeleg retning og prioriteringar i utviklinga av reiselivsnæringa i Ørsta-regionen.

Ein plan vil alltid vere ein plan inntil ein faktisk tek tak og iverkset tiltaka som er omtalt. Arbeidet startar opp så snart som muleg for å ivareta det momentet som prosessen forhåpentlegvis har skapt. Det må også raskt bli avklart og definert ressursar til å arbeide vidare med planen.

Framdrift på dei ulike tiltaka vil vere forskjellig ift type tiltak, kor langt planen er komen og kor omfattande tiltaket er. Likevel har vi prøvd å vise ein tentativ framdriftsplan for å vise at produktutvikling for reiseliv i ein heil region er eit langsiktig arbeid, men der det også er muleg å få gjennomført tiltak raskt.

Fram til i dag har ikkje Ørsta kommune framstått som ein særleg aktiv reiselivskommune der reiseliv som næring har vore satsingsområde. Derfor er det sakna eit godt støtteapparat rundt dei som ønsker å etablere, vidareutvikle og satse på reiseliv som vekstnæring. For å nå måla i masterplanen er reiselivsaktørane avhengig av eit godt støtteapparat, ikkje minst frå kommunen, der dei som ønsker å etablere eller utvikle kan få hjelp og støtte. Dette krev også ei strategisk tenking rundt kombinasjonen reiseliv og andre næringar, som f.eks. landbruk. Reiselivssatsing må inn i kommunen sitt øvrige plan- og strategiarbeid, slik at dette heng saman.

For at prosessen vidare skal bli vellykka ser vi tre hovudområde som avgjerande:

1. Koordinator

Som tidlegare nemnd må det tilførast ein ressurs som kan ta ansvar for prosjekta vidare. Denne ressursen må gjerne kome på plass i samarbeid mellom f.eks. kommunen og destinasjonsselskapet, men vi ser det som avgjerande at prosjektkoordinatoren har sin hovudarbeidsstad lokalt (Ørsta), då det er ein føresetnad å vere tett på aktørane. Vi meiner det vil vere taktisk klokt å signalisere tydeleg til omgjevnadene at denne ressursen skal på plass så snart det let seg praktisk løyse - det er viktig å forplikte seg for det vidare løp.

2. Iverksetje tiltak umiddelbart

Nokre av tiltaka er relativt enkle å iverksetje, og desse bør ein kome i gang med så snart som praktisk muleg. Det å vise framdrift og bygge på den entusiasmen som er skapt gjennom arbeidet med masterplanen er utruleg viktig for å få aktørane med vidare. Eksempel på tiltak som kan bli starta opp umiddelbart er f.eks. Car Walks, pakketeringsprosjekt og Cruisehamn Ørsta. For Cruisehamn Ørsta er det allereie i gang eit arealplanarbeid, så her bør det gjerast ein analyse snarleg som innspel til planarbeidet.

3. Posisjonering av Hjørundfjorden

Som det går fram av planen anbefaler vi at Ørsta tek ein tydeleg posisjon for Hjørundfjorden som *Norges mest unike og berekraftige fjordområde*. Dette er ei posisjonering som verkeleg kan gjere Hjørundfjorden unik og skilje seg tydeleg ut frå alle andre norske fjordregionar. Dette er eit arbeid som gjerne kan gjerast i samarbeid med destinasjonsselskapet, men som det er viktig at Ørsta-regionen sjølv har styringa på. Geirangerfjorden gjer mykje for å "ta fjorden tilbake" og dempe inntrykket av people pollution og ein overfylt destinasjon. Hjørundfjorden er i så måte framleis relativt urørt og ein kan lokalt styre utviklinga sjølv - men det krevst medvitne val og vilje.

Framdriftsplan

Tentativ framdriftsplan

Nr	Tiltak	2017		2018				2019				2020			
		Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Urkeegga														
2	Urke som stad/kulturoppleving														
3	Toppturpakkar														
4	Pakketering av oppleving-produkt														
5	Hjørundfjorden for Explorer Cruise														
6	Cruisehamn Ørsta														
7	Hjørundfjordegga - guida turar														
8	Fjordcruise														
9	Seteropplevingar														
10	Gardsmatnettverk														
11	Tilrettelegte vandreopplevingar														
12	Hytte til hytteturar m/ruiter														
13	Guida vandreturar														
14	Hjørundfjorden rundt														
15	Vandrepakkar														
16	Løypestreng - Leknesnakken														
17	Molladalen														
18	Fjordfiske														
19	Car-Walks														
20	Sti-sykling														
21	Follestråsa														
22	Kulturvandring i Bjerke														
23	Bondalseidet som aktivitetssenter														
24	Nasjonal Turistveg Hellesyt - Ørsta														
25	Festivalar														
26	"Fjorðrása" Leknes - Trandal														
27	El-sykkeltur i Norangsdalen														

Basert på dei aktørane som alt driv innan reiseliv i området og ein kommune som har vist vilje og evne til å satse på reiselivsutvikling gjennom dette planarbeidet, har vi stor tru på denne regionen sine mulegheiter som ein unik og betydningsfull reiselivsdestinasjon.

Ny næring på gamle tufter

Forprosjektrapport

Metafor

INNHALD

FORORD	3
0 SAMANDRAG, FØRESLÅTT VIDAREFØRING OG NOKRE GRUNNGJEVINGAR	4
0.1 BAKGRUNN	4
0.2 MÅLSETTINGAR I FORPROSJEKTET	4
0.3 GJENNOMFØRING AV FORPROSJEKTET	4
0.4 FØRESLÅTT VIDAREFØRING	5
0.4.1 Innhald	5
0.4.2 Namn	6
0.4.3 Organisering, lokalisering og arbeidsmåtar	6
0.4.4 Tidsperspektiv	6
0.4.5 Økonomi	7
0.4.6 Kvifor ei «førstelineteneste» med spesiell vekt på naturbaserte bedrifter?	8
0.4.7 Kvifor ei eining med nedslagsfelt i fleire kommunar?	8
0.4.8 Kvifor organisert som ei avdeling av Sunnmøre kulturnæringshage?	8
0.4.9 Kvifor på Grodås?	8
0.4.10 Kvifor bruke pengar til ein profilert bil?	8
0.4.11 Kvifor ei avdeling og ikkje eit prosjekt?	9
0.4.12 Kvifor er det foreslått å legge Smia innunder Sunnmøre Kulturnæringshage og ikkje i kommuneorganisasjonen?	9
1 INNLEIING	10
1.1 BAKGRUNN	10
1.1.1 Supplerande statistikk	11
1.2 MÅL FOR FORPROSJEKTET	12
1.3 RAMMA FOR FORPROSJEKTET	12
2 GJENNOMFØRING AV OG RESULTAT FRÅ PROSJEKTET	12
2.1 KARTLEGGING AV AKTØRAR	12
2.1.1 Næringsdrivande og organisasjonar	12
2.1.2 Relevante verkemiddelaktørar	13
2.1.3 Gode eksempel og førebilete	14
2.2 RESULTAT FRÅ INTERVJU	15
2.2.1 Utfordringar	15
2.2.2 Moglegheiter og idear	16
2.3 IDÉSAMLING PÅ SMIA	16
2.4 OM FORANKRING	17
3 OPPSUMMERING OG NOKRE REFLEKSJONAR	18
3.1 MANGESYSLERIET OG SMÅ BEDRIFTER ER VIKTIGE FOR REGIONEN	19
3.2 NOKRE FØRESETNADER I DET VIDARE ARBEIDET	19
3.3 STOR SEMJE	20
4 VEDLEGG 1: STIKKORDOVERSIKT INTERVJU	21
5 VEDLEGG 2: RAPPORT FRÅ IDÉMØTE PÅ SMIA 9. JANUAR, 2018	24

FORORD

Dette forprosjektet er eit bi-resultat av kommunereformprosessane. Volda og Hornindal skal slå seg saman og korta vert lagt på nytt i det som vert Nye Volda kommune. I tillegg har kommunereformprosessen ført til at kommunar har hatt samtalar med grannane om «eitt og hitt», sams moglegheiter og utfordringar.

Ei slik moglegheit er utvikling av naturbaserte næringar i breitt. Det vil seie næringsverksemd i skjeringsfeltet mellom landbruk, natur, kultur og turisme - eit felt regionen har gode føresetnader for å utvikle. Det er nettopp desse næringane, næringar som ofte faller mellom fleire stolar, dette forprosjektet handlar om.

Vi vil takke Sunnmøre Kulturnæringshage for oppdraget. Martin Foldal har alltid vore på pletten når det har vore behov.

Vi vil takke kommunane Volda, Ørsta, Hornindal og Stranda for samarbeidet.

Vi vil takke DEG som på andre måtar har bidrege inn i prosjektet med informasjon, møte, intervju og anna.

Vi vil også ønske lykke til med det vidare arbeidet med ei spennande næring!

Norddal 9.mars, 2018.

Else Ragni Yttredal

Prosjektleder

Kirsti Pernille Indreeide

Prosjektmedarbeidar

Metafor

www.metaforen.no

0 SAMANDRAG, FØRESLÅTT VIDAREFØRING OG NOKRE GRUNNGJEVINGAR

0.1 BAKGRUNN

Kommunereformprosessane har vist at kommunane Hornindal, Stryn, Volda, Ørsta, og Stranda har sams interesser, utfordringar og moglegheiter knytt til næringsretta bruk av areal. Innanfor landbruket er talet gardsbruk på veg nedover og attgroing og avfolking truar. I området er samstundes kjende reiselivsdestinasjonar som Geiranger, Hellesylt, Stryn, Loen og Hjørundfjord.

Erfaringar har vist at det er store moglegheiter knytt til næringsutvikling i skjeringsfeltet mellom landbruk, kultur og reiseliv og mange nye bedrifter er i ferd med å etablere seg. Det eksisterande verkemiddelapparatet er ikkje innretta mot desse bedriftene som treng kompetanse frå fleire ulike felt. Naturbaserte næringar faller også ofte mellom dei sektororganiserte tilskotsordningane, eller faller gjennom fordi dei vert vurderte til å ha for lite vekstpotensial. På mange måtar vert desse bedriftene liggande i eit «ingenmannsland» med lite støtte frå omverda samstundes som dei utgjer viktig næring og tilleggsnæring for å oppretthalde busetting i bygdene. Det er naudsynt å få «noko til å skje» på dette feltet. Eit felt som er viktig for framtidig vekst og busetnad i regionen.

0.2 MÅLSETTINGAR I FORPROSJEKTET

Sentrale mål for forprosjektet har vore:

1. «I tett samarbeid med aktørar å utvikle kunnskap om tilhøva i området (kva som er etablert – erfaringar m.m.) og systematisk analysere sterke og svake sider og moglegheiter og truslar.
2. Kartlegge og mobilisere aktuelle utviklingsaktørar i området, etablere samarbeid og sams kunnskapsutvikling og initiere sams planlegging.
3. Saman med utviklingsaktørar i området, utvikle strategiar for utvikling og innovasjon og utvikle detaljert prosjektplan for hovudprosjektet fram til 1. januar, 2020.
4. Setje i gang konkrete tiltak på område der dette er føremålstenleg.» (Sitat frå forprosjektskisse.)

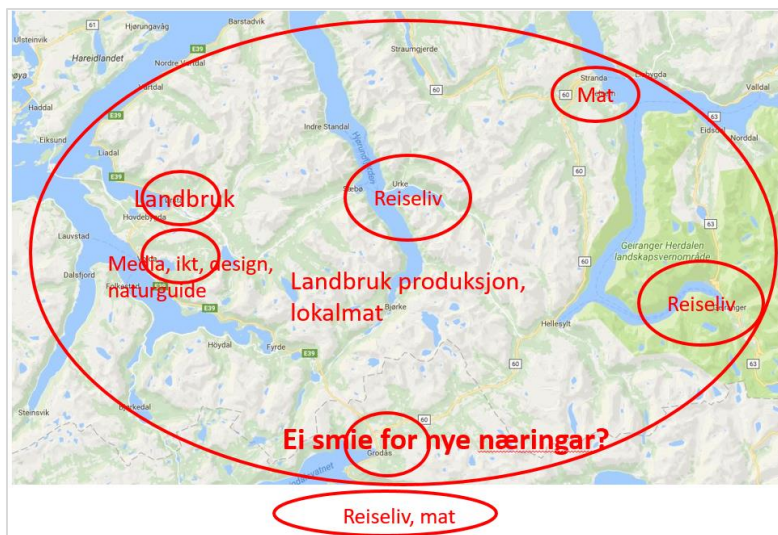
Forprosjektet har dekt kommunane Volda, Stranda, Ørsta og Hornindal.

0.3 GJENNOMFØRING AV FORPROSJEKTET

Forprosjektet kan seiast å ha hatt fem hovudbestanddelar:

- Kartlegging av aktørar
- Intervju
- Idèsamling
- Diskusjonar og forankring
- Oppsummeringar og anbefalingar for vidareføring

Med brei pensel er det mogleg å summere styrkene til området innafor feltet naturbasert næring som i figuren under.

Figur 1 viser, grovt sett, styrkjer i regionen innafor naturbaserte næringar i breitt.

Det er elles verdt å merke seg:

- Mangesysleriet og små bedrifter er viktige for regionen både innafor naturbasert næring og elles.
- Allereie tidleg i prosjektet utkrystalliserte det seg eit behov for ein type «førstelineteneste» som skulle arbeide direkte ut mot bedriftene «bottom-up».
- Det ser elles ut til å vere stor semje om at ei slik eining skal prioritere: 1. Kompetanseheving, nettverk og motivasjon og 2. Støttefunksjonar

Utfyllande informasjon knytt til alt over å finne i hovuddelen av rapporten og i vedlegg.

0.4 FORESLÅTT VIDAREFØRING

Forprosjektet foreslår ei vidareføring av arbeidet for å fremje naturbaserte næringar gjennom å etablere ei utviklingseining med fokus på «naturbaserte næringar» i breitt. **Omfatta av omgrepet «naturbaserte næringar» er bedrifter innafor landbruk, natur, kultur og reiseliv og bedrifter i skjeringsfeltet mellom desse.**

Utviklingseininga skal fungere som ei «førstelineteneste» ut mot næringsdrivande.

0.4.1 Innhald

- Målsetting: Sikre eksisterande og utvikle nye arbeidsplassar innafor naturbaserte næringar i breitt i kommunane Stranda, Ørsta, Volda, Stryn og Hornindal.
- Fokus både på «næringshagefunksjonar» som innovasjon og gründerverksemd og på mangesysleriet som ein viktig byggestein for busetting i regionen.
- Satsingsområde for utviklingseininga:
 - a. Nettverk, kompetanse og motivasjon
 - b. Støttefunksjonar for næringsdrivande til dømes innafor sal, økonomi, administrasjon, strategiutvikling, søknadar og fagkompetanse
- I startfasen fokus på: 1. Å få (systematisert) oversikt og kontakt med bedrifter og enkeltpersonar i næringa, men også verkemiddelapparatet. 2. «Å få noko til å skje.»

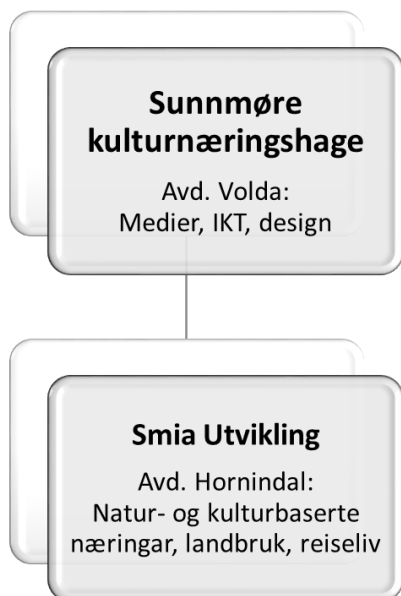
- Vi foreslår å starte med ei samling på Grodås der næringsdrivande innafor dette feltet vert inviterte til å presentere seg og det dei held på med og konkret starte utviklinga av nettverk, kunnskapsutveksling, produkt eller produktpakkar alt etter kva som er aktuelt.

0.4.2 Namn

- Smia utvikling. Namnet vert nytta som ein arbeidstittel i denne rapporten.

0.4.3 Organisering, lokalisering og arbeidsmåtar

- Ei utviklingseining, med «næringshagefunksjonar» på kommunehuset «Smia» i Hornindal. Det vil seie tilbod om kontorplass og samlokalisering av bedrifter der dette er aktuelt.
- Utviklingseininga skal vere ei underavdeling av Sunnmøre kulturnæringshage, med eige budsjett, økonomiansvar og lokalisering.

Figur 2: Organisering av Smia utvikling som ei underavdeling av Sunnmøre kulturnæringshage.

- Eininga skal vere ei «førstelineteneste» og nytte ei «nedanfrå-og-opp» tilnærming med vekt på oppsøkkande arbeid og mobilitet. Derfor legg vi også opp til at «Smia» har eigen bil.
- I oppstartfasen ein tilsett som frå 2020 vert utvida til to tilsette
- I tillegg tilsette på prosjekt finansiert ved søknadar om prosjektmidlar
- For å sikre god samordning og utveksling av kompetanse vert det lagt opp til:
 - a. Ein kontordag i veka for Sunnmøre Kulturnæringshage avdeling Volda i Hornindal
 - b. Ein kontordag i veka for Sunnmøre Kulturnæringshage avdeling Hornindal i Volda
 - c. Ein kontordag i veka for landbrukskontoret i Ørsta ved avdelinga i Hornindal
 - d. HopplID funksjon knytt til eininga
- Utviklingseininga skal dekkje kommunane Ørsta, Volda, Hornindal, Stryn og Stranda.

0.4.4 Tidsperspektiv

- Oppstartfase: 1. august, 2018 til 31. desember 2019
- Driftsfase: 1. januar 2020 –

0.4.5 Økonomi

For å illustrere kostnader og finansiering har vi under laga eit røft budsjett. Dersom satsinga vert organisert innunder Sunnmøre kulturnæringshage vert det berre totalsummen kommunane må halde seg til i ein langsiktig samarbeidsavtale.

Vi vil streke under at langsiktig finansiering for minimum ei stilling er avgjerande for å få dette til. Ein får ikkje ønskt effekt dersom tilsette på Smia må bruke mykje av si tid på å skaffe prosjektmidlar for å finansiere si eiga stilling. Går alle kommunane saman om finansiering bør det også vere mogleg å finansiere to faste stillingar.

Vi legg til grunn:

- Ei fast stilling frå 1. august, 2018 – 31. desember 2019
- 2 faste stillingar frå 1. januar 2020 ut 2022 føresett at kommunane Stryn, Stranda og Ørsta vert med i eit spleiselag og at ein får gjennomslag også for anna finansiering frå 2020.
- Kostnad per tilsett noko i overkant av 800.000 kroner
- Leasing av profilert bil for å sikre mobilitet og profilering om lag 3.000 kroner per måned
- Husleige dekt av kommunen
- Det skulle vere mogleg etter kvart å få finansiering av satsingar i form av prosjektmidlar og prosjekttilsette. Desse er ikkje lagt inn i budsjett og finansieringsplan.

Tabell 1: Eit overslag over utgifter, Smia Utvikling oppstart- og driftsfase.

Budsjett					
	Oppstartfase		Driftsfase		
Kostnader	2018	2019	2020	2021	2022
Faste tilsettingar	338 333	812 000	1 656 480	1 689 610	1 723 402
Profilert bil (leasing)	100 000	60 000	60 000	60 000	60 000
Utstyr og drift	50 000	60 000	60 000	60 000	60 000
Husleige	0	0	0	0	0
Totalt kostnader	488 333	932 000	1 776 480	1 809 610	1 843 402

Tabell 2: Forslag til finansiering av Smia Utvikling oppstart- og driftsfase.

Finansiering					
	Oppstartfase		Driftsfase		
	2018	2019	2020	2021	2022
Samanslåingsmidlar Nye Volda	488 333	932 000	926 480	859 610	893 402
Stranda, Ørsta, Stryn	0	0	450 000	500 000	500 000
Anna finansiering	0	0	400 000	450 000	450 000
Totalt finansiering	488 333	932 000	1 776 480	1 809 610	1 843 402

Under er nokre av grunnane til valet av ei løysing som skissert over.

0.4.6 Kvifor ei «førstelineteneste» med spesiell vekt på naturbaserte bedrifter?

Fordi:

- Naturbaserte næringar er viktige for sysselsetting og busetjing i kommunane i regionen både no og på sikt
- Naturbaserte bedrifter i breitt er, samanlikna med andre område, sterke i regionen, ein styrkje det er mogleg å utvikle vidare dersom ein tek desse bedriftene og deira behov på alvor
- Forprosjektet har avdekka at behovet er størst for ei utviklingseining som arbeider direkte mot og saman med bedriftene
- Naturbaserte næringar i skjeringsfeltet mellom landbruk, kultur, natur og reiseliv treng bidrag frå verkemiddelapparatet for å løfte seg vidare
- Forprosjektet har avdekka at naturbaserte næringar treng kompetanse og nettverk for å utvikle seg
- Kommunane og næringa i kommunane kan gjennom ei slik satsing ta ein posisjon i nasjonal samanheng

0.4.7 Kvifor ei eining med nedslagsfelt i fleire kommunar?

Fordi:

- Bedriftene, næringane og kundane ser ikkje kommunegrenser
- Kommunane har utfyllande kompetansar og miljø som kan bidra i arbeidet for å utvikle naturbaserte næringar
- Saman kan kommunane byggje opp ei meir slagkraftig eining

0.4.8 Kvifor organisert som ei avdeling av Sunnmøre kulturnæringshage?

Fordi:

- Sunnmøre Kulturnæringshage har eit miljø for næringsutvikling. Ved å kople «Smia utvikling» til SKNH får ein også tilgang til eit etablert nettverk både av næringar og verkemiddelapparat og tilgang til HoppID – systemet
- Tilgang til eit bedriftsnettverk innafor media, ikt og design. Nye koplingar mellom naturbaserte næringar i breitt og media-, ikt- og designmiljøet i Sunnmøre Kulturnæringshage kan bidra til nye gode forretningsidear og vidareutvikling.
- Samanlikna med å vere ei heilt sjølvstendig eining sparar ein startkostnader, driftsmidlar og administrasjon ved å vere del av ei allereie etablert eining.

0.4.9 Kvifor på Grodås?.

Fordi:

- Det ligg geografisk nært eit svært levande miljø innafor nettopp naturbasert næring i breitt lokalisert til dømes i Hornindal, Bjørke, Hellesylt og Austefjorden. Alle kjende både for tradisjonelt landbruk og naturbaserte bedrifter.
- Det er og vil kome til å vere ledig kontorkapasitet på kommunehuset Smia i Hornindal som kan nyttast til å tilby kontorplass og eit fagmiljø for bedrifter innafor næringa.
- I etablering av Nye Volda kommune vert kommunesenteret i Volda. I avtalen mellom Hornindal og Volda låg det likevel inne ein intensjon om å leggje funksjonar til Grodås. Dette har skapt ei moglegheit for etablering av noko nytt.
- Miljø og nettverk er av dei elementa dei næringsdrivande ser på som aller viktigast.

0.4.10 Kvifor bruke pengar til ein profilert bil?

Fordi:

- Smia utvikling skal vere mobil. Den skal kunne sørve alle delar av alle kommunane. Ei mobil eining er viktig for å nå ut til alle og for å synest i terrenget og løfter profilen både for Smia og for næringa

0.4.11 Kvifor ei avdeling og ikkje eit prosjekt?

Fordi:

- For å få resultat er det viktig å tenkje langsiktig. Det tenkjer vi blir best markert ved oppretting av ei avdeling med separat lokalisering. Eit prosjekt med kort tidshorisont vil vere lett å leggje ned.
- For å tilsette gode folk er det viktig at ein kan tilby permanente stillingar og ikkje prosjektstillingar.
- For å «fronte» arbeidet og næringa er det viktig med ei eiga eining med integritet. Vert utviklingseininga berre eit prosjekt i Sunnmøre Kulturnæringshage er faren større for at denne satsinga vil kunne «drukne» i alt det andre

0.4.12 Kvifor er det foreslått å legge Smia innunder Sunnmøre Kulturnæringshage og ikkje i kommuneorganisasjonen?

Fordi:

- Sunnmøre Kulturnæringshage har som føremål å drive med bedriftsutvikling.
- Innunder Nye Volda kommune vert utviklingseininga del av ein organisasjon som hovudsakleg er rigga for å utvikle og drive kommunal tenesteyting. Det er lett i ein kommuneorganisasjon å bli fanga av driftsoppgåver i staden for utviklingsoppgåver.
- Ulempene med ei organisering i Sunnmøre Kulturnæringshage er at det er enklare å kutte i budsjettet til einingar som ligg utanfor kommuneorganisasjonen etter kvart som tida går. Det er derfor avgjerande i størst mogleg grad å sikre langsiktig finansiering.

1 INNLEIING

1.1 BAKGRUNN

Kommunereformprosessane har vist at kommunane Hornindal, Stryn, Volda, Ørsta og Stranda har store sams interesser, utfordringar og moglegheiter knytt til næringsretta bruk av areal. I området er kjende reiselivsdestinasjonar som Geiranger, Hellesylt, Stryn, Loen og Hjørundfjord. Kvivsvegen og Eiksundsambandet har opna området på ein ny måte med moglegheiter, men og utfordringar. Framtidig utbygging av E69 og FV-60 vil auke sentraliteten til området.

Innanfor landbruket er talet gardsbruk på veg nedover, men mange unge gardbrukarar i området har investert stort i nye driftsbygningar for storfekald. Dei attståande bruka er til dels organiserte med lange transportveggar for gras og spreiding av gjødsel og drifta blir konsentrert til dei mest lett drivne areala og med gjengroing av meir marginale. Effektivisering av drifta reduserer også talet arbeidsplassar.

Samstundes har området lange og gode tradisjonar for saue- og geitehald som i dei store både innmarks- og spesielt utmarksareala kan supplere storfekald og spesielt fremme kulturvern og hindre attgroing. Det er mange småbruk i området med brukbare driftsbygningar som berre blir brukt som buplassar eller ferieplassar.

Området har også rike tradisjonar for foredling av landbruksprodukt som øl, spekemat, anna gardsmat, selskapsverksemd, overnatting på utleigehytter m.m. Handverksprega produksjon har sterke røter knytt til båtbygging, møbel og næringsmiddel og det er god tilgang til kompetansemiljø mellom anna ved Høgskulen i Volda.

Erfaringar har vist at det er store moglegheiter knytt til næringsutvikling i dette skjeringsfeltet mellom landbruk, kultur og reiseliv og mange nye bedrifter er i ferd med å etablere seg. Desse bedriftene er ofte små, men utgjør viktig næring og tilleggsnæring for å oppretthalde busetting i bygdene. Det eksisterande verkemiddelapparatet er ikkje innretta mot desse bedriftene som treng kompetanse frå fleire ulike felt og som ofte faller mellom dei sektororganiserte tilskotsordningane. På mange måtar vert desse bedriftene liggande i eit «ingenmannsland» med lite støtte frå omverda. Det er naudsynt å få «noko til å skje» på dette feltet som er viktig for framtidig vekst og busetnad i området.

1.1.1 Supplerande statistikk

Det er ikkje vanskeleg å finne statistikk som gir tal til endringane vi ser. Tabell 1 viser at tal husdyr i prosjektkommunane Stranda, Ørsta, Volda og Hornindal har gått ned med mellom 25 og 30 prosent innfor alle dei største husdyrslaga frå 2000 til 2016.

Tabell 3: Endring av tal husdyr på gardsbruk i prosjektkommunane i perioden 2000 – 2016. Kjelde SSB.¹

Totalt Stranda, Ørsta, Volda, Hornindal			Endring 2000 - 2016	
	2000	2016	Tal endring	Prosent endring
Storfe i alt	12403	8941	-3462	-28 %
Kyr i alt	4377	3300	-1077	-25 %
Mjølkekyr	4285	3193	-1092	-25 %
Ammekyr	92	107	15	16 %
Andre storfe	8026	5641	-2385	-30 %
Sauer over 1 år	11112	7925	-3187	-29 %
Mjølkegeiter	4618	3003	-1615	-35 %

Vi ser også at medan tal verksemdar i prosjektkommunane totalt har gått opp har tal jordbruksverksemdar og verksemdar innfor fiske, fangst og akvakultur gått ned i perioden 2009 – 2018 (Tabell 2). Tal bedrifter innfor reiseliv har på den andre sida gått opp.

Tabell 4: Endring av tal verksemdar totalt i prosjektkommunane Hornindal, Ørsta, Stranda og Volda og tal verksemdar innfor landbruk og servering/overnatting frå 2009 til 2018. Kjelde SSB.²

	Totalt 2009	Totalt 2018	Endring 2009-2018	Endring 2009-2018 Prosent
Totalt alle kategoriar	2474	2841	367	15 %
Jordbruk	595	521	-74	-12 %
Skogbruk	12	23	11	92 %
Fiske, fangst akvakultur	31	25	-6	-19 %
Overnatting	43	51	8	19 %
Servering	35	39	4	11 %

¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/05984?rxid=abc502ce-9b8a-4fab-9529-6b0fe7a264e5>

² Kjelde SSB: <https://www.ssb.no/statbank/table/11583/tableViewLayout1?rxid=f708f060-1101-43ce-8d5f-f7febcafdae3>

1.2 MÅL FOR FORPROSJEKTET

Tanken bak forprosjektet er at det ligg potensial i å kombinere ulike typar kompetanse, å kople kunnskap om skog- og landbruksaktivitetar og tradisjonelt handverk med reiseliv og kunnskap innan til dømes ny teknologi, marknadsføring og finansiering.

Sentrale mål for forprosjektet har dermed vore:

1. «I tett samarbeid med aktørar å utvikle kunnskap om tilhøva i området (kva som er etablert – erfaringar m.m.) og systematisk analysere sterke og svake sider og moglegheiter og truslar.
2. Kartlegge og mobilisere aktuelle utviklingsaktørar i området, etablere samarbeid og sams kunnskapsutvikling og initiere sams planlegging.
3. Saman med utviklingsaktørar i området, utvikle strategiar for utvikling og innovasjon og utvikle detaljert prosjektplan for hovudprosjektet fram til 1. januar, 2020.
4. Setje i gang konkrete tiltak på område der dette er føremålstenleg.» (Sitat frå forprosjektskisse.)

1.3 RAMMA FOR FORPROSJEKTET

Prosjektet er finansiert av kommunane Volda, Hornindal, Ørsta og Stranda i fellesskap. Volda kommune er største bidragsytar. Stryn var også invitert til å vere med, men valde å vente med å involvere seg til andre nærliggande spørsmål var avklart. Det er førebels ikkje avklart om Stryn er aktuell for å involvere seg i eit hovudprosjekt. Budsjett for forprosjektet har vore 200.000 kroner eks. mva.

Sunnmøre kulturnæringshage har vore engasjert av Volda kommune til prosjektet. Selskapet Metafor har stått for prosjektleiing og praktisk gjennomføring. Ordførarane i dei respektive kommunane har fungert som styringsgruppe.

Forprosjektet er gjennomført i perioden april 2017 til mars 2018.

2 GJENNOMFØRING AV OG RESULTAT FRÅ PROSJEKTET

Forprosjektet har hatt fem hovudbestanddelar

- Kartlegging av aktørar
- Intervju
- Idésamling
- Diskusjonar og forankring
- Oppsummeringar og anbefalingar for vidareføring

I det følgjande vil vi presentere kva som er gjennomført og nokre av resultata frå arbeidet.

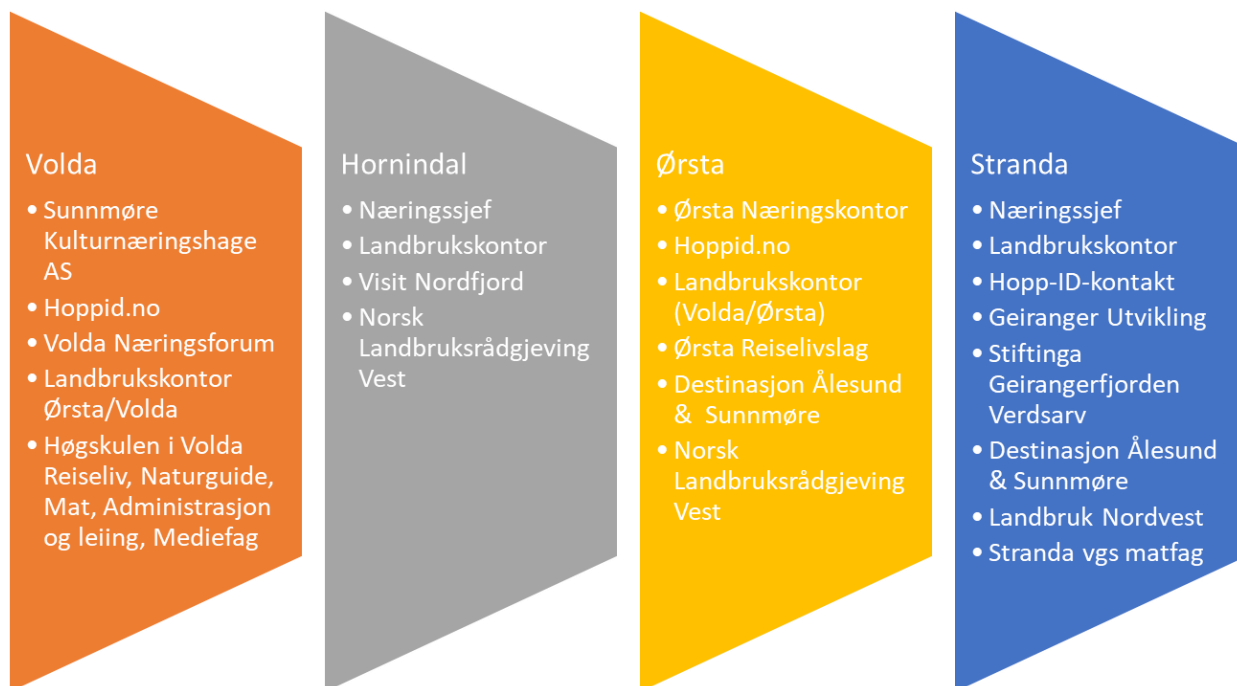
2.1 KARTLEGGING AV AKTØRAR

2.1.1 Næringsdrivande og organisasjonar

Det er gjort ein forholdsvis grov kartlegging av dei næringsdrivande, organisasjonar, bygdelag og kontaktpersonar til desse i dei ulike kommunane og bygdene. Oversikta er ikkje fullstendig. Oversikta har vore nytta til å ta direkte kontakt, få informasjon og invitasjon til idésamling. Oversikta er systematisert og lagra og vil gi eit utgangspunkt for ein meir fullstendig oversikt i det vidare arbeidet.

2.1.2 Relevante verkemiddelaktørar

I kommunane kan ein seie at det er få og små ressursar som direkte arbeider inn mot naturbaserte bedrifter i breitt. Det eksisterande verkemiddelapparatet i kommunane er lista opp i figuren under.

Figur 3 viser relevante verkemiddelaktørar for naturbaserte næringer i kommunane Volda, Hornindal, Ørsta og Stranda.

I tillegg finst det i kommunane og bygdene næringslag, grendelag, bondelag, bonde- og småbrukarlag, bygdekvinnelag, skogeigarlag og husflidslag som er aktuelle samarbeidspartnarar i dette arbeidet.

Regionale verkemiddelaktørar kan heller ikkje seiast å arbeide spesifikt inn mot dette feltet, men det er mange ressursar å byggje på og knyte seg til også for næringsdrivande innafor naturbaserte næringer. Figuren under viser nokre av dei.

Tabell 5 viser aktuelle hjelparar for naturbaserte næringar i eller knytt til ein noko breitt definert region utanfor prosjektkommunane. Lista er ikkje uttømmende.

Hjelparar for naturbaserte næringar i eller knytt til regionen	
FoU og undervisning	• Vestlandsforskning • Møreforskning • Høgskulane i Volda og Molde • NTNU, Ålesund • Norsøk, Tingvoll • Ruralis, Trondheim • Sogn og Fjordane Hagebrukskule • Høgskulen for landbruk og bygdeutvikling, Bryne
Organisasjonar	• Hanen Vestlandet og M&R • Bondens Marked Sunnmøre • Matnavet Midt-Norge • Kompetansenavet Vest • Oikos - Økologisk Norge S&F og M&R
Fylka og fylkesmannen	• M&R fylke, Regional- og næringsavdelinga • Hoppid.no • S&F fylkeskommune, nærings- og kulturavdelinga • Fylkesmannen i M&R og S&F, landbruk og mat • Inn på tunet/Grøn omsorg M&R og S&F (Fylkesmannen)
Kulturinstitusjonar	• Sunnmøre Museum • Sogn og Fjordane Kunstmuseum
Reiseliv	• Fjord-Norge/NCE Tourism • Destinasjon Ålesund og Sunnmøre
Virkemiddelapparatet	• Innovasjon Norge M&R og S&F • Kompetansenavet Vest • Matnavet Midt-Norge • Forskringsrådet • Ålesund Kunnskapspark
Anna	• Distriktssenteret

I tillegg er det fleire meir marknadsorienterte tiltak og etableringar som kan fungere som marknadskanalar eller hjelp for naturbaserte næringar. Nokre er veletablerte, til dømes Tine si støtte inn mot gardsbruk og mjølkeproduksjon. Nokre nyare døme har kome fram gjennom prosjektet:

- **Bazeat** er ein digital plattform for lokalmatprodusentar som vert pilotert i mars med 12 leverandørar på søre Sunnmøre. Plattformen inviterer også inn fleire (bazeat.no).
- **Coop Vest** planlegg no «butikk i butikk» for lokalmat (smaksglede.no). Coop er også behjelpelig med papirarbeid for etablering av lokalmatproduksjon.
- **Destinate AS** har etablert ein felles digital plattform som er klar til bruk for aktørar som tilbyr kvalitetssikra tenester innan naturbasert reiseliv (sjå destinatenorway.no).
- **Designvegen** (designvegen.no) forsøker å knyte saman opplevingar i regionen for designinteresserte besøkande.

Det er heilt sikkert fleire døme.

2.1.3 Gode eksempel og førebilete

Det har også gjennom prosjektet kome fram nokre prosjekt og etableringar som kan fungere som førebilete i det vidare arbeidet med å utvikle naturbaserte næringar. **Rørosmat** og **Den Gyldne omvei** er to døme som ofte har vore nemnt.

Røros er slik ein stad det bør vere mogleg å hente både inspirasjon, kompetanse og konkrete verktøy. Henta frå nettsida til Rørosmat:

«....Rørosmat SA er et andelslag med mange aktive matprodusenter som andelseiere. Selskapet Rørosmat SA og merket «Røros – mat fra Røros-traktene» skal være Norges tydeligste merkevare innen lokalmat, og bidra til verdiskaping for våre medlemmer. Med et kontaktpunkt, en ordre og en levering betjener vi det norske dagligvare- og storhusholdningsmarkedet og formidler det mangfoldet av varer som våre medlemmer produserer....Rørosmat SA eier varemerket «RØROS mat fra Røros-traktene». All aktivitet i selskapet skjer under dette merket. Rørosmat SA ønsker å bidra til at matvarene, -tradisjonene og -produsentene fra Røros-traktene blir enda mer kjent og verdsatt. Rørosmat SA skal være råvareprodusentenes og videreforedlingsbedriftenes redskap for salg, distribusjon og markedsutvikling av regional mat og andre tilhørende tjenester

....I Røros-traktene har vi skapt et moderne mateventyr. Det har vi fått til fordi vi er mange som står sammen. Fordi vi brenner for å skape verdier ut av de ressursene vi har. Fordi vi blir inspirert av hverandre. Og fordi vi kan by på god mat med smak av fjell, vidde, skog og sjø.

Vi som jobber i Rørosmat SA er produsentenes forlengede arm, og er stolte over og glade for å kunne samarbeide med så mange dyktige produsenter som brenner for det de gjør. Vi jobber på produsentenes vegne med markedsføring, salg og distribusjon av varene deres. Dette er vårt bidrag til at produsentene skal kunne lykkes, slik at Røros-traktene står fram som en kulinarisk region hvor man er stolte av at unike råvarer produseres, videreføres, omsettes og nytes.» (<https://rorosmat.no/om-oss/>)

Den Gyldne Omvei er ein annan type organisering som har klart å skape ei eining som gir meirverdi for området. Frå nettsida til Den Gyldne Omvei:

«Vegstrekningen Den Gyldne Omvei går gjennom vakkert kulturlandskap i Inderøy kommune i Nord-Trøndelag, med mat, kunst- og kulturopplevelser underveis.

Langs Den Gyldne Omveien kan du besøke kunsthåndverkere i sine verksted, produsenter av gårdsmat, historiske minnesmerker, galleri og kunstmuseum, skulpturpark, – og du kan spise og sove godt i fredelige omgivelser. Hvilepulsen er gjerne litt lavere på Inderøy enn andre steder, og det vil også du oppdage når du kommer hit som på besøk.

Flere steder finner du spennende gårdsbutikker som selger både lokal mat og flotte gaveartikler. Nærheten til sjøen gir muligheter til bading, fiske, båt- og friluftsliv. Uansett hvor du drar og hvem du besøker vil du møte et gjestfritt og dyktig vertskap, som hjelper deg med å få det aller beste ut av oppholdet på Inderøy.

Det tar 12 minutter å kjøre E6 mellom Røra og Vist. Den Gyldne Omvei tar 8 minutter mer.... eller en dag, ei uke, en hel sommer, et helt liv....» (Ref. <https://dgo.no/den-gyldne-omvei>)

2.2 RESULTAT FRÅ INTERVJU

Intervjua hadde ei forholdsvis brei innretning og vart gjennomført først og fremst med tanke på å **identifisere moglegheiter og utfordringar knytt til utvikling av naturbaserte næringar**. Det vart gjennomført delvis strukturerte intervju med 12 personar. Informasjonen i intervjua vart deretter systematiserte og analysert.

2.2.1 Utfordringar

Kva utfordringar meiner då «folk» at naturbaserte næringar i breitt står overfor i regionen? Vi har delt informasjonen inn i kategoriar.

Dei **strukturelle utfordringane i landbruket** er velkjende. Mange gardsbruk legg ned eller dei som arbeider på gardane har heil- eller deltidsarbeid utanfor bruket. Det er i det heile få familiar som lever av landbruk. Eksempel på radikal nedbygging av landbruket kan ein sjå til dømes i Austefjorden. Av utfordringar nemnt i denne samanheng i kartlegginga var mange og ulike: Mangesysleriet, vanskar med samdrift, ungdom som ikkje vil ta over, for dårleg lønsemd og lite fritid, grøfting og grøftesystem, bygningar som ikkje vert vedlikehaldne, silotenking i forvaltning og verkemiddelapparat – eit kunstig skilje mellom landbruk og dei andre næringane, ein må kjøre store

avstandar for å hauste gras og ikkje minst attgroing. Det siste er eit gjennomgangstema for mange. Andre peikar på at **bygdene er under nedbygging**, fortel om skular som er truga, få personar og låge marginar i næringane.

På **bedriftsnivå innafor turisme, landbruks- og bygdenæring** vert det nemnt mellom anna at det er manglande hjelp og støtte frå offentlege aktørar, at folk vert trøytte, det er mangel på miljø og kapital. Eit anna tema som mange tek opp er **utfordringar knytt til kompetanse og nettverk**. Mange typar kompetanse og nettverk vert nemnde: kompetanse på leiing, læring på tvers av bedrifter, produksjonskompetanse, kunnskap om offentlege lovar og reglar, kunnskap om kulturminnevern, utviklingskompetanse og mangel på kompetanse om korleis ein skal skape vekst – for å nemne nokre.

Innafor reiseliv vert det nemnt at ein ikkje får noko ut av gjennomgangstrafikken frå cruise til dømes i Hellesylt og Hornindal og at ein i området er gode på naturopplevingar, men ikkje gode på å setje ting i system. Attgroing, rydding av stiar og kulturlandskap vert også nemnt i denne samanheng.

2.2.2 Moglegheiter og idear

Samstundes peiker informantane på mange moglegheiter knytt til naturbaserte næringar. **Stadar og bygder** som Urke og Bjørke vert nemnt. Hornindal er store på landbruk og har mange yngre som satsar. Dei har tradisjonar innan trearbeid, musikk og smedarbeid. Fleire tusen menneske vitjar Saksa kvart år. På Ljøen forsøker dei å skape noko.

Dei mange arrangementa i området vert nemnt som ein ressurs: Grodåscup, Hornindal rundt, Porter og Stout festival på Stranda, Naturfestivalen – Saudehornet rett opp, Strandadagane for å nemne nokre.

Mange har **idear om ulike støttefunksjonar** som hjelp til tilrettelegging og økonomi, ressurscenter for kultur, hjelp til fysisk tilrettelegging, kunnskap om regelverk. Meir **konkret dukka det også opp idear** som lokalmatbutikk, kjøkjøt, næring ut frå naturguidestudiet og anna.

For meir om utfordringar og moglegheiter nemnt i intervjuet **sjå vedlegg 1**.

2.3 IDÉSAMLING PÅ SMIA

Ei idésamling vart gjennomført i Hornindal 9. januar 2018. Målsetjinga var å samle ulike aktørar både frå næring og virkemiddelapparat for å diskutere nærare kva ei utviklingseining på Smia på Grodås skulle innehalde. Tankane om organisering, moglegheiter og utfordringar som kom fram frå kartlegginga vart kort lagt fram, medan mesteparten av tida vart brukt til å diskutere tre tema:

1. Kva bør ein næringshage med fokus på naturbaserte næringar gjere for bedrifter og einskiltpersonar for å bidra til vidareutvikling og nyskaping?
2. Kva type fellestiltak og prosjekt bør næringshagen prioritere for å løfte fram naturbaserte næringar i breitt?
3. Kva organisasjonar eller nettverk kan vere nyttige for å utvikle nye næringar i bygdene?

Alle innspel er tekne med vidare i arbeidet i ein eigen rapport (**sjå vedlegg 2**) og i ei oversikt (stikkord) som vil følgje prosjektet vidare. Oppsummert kan ein seie at dei som deltok på møtet i Hornindal var forbausande einige om at avdelinga i Hornindal skal jobbe spesielt med:

- Kompetanseheving, nettverk og motivasjon.
- Støttefunksjonar for næringsdrivande innafor naturbaserte næringar

Vi ser føre oss at innspela knytt til kompetanseheving, nettverk og motivasjon lett lar seg kombinere, til dømes gjennom kurs som fungerer både kompetansehevande og som ein treffstad for næringa.

I tillegg var det i forsamlinga stor semje om at ei vidareføring må bidra til:

- Å skaffe oversikt over feltet «naturbaserte næringar», bedrifter i området, idear og så vidare (dette kan byggje vidare på det kartleggingsarbeidet som allereie er gjennomført i forprosjektet)
- Å avklare vidare om og på kva måte eventuelt ei eining i Hornindal skal bidra til å byggje ein felles merkevare

2.4 OM FORANKRING

I forprosjektet er det forsøkt å få til ei forankring hos sentrale aktørar i fleire rundar. Det er gjennomført:

- Intervju og samtalar med interessentar
- Informasjon til og diskusjonar med politisk leiing i kommunane i fleire omgangar
- Informasjon til og diskusjonar med fellesnemnd og formannskap
- Idésamling der virkemiddelaktørar, politikarar, næringsdrivande og andre frå dei ulike kommunane var representerte.

Eit prosjekt vert likevel prega av sitt utgangspunkt. «Ny næring på gamle tufter» er initiert av ordførarane i Volda og Hornindal som igjen har fått med seg ordførarane i Ørsta og Stranda. Det har utspring både i behovet for å bidra til utvikling av naturbaserte næringar i breitt og behovet for at det skal «skje noko» i Hornindal etter ei samanslåing av dei to kommunane.

Dette utgangspunktet har prega arbeidet med forprosjektet og vil også prege arbeidet i ei vidareføring på fleire måtar. For det første; forprosjektet femner over fire kommunar med ulik motivasjon, kvar sine innfallsvinklar, prioriteringar, styrker og svakheiter på dette området. Kommunane har også mange bygder med sine særpreg. Det er dermed slik at forankringa i kvar enkelt kommune og bygd ikkje har nådd så langt som vi kunne ønskje. Samstundes kan denne breidda vere noko av styrken i det vidare arbeidet. Vi oppfattar det slik at spesielt bedriftene innafor naturbaserte næringar gjerne vil tenkje regionalt og endå større og dermed støttar oppunder tanken om eit samarbeid mellom dei fire – fem kommunane.

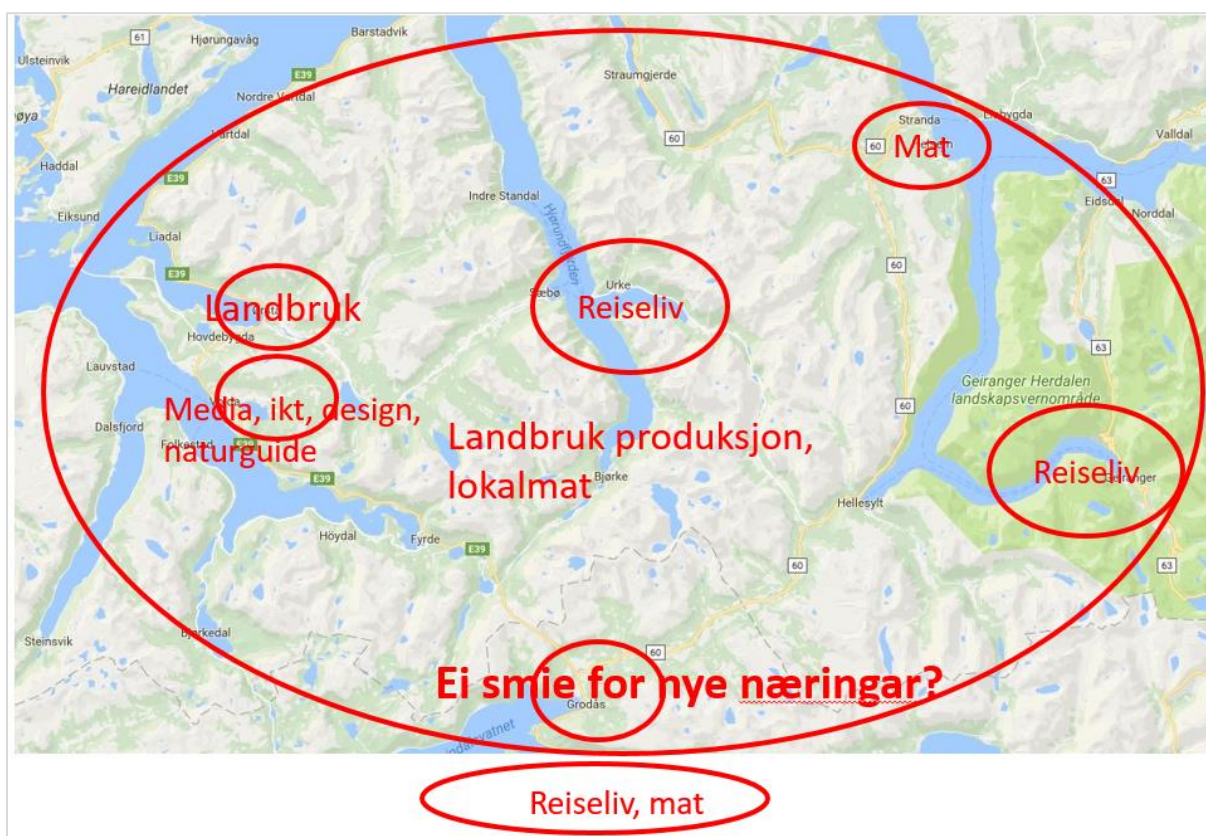
For det andre, i forprosjektet har vi ikkje klart å nå ut til dei næringsdrivande så godt som vi skulle ønskje. Samstundes opplever vi støtta som sterk frå dei som har vore involverte. Vi oppfattar det slik at næringa har eit ønskje om at dette skal verte til noko. Idésamlinga på Smia viste dette svært godt, med livlige diskusjonar og stort engasjement i ei breitt samansett forsamling. Vi oppfattar det også som ei styrkje i det vidare arbeidet at det var stor semje i forsamlinga på smia om kva ei slik eining bør arbeide med. Noko vi har teke med oss vidare i arbeidet.

For det tredje, initiativet «frå toppen» og med sterkast engasjement frå to kommunar gjer også at forankringa i kommuneorganisasjonen kunne vore betre. Administrasjonen er «tekne på senga» av eit initiativ som er initiert frå øvste politiske leiing delvis utanfor eigen kommune. På den andre sida gjer prosjektet sitt utgangspunkt i samanslåinga mellom Hornindal og Volda at arbeidet er gjort idet kort vert lagt på nytt. Nettopp det gir moglegheiter for arbeidet med å få til noko nytt også innafor dette feltet. «Noko» som kan bidra til å gjere vidareutvikling lettare for naturbaserte næringar, for bedrifter som arbeider i motvind på mange måtar.

3 OPPSUMMERING OG NOKRE REFLEKSJONAR

Med brei pensel er det mogleg å summere styrkene til området innafor feltet naturbasert næring som i figuren under.

- Heile området er, sett i forhold til mange andre område, sterke på landbruk, både «storproduksjon» og produksjon av lokalmat.
- Det er nokre svært sterke reiselivsdestinasjonar i området. Geiranger er ein av dei viktigaste ikona Norge har knytt til internasjonal turisme. Hjørundfjordområdet og då spesielt Sæbø og Urke er i ferd med å løfte seg både nasjonalt og internasjonalt.
- I Ørsta har ein eit sterkt landbruksfagleg miljø til dømes gjennom interkommunalt landbrukskontor, Norsk Landbruksrådgjeving Vest og Tine.
- Volda er sterke på Media, IKT og design både gjennom Kulturnæringshagen og studium på høgskulen. Naturguidestudiet på høgskulen er også aktuelt og det er fleire andre studieemne som vil kunne koplast inn mot naturbasert næring i breitt.
- Hornindal er sentralt både fordi dei er sterke på landbruk og har tradisjonar innafor natur- og kulturbaserte næringar og fordi dei ligg geografisk sentralt i forhold til kommunane – også dersom Stryn etter kvart blir del av samarbeidet.
- Og i sør ligg Stryn som ved deltaking vidare vil kunne supplere dette biletet.

Figur 4 viser, grovt sett, styrkjer i regionen innafor naturbaserte næringar i breitt.

3.1 MANGESYSLERIET OG SMÅ BEDRIFTER ER VIKTIGE FOR REGIONEN

Norske gardar har gjennom historia vore små og det har vore naudsynt å kombinere jordbruk med anna verksemd for å overleve. Det kunne vere drift av skog, fiske, handverk eller anna. Denne praksisen vert kalla «mangesysleriet» og har lange tradisjonar i Norge generelt og i vårt område spesielt.³

Mangesysleriet er framleis ein viktig byggjestein for bygdene i vårt område noko også statistikk viser. Tabellen under viser at over 80 prosent av bedriftene i prosjektkommunane har 0-4 tilsette. Dette er likevel ikkje unikt for området. Tala tilsvaer landsgjennomsnittet.⁴ Innafor jordbruk og skogbruk er talet småbedrifter høgare. Kommunane Volda, Hornindal, Ørsta og Stranda har heile 569 landbruksverksemdar registrert. Berre 11 av desse har meir enn fire tilsette.

Overnattings- og serveringsbedrifter har fleire tilsette. Mange av desse er truleg deltidstilsette - utan at vi har tal på dette.

Tabell 6 viser tal og storleik på verksemdar i prosjektkommunane Stranda, Hornindal, Ørsta og Volda innafor alle næringskategoriar, innafor jordbruk og skogbruk og innafor overnatting og servering, 2018. Dei tilsette kan også vere deltidstilsette. Kjelde SSB.⁵

	Tal verksemdar i prosjektkommunane, alle næringskategoriar		Tal Verksemdar innafor jordbruk skogbruk		Tal verksemdar innafor overnatting og servering	
	Totalt	Prosent	Totalt	Prosent	Totalt	Prosent
Alle størrelsar	2841		569		90	
Ingen tilsette	1837	65 %	505	89 %	43	48 %
1-4 tilsette	479	17 %	53	9 %	21	23 %
5-9 tilsette	227	8 %	7	1 %	11	12 %
10-19 tilsette	140	5 %	2	0 %	9	10 %
20-49 tilsette	108	4 %	2	0 %	5	6 %
50-99 tilsette	35	1 %	0	0 %	1	1 %
100 - 249 tilsette	14	0 %	0	0 %	0	0 %
250 tilsette og over	1	0 %	0	0 %	0	0 %

Å byggje oppunder og hjelpe fram mangesysleriet og dei små bedriftene vert dermed viktig for den nye eininga.

3.2 NOKRE FØRESETNADER I DET VIDARE ARBEIDET

Første fase av prosjektet avdekkar det som såg ut til å vere nokre føresetnader for det vidare arbeidet. Desse sprang ut av den aktuelle situasjonen. Til dømes hadde kommunane fleire andre tilgrensande satsingar som det var og vil vere naudsynt å ta omsyn til. Eitt viktig døme er den nyleg vedtekne masterplanen for reiseliv i Ørsta, eit omfattande planarbeid. I Geiranger vert det også arbeidd med ein masterplan i regi av Geiranger Utvikling (tidlegare destinasjonsselskapet). Det er ikkje vanskeleg å finne fleire døme.

³ Kjelde: Norgeshistorie.no <https://www.norgeshistorie.no/grunnlov-og-ny-union/artikler/1320-hva-levde-folk-av-fiskerbonden-og-andre-neringskombinasjoner.html>

⁴ Kjelde SSB: <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/bedrifter/aar>

⁵ Kjelde SSB: <https://www.ssb.no/statbank/table/07091/?rxid=df7c52bc-cdab-432a-a512-1ccbca3c6abe>

Eit anna døme på korleis konteksten har lagt føringar er at prosjektet har utspring i kommunesamanslåinga mellom Volda og Hornindal og eit ønske i desse kommunane om at samanslåinga skal bidra til utvikling i heile «Nye Volda» kommune. Dette gjer at Hornindal tidleg peika seg ut som eit senter for satsinga. Ved samanslåinga vert også kommunehuset i Hornindal, «Smia», delvis ledig og vil utgjere ein ressurs i det vidare arbeidet.

Intervju og kartlegging har vidare avdekka at nokre av hovudutfordringane for området er utviklinga i landbruket, busetjing i bygdene og attgroing. Ei liste over føresetnader for det vidare arbeidet vart dermed utarbeidd:

- Utviklingseininga skal bidra til å **oppretthalde og vidareutvikle**
 - Landbruk
 - Bygdene
 - Kulturlandskap
- Den skal bidra til **arbeidsplassar og busetjing**
- Den skal **supplere eksisterande strukturar** ikkje erstatte dei.
- Den skal bidra til aktivitet i Nye Volda kommune med **utgangspunkt i Hornindal**
- **Rådhuset i Hornindal** er ein ressurs som kan nyttast
- Arbeidet må samordnast med arbeidet i **Nye Volda**
- Utviklingsarbeidet må **byggje vidare på eksisterande arbeid** – til dømes masterplanen for reiseliv i Ørsta.

Lista kan truleg også vere nyttig i det vidare arbeidet med å etablere «Smia utvikling».

3.3 STOR SEMJE

Allereie tidleg utkrystalliserte det seg eit behov for ein type «førstelineteneste» som skulle arbeide direkte ut mot bedriftene «bottom-up». Felles arbeid under idésamlinga styrka dette inntrykket. Der vart det også klart at det var stor semje mellom dei frammøtte om kva ei slik eining skulle prioritere, nemleg:

- Kompetanseheving, nettverk og motivasjon.
- Støttefunksjonar for næringsdrivande innafor naturbaserte næringar

Dermed vart også dette eit viktig premiss for vidare arbeid og planar. Notatar frå møtet utdjupar noko kva desse behova består i, men det vert naudsynt å prioritere mellom mange gode idear, planar og behov.

4 VEDLEGG 1: STIKKORDOVERSIKT INTERVJU

Oppsummering intervju/samtalar

25. september, 2017

Utfordringar/truslar

Strukturelle utfordringar i landbruket

- Mangesysleriet i landbruket
- Vanskar med samdrift
- Ungdom vil ikkje ta over bruk
- For dårleg lønsemd i landbruket
- Lite fritid i landbruket
- Eldre som driv mjølkeproduksjon, nokre prøver sau, okser, ungdyr
- Få familiar der heile familien lever av landbruk
- 1992 var det 44 stopp-punkt for mjølkebilen i Austefjorden, no 4-6 stopp – punkt
- Grøfting, grøftesystem
- Bygningar vert ikkje vedlikehaldne
- Eigarskap
- Silo – skilje mellom landbruk og dei andre næringane
- Må kjøre store avstandar for å hauste (til dømes gras)
- Attgroing

Kompetanse og nettverk

- Manglar kapasitet på leiing
- Kurs og opplæring, nettverksamlingar
- Læring på tvers av bedriftene
- Produksjonskompetanse, lean
- Kompetanse på fagarbeidarnivå
- Offentlege regelverk. Myndighetene set ein stoppar for mykje.
- Kunnskap om lovar og reglar.
- Treng meir kunnskap om kulturminnevern
- Kompetanse hos dei tilsette
- Manglar utviklingskompetanse
- Manglar kompetanse på korleis skape vekst

Bygdene

- Skular er truga

- Miljø der vi kan utvikle oss
- Er få personar
- Ikkje så høge marginar i næringane
- Tør ikkje å tenkje stort nok
- Finst idear: Ølbrygging, produksjon av vatn, men andre har tatt posisjonane
- Mykje er dugnadsbasert i staden for å skape næring – må kunne vere ærleg på at ein vil tene pengar

Bedriftsnivå landbruks- og bygdenæring og turisme

- Manglande hjelp og støtte frå offentlege aktørar
- Folk vert trøytte
- Manglar miljø å støtte seg til
- Manglar kunnskap om finansiering
- Manglar risikokapital – innovasjonslån
- Offentlege hindringar for å få til noko nytt
- Søknadsskriving
- Nettverksbygging
- Vanskeleg med økonomi i kulturnæring
- Arbeider mykje åleine

Reiseliv

- Hornindal – berre gjennomgangstrafikk cruise
- Hellesylt – berre gjennomgangstrafikk cruise
- Volda har ikkje nokon plan for reiselivet
- Rydding av stiar
- Rydding av kulturlandskap
- Gode på naturopplevingar, men ikkje gode på å setje ting i system
- Attgroing

Støttefunksjonar

- Treng fungerande næringsorganisasjonar
- Hjelp til nye fysiske investeringar
- Landbrukskontoret fungerer ikkje
- Volda kommune er ein bremsekloss ikkje ein pådrivar
- Mangel på informasjon om støtteordningar
- Får ikkje hjelp på landbrukskontoret til desse næringane

- Har ikkje kapasitet på landbrukskontoret til utviklingsoppgåver. Driv med forvaltning, drift.
- Næringslivet ser ikkje kommunegrenser

Anna/diverse

- Utanlandske aktørar går inn i guideverksemd i området

Moglegheiter/idear

Næring/produkt

- Handverkstradisjonar
- Opplevingar
- Eigne produkt med basis i råstoff
- Overnatting
- Guiding i naturen
- Behandling av hjort og slakt
- Ost, spekemat, sider, øl
- Utleige av hus og rom
- Kombinasjonen turisme/landbruk
- Fellesbeite – felles seterdrift
- Trearbeidstradisjon
- Moglegheiter i gamle bygningar
- Stor interesse for småbruk
- Kan nytte kultur som element i ein heilskap
- Er ein levande fjord – må sjå verdien av dette
- Kjekjøt
- Naturguide-linja
- Auke produksjonen i tradisjonelt landbruk
- Hornindal har Europas djupaste innsjø
- Utnytte 117 cruiseskip til Hellesylt (Hornindal)
- Mangesysleriet
- Digitalisering av turistinformasjon
- Lokalmatbutikk
- Utvikling av merkevare
- Pokemon – teknologi i reiselivet?
- Rydding av kulturlandskap – ryddegjengar?
- Guiding – kopling til Naturguidestudiet
- Informasjon om turar

Marknad/marknadsføring

- Verdsarvstempelet i heile verdikjeda

- Marknadsføring – kopling til Volda

Støttefunksjonar

- Hjelp til fysisk tilrettelegging, økonomi
- Kunnskap om lokalmat på Stranda
- Slakteri på Hellesylt som er fleksible
- Meir pengar til tiltak
- Ressurssenter – kultur – rådgjeving på kulturområdet
- Bidra med koplingar – bonde, slakteri forbrukar
- Hjelp til fysisk tilrettelegging
- Hjelp til økonomi
- Entreprenørskap i Naturguide-studiet – nytte dette i andre samanhengar
- Huke tak i ungdomar og hjelpe dei å etablere seg – strategiske grupper, kurs i innovasjon og etablering i avgangsklasser
- Hjelp til dei som buset seg/ønskjer å busetje seg
- Bidra med kunnskap om regelverk
- Treng ein person som kan vere bindeledd – som kan koordinere
- Må ha god kontakt med dei som held på – kvar enkelt
- Viktig å ha med heile regionen
- Entreprenørskap innafor landbruk, same som i andre næringar – marknadsmoglegheiter, likviditet, investering.
- Dersom nokon har ein god ide – treng eit apparat rundt for å lykkast
- Nettverk
- Kopling av næringar. T.d. kulturnæringsshagen landbruk/reiseliv

Miljø

- Fellesskap har ein verdi
- Masterplanarbeidet har utvikla kjennskap til kvarandre og miljø
- Skape møteplassar

Struktur/organisering

- Nettverk av kommunale HopplD – kontor – 30.000 kroner utan byråkrati
- Kan tenke felles innenfor reiseliv og nyskaping, uaktuelt på næring
- Kulturnæringshage

- Eksempel Røros, Rørosmat. Kombinasjon stadeigenheit og design
- Innerøya – den gylne omveg
- Jobbe på tvers
- Ålesund Kunnskapspark (ÅKP)
- NTNU – Entrepreneurship
- Koplingar mot Naturguide studiet – Volda
- Entreprenørskap som del av kulturutdanning
- Interkommunalt samarbeid
- Næringshage?
- Må tenkje større, men fare i store konstellasjonar at vert lilleputt
- Kople til masterplan for reiseliv – Ørsta
- Landbrukskontoret – kontordager i Hornindal
- Fordel å ha nokon som er lausrive frå forvaltningsoppgåver

Stadar

- Ljøen forsøker
- Urke - reiseliv
- Bjørke – kombinasjon landbruk, reiseliv mange nyskapingar mykje skjer
- Hjørundfjordområdet - reiseliv
- Hornindal – eit trafikk-knytepunkt

- Hornindal store på landbruk, yngre som satsar
- Hornindal trearbeidstradisjon
- Hornindal tradisjonsmusikk
- Hornindal smedarbeid
- Saksa – 8000 personar besøkte i 2016
- Stryn gode på automasjon, marknadsføring og design – Moods of Norway, Farmhouse, Frieslied - dressar

Arrangement/aktivitetar

- Grodåscup
- Hornindal rundt
- Porter and Stout festival Stranda
- Naturfestivalen – Saudehornet rett opp
- Strandadagane

Diverse

- Søkjartal på matfag på Stranda har gått opp
- Det er fleire som går på tur i fjella
- Nærleik til fjord og fjell
- Informasjon frå kommunen
- Informasjon om støtteordningar
- Arena for erfaringsutveksling og kompetansedeling
- Nydyrkingstilskot

Rapport

frå Idémøte på Smia 9. jan 2018

Samandrag og oppsummering av gruppearbeid og individuelle svar på spørsmål om ei regional utviklingseining lokalisert på Smia i Hornindal.

«Ny næring på gamle tufter»

Ei smie for
nye næringar
på gamle tufter?

Deltakarar på møtet

Etternamn	Fornamn	Organisasjon/bedrift	Kommune
Sortehaug	Fride	Volda Kommune	Volda
Moltudal	Asbjørn	Volda kommune	Volda
Foldal	Martin	Sunnmøre Kulturnæringshage	Volda
Krumsvik	Erlend	Sunnmøre Kulturnæringshage	Volda
Nesdal	Jan Endre	Hornindal Kommune	Hornindal
Viddal	Liv Bente	Ørsta Kommune	Ørsta
Skåra	Børild	Landbrukskontoret Ørsta Volda	Volda-Ørsta
Björdal	Inge	Stranda kommune	Stranda
Falck	Stefan N.	Volda Næringsforum	Volda
Lødemel	Bjørn	Hornindal Næringslag	Hornindal
Lindvik	Marita	Visit Nordfjord AS	Stryn
Sundal	Odd Harald	Fellesnemnda Nye Volda	Volda
Hjellbakk	Anders	Hornindal Bondelag	Hornindal
Viddal	Nina	Vingard Bjørke. Fjordbobler.	Ørsta
Rørstad	Maria N.	Hoel & Rørstad AS	Ørsta
Saure Hoel	Torbjørn	Hoel & Rørstad AS	Ørsta
Viddal	Espen-Hodne	Gardsbruk	Ørsta
Bonsaksen	Bente	Fjellgarden Øvre Ljøen, Hellesylt	Stranda
Ljøen	Elsa	Ljøen Camping	Stranda
Ljøen	Erling	Ljøen Camping	Stranda
Lødemel Stokkeland	Torunn	Kultur	Hornindal
Behrentz	Johan	Sunnmøringen	Stranda
Myklebust	Roy Aron	Fjordingen	Stryn
Yttredal	Eise Ragni	Metafor	Arrangør
Indreeide	Kirsti Pernille	Metafor	Arrangør

Det vert også laga ei liste med e-post og telefon på alle deltakarane og andre som vil vere med på arbeidet med prosjektet vidare. Denne lista vert sendt som eige vedlegg.

Programmet for dagen

Velkomen til SMIA!

v/Fride Sortehaug, Varaordfører i Volda

Info om prosjektet «Ny næring på gamle tufter»

v/ Prosjektleder Else Ragni Yttredal (ligg ved)

Kva meiner du?

Individuelle svar på desse spørsmåla:

- 1, Kva bør ein næringshage med fokus på naturbaserte næringar gjere for bedrifter og einskildpersonar for å bidra til vidareutvikling og nyskaping?
- 2, Kva type fellestiltak og prosjekt bør næringshagen prioritere for å løfte fram naturbaserte næringar i breitt?
- 3, Kva organisasjonar eller nettverk kan vere nyttige for å utvikle nye næringar i bygdene?

Gruppediskusjonar ut i frå dei sama spørsmåla og presentasjon i plenum.

Innspela frå dette møtet vil legge grunnlaget for det til det vidare arbeidet med «Ny næring på gamle tufter».

«Ny næring på gamle tufter»

Kva meiner du? Idésamling

Oversikt over svar på spørsmål 1 og 2

Stikkord. Sortert. Både individuelle svar og gruppearbeid er inkludert.

1, Kva bør ein næringshage med fokus på naturbaserte næringar gjere for bedrifter og einskildpersonar for å bidra til vidareutvikling og nyskaping?

2, Kva type fellestiltak og prosjekt bør næringshagen prioritere for å løfte fram naturbaserte næringar i breitt?

Same tema gjekk igjen både i individuelle svar og i gruppearbeid. Det var også slåande at svara på dei to første spørsmåla var omtrent dei same og kan grupperast om lag slik:

1, Skaffe oversikt over

- Bedrifter – heimebesøk
- Personar
- Kompetanse
- Ressursar – kvar kan vi få svar?
- Idear
- Marknad
- Feltet «naturbasert næring»

2, Kompetanseheving for næringsdrivande:

- Studieturar
- Kurs. T.d. om økonomi/rekneskap, prosjekt, digital kompetanse, marknad, korleis drifte eit selskap, skogbruk, næring/reiseliv, småkraft, natur, historia vår, lokal mat
- Mentorordning
- Gode døme
- Samarbeidsgrupper – sparring

«Ny næring på gamle tufter»

3, Støttefunksjon for næringsdrivande

- Strategiutvikling
- Søknadar. Til dømes byggesøknadar
- Arbeid opp mot offentlege verksemdar
- Kunnskap om støtteordningar, bedrift, beiteordningar, kulturlandskapspleie
- Kunnskap om marknad/ marknadsføring
marknadsundersøking
- Papirarbeid
- Fagpersonar (sjå også under kompetansebehov over)
 - Geologi – omregulering
 - Idéavklaring
 - Kompetanse på prosess
 - Digital kompetanse
 - Hopp-ID
 - Forretningsutvikling

4, Motivere og inspirere

5, Nettverk og samordning

- Virke som katalysator mellom bedrifter
- Vere lim mellom naturbaserte næringar og reiselivet
- Kurs – nettverk

«Ny næring på gamle tufter»

Noko meir vekt vart lagt på to ting når det er snakk om fellestiltak:

6, Merkevarebygging

7, Felles strategiar og planar

I tillegg kom innspel på konkrete prosjekttema:

8, Hjorteskteri – gjere noko i forhold til hjort som ressurs

9, Den Trondhjemske Postveg som ei vandre-/sykle-/kajakk-rute inn i prosjektet «Nasjonale turstiar»

Samandrag av svar på spørsmål 3

3, Kva organisasjonar eller nettverk kan vere nyttige for å utvikle nye næringar i bygdene?

Dei organisasjonar og nettverk som i størst grad var lista opp i svara var: Bondelag, Hoppid.no, Hanen, Bonde- og småbrukarlag, Innovasjon Norge, destinasjonsselskap, reiselivslag, næringslag og næringskontor.

Dette syner at mange av dei som var med på møtet ser på dei tradisjonelle næringsorganisasjonane knytt til landbruk, reiseliv, lokal mat og anna lokalt næringsliv som viktige nettverk i utviklingsarbeidet.

«Nye næring på gamle tufter»

Oppsummering

Det ut til at dei som var på møtet i Hornindal var svært samde om at ei framtidig utviklingsavdeling i Hornindal skal jobbe med:

- **Kompetanseheving, nettverksbygging og motivering.**
- **Støttefunksjonar for næringsdrivande innanfor naturbaserte næringar.**

I tillegg ser vi føre oss at eit hovudprosjekt må bidra til:

- **Å skaffe oversikt over desse arbeidsfelta, bedrifter i området, idear og så vidare.**
- **Å avklare vidare om og på kva måte eventuelt ei eining i Hornindal skal bidra til å byggje ei felles merkevare.**

Vi kjem til å ta med oss desse innspela saman med det vi har gjort tidlegare for å sjå kva ei slik utviklingsavdeling i Hornindal skal vere.

«Ny næring på gamle tufter»

«Ei sky av ord»

Denne ordskya illustrerer dei stikkorda som vart brukt mest når ein samlar alle individuelle svara frå alle tre spørsmåla.

«Ny næring på gamle tufter»

Kontaktinfo

«Ny næring på gamle tufter»

Prosjektmedarbeidar

Kirsti Pernille Indreeide

E-post: kpi@online.no

Mobil: 94 16 28 63

Kontoradresse: Dalssida 3, 6214 Norddal

Sunnmøre Kulturnæringshage

Martin Folldal, Dagleg leiar

E-post: mf@sknh.no

Web: www.sknh.no

Mobil: 92 22 41 65

Kontoradresse: Storgata 8, 6100 Volda

Metafor

Else Ragni Yttredal, Prosjektleder

E-post: ery@metaforen.no

Web: www.metaforen.no

Mobil: 41 61 34 03

Kontoradresse: Dalssida 3, 6214 Norddal

«Ny næring på gamle tufter»

Metafor

Fra: Rune Sjurgard[Rune.Sjurgard@volda.kommune.no] Sendt: 12.10.2018 12:47:49 Til: Postmottak Volda Kopi: Jørgen Vestgarden Tittel: VS: Ang. møtet om interkommunalt samarbeid om reiseliv og turisme Journalførast på Jørgen Vestgarden med kopi til Asbjørn og formannskapet til orientering.

Rune Sjurgard

Rådmann

Rådmann

Mobil 90053752

www.volda.kommune.no

Fra: Erlend Krumsvik <erlend@sknh.no>

Sendt: fredag 12. oktober 2018 12:40

Til: odd.jostein.drotninghaug@sykkylven.kommune.no; Stein Aam <stein.aam@orsta.kommune.no>; Jørgen Amdam <jorgen.amdam@volda.kommune.no>; jantry@stranda.kommune.no; stig.olav.lodemel@hornindal.kommune.no; sven.flo@stryn.kommune.no

Kopi: mhm@sykkylven.kommune.no; Wenche Solheim <Wenche.Solheim@orsta.kommune.no>; Rune Sjurgard <Rune.Sjurgard@volda.kommune.no>; AseHol@stranda.kommune.no; ann.kristin.langeland@hornindal.kommune.no; rune.hovde@stryn.kommune.no

Emne: Ang. møtet om interkommunalt samarbeid om reiseliv og turisme

Ordfører

Kopi: Rådmann

Vedlagt finn de utkast til notat til formannskap, samt vedlagt masterplan – produktutvikling reiseliv Ørsta/Hjørundfjorden. Disse dokumenta skal vi kort handsame på måndag.

Dagsorden for møtet:

10:00 – Velkommen

10:15 - Presentasjon av arbeidet med «Masterplan – produktutvikling reiseliv Ørsta/Hjørundfjorden»
v/Per Ivar Lied/Ørsta kommune

11:00 - «5 min runde» med kvar ordfører. Kort orientering om korleis den respektive kommune kan ha nytta av å delta i ein interkommunal planprosess for reiseliv og turisme

11:45 - Gjennomgang av notat, utarbeida for formannskap. Mandat for vidare arbeid.

12:00 - Lunsj

Etter opptelling og tilbakemelding frå dykk er vi no 22 deltakarar på møtet.

Vel møtt på Raftvoll hotell på Grodås!

Med vennleg helsing

Erlend Krumsvik

Forretningsutviklar

Mob: 410 40 838

Sunnmøre Kulturnæringshage AS

Storgata 8

6100 Volda

Til formannskapa i:

Stryn kommune
Sykkylven kommune
Stranda kommune
Ørsta kommune
Hornindal kommune
Volda kommune

Frå:
Sunnmøre kulturnæringshage
v/Erlend Krumsvik

NOTAT: Interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme

Kort samandrag/formål

Turisten er grenselaus, og ser ikkje kommunegrenser eller fylkesgrenser. Straumen av turistar til våre område har auka, og er forventa auka i åra som ligg framfor oss. I våre kommuner er det tre store «naturmotorar», gjennom Geirangerfjorden, Olden/Loen og Hjørundfjorden. Naturkapasitet og kommunal infrastruktur blir utfordra, og næringsstrukturen framstår som fragmentert.

Ei felles kommunal plantilnærming, i tett samhandling med næringslivsaktørar, kan styrke verdiskaping og ressursforvaltning for alle. Ein står sterkare saman enn kvar for seg.

Forslag til vedtak i formannskapet

«Formannskapet i XX kommune ynskjer å fremje sak til kommunestyret om å delta i interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme, og takkar ja til forslaget om saksdokument utarbeida av Volda kommune.»

Kopi av vedtak sendast:

Stryn kommune:	postmottak@stryn.kommune.no
Sykkylven kommune	postmottak@sykkylven.kommune.no
Stranda kommune	post@stranda.kommune.no
Ørsta kommune	postmottak@orsta.kommune.no
Hornindal kommune	post@hornindal.kommune.no
Volda kommune	postmottak@volda.kommune.no
Volda Næringsforum	stefan@voldaforum.no
Sunnmøre Kulturnæringshage	erlend@sknh.no

Bakgrunn

Sunnmøre Kulturnæringshage AS er eit innovasjonsselskap i SIVA nettverket. Siva er statens virkemiddel for tilretteleggjande eigarskap og utvikling av bedrifter, nærings- og kunnskapsmiljø i heile landet, med eit særlig ansvar for å fremje vekstkrafta i distrikta. Hovudmålet er å utløyse lønsam næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljø. Næringshagen er ein regional ressurs og eit knutepunkt for dei kreative næringane med fokus på film, video, animasjon, fotografi, PR, kommunikasjon, media, IKT og design.

På oppdrag frå nye Volda kommune utfører Sunnmøre Kulturnæringshage eit prosjekt med fokus på naturbaserte næringar i dagens Hornindal kommune. Dette blir gjennomført gjennom Smia utvikling, med kontor på Grodås. Det vesentlege kundegrunnlaget for naturbaserte næringar er turistar og reiseliv, og Grodås er eit sentralt knutepunkt for turistar som reiser gjennom heile omlandet. Tidleg i prosjektet vart det identifisert eit behov for interkommunal koordinering av reiseliv og turisme, for å realisere verdiskaping og næringsutvikling.

Dei store «turistmotorane» er Geiranger/Geirangerfjorden, Olden/Loen, og Hjørundfjorden. Kva vil det bety for desse destinasjonane, kommunane, og omkringliggande næringsliv, om turistane blir ei natt til? Korleis kan vi realisere dette, kva blir konsekvensane dersom vi får det til, og kva må leggest til rette for optimal samfunnsnytte?

Etter ein gjennomgang av status i kommunale planar om turisme og/eller reiseliv, så er det få kommuner som har dette. Ørsta kommune har kome lengst i sitt arbeid gjennom «Masterplan – produktutvikling reiseliv Ørsta/Hjørundfjord». Dette arbeidet står fram som eit eksempel på korleis ein kan få til eit godt utviklingsarbeid med samhandling mellom næringsliv og kommuner. Masterplanen er ikkje slutført, men arbeidsmåtane som har blitt nytta står som eksempel for korleis ein kan samordne eit naturleg omland for turisme og verdiskaping.

Naturkapasitet og kommunal infrastruktur blir utfordra gjennom aukande turisme, og kanskje særleg gjennom masseturisme. Næringsstrukturen knytt til turisme framstår som fragmentert og for lite samordna. Samla er det spørsmål om å utvikle, bevare og gevinstrealisere. Her står kommunane truleg sterkare saman enn kvar for seg, då turistane er grenselause, og ser ikkje forskjell på kommunegrenser eller fylkesgrenser.

Skisse for prosess

Samhandling mellom kommuner og næringsliv er eit viktig kriterium for suksess. Prosessen og involveringa av næringslivet, er viktigare enn sjølve planresultatet.

Initiativet til interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme har sitt utspring i nye Volda kommune, og Volda kommune har blitt utfordra på å ta ansvaret for planprosessen. Dette betyr at Volda kommune tek ansvar for å føre planarbeidet i pennen, og koordinere planarbeidet med samarbeidande kommuner. Kvar einskild

kommune som deltek i planarbeidet må stille plankompetanse til rådighet, for å sikre kvar deltakande kommune sine behov i prosessen.

Volda næringsforum har blitt utfordra på å ta koordineringsansvar for næringslivet gjennom planprosessen. Dette fordi Volda næringsforum er delfinansiert av Volda kommune. Dei deltakande kommunene må stille næringskompetanse til rådighet, gjennom kommunale næringssjefar, eller næringsorganisasjonar som er kommunalt finansiert. Dette for å støtte og sikre i nødvendig lokal mobilisering i næringslivet til deltakande prosessarbeid.

Sunnmøre Kulturnæringshage stiller med ein koordinerande ressurs mellom kommune og næringsliv, gjennom Smia utvikling. Koordineringsansvaret omfattar også tilrettelegging av møteplassar for prosessarbeidet. Næringshagen tar særleg ansvar for oppstartsbedrifter og vekstutvikling i næringslivet, knytt til den kommunale planprosessen.

Status i førebuande prosessarbeid:

1. Individuelle møter med ordførar; sondering av interesse for å delta i interkommunal planarbeid.
 - a. Status: Positiv tilbakemelding frå alle ordførarar
2. Felles sonderingsmøte for alle innvolverte kommuner
 - a. Status: Utført, 15. oktober 2018, på Räftevoll hotell på Grodås.
3. Handsaming av notat, og innvolvering av alle deltakarkommunene sine formannskap.
 - a. Status: Vedtakspunkt, Ikkje utført
4. Administrasjonen i Volda kommune utarbeider sak til deltakarkommunene.
5. Handsaming av politisk sak i deltakarkommunene sine kommunestyre; Endringssak for gjeldande planstrategi: deltakelse i interkommunalt plansamarbeid om reiseliv og turisme
 - a. Status: avhenger av vedtak i punkt 3
6. Planoppstart for deltakande kommuner

Prosess i formannskapa

Dette notatet er eit kort innspel til formannskapet for å involvere og utfordre til samarbeid. Eit innspel for å modne ein prosess. Eit evt. saksdokument seinare vil ha ei større detaljrikdom, og være meir spesifikk på prosessar.

Spørsmål knytt til innhaldet i notatet kan rettast til ordførar, eller Erlend Krumsvik i Sunnmøre Kulturnæringshage: erlend@sknh.no eller mob: 410 40 838.

Vedlegg

Utkast til Masterplan – produktutvikling reiseliv Ørsta/Hjørundfjorden
Referat frå felles sonderingsmøte på Grodås, måndag 15. oktober 2018.

©Lenita Storeide / Destinasjon Ålesund og Sunnmøre

MASTERPLAN PRODUKTUTVIKLING REISELIV

PLAN FOR UTVIKLING AV REISELIVSPRODUKT I ØRSTA REGIONEN

JUNI 2017

Av Jan Sverre Sivertsen og Børre Berglund

2469
reiselivsutvikling

Innhald

1	Forord	2
2	Innleiing	3
3	Status og rammevilkår	4
3.1	Reiselivet i regionen i dag	4
3.2	Verdiskapingsanalyse	4
3.3	Marknadsgrunnlag	4
3.3.1	Gjestedøgn	9
3.4	Stortingsmelding om reiseliv	9
3.5	Innovasjon Norge sin handlingsplan for Reiseliv	10
4	Mål og strategi	11
4.1	Hovudmål	11
4.2	Hovudstrategi	11
5	Posisjonering av reiselivet i regionen	12
5.1	Identitet	13
5.2	Berande produktkonsept	14
5.3	SEKUNDÆRPRODUKT	15
5.4	VERDIGRUNNLAG	17
6	Vidare tilrådingar	17
6.1	NATURBASERT OPPLEVINGSTURISME	17
6.2	KULTUR, MAT OG HISTORIE-TURISME	18
6.3	CRUISETURISME	18
7	Tiltak	19
8	Føresetnader	21
8.1	Gjennomføring	21
8.2	Heilskapleg utvikling	21
8.2.1	Online booking – også av pakkar	22
8.2.2	Segmentering	22
8.2.3	Reiselivsnæringa sitt ansvar	22
8.2.4	Kommunalt ansvar	22
9	Finansieringsmulegheiter	23
10	Avslutning	27

1 Forord

Ørsta har eit fantastisk område for opplevingar og vidareutvikling av reiseliv!

"Masterplan produktutvikling reiseliv" gir ein analyse av situasjonen i dag, ser på vidare utviklingsmulegheiter og foreslår konkrete tiltak og viktige føresetnader for slik vidare utvikling.

Planen er utvikla i regi av Ørsta kommune og i ein felles prosess med reiselivsaktørar i Ørsta. Planen tek for seg dei produktutviklingstiltaka som på kort og lang sikt kan gi auka verdiskaping for aktørar i reiselivsnæringa og i tilgrensa næringar i Ørsta-regionen.

Tiltaka som blir foreslått er tiltak som reiselivsnæringa bør utvikle i fellesskap, men også tiltak som den enkelte aktør skal utvikle på eigenhand.

Omgrepet produktutvikling inneber utvikling av nye produkt, vidareutvikling av eksisterande produkt og etablering av produktpakkar og heilskaplege produktkonsept.

Planen er meint som ei prioritering av produktutviklingstiltaka. Det er imidlertid viktig at større og meir omfattande tiltak også vert følgt opp av enklare produktutviklingstiltak som kan gi raske effektar – kanskje allereie for vinteren 2018.

Det bør lagast ein kommunikasjonsplan rundt tiltaka som blir endeleg prioritert. Dette for å sikre involvering og samhandling mellom aktørar, samt mellom aktørar og det offentlege verkemiddelapparatet og fellesselskap i reiselivet.

Det har våren 2017 vore gjennomført tre arbeidssamlingar med næringsaktørar, kommune og verkemiddelapparat. Her har det vore arbeid med oppgåver knytt til produktidear, prioriteringar og innspel. I tillegg har det vore mindre idégrupper som har kome med innspel til planen i samarbeid med Ørsta kommune og Ørsta Næringskontor. Det har også kome mange gode innspel på e-post og telefon gjennom prosessen.

Mange reiselivsaktørar og privatpersonar har bidratt med verdifulle innspel i prosessen. Ei spesiell takk vert retta til Per Ivar Lied (Ørsta kommune) og Odd Magne Vinjevoll (Ørsta Næringskontor) for samarbeid og innspel i arbeidet.

Molde, 03.07.2017

Jan Sverre Sivertsen

Børre Berglund

2 Innleiing

Kommunane Ørsta - Volda har til saman rundt 20 000 innbyggjarar, medan regionen har nærare 67 000. Ørsta og Volda har fleire sentrale regionale funksjonar som sjukehus, høgskule, flyplass og ISPS kaianlegg. Dette gjer området lett tilgjengeleg både frå luft og frå sjø. Ørsta ligg også i rimeleg nærleik til Stryn, Hellesylt og Ålesund slik at det kan vere aktuelt med buss- og båtruter til Ørsta/Hjørundfjorden med ulike opplevingsturar lokalt. Nye vegsamband som Kvivsvegen og Eiksundsambandet opnar for ein større og meir fleksibel nærmarknad. Frå flyplassen i Hovdebygda er det direkteruter fleire gonger dagleg til Oslo, Bergen og Sogndal – noko som gjer området endå meir sentralt.

Ørsta er den største kommunen i areal på Søre Sunnmøre med 850 kvadratkilometer landområde, den største tettstaden med 10.700 innbyggjarar og det største handelssenteret. Nokre av dei kjende turistmåla er Hjørundfjorden, Norangsdaalen og Molladalen. Tida ligg no godt til rette for å samle dei små og store reiselivsaktørane for å jobbe strategisk fram ei heilårs berekraftig næring.

Ei auka satsing på lokale reiselivsprodukt skal kome heile Ørsta til gode. Dess fleire kvalitativt gode reiselivsprodukt dess fleire besøk og dess fleire arbeidsplassar. Dette kan vere med å sikre og utvide regionale servicefunksjonar i regionen som sjukehus og høgskule.

Telemarksforskning sin attraktivitetsanalyse viser at Ørsta har hatt god vekst i besøksnæringane (overnatting, servering, butikkhandel, kultur og diverse personlege tenester) dei siste åra, trass i forholdsvis svak folketalsvekst. Det tyder på at besøksattraktiviteten til kommunen har blitt betre, men framleis har stort potensial. Dersom kommunen evnar å forbetre nærings- og bustadsattraktiviteten, er det eit potensial for sterkare vekst i næringslivet og høgare innflytting. Her vil ei positiv utvikling i reiselivsnæringa spele inn.

Eit aukande tal turistar, og fjord og fjell som merkevare, må koplast til det lokale i Ørsta; mat, kultur, natur og opplevingar. Det er dermed eit stort behov for å koordinere, utvikle, pakke og kople saman eksisterande produkt og turistar som allereie besøker regionen (inkludert Ålesund, Geiranger og Nordfjord), og samtidig arbeide målretta for å utvikle nye produkt som passar til merkevara og det lokale. Koplinga av eksisterande og nye produkt vil tene alle, og prosjektet vil også kople sentrum/handel til fjord og opplevingar.

Regjeringa si stortingsmelding for reiseliv framhevar at tida både er rett og moden for å satse på reiselivsutvikling i Norge. Reiselivssatsing er i stor grad eit offentleg ansvar, ettersom det inneber både tilrettelegging, fellesgodefinansiering og koordinering for å få til ei god satsing. Det er flere gode grunnar til at kommunar og fylkeskommunar bør satse på reiseliv:

- Reiselivsnæringa skaper sysselsetjing og skatteinngang
- Reiselivstenester og opplevingar byggjer profil og merkevare for ein region - og skaper stoltheit
- Reiselivsprodukt er tilgjengelege - også for lokalbefolkninga og er med å skape bulyst
- Reiselivsutvikling og -omsetnad skaper lokale ringverknader
- Reiselivsnæringa inneber gode integreringstiltak
- Det er lav kapitalterskel for etablering

3 Status og rammevilkår

3.1 REISELIVET I REGIONEN I DAG

Dei kommersielle reiselivsprodukta i Ørsta er fragmenterte, men for så vidt mangfaldige. I hovudsak gjeld dette overnattingsstadar, mattilbod og aktivitetar der vintertoppturar er mest synleg i marknaden i dag.

Ørsta kommune har laga ei oversikt over eksisterande aktørar i reiselivet i regionen. Dette er ei oversikt over enkeltaktørar, verksemdar og lag/organisasjonar knytt til regionen som har produkt eller prosjekt inn mot reiseliv i dag. I tillegg finst det ein del aktørar (nasjonale og internasjonale) som bruker området for eigne turopplegg utan lokal tilknytning.

Oversikta er ikkje utfyllande, men er tatt med for å vise kva hovudprodukt som finst i regionen i dag. Generelt vil vi påpeike at det er mange ulike overnattingstilbod i regionen, dei fleste tilgjengelege i sommarsesongen, både for individuelle og grupper. Når det gjeld aktivitetsprodukt er desse færre, fleire guide-firma er nystarta. Dei aller fleste er tilgjengeleg for grupper, ein god del også for individuelle.

I tillegg til aktørane i oversikta nedanfor har destinasjonsselskap, landsdelsselskap, kommune/næringskontor og det offentlege verkemiddelapparatet ei viktig rolle for reiselivet i regionen.

3.2 VERDISKAPINGSANALYSE

Regjeringa si "Verdiskapingsanalyse av reiselivsnæringen" frå 2015 viser at norsk reiseliv skaper verdiar for 70 milliardar kroner i året. Framover er det forventa at både nordmenn og utlendingar vil feriere meir i Norge.

Tal frå Menon Business Economics si verdiskapingsanalyse¹ for reiselivet i Møre og Romsdal viser at reiselivet i Ørsta står for ei verdiskaping på om lag 64 millionar kroner, og at det samla er rundt 160 personar sysselsett i reiselivsnæringa i kommunen.

3.3 MARKNADSGRUNNLAG

Norge som reisemål og ferieland har dei siste åra opplevd ein stor auke både i tal reisande, overnattingar og turistkonsum. Innvasjon Norge utarbeider årlege turistundersøkingar (sommar og vinter). Turistundersøkinga gir informasjon om norske og utanlandske gjestar i Norge, formål med reisa, reisemønster, pengeforbruk knytt til Norgesreisa, reisefølgje, samt gjennomførte og ønske om aktivitetar og opplevingar.

Dei viktigaste funna for Ørsta-regionen i turistundersøkingane gjeld i kva grad gjesten er tilfreds, kva som påverkar dette og kvifor gjestane søker til Norge og fjordregionen.

Om gjestane er tilfredse med besøket

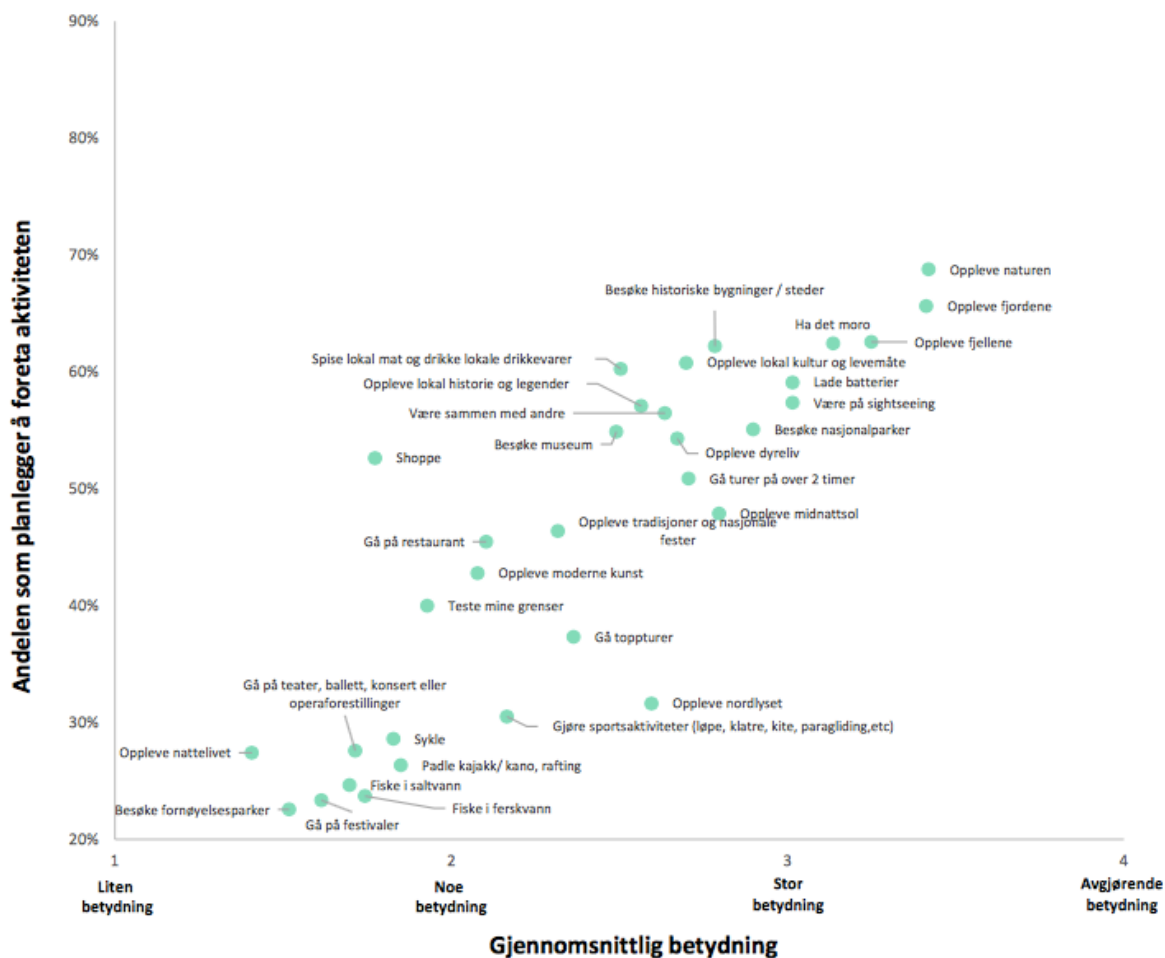
¹ "Verdiskaping i reiselivet i Møre og Romsdal", Menon Business Economics, 2017.

Figuren under viser at gjestfriheit til lokalbefolkninga scorar høgast på tilfredsmålingane. Spesielt dei utanlandske gjestane (grønt) vektlegg dette parameteret høgast når det gjeld ferieopplevingar. Vidare ser vi at dei er fornøgde med både attraksjonane, aktivitets- og matopplevingane. For Ørsta-regionen betyr dette at å satse på vertskapsrolla (til eit breitt lag av aktørar og lokalbefolkning) vil vere både viktig og riktig. Vidare utvikling av attraksjonar - naturbaserte og menneskeskapte, samt kombinere dette med aktivitetar og (mat)opplevingar vil vere rett veg å gå.

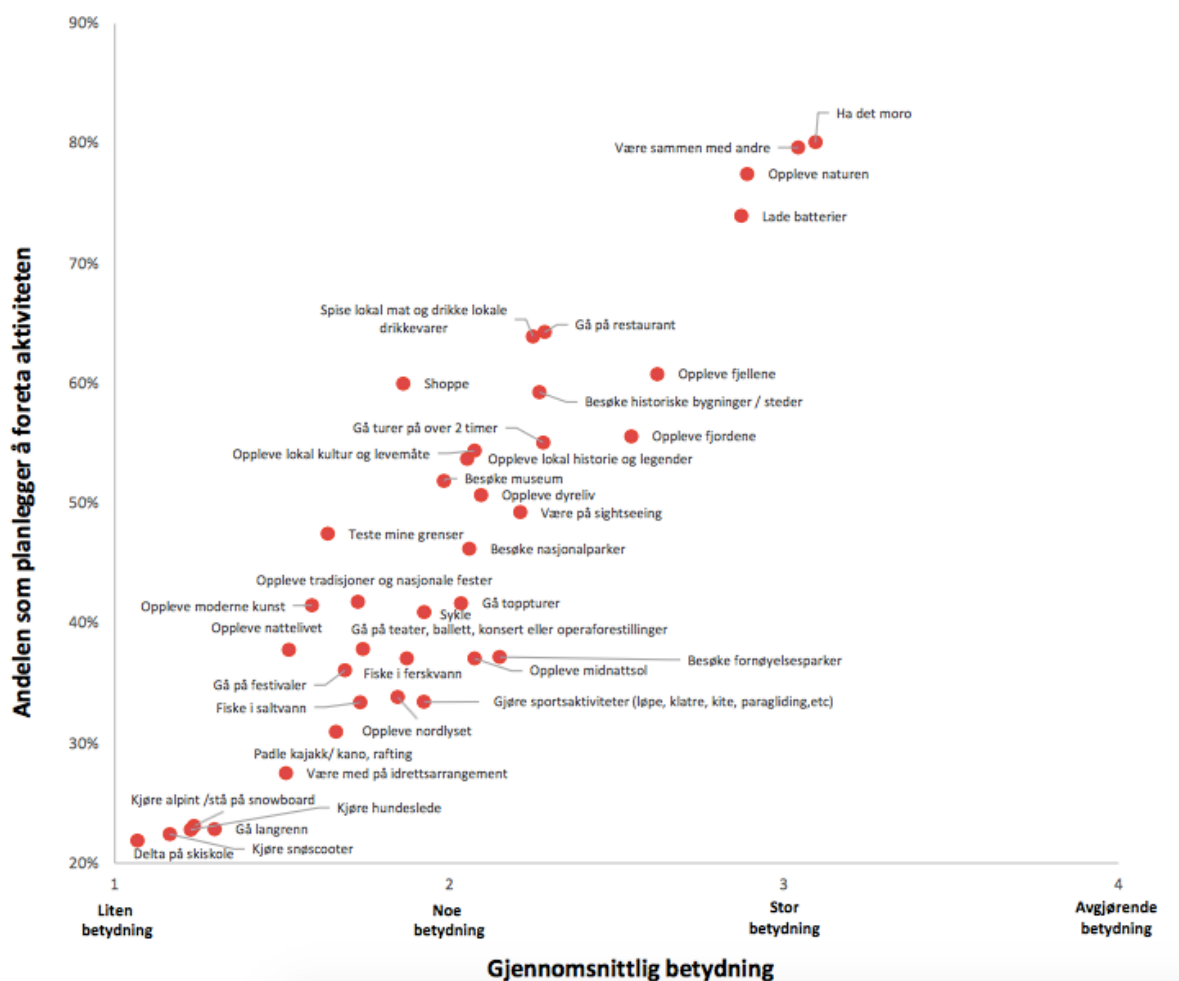
Utanlandske feriegjestar - formål med reisa

For dei utanlandske gjestane er det å oppleve naturen og - ikkje minst - fjordane det desidert viktigaste, og også det flest planlegg å gjere. I tillegg kjem det å oppleve fjella som ein relativt viktig del av reisa. Dette passar svært godt saman med det grunnlaget Ørsta-regionen har for reiselivsutvikling. Natur, fjordar og fjell er jo sjølve grunnlaget i råvara til denne regionen.

Norske feriegjestar - formål med reisa

For dei norske feriegjestane betyr det mest å ha det moro saman med andre når det gjeld val av og opplegg for feriereisa, i tillegg til å oppleve natur og lade batteria. Altså er rekreasjon og sosialt samvere i naturen noko viktigare for nordmenn enn for utanlandske gjestar. Igjen er dette eit godt utgangspunkt for reiselivet i Ørsta-regionen, då dette handlar om å legge til rette for både dei som ønskjer ro og avslapping (lade batteria) og dei som ønskjer meir fart og spenning (ha det moro), med naturen som basis.

Sommar

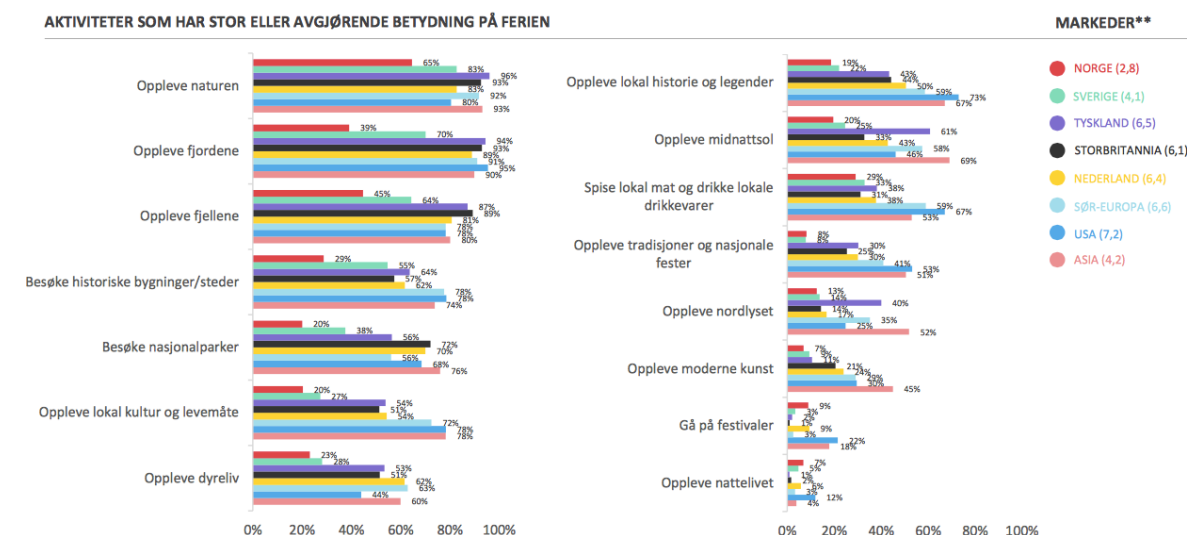
Frå turistundersøkinga for sommaren 2016 finn vi at det estimerte totalforbruket har stege med om lag 7,6 milliardar norske kroner frå eit estimat på 31,7 milliardar norske kroner i sommarsesongen 2015 til 39,3 milliardar norske kroner i sommarsesongen 2016. Dette tilsvarar ein auke på 24 %. Det er fleire faktorar som forklarar denne utviklinga, og dei viktigaste faktorane blir gjennomgått og utdjupa i etterfølgjande avsnitt.

Det er særleg marknader som Tyskland, Sør-Europa, Nederland og Kina som utgjør ein stor absolutt stigning i talet overnattingar. Samla sett står desse marknadene for ein auke på omkring 410 000 overnattingar frå sommarsesongen 2015 til 2016. Utover dette har Danmark ein vekst i tal overnattingar på omkring 20 %. Gjestane frå utanlandske marknader, spesielt kinesiske og søreuropeiske feriegjestar, har eit forholdsvis høgt forbruk, og veksten i desse marknadene har såleis vesentleg betydning for det samla totalforbruket i Norge.

Ei anna forklaring på auka forbruk frå sommarsesongen 2015 til 2016 er at den norske krona vart svakare mot valuta i dei viktigaste turistgruppene. Samla sett kan ein auke i tal overnattingar, samt svekkinga av den norske krona, forklare ein vekst i totalforbruket på omkring 35 %. Auken i tal overnattingar står likevel for størsteparten av denne veksten på omkring 28 %, medan endringar i valutakursane står for knappe 6 % av stigninga.

Aktivitetar

I følge Innovasjon Norge sine turistundersøkingar er det dei naturrelaterte aktivitetane som hyppigast har stor eller avgjerande betydning for ferien på tvers av alle marknader. Vi ser også at det å oppleve naturen generelt og fjordane og fjella spesielt har gjennomgåande høgast verdi for dei ferierende.

*Aktiviteter som foretas av mindre enn 5 % av turistene er ikke tatt med.

** Tallene i parentes angir det gjennomsnittlige antall destinasjonsspesifikke aktiviteter som har stor eller avgjørende betydning for ferien i Norge.

Figur 1 Aktivitetar med stor betydning for ferien (Innovasjon Norge)

Vinter

Tal frå Innovasjon Norge viser også ein god auke i vintersesongen frå 2015-2016². I vintersesongen var det 7,7 millionar overnattingar ved kommersielle overnattingsstadar, og det totale forbruket* er estimert til om lag kr 21,1 mrd.

I vintersesongen rettar Innovasjon Norge marknadsføringa mot to hovudmålgrupper; det klassiske skisegmentet som kjem til Norge for å stå på ski, og nordlys-turistane som besøker Nord-Norge og/eller reiser med Hurtigruta.

Omfanget av skiturismen varierer med kva definisjon vi vel å bruke. Ser vi på alle som var på ein skiferie, eller som hadde planar om å gjere ein skiaktivitet i ferien, betyr det 2,5 millionar kommersielle overnattingar og eit forbruk på kr 4,4 milliardar kroner i vintersesongen. Bruker vi ein strengare definisjon og ser på dei «ekte» skientusiastane der hovudformålet er ein skiferie, representerer desse 1,9 millionar overnattingar og eit forbruk på kr 3 milliardar i samband med Norgesferien.

Det er flest norske skigjestar i Norge, men nærmarknadene som Danmark og Sverige er godt representerte. Danmark er også den største utanlandsmarknaden, med eit samla forbruk på ein halv milliard kr. Forbruket representerer ein andel på 36 prosent av det utanlandske skiforbruket i vintersesongen.

* Forbruket er estimert ut fra gjestar som hadde minimum ei natt ved ein kommersiell overnattingsstad og/eller Hurtigruta.

² Innovasjon Norge, Turistundersøkelsen - Oppsummering av vintersesongen 2016.

3.3.1 GJESTEDØGN

Fjord Norge i front³

Fjordar er den sterkaste assosiasjonen til Norge som ferieland. Norge blir forbunde med fjordar, natur og fjell, og i den rekkefølga, viser trackerundersøkinga til Innovasjon Norge. Fjord Norge er også den landsdelen med størst del utanlandske gjestedøgn i 2016.

Etter IN si inndeling, har Austlandet (7 fylke) størst vekst med 367 450 fleire utanlandske gjestedøgn i 2016. Så følgjer Fjord Norge, med dei fire fjordfylka, med 308 600 fleire utanlandske gjestedøgn og Nord-Norge hadde 189 500 fleire utanlandske gjestedøgn samanlikna med 2015.

Det som gjer Fjord Norge så spesielt er at vi har størst andel utanlandske gjestedøgn gjennom året, og både Fjord Norge og Nord-Norge har større del utanlandske gjestedøgn i 2016.

Gjennom året er det flest norske gjestedøgn i Norge; i 2016 71 prosent norske og 29 prosent utanlandske. Tilsvarande tal for Fjord Norge viser utanlandsk del på 38 prosent, mot 35 prosent i 2015. Tal for Nord-Norge viser 33 prosent utanlandske gjestedøgn, mot 30 prosent i 2015. Deretter følgjer Austlandet (28 %), Trøndelag (18 %) og til sist Sørlandet med Agderfylka og Telemark, der berre 16 prosent av alle gjestedøgn i 2016 var utanlandske.

3.4 STORTINGSMELDING OM REISELIV

Regjeringa la i mars 2017 fram ei stortingsmelding for reiseliv som skal vise veg for norsk reiselivsnæring framover. I regjeringa sin politikk for reiselivsnæringa er høgare verdiskaping og auka lønsemd sentrale mål, og denne utviklinga skal skje på berekraftig vis. Regjeringa vil rette innsatsen mot fem hovudområde; generelt gode rammevilkår, berekraft (miljø, sosialt, økonomisk), styrka samordning, profilering av Norge som reisemål, kunnskap og kompetanse. Regjeringa vil vidare lage ein strategi for kultur og reiseliv, med vekt på kulturturisme. Regjeringa vil også opprette eit råd for kultur- og reiseliv etter modell frå Næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring.

Det mest konkrete og positive ved reiselivsmeldinga er den uttalte satsinga på kultur- og opplevingsturisme, og at berekraft skal ligge som eit fundament i utviklinga av norsk reiseliv. Det vil også vere viktig for ein del av dei større, familieeigde hotella i vår region, å senke formueskatten. Men den seier lite om kva type gjestar/turisme Norge bør satse på i framtida, heller ikkje korleis fellesgodefinansieringa (tilrettelegging, søppelhandtering, toalett, parkering m.m) skal bli løyst anna enn ein muleg frivillig finansieringsmodell med spleiselag mellom frivillige, private og offentlege aktørar. Studie og pilotprosjekt for fellesgodefinansiering har likevel vist at dette er ei stor utfordring å få til i praksis.

³ Innovasjon Norge, Gjestedøgnstatistikk 2016

3.5 INNOVASJON NORGE SIN HANDLINGSPLAN FOR REISELIV

Som oppfølging til regjeringa si reiselivsmelding har Innovasjon Norge starta arbeidet med å utvikle ein målretta handlingsplan for reiseliv. Arbeidet er ikkje ferdigstilt, men nokre hovudretningar er peikt ut. Handlingsplanen identifiserer seks retningsval (klipp fra planen):

- *"Vi jobber med alle næringer som bidrar til opplevelser i Norge. Det betyr at vi må utvide reiselivsbegrepet til å innebære andre industrier enn tradisjonelt reiseliv, som for eksempel kultur, mat, og møte-og arrangementer."*

For Ørstaregionen sitt utviklingsarbeid vil fokuset på eit breitt reiseliv (inkludert kultur og matsatsing) vere rett. Vi anbefaler at regionen tek tak i koplinga mat og kultur gjennom bedriftsnettverk og gjennom å kople seg på fylkeskommunen sitt prosjekt når det gjeld mat og reiseliv.

- *"Hele Norge, hele tiden. Det innebærer å gå bort fra tradisjonelt kampanjearbeid inndelt etter årstider og geografi, men å kontinuerlig tilpasse fokuset til hva som er aktuelt."*

For Ørstaregionen betyr dette at det, uansett sesong, bør vere fokusområde som ligg fast over tid. Tidlegare nemnde mat og kultur vil kunne vere eit slikt område som er relativt sesong-uavhengig og som vil kunne treffe målgrupper i mange marknadssegment.

- *"Fra demografi til motivasjon. Identifisere hvem de som skal besøke oss i fremtiden er, og hva de er opptatt av. Tilpass deres motivasjon istedenfor geografi."*

Dette er ein måte å segmentere på som Innovasjon Norge for så vidt har drive med ei tid. Likevel er det viktig å merke seg for Ørsta-regionen at motivasjons-segentering krev ei større grad av marknadorientert produktutvikling enn om ein segmenterer etter demografi. Her må utviklingsarbeidet fokusere på dei ressursane regionen har som kan vere grunnlag for gode reiselivsprodukt og vidare finne dei menneska som ønskjer disse opplevingane - uavhengig av kvar dei kjem frå.

- *"Vi skal være en pådriver for opplevelsesutvikling. Lønnsomhet, de gode historiene og bærekraften ligger i opplevelsene – skal jobbe enda mer både med utvikling i Norge og budskap internasjonalt."*

Ørsta-regionen har dei beste føresetnadene for å utvikle ekte opplevingar. Vi veit allereie at mange segment ønskjer seg det ekte og særnorske og at dei krev å delta i å skape opplevingane sjølve. Det betyr at det må bli lagt til rette for aktivitetar og opplevingar med stor involvering frå gjesten sjølv og med gode vertskap (guidar, servitørar, sjåførar, historieforteljarar etc) som opnar opp og rettleiar gjestane inn i opplevingane gjennom kunnskap og formidlingsevne.

- *"Visit Norway skal være et åpent innovasjonsmiljø. Vi skal derfor etablere ulike advisory boards bestående av andre fra reiselivsindustrien og andre relevante industrier, som tar del i utviklingen av hvordan vi jobber og hvor."*
- *"Måle, dele og lære. Kunnskapen vi sitter på skal være tilgjengelig for alle, til enhver tid. Blant annet skal vi lansere et nytt dashboard med innsikt i blant annet hva som snakkes om Norge internasjonalt, hvor internasjonale gjester oppholder seg når de er i Norge."*

Innovasjon Norge har som mål at det skal skapast 20 000 nye arbeidsplassar i reiselivet i perioden 2018-2020, men strategien fokuserer i stor grad på marketing og mindre på produktutvikling. Dette ser vi som ein brist mellom mål og strategi. Etter vår meining er det avgjerande at produktutvikling og marketing heng saman dersom ein skal klare å auke sysselsetjing og verdiskaping i reiselivet, både lokalt og nasjonalt.

4 Mål og strategi

4.1 HOVUDMÅL

Det viktigaste målet for reiselivsutviklinga i Ørsta-regionen er å skape fleire heilårs arbeidsplassar og dermed sikre levande bygder langs fjordane. Det overordna målet er derfor å skape 50 nye arbeidsplassar knytt til reiselivet innan 2021 og auke verdiskapinga i reiselivsnæringa isolert sett i same periode. Ei auka verdiskaping i reiselivet isolert vil også bety meir avleidd verdiskaping i andre næringar.

Vidare skal måleindikatorane vere:

1. Tal nye produkt som er utvikla
2. Posisjonering av Hjørundfjorden
3. Gjestedøgnsutvikling
4. Kompetanseutvikling (iverksette tiltak/kurs/opplæringsprogram)

Regionen skal bli **Norges mest unike og berekraftige fjordområde** og reisemålet skal vere godt kjent for utfordrande og ekte naturopplevingar hos målgrupper som søker aktive naturopplevingar.

Ein posisjon som Norges mest unike og berekraftige fjordområde legg også føringar for korleis ein skal utvikle reiselivet i Ørsta-regionen. Berekraft vil vi definere i tre dimensjonar; økonomisk, miljømessig og samfunnsmessig. Det vil seie at dersom regionen skal utvikle Norge sitt mest berekraftige fjordområde må alle dei tre dimensjonane bli vektlagt likt. Det å vere unik inneber også at ein skal skilje seg ut frå andre liknande område, som f.eks. Geiranger, der m.a. volumnaturismen oftare og oftare vert oppfatta som negativ for området.

Ørsta-regionen blir av kundane oppfatta som eit reisemål for reisande som er opptatt av aktive naturopplevingar og lokal mat og kultur, og reiselivsnæring skal vere prega av lønsame bedrifter som tiltrekk seg kompetente medarbeidarar innan naturbasert reiseliv.

Kvalitetane i reiselivet i Ørsta-regionen byggjer på folka, bygdene, fjordane og regionen si historie - både når det gjeld fjellsport, landbruk, fiske og reiseliv.

4.2 HOVUDSTRATEGI

Hovudstrategien for utvikling av reiseliv i Ørsta-regionen er marknadsorientert produktutvikling. Dette krev tydeleg avgrensning og prioritering av målgrupper og kunnskap om desse. Eksisterande og nye produkt/produktpakkar må bli utvikla for å skape stoppeffekt og meiomsetjing frå trafikken til Ørsta-regionen, og for å utvikle Ørsta-regionen til å bli reisemålet for ei veksande gruppe av aktive naturinteresserte. Med marknadsorientert produktutvikling meiner vi at ein skal ha dialog med marknaden/kundane når nye produkt blir utvikla; teste produktet - få tilbakemelding - revidere/justere - og teste på nytt.

- Utvikle eit heilårstilbod i Ørsta-regionen med marknadsorienterte, tilrettelagte produkt og pakkar som er enkle for kunden å kjøpe, gjennom eit heilskapleg perspektiv.

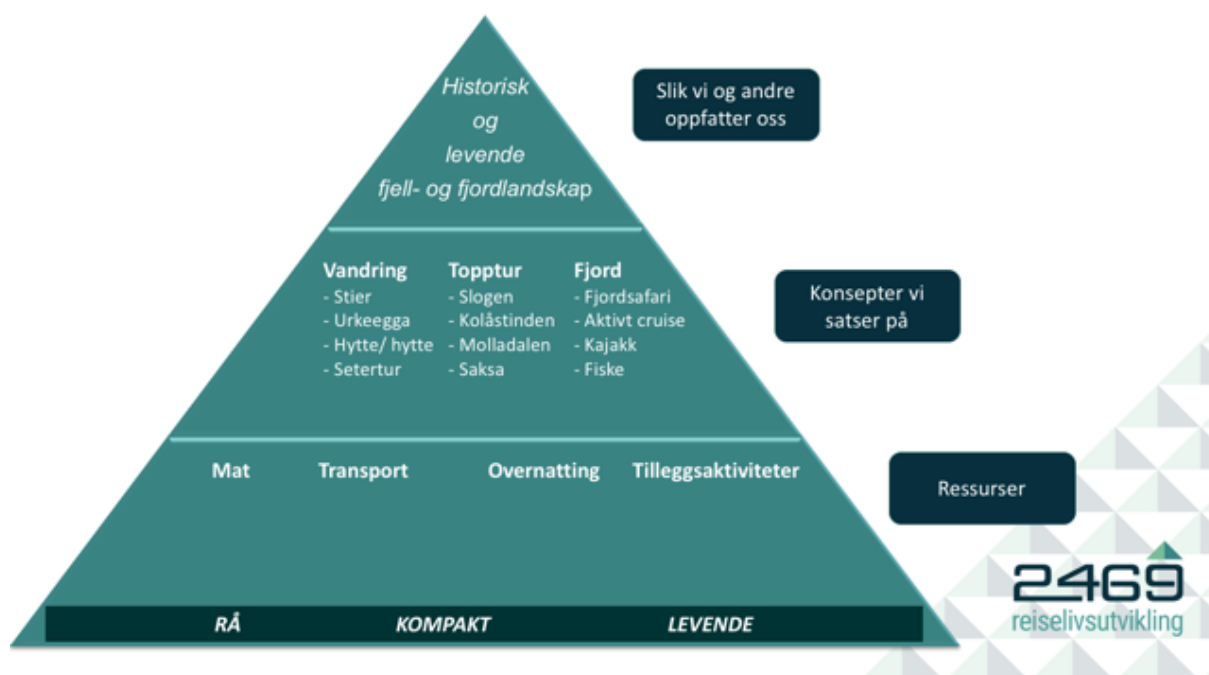
Figur 2 Perspektiv for reiselivsutvikling

5 Posisjonering av reiselivet i regionen

Posisjonering i denne sammenhengen vil seie å utforme regionen sitt tilbud og profil slik at ein skaper ein særegen plass i marknaden. Resultatet ein arbeider for er å skape eit kundefokusert verditilbod. Dette verditilbodet vil fungere som ein overbevisande grunn for målgruppa som gjer at dei vel produktet. Å posisjonere seg mot konkurrentane skaper meirverdi slik at gjestane vel denne regionen framfor andre. Posisjoneringa skaper altså ei unik differensiering.

Sjølv om utgangspunktet for einkvar posisjoneringsstrategi er verksemda eller destinasjonen sitt "merke" (firma, institusjon, person) og marknadstilbod (produkt og tenester), dreier posisjonering seg ikkje om kva du gjer med produktet/tenesta, men kva du gjer med hovudet til målgruppa (kundane).

Posisjonering vil seie å plassere (posisjonere) regionen sin profil og identitet på ein attraktiv plass i gjestane si bevisstheit ved å gi dei ein unik grunn til å huske dette. Dette bør bygge på ei felles oppfatting av regionen - både internt (innbyggjarar, verksemd) og eksternt (potensielle gjestar). Denne rapporten har ikkje som formål å gå djupare inn i ein merkevarestrategi for Ørsta-regionen. Merkevare- og marknadsstrategi må gjerast i samarbeid med destinasjonsselskapet som har ansvaret for marknadsføringa av regionen slik at dette heng saman med øvrige strategiar og prioriteringar.

Figur 3 Grunnlag for reiselivsutvikling

5.1 IDENTITET

Kva er det unike ved Ørstaregionen? Kva byggjer Ørstaregionen sin identitet som reisemål? Kva er fellestrekk i historia og fram til no. Og kva er grunnlaget for vidare utvikling av Ørstaregionen som reisemål? Gjennom arbeidsprosessen har vi identifisert fire hovudområde som fellestrekk for å skape ein unik identitet som ein kan bygge vidare på gjennom merkevarebygging og produktutvikling.

1. Folka

Tidlege generasjonar og dagens etterkomarar har vist at det er muleg å få mykje ut av lite og at det skal ein god porsjon stå-på-vilje, oppfinnsomheit og muligens litt galskap til for å skape seg eit levebrød og liv ut av dei bratte og til dels karrige områda i regionen. Gjennom århundre har folk ikkje berre overlevd, men også klart å skape eit levebrød av det som fjorden og fjella har gitt. Også dagens innbyggjarar i Ørsta-regionen verkar å inneha ein god del av desse eigenskapane og er stolte over den arven dei på ulikt vis fører vidare.

2. Levande bygder

Noko av det som kjenneteiknar regionen er at det er liv og aktivitet langs fjorden, i dalane og i dei inste bygdene. Det er ikkje bygd opp av kulisser eller kunstige opplevingar. Bygdene har eit rikt kulturliv både når det gjeld kulturhistorie, kulturminne, kunst og musikk. I tillegg skjer mange av festivalane i regionen nettopp i bygdene. Dette er festivalar innan musikk, kultur og natur gjennom heile året. I mange bygder er det også eit rikt mangfald av lag og organisasjonar, der forsamlingshusa gjerne er hjertet i bygda, med potensial for nye idear og bruk.

Bedrifter og menneske har sitt virke i mange av bygdene og landbruket si betydning for levande bygder har kome klart fram i møta. Landbruket påverkar bygdene i stor grad gjennom nærvær av folk og husdyr, bygningar og kulturlandskap. Mange bønder og lokale er viktige direkte inn i reiselivsproduktet som leverandørar av lokalmat og/eller aktørar i tilleggsnæring i reiseliv (servering, selskapslokale, overnatting).

Landbruk og lokal aktivitet har over mange år bygt opp eit kulturlandskap som gir området eit levande uttrykk. Dette er også viktig for gjesten sine inntrykk og samla oppleving. Likevel er kulturlandskapet trua av attgroing og vanskelege driftsvilkår/færre drivarar. Vedlikehald av kulturlandskapet er såleis ei utfordring.

3. Frå fjord til fjell

Spennet av natur, kultur og opplevingar frå fjord til fjell går også fram av innspela frå gruppene. I form av naturattraksjonar (som Slogen, Hjørundfjorden og Norangsdalen), aktivitetar (aktørar tilbyr allereie aktivitetar som spenner frå fjord til fjell; toppturar, vandringar, fjordtransport og fiske m.m) og kulturlandskap (fjordgardar, fjellgardar, seterdrift m.m). I dette bildet ligg også Sunnmørsalpane og tindesporthistoria fra 1800-talet og fram til i dag. Desse kontrastane i natur og opplevingar innan eit kompakt område gir gode mulegheiter for attraktive produkt og aktivitetar.

4. Historia

Som eit gjennomgåande omgrep ligg regionen sine historiske faktorar som naturhendingar (skred, uver og anna), språk/dialekt (nynorsk og Ivar Aasen), den tidlegare omtalte tindesporthistoria og laksefiske (engelske klatrarar som William Cecil Slingsby og engelske lakselordar m.fl), adelege som gjentakande la sine besøk til området (medlemmar av dei europeiske kongehusa og tyske keisar Wilhelm). Cruiseturismen kom tidleg til området og dette gav ein god grobott for oppbygging av hotell og tilknytte reiselivsaktivitetar i regionen.

Utifrå desse oppsummerte hovudtrekka skal identiteten vere bygt rundt "Historisk og levande fjell og fjordlandskap" som kjernen i identitetsomgrepet til Ørsta-regionen.

5.2 BERANDE PRODUKTKONSEPT

Valet av dei berande produktkonseptar skal bidra til å tydeleggjere kva Ørstaregionen er best på. Dei representerer satsingsområde for utvikling av fleire attraksjonar og produkt, og er viktige berebjelkar for Ørstaregionen som attraktivt reisemål også i framtida.

Vandring

Med det utgangspunktet Ørsta-regionen har frå naturen si side vil eit av grunnelementa vere vandrekonsept som vesentlege utviklingskonsept her. Regionen har mange punkt (bygder, stier, attraksjonar) som det er naturleg å knyte vandreturar til og rundt. Vandringar frå bygd til bygd, vandring på tilrettelagte stiar og vandring langs gamle ferdsselsårer er nokre av mulegheitene som kan utviklast.

Her kan for eksempel dei mange turisthyttene og setrane i regionen vere naturlege knutepunkt som knyter vandreturar saman. Kommunen bør vurdere medlemskap i Sunnmøre Friluftsråd som kan vere ein ressurs i arbeidet med friluftsliv og vandrekonsept.

Toppturar sommar/vinter

Toppturturisme vinterstid er i ferd med å "ta av" i Norge. Både nordmenn og utlendingar har oppdaga denne aktiviteten og at Norge, spesielt kombinasjonen topptur og fjord, har eit fantastisk utgangspunkt for dette. Ørsta-regionen med Sunnmørsalpane og Hjørundfjorden er eit av dei aller mest spektakulære områda i landet for topptur på ski vinterstid. Området er allereie relativt godt kjent nasjonalt og internasjonalt, og dei seinare åra har det vore eit prosjekt for å setje regionen sine vinter-toppturar på kartet gjennom konseptet "Ski the Fjords" støtta av Innovasjon Norge.

Også på sommarstid ligg det godt til rette for dei meir alpine fotturane i Ørsta-regionen. Kjende toppar som Slogen, Saksa, Jakta har lange tradisjonar som mål for norske og internasjonale tinderanglarar og alpine turfolk.

I tillegg til ein natur som er eigna for topptur-turisme er det nokre gode alternativ for overnatting i regionen som vil kunne utgjere gode produktpakkar saman med guida turar i fjellet.

Fjordopplevingar

Hjørundfjorden skal som eit felles gjennomgåande og differensierande produkt vere det berande for utvikling av nye produkt og produktkonsept for Ørsta-regionen. Kombinasjonen fjord og fjell og fjord og levande bygder er ein uhyre viktig kombinasjon for å utvikle gode produktpakkar og ikkje minst viktig for marknadsføringa av regionen.

Fjorden er viktig både for gode aktivitetstilbod som fiske, kajakkurar og opplevingscruise, men også det å få ein god og forutsigbar samferdsel sjøvegen vil vere viktig for reiselivsutviklinga i regionen.

5.3 SEKUNDÆRPRODUKT

Sekundærprodukt er aktivitetar og opplevingar som representerer viktige tilleggsverdiar ved Ørstaregionen. Desse skal saman med dei berande produktkonseptane bidra til at Ørstaregionen framstår som særeigen og autentisk, og bygge opp under Ørstaregionen sin identitet.

Mange aktivitetar og opplevingar blir trekt fram som viktige sekundærprodukt for Ørsta-regionen. For at regionen skal kunne tilby totalprodukt som ligg nært opp til identiteten og som støttar opp under dei berande produktkonseptane er det viktig at sekundærproduktene heng saman med desse.

Arbeidet med masterplanen har identifisert følgjande aktuelle sekundærprodukt i Ørsta-regionen:

Matkultur

Lokalmat og matkultur er viktige "ingrediensar" i norske reiselivsopplevingar. Dette er også viktige faktorar for gjestane (norske og utanlandske) som besøker fjordane og Ørsta-regionen. Av Innovasjon Norge si turistundersøking kan vi lese at tilgangen til gode matopplevingar og lokale spesialitetar står høgt på lista. For Ørsta-regionen bør dette bety ei ytterlegare koordinering og satsing på lokale matopplevingar som eit av basisområda for utvikling.

Dette bør sjåast i samheng med fylket si lokalmatsatsing, og vi føreslår at det vert utvikla produsent- og leverandørnettverk innan lokalmat og koordinerte lokalmatsatsingar på restaurantar og overnattingsstadar.

Transport og samferdsel

For at det skal vere enkelt, raskt og oversiktleg å bevege seg mellom ulike stadar og produkt krev det tilgjengeleggjering, koordinering og god informasjon om dei ulike transport-tilboda til/frå Ørsta, og ikkje minst innad i regionen. At det er heile tre flyplassar i relativt umiddelbar nærleik (Ørsta, Ålesund og Molde) er i utgangspunktet unikt. I tillegg er det lett og opplevelsesrik tilgjengeleg tilkomst til regionen med bil, via Stryn/Hellesylt (og Norangsdalen), Åndalsnes (og Trollstigen sommarstid) og Ålesund/Festøya/Standal.

Kystbåten som kommunen finansierer er eit viktig bindeledd på fjorden for både fastbuande og besøkande. Med fjorden som historisk ferdselsåre er dette tilbodet i seg sjølv eit godt og viktig reiselivsprodukt som kan utviklast vidare.

Pr i dag er det eit relativt uoversiktleg bilde av korleis ein enklast og best kan ta seg fram i regionen ved hjelp av offentleg kommunikasjon / turistruter både langs landeveg og sjøveg. Eit viktig arbeid bør gjerast for å synleggjere potensialet endå betre, samt utarbeide og kommunisere forslag til reiseruter innad i regionen. Det bør også arbeidast frå destinasjonsselskap og kommune for å få betre og koordinerte offentlege transporttilbod i regionen.

Samferdselsprosjekt kan også på sikt vise seg å bli gode reiselivsprodukt og attraksjonar. Nasjonale Turistveggar er eit av fleire eksempel på dette. Satsing på Nasjonale Turistveggar handlar om å styrke det norske reiselivsproduktet med særskilte attraksjonar. Med ein særskilt kombinasjon av natur, veg, arkitektur og kunst skal Turistvegane freiste bilkøyrande gjestar til å velje Norge som reisemål. Pr i dag er det 18 vegstrekningar som er Nasjonale Turistveggar, to av desse i Møre og Romsdal (Geiranger-Trollstigen og Atlanterhavsvegen) og ved porten til Ørsta-regionen ligg også Gamle Strynefjellsveg. Det bør arbeidast for at strekninga Hellesylt - Ørsta (via Norangsdalen) kan bli ei ny Nasjonal Turistvegstrekning. Vegen som knyter fjordane saman er unik midt i dei mektige fjella med grønt kulturlandskap og mange kulturminne. Denne strekninga er eit sekundærprodukt med attraksjonspotensial også i dag.

Vidare er Stad Skipstunnel lagt inn i Nasjonal Transportplan med finansiering for perioden 2018-2029. Skipstunnelen opnar for ei hurtigbåtrute mellom Bergen og Ålesund (og Ørsta?), og kan bli ein attraksjon i seg sjølv med kombinasjonen naturoppleving og ingeniørkunst. Ørsta-regionen bør posisjonere seg mot dette.

Overnatting

Av overnattingstilbod i Ørsta-regionen finn vi relativ stor variasjon, sjølv om tal senger og tilgjenge på desse kunne vore betre. Det er alt frå hytte-/romutleige til små overnattingsstadar både i bygdene og sentralt i Ørsta, campingplassar, ordinære hotell som Hotel Ivar Aasen og meir særprega overnattingsstadar som Hotel Union Øye og Sagafjord Hotel. Overnattingstilbodet i regionen er typisk for distriktsregionar som Ørsta-regionen og representerer nok eit godt gjennomsnitt av utvalet vi finn på samanliknbare destinasjonar.

Overnattingsstadar er for tilreisande basisprodukt sjeldan hovudattraksjonar i seg sjølve. Likevel har Ørsta-regionen nokre overnattingsstadar med potensial til å utvikle seg som eigne "reason-to-go"-produkt. F.eks. Hotel Union Øye er eit slikt produkt med si historie, arkitektur og beliggenheit. Ein veit at ein del bilturistar både norske og utanlandske har hotellet som sitt hovudmål for reisa i Norge.

Ein viktig del av arbeidet med utvikling av reiselivet i Ørsta-regionen når det kjem til overnattingsstadar, er å gjere dei eksisterande tilgjengelege i enda større grad på web og hos destinasjonsselskap, samt satse på å utvikle gode gjesterelasjonar gjennom eit fokus på kompetanse og opplæring innan vertskapsrolla. Hotella bør vere eit nav for aktivitetar der sal, informasjon og formidling kan skje. Såleis er det viktig at hotella, saman med aktivitetsleverandørane, lagar gode og heilskaplege pakkar som freistar gjestane til å bli ei natt eller to lengre i regionen.

Tilleggsaktivitetar

Utover dei definerte berande produktkonseptar og aktivitetane som ligg under desse, må ein utvikle tilleggsaktivitetar. Dette skal støtte opp under opplevingsdimensjonen på reisemålet og skal bidra til at gjestane som besøker området har mulegheiter til, og ønske om, å forlenge opphaldet. Det vil seie at det finst meir å gjere for ein ekstra dag eller to. Tilleggsaktivitetar er knytt til stadane gjestane bur og oppheld seg - gjerne type drop-in aktivitetar, aktivitetstilbod og/eller attraksjonar av kortare varigheit.

Det finst ei rekkje festivalar i Ørsta-regionen gjennom alle årets sesongar. Kulturfestivalar, musikkfestivalar og friluft-/ekstremsportfestivalar utgjer gode tillegg til dei meir varige produkta. Det at fleire av desse festivalane blir arrangert i dei minste bygdene gir regionen ein viktig tilleggsdimensjon. Det er stor konkurranse på festivalfronten, så det vil vere smart å dyrke dei spesielle - gjerne små - festivalane som kan vere med å gi regionen eit særpreg.

Gjennom denne masterplanprosessen har vi sett at det manglar klare samlingspunkt for formidling av historie, kultur og sal av reiselivsprodukt i Ørsta-regionen. Her bør det vurderast å utvikle slike lokalitetar basert på eksisterande infrastruktur f.eks. i Ørsta og på Sæbø. Det er mykje historie i, og informasjon om, området og dette bør samlast på nokre få stadar der det kan skapast eit miljø rundt.

Sekundærprodukta skal utviklast vidare til å understøtte identiteten som historisk og levande frå fjord til fjell.

5.4 VERDIGRUNNLAG

Felles verdiar for alle som skal produktutvikle og selje opplevingsprodukt i Ørsta-regionen foreslår vi å vere;

- **Rå** (Natur og folk)
- **Kompakt** (Små avstandar mellom opplevingane)
- **Levande** (Bygdene, naturen, fjella, fjorden, elvane, kulturlandskap)

Det er anbefalt at desse verdiane ligg til grunn både for utvikling av nye/vidareutvikling av eksisterande reiselivsprodukt og i måten ein byggjer omdøme og marknadsfører Ørsta-regionen på.

6 Vidare tilrådingar

På bakgrunn av det arbeidet som er gjort saman med reiselivsaktørane, kommunen og andre interessentar ønsker vi å tilrå nokre overordna satsingsområde som legg grunnlaget for dei konkrete tiltaka som er skissert under pkt 8.

Anbefalingane er basert på innspel og drøftingar, våre erfaringar, samt regionale og nasjonale føringar og satsingar som heng saman med det potensialet som kan ligge i reiselivsutvikling i Ørsta-regionen.

6.1 NATURBASERT OPPLEVINGSTURISME

Vi anbefaler Ørsta-regionen å ha sine hovudsatsingar innan naturbasert aktivitetsturisme, som tiltak vist i pkt 7, og med dei gjestane som ønsker å oppleve kvalitetsprodukt med fokus på det lokale, levert av lokale. I tråd med målet om å ta posisjonen som **Norges mest unike og berekraftige fjordområde** vil ei slik tilnærming skilje Ørsta-regionen frå andre liknande destinasjonsområde. Dei aktive turistane har til tider eit noko lavare døgnforbruk enn andre gjestar i Norge, men til gjengjeld stansar dei lenger tid i landet. Vidare viser undersøkingar at dei aktive turistane er meir nøgde med ferien og dermed betyr det at inntrykket på destinasjonen blir forbetra.

I det å satse på naturbasert aktivitetsturisme ligg også at vi anbefaler regionen å avgrense tilgangen til Hjørundfjorden når det gjelder cruise, sjå pkt 6.3.

Bakgrunnen for anbefalingane er at Ørsta-regionen er relativt urørt og endå har levande bygder med bl.a. landbruk som viktig næring. Vi meiner at det no er god timing for å kunne ta ein posisjon ved å utvikle reiselivet i regionen gjennom å bevare så mykje som muleg av det urørte og sørge for at "råvara" blir vist og opplevd av fleire, men unngå eit slitasjevolum som lokal infrastruktur ikkje vil tole og som kan forringe gjesten sine inntrykk og opplevingar som ekte.

6.2 KULTUR, MAT OG HISTORIE-TURISME

Gjennomgåande i innspel diskusjonar og tilbakemeldingar som er kome inn er det tydeleg at reiselivsnæringa sjølv er oppteken av at Ørsta-regionen skal vere eit distrikt med levande bygdar og kulturliv/kulturlandskap. Som skrive tidlegare under kapitlet om marknad (3.4) er gjestane som besøker Norge også opptatt av gode vertskap, kultur og matopplevingar. For Ørsta-regionen - med det gode utgangspunktet og dei lange tradisjonane som ligg her - vil det å satse på å bevare dei levande bygdene og legge til rette for at det skal vere muleg å bu og leve i distriktet, vere ein del av reiselivssatsinga.

Mange turistar generelt, og Hurtigruta spesielt, etterspør autentiske og ekte opplevingar ved fjordane. Dersom ein i større grad kan opne opp og levandegjere seterkulturen i området trur vi bestemt at ein vil kunne ha nokre svært gode - og lønsame - reiselivsprodukt som er etterspurt. Det bør være ei målsetjing om å få i gong eit pilotprosjekt for utvikling av reiselivsopplevingar knytt til setrane og seterdrift.

Lokalmat-tradisjonane følgjer som ein viktig del av landbruks- og fiskekulturen i regionen. Turistundersøkinga til Innovasjon Norge viser også at gode lokale matopplevingar er viktig i reiselivssamanheng. Møre og Romsdal fylkeskommune har i samarbeid med Innovasjon Norge Møre og Romsdal og Fylkesmannen i Møre og Romsdal etablert satsinga «Mat og reiseliv i Møre og Romsdal – grønn og blå sektor». Målsetjinga med satsinga er at Møre og Romsdal skal bli kjent som «matfylket» også i reiselivssamanheng.

Ivar Aasen-tunet er ein viktig kulturberar for heile Ørsta-regionen og arven etter Ivar Aasen lever i beste velgåande. "Nynorskens far" har spelt ei viktig rolle til identiteten i regionen og dette har gitt stoltheit til folket. Ivar Aasen-tunet og arrangement rundt dette vil vere viktige tilleggsaktivitetar - ikkje minst for norske gjester.

6.3 CRUISETURISME

Det har vore mange meningsutvekslingar rundt masseturisme kontra nisjeturisme i cruisediskusjonane. Etter vår mening er dette diskusjonar som i stor grad baserer seg på ulike oppfatningar av kva masseturisme er. Vi ønsker å vere tydelege på at Ørsta-regionen slik det er pr. i dag er langt unna å ha eit problem med for stort volum av gjestar. Tvert om meiner vi det er rom for ein vesentleg auke i volum store delar av året. For å unngå opphoping av gjestar i område der ein ikkje ønsker dette, foreslår vi å fordele type cruise og gjestar på fleire lokasjonar. På denne måten unngår ein "people pollution" som ein har sett andre stadar. Vi trur det er rom for mange typar turisme i Ørsta-regionen; naturbaserte aktivitetar, cruise, kulturformidling og rundturar for/med bil, buss, motorsykkel o.l., men det må vere basert på Ørsta-regionen sine premisser og målsetjing om berekraftig utvikling.

Hjørundfjorden - explorer cruise

Utifrå prinsippet om å avgrense tilgangen til Hjørundfjorden rår vi til at det blir starta eit prosjekt som tek sikte på å samarbeide med Hurtigruten og/eller andre explorer-cruise operatørar om å definere og utvikle Hjørundfjorden som explorer-cruise destinasjon. Dette vil kunne avgrense størrelsen på skip, tal passasjerer, tal skip samtidig etc.

Ei slik tilnærming vil også bety at Ørsta-regionen må legge til rette for denne type cruise når det gjeld aktivitetar i utflukter, fasilitetar for mottak av cruisegjestar, informasjon til skip m.m.

Vi trur at Hjørundfjorden som ein avgrensa og berekraftig cruisedestinasjon vil kunne gi området både mykje merksemd nasjonalt og internasjonalt og store konkurransefortrinn dersom ein går ut i marknaden og med kva avgrensingar som gjeld og kvifor ein ønskjer dette. Med dette vil Hjørundfjorden kunne ta ein posisjon som få - om nokon - fjordar i Norge har tatt til no, men det krev at ein er tydeleg og tør å satse selektivt.

Ørsta - cruisehamn

I motsetnad til Hjørundfjorden meiner vi Ørsta kan ta imot meir tradisjonelle cruise-operatørar. Ørsta som senter har ein infrastruktur og handelstilbod som gjer at ein kan ta i mot større mengder gjestar på same tid. Her kan ein nemne både hamneområdet i sentrum, nærleik til naturstiar og attraksjonar i umiddelbar nærleik som Ivar Aasen-senteret. Cruise-anløp i Ørsta vil gi meir besøk i sentrum og vere viktig for handels- og servicenæringa der.

Skal Ørsta vere attraktiv og aktuell som tradisjonell cruisehamn meiner vi at ein må tilrettelegge for mottak direkte i sentrum. Tømmerkaia som er blitt nemnd som muleg ilandstigningsstad for cruisegjester ser vi ikkje som eigna. Tømmerkaia er for langt unna sentrum og gir ikkje ein god velkomstfølelse (industriområde). Skal ein få utnytta cruiseturismen for lokal lønsemd må det vere ein direkte tilgang (gåavstand) frå ilandstigningspunkt til handelstilbod.

Det er også viktig å understreke at ein i umiddelbar nærleik til Ørsta sentrum har gode mulegheiter for aktive naturopplevingar og aktivitetar/turar, som f.eks. områda mot Saudehornet, Brekkeheida, Hovdevatnet og Helgehornet.

Også "tradisjonelle" cruisegjester bør kunne få oppleve Ørsta-Egga (Sandhornet og Rambjøra), Hjørundfjorden og bygdene rundt, men desse gjestane må då fraktast dit med annan transport enn skip. Her vil det vere viktig å utvikle gode rundturar for cruisegjestene, f.eks. til Sæbø og Bondalseidet.

Vi anbefaler at det vert iverksett eit eige utgreiingsarbeid for å sjå på grunnlaget for Ørsta som tradisjonell cruisehamn; kva infrastruktur som må på plass og kva dette medfører av investeringar og kostnader, kva potensiale det kan ligge i ei cruisehamn i Ørsta og korleis nå dette potensialet.

7 Tiltak

Her viser vi ei oversikt over tiltak vi rår til at det blir prioritert å arbeide konkret vidare med. Vi har prioritert produkt og tiltak utifrå hovudinndelingane i dei berande produktkonsept, og vi har teke med nokre meir generelle tiltak som legg fundament for det berande. Som nemnd innleiingsvis har det kome svært mange gode og konstruktive innspel både på arbeidssamlingane og gjennom andre kanalar og ikkje alle desse er med i oversikta. Det betyr ikkje nødvendigvis at det er vurdert som dårlege idear eller forslag, men det vil vere viktig for utviklingsarbeidet at det er eit noko avgrensa tal tiltak slik at ein får kome effektivt i gang med prosessane vidare. Tiltaka på lista er i prioritert rekkefølge, men fleire av tiltaka kan og bør ein iverksetje parallelt.

Ein viktig føresetnad for ein god utviklingsprosess er at private/kommersielle aktørar raskt blir kopla på og tek ansvar for enkelttiltak. I all hovudsak skal tiltak bli kommersielle produkt som verken kommune, destinasjonsselskap eller næringsselskap skal, eller kan, drifte.

PRODUKTUTVIKLINGSTILTAK ØRSTA-REGIONEN

Nr	Tiltak	Ansvar	Aktivitet	Leveranse	Start	Muleg finansiering
1	Urkeegga	Koordinator. Initiativtakarar	"Folke-egga". Profilere og konseptualisere turen. Iverksetur og bygge pakkar rundt denne. Tilrettelegge med informasjon.	Oppstart og kartlegging av tiltak	Q1/18	Gjensidige-stiftinga. Sparebanken Møre
2	Urke som stad/kulturoppleving	Urke Utvikling	Følge opp prosjektet som vart iverksett i 2013 og vidarebygda og tilbodet både med tanke på gjestar som kjem landevegen, fotturgjesaer og explorer-cruise-gjestar.	Vidareutvikling av prosjekt	Q4/17	Møre og Romsdal fylkeskommune / Fylkesmannen
3	Toppturpakkar	Hotella	Nettverksprosjekt i samarbeid med "Ski the Fjords". Forutvikle og marknadsføre gode toppturpakkar sommar og vinter.			Innovasjon Norge
4	Pakketering av opplevingsprodukt	Reiselivslaget	Opplæringsløp i pakketering og samtidig utvikle gode produktpakkar innan aktivitetsopplevingar, kombinert med overnatting/mat.	Kurs og oppfølging		Innovasjon Norge
5	Hjørundfjorden som Explorer Cruise Destinasjon	Ørsta Næringskontor. Koordinator	Eige cruiseprosjekt for Hjørundfjorden. Korleis skjermesamtidig utvikle? Sikre langsiktighet i Hurtigrute-anløp Hjørundfjorden. Få HR med på produktutvikling. Eksklusivitet.	Forprosjekt	Q1/18	Ørsta kommune/Møre og Romsdal Fylkeskommune / Innovasjon Norge
6	Cruisehamn Ørsta	Reiselivslaget. Ørsta kommune. Ørsta Næringskontor	Utgjeie mulegheitene og potensialet for cruisehamn i/ved Ørsta.	Mulegheitsstudie	Q1/18	Ørsta kommune/Møre og Romsdal Fylkeskommune / Innovasjon Norge. Lokalt næringsliv
7	Hjørundfjordegga - guida turar	Koordinator. Initiativtakarar	Utvikle guida turar på Hjørundfjordegga og konseptualisere som ein ekstremløp. Kun heilt nødvendig tilrettelegging vurderast.	Tilrettelegging og turutvikling	Q1/18	Gjensidige-stiftinga, Møre og Romsdal fylkeskommune
8	Fjordcruise	Koordinator	Definere behov og utgreie mulegheiter for kombinasjon Fjordcruise og rutebåt med faste tider. Spesielt i høgsesongen.	Analyse		Ørsta kommune/Møre og Romsdal Fylkeskommune
9	Seteropplevingar	Reiselivslaget	Beskrive, konseptualisere, skape produkt og pakkar baserte på setrane i regionen. Identifisere og opprette nettverksprosjektarane av setrane, saman med lokalmatprodusentar og landbruk. Gjere setraene tilgjengelege og opne.	Nettverksprosjekt	Q4/17	Fylkesmannen / Møre og Romsdal Fylkeskommune
10	Gardsmatnettverk	Koordinator	Iverkesette forprosjekt for koordinering av matopplevingar knytte til fylkeskommunen si matsatsing.	Forprosjekt		Fylkesmannen
11	Tilrettelegte vandreopplevingar	Reiselivslaget	Setje prosjektgrupper	Konkretisering og beskrivelser	Q4/17	Møre og Romsdal Fylkeskommune. Stiftinga
12	Hytte til hytteturar m/urter		Utarbeide rute- og produktbeskrivelse og plan for gjennomføring og distribusjon.	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	
13	Guida vandreturar		Utvikle fleire - og med faste avgangar - guida vandreturar til ulike vanskegradar	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	
14	Hjørundfjorden rundt		Konseptualisere. Utbetre traseer, betre skilting, utbetre turparkering.	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	Gjensidige stiftinga
15	Vandrepakkar	Hotella	Samarbeidsprosjekt. Utarbeide pakkaer for vandrarar der overnatting er ordna på forhand.	Konkretisering og beskrivelse	Q4/17	Innovasjon Norge
16	Løypestreng - Leknesnakken	Hjørundfjord Mountainguide	Forprosjekt med sikte på å avklare mulegheiter for zip-linjeaktivitet	Forprosjekt	Q3/17	Miljødirektoratet. Ørsta kommune
17	Molladalen	Koordinator	Fremme Molladalen som kompakt og eventyrlig klatretinderområde. Gjennom einskapleg marknadsføring og kommunikasjon og tilretteleggt informasjon (kart, førarar etc). Vurdere enkle toalett-/søppelanlegg	Forprosjekt		Møre og Romsdal fylkeskommune / Innovasjon Norge
18	Fjordfiske	Reiselivslaget	Samle og koordinere sjøfiskeprodukt, samt tilgjengeleg desse.	Pakketering og sal	Q1 2018	Fylkesmannen
19	Car-Walks	Koordinator	Tilrettelegge og lage kart for eit antall korte (max 1,5t) turer. Bil. Langs fv 655 (Ørsta - Hellesylt) og E39 (Festøy - Ørsta)	Konseptualisering	Q1 2018	Miljødirektoratet / Møre og Romsdal fylkeskommune
20	Sti-sykling	Koordinator	Nedsette prosjektgruppe for å utvikle 4-5 sykkelruter der beskrivelse, merking og marknadsføring er prioritert når det gjeld utvikling av guida produkt.	Definere prosjekt saman med Næringslivet / Tourism / Innovasjon Norge	Q3/17	Innovasjon Norge
21	Follestadråsa	Koordinator	Utarbeide mulegheitsstudie for sti fra Ørsta til Standal og Kolåsen.	Mulegheitsstudie	Q1 2018	Miljødirektoratet
22	Kulturvandring i Bjørke	Reiselivslaget	Konseptualisere vandreprodukt med kultur og historie som fokusområde. Inkludere matkonsept.	Pakketering og sal		Fylkesmannen
23	Laksedestinasjonen Ørsta	Koordinator	Gjennomføre studietur til dei beste stadane i Trøndelag og korleis Ørsta kan utviklast som laksedestinasjon	Studietur	Q2/2018	
24	Bondalseidet som aktivitetssenter	Koordinator	Utarbeide mulegheitsstudie for å sjå på aktivitets- og attraksjonsutvikling rundt Bondalseidet.	Mulegheitsstudie		Ørsta kommune. Lokalt næringsliv
25	Nasjonal Turistveg Hellesylt - Ørsta	Ørsta kommune. Koordinator/DAS	Jobbe for å få denne vegstrekninga inn som ny nasjonal turistvegstrekning (m.a. NTP)	Påverknadsarbeid styresmakter	Q3/17	Storting/regjering (statsbudsjettet)
26	Festivalar	Koordinator. Initiativtakarar	Etablere eige festivalprosjekt som bedriftsnettverk i regionen. Formålet er å knytte festivalane saan og utnytte evt. sesongvarierte synergier.	Forprosjekt	Q4/17	Møre og Romsdal fylkeskommune
27	"Fjodråsa" Leknes - Trandal	Koordinator	Vurdere mulegheita for å utbetre/tilrettelegge sti mellom Ørsta og Trandal. Farbarhet ift sikkerhet vil være avgjerande i omgang.	Mulegheitsstudie	Q3/17	
28	"Technical Visits"-opplevingar	Koordinator	Utvikle eit kontaktpunkt for industribedrifter i regionen som kunders på besøk på såkalte "Technical Visits". Sette arbeidsgruppe næringsliv/reiseliv.	Arbeidsgruppe	Q4/17	Næringslivet?
29	El-sykkeltur i Norangsdalen	Reiselivslaget	Utvikle guida sykkelturnar frå Øye til Fivelstad	Konseptualisering	Q1 2018	Miljødirektoratet / Innovasjon Norge

8 Føresetnader

8.1 GJENNOMFØRING

For å sikre ei effektiv gjennomføring av planen må tiltaka organiserast med deltaking fra næring og verkemiddelapparat.

Utvikling og sal av produkta som skal fylle dei berande produktkonseptane og bidra til auka verdiskaping i Ørsta-regionen, krev effektivisering av marknadsføring, distribusjon og sal.

8.2 HEILSKAPLEG UTVIKLING

Figur 4 Attraktivitetsmodell

Produktutviklingsprosessen for reiselivet i ein region må vere eit prioritert, systematisk arbeid for heilskapleg utvikling av eit destinasjonsområde. Den må vere basert på lokale føresetnader, gjestane sine ønske og behov, dei fastbuande sin vilje/ engasjement/ behov, berekraftige prinsipp, samt regionen sine føresetnader og mulegheiter. Samtidig vil Norges posisjon som reisemål, landsdelsselskapet (Fjord Norge) sine prioriteringar og strategiane til destinasjonsselskapet (Destinasjon Ålesund & Sunnmøre), gi viktige føringar for val av strategisk retning og for gjennomføring av tiltak.

Det å få på plass ein produktutviklingsplan og å ha evne til å gjennomføre den, er føresetnader for utvikling av attraktive, lønsame og berekraftige reisemål og for regionen sin suksess på lang sikt.

Ei vellykka utvikling føreset:

- Eigarskap til prosessane frå næringsaktørar og offentlege aktørar
- Vilje til å prioritere økonomiske- og personal-ressursar
- Eit tydeleg overordna ansvar hos ein drivande aktør gjennom heile planperioden
- Marknadorientert produktutvikling

Vidare er det avgjerande at utviklinga vert gjennomført som eit samarbeidsprosjekt der reiselivsbedrifter, kulturnæring, handel, grunneigarar, lokalbefolkning, transportnæring og - ikkje minst - kommunen er involvert.

Det er nokre kjenneteikn som går igjen for destinasjonar som har suksess med reiselivssatsingane sine og som vi meiner vil vere viktige føresetnader også for Ørsta-regionen:

- Langsiktig arbeid
- Spissing av produkt og budskap mot utvalde målgrupper
- Tyngde i marknadsføring
- Samarbeid privat – offentlig sektor
- I dei senere år har oppretting av direkte flyruter og charteroperasjonar bidrege til å skyte fart i utviklinga for enkelte reisemål
- Sterk grad av innovasjon og differensierte produkt

8.2.1 ONLINE BOOKING – OGSÅ AV PAKKAR

Reiselivsprodukta i regionen må i enda større grad bli online bookbare, både enkeltprodukta og pakkane. Det er viktig at kvar enkelt produsent har online tilrettelagde produkt, enkelte av produkta bør også finnast på felles plattformer.

Her må ein legge seg på dei løysingane som blir tilbydd av Fjord Norge og destinasjonsselskapet.

8.2.2 SEGMENTERING

Generell marknadsføring bør erstattast av presis og tydeleg kommunikasjon retta mot ulike segment for regionen. Dette er segment som eksempelvis vandrarar, skikøyrarar, cruisejestar, bilrundreisande og andre aktive naturinteresserte.

Ei rett segmentering vil også gi tydelegare informasjon om kva kanalar som er effektive og kva budskap som fungerer og utløyser sal. Ein god segmenteringsmodell vil dessuten også gjere det lettare for aktørane å spisse produkta mot dei ulike målgruppene/segmenta. Fleire leverandørar på dette området har brei erfaring med bruk av geodemografiske segmenteringsmodellar, og dei fleste har eit bra nettverk i Europa for å framskaffe nødvendige data og informasjon med tanke på eit segmenteringsprosjekt.

Vi anbefaler at dette arbeidet blir gjort i samarbeid med destinasjonsselskapet.

8.2.3 REISELIVSNÆRINGA SITT ANSVAR

Skal Ørsta-regionen få til eit godt og fruktbart reiselivsutviklingsarbeid er det heilt avgjerande at reiselivsnæringa sjølv tek ansvar for å iverksetje tiltak og at det er både vilje og initiativ til å "ta over" produkttiltak frå prosjektet. Utan ei næring som er villig til sjølv både å ta risiko og til ei viss grad kostnader for utvikling vil det vere vanskeleg å gjennomføre mange av tiltaka.

8.2.4 KOMMUNALT ANSVAR

Skal ein få effekt ut av "Masterplan for produktutvikling reiseliv" er det avgjerande at kommunen støtter opp om prosjekta i tiltaksfasen. Ein del av tiltaka i prosjektet er langsiktige og har behov for ressursar over tid, både prosjektr ressursar og kapital.

Arealplanarbeidet i Ørsta bør i framtida spegle ei satsing og tilrettelegging for reiselivsutvikling. Kommunen må klargjere kvar ein skal kunne legge til rette for reiselivsutvikling og friluftsliv, og sørge for at desse interessene ikkje kjem i konflikt med kvarandre. Kommunen må, administrativt og politisk, drøfte og legge klare

rammer for godt og fleksibelt samspel mellom reiselivsutvikling, arealplanlegging og anna næringsutvikling.

Oppfølgingsressurs

Erfaringsmessig er noko av det viktigaste for at masterplanen skal få effekt og tiltaka skal bli gjennomførte, er personalressursar med tid, kompetanse og mandat til å arbeide med planen etter at den er godkjend. Erfaringar frå andre prosessar er at det bør settast av midlar over ein periode på 3-4 år for å finansiere minimum ei 50 % stilling som produktutviklar. Denne skal ha ansvaret for at tiltak blir iverksett, kople aktørar og vere pådrivar for at næringsaktørar tek tak i eigne mulegheiter og vidareutviklar desse. Utan ein slik ressurs vil det vere vanskeleg å få til mange av tiltaka i masterplanen.

9 Finansieringsmulegheiter

Finansiering av tiltak i ein slik omfattande plan vil sjølvstøtte måtte vere eit samspel mellom næringsaktørar, kommune og det offentlege verkemiddelapparat. Bruk av offentlege verkemidlar er viktig for å få til ei langsiktig og målretta satsing. Dei fleste verkemiddel set krav til eiga finansiering - såkalt matching - der søkjar sjølv må finansiere 50 % av tiltaket og verkemidlet det resterande. Eigenfinansieringa er som regel ein kombinasjon av eigenkapital og eigeninnsats.

Innovasjon Norge

Innovasjon Norge har distriktskontor både i Ålesund og Molde. Dei kjenner regionen og reiselivet her godt og har eigen reiselivsansvarleg. Innovasjon Norge vil kunne vere ein betydeleg ressurs for gjennomføringa av tiltak i masterplanen. Her nemner vi nokre av dei viktigaste ordningane:

Bedriftsnettverk

Bedriftsnettverk rettar seg mot etablerte små og mellomstore bedrifter i alle bransjar, sektorar og landsdelar. Det føreset at bedriftene har evne og vilje til vekst i nye marknader gjennom strategisk samarbeid med andre bedrifter.

Bedriftsnettverket utpeikar ei bedrift som tek rolla som søkarbedrift og administrator på vegne av alle bedriftene. Bedriftsnettverket kan bestå av tre eller fleire små- og mellomstore bedrifter, registrert i Foretaksregisteret i Norge. I tillegg kan store bedrifter og bedrifter i utlandet inngå i nettverket, viss det er strategisk viktig for dei små og mellomstore norske bedriftene. Ein kan søke om støtte til delfinansiering av felleskostnader knytt til fellesaktivitetar i bedriftsnettverket. Dette kan for eksempel vere;

1. Kostnader til prosjektleiing og administrasjon hjå søkarbedrift/administrator
2. Kjøp av konsulentbistand og andre eksterne tenester til
 - prosjekt- og prosessleiing
 - marknads- og strategiske analysar
 - forretningsutvikling og nye forretningsmodellar
 - utgifter til felles kompetansetiltak
 - utgifter til felles deltaking på messer
 - kjøp av teknisk bistand
 - kjøp av juridisk bistand til samarbeidsavtalar og forretningsmessige kontrakter

Støtteandel vil avhenge av støtteformål, bedriftsstorleik og type kostnader. Alle stønadsberettiga kostnader må vere bokført og framgå av søkarbedrifta sitt prosjektrekneskap.

Etablerartilskot

Innovasjon Norge kan gi tilskot til etablering av nye bedrifter. Tilskotet kan gjevast i to fasar; marknadsavklaring og kommersialisering.

I marknadsavklaringsfasen er det meininga at bedrifta skal få testa sin forretningsidé i marknaden før det blir sett igang kommersialisering. I denne fasen er maksimum tilskot kr 100 000 og 100 % av godkjende kostnader kan dekkast av tilskotet. Innovasjon Norge set i utgangspunktet strenge krav til at forretningsidéen representerer noko vesentleg nytt i marknaden og du evnar å beskrive det unike med forretningsidéen. Kun eksterne kostnader vert godkjend som grunnlag for støtte.

I kommersialiseringsfasen er det å få produktet/tenesta salbar i marknaden som er hovudformålet. Her skal forretningsmodellen testast og søkjar skal klargjere korleis produktet/tenesta skal introduserast i marknaden. I denne fasen kan både interne (rekneskapsført eige arbeid) og eksterne kostnader godkjennast. Maksimal støtteramme for denne fasen er kr 500 000.

Bedriftsutviklingstilskot

Tilskot kan brukast til fleire ulike føremål for å bidra til å gjennomføre gode prosjekt som elles ikkje ville vorte realisert. Offentleg støtte i form av tilskot til enkeltbedrifter kan innebere konkurransevriding, og ingen bedrifter har i utgangspunktet "krav" på tilskot. Ordinære bedriftsutviklingstilskot kan gjevast til små og mellomstore bedrifter og det kan gjevast tilskot til både investeringar, produkt/marknadsutvikling og kompetanseutvikling. Det er anbefalt å ta kontakt med Innovasjon Norge dersom ein har behov for støtte/hjelp og diskutere prosjektet før prosjektet vert starta, då igangsette prosjekt kan vere diskvalifisert frå støtte. Den maksimale stønadssatsen avheng av føremål, bedriftsstørrelse og lokalisering, men ligg i hovudsak i størrelsesorden 10 - 40 %.

Kompetansenester

Innovasjon Norge har ei rekke opplærings- og kompetansenester tilpassa både etablerarar og allereie etablerte reiselivsbedrifter. Her kan ein nemne:

- Lær å lage attraktive pakkar for cruisegjester
- Korleis selje på møte- og konferansemarknaden
- Bli ei berekraftig bedrift
- Fram for reiselivet
- Bli god på nett
- Skap ei lønsam oppleving
- Paking, sal og distribusjon
- Godt vertskap

Det vert anbefalt at det saman med destinasjonsselskapet blir lagt opp til eit kompetanseløp i regionen basert på dei behov som ligg i næringa.

Møre og Romsdal fylkeskommune

Støtte til reiselivsutvikling

Fylkeskommunen kan støtte tilretteleggande tiltak (ikkje driftsstøtte). Fylkeskommunen sitt handlingsprogram kompetanse og verdiskaping er førande for bruken av desse midlane.

Formålet til Møre og Romsdal fylkeskommune er å gi støtte til gode prosjekt/utviklingstiltak som byggjer opp under posisjonen «Møre og Romsdal som aktivitets- og opplevingsfylke nr 1» i landet. Midlane skal gå til tilretteleggande tiltak for reiselivsnæringa. Prosjekt som skal få støtte må bygge opp under posisjonen «Møre og Romsdal som aktivitets- og opplevingsfylke». Alle aktørar i reiselivet kan søke og normalt kan det gjevast støtte til 50 % av dei samla kostnadane i prosjektet/tiltaket. Det er anbefalt å ta kontakt med Regional- og næringsavdelinga i forkant av oppstart av evt. søknadsarbeid for å få tilbakemeldingar på prosjektet.

Fylkesmannen

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har ei rekkje tilskotsordningar i skjeringspunktet lokalmat/landbruk/bygdemobilisering som alle er viktige ingrediensar i eit reiseliv basert på levande bygder og mat- og kulturhistorie. Dei ordningane som er mest aktuelle for reiselivssatsinga i Ørsta-regionen er:

Bygdemobilisering

Bygdemobilisering er støtte til lag og organisasjonar som vil jobbe med bygdemobilisering. Bygdemobilisering er eit samarbeid mellom fylkesmannen og hoppid.no. Entreprenørskap og næringsutvikling, basert på ressursar i bygda, skal ha høg fokus i bygdemobiliseringsprosjekta. Å jobbe for utvikling av lokalt næringsliv og bidra til at folk startar eigne bedrifter, er eit sentralt mål.

Matsatsing

Fylkesmannen har fleire tilskotsmulegheiter for aktørar som produserer - eller ønsker å produsere - lokalmat basert på lokale tradisjonar. Det er anbefalt å ta kontakt med Fylkesmannen i Møre og Romsdal for aktørar som enten ønsker å starte eller videreutvikle lokalmatproduksjon. Den tidlegare nemnde mat- og reiselivssatsinga i Møre og Romsdal er det fylkesmannen saman med fylkeskommunen og Innovasjon Norge som står bak. Det finst også støtteordningar for vedlikehald av kulturlandskap som Ørsta bør ha ein aktiv dialog rundt.

Ørsta Næringskontor

Ørsta Næringskontor driv hoppid.no-kontoret for Ørsta kommune. Hoppid.no er ei førstlinjeteneste for personar som ønsker å starte eiga bedrift. På hoppid.no-kontora får gründeren gratis råd og rettleiing, tilbod om kurs og opplæring, råd om tilskot og finansiering og hjelp i søkeprosessar og til nettverksbygging. Gründarar kan søke om inntil 30.000 kr (avklaringsmidlar) i støtte for å finne ut om forretningsideen er berekraftig.

Hoppid.no tilbyr også gründerkurs som fokuserer på det å starte bedrift, vidareutvikle gründerbedrifta og andre tidlig-fase kurs.

Gjensidige-stiftinga

Gjensidigestiftinga saman med Den Norste Turistforening og fylkeskommunane gitt store tilskot til lokale prosjekt i form av skilting av turstiar. Formålet er å senke terskelen for bruken av turområde gjennom god skilting.

Dei som kan søkje om støtte til Gjensidigestiftinga er:

- Lag, foreiningar og organisasjonar som er registrert i frivilligregisteret
- Frivilligsentralar
- Interkommunale friluftsråd
- Offentlege verksemdar kan søke om midlar dersom dei inngår i eit spleiselag med frivillige organisasjonar, og dersom den sistnemnde står som mottakar av støtta

For Ørsta-regionen vil utvikling av stiar og skilting/merking av desse og informasjon rundt turmulegheiter vere viktige tiltak i reiselivsutviklinga, derfor vil Gjensidige-stiftinga kunne vere viktig for prosjektet framover.

Sparebanken Møre

Sparebanken Møre har fond for lokale næringstiltak som er presentert for prosjektet. Dette er fond som er søkbare for bedrifter og organisasjonar lokalt som ønsker å bidra til bulyst og attraktivitet.

Riksantikvaren

Riksantikvaren har sidan 2006 gitt støtte til tiltak som har kulturminne som utgangspunkt for verdiskaping. Dette er tiltak som i stor grad dreier seg om utviklinga av opplevingar og formidlingskonsept i tilknytning til kulturminne. Disse midlane bør vere svært aktuelle og søkbare for eit kultur- og historiebasert reiseliv som Ørsta-regionen har mykje av.

Ørsta kommune

Ørsta kommune er viktig både som ein kompetanseleverandør og myndigheit inn i ei rekkje av reiselivstiltaka som denne planen omfattar. Kommunen har også eit nyoppretta næringsfond som er særleg retta mot små bedrifter og gründerverksemd, og såleis vil desse kunne femne mange av reiselivsbedriftene i kommunen. Retningslinjer for fondet er planlagt vedtekne i august 2017, slik at søknader til første tildeling (2017) kan bli avgjort hausten 2017.

Miljødirektoratet

Gjennom ordninga "Verdiskaping i verneområder" er det muleg å søke om midlar til utvikling av berekraftig reiselivsnæring i og i tilknytning til Nasjonalparker og verneområde. Ørsta-regionen har fleire naturreservat og eit landskapsvernområde innan kommunegrensene. Det er derfor muleg å få støtte frå Miljødirektoratet til prosjekt som grensar opp til desse områda. Det krevst likevel ein heilskapleg plan som viser tiltak og effekt av eventuelle verneområde-prosjekt.

10 Avslutning

"Masterplan for produktutvikling reiseliv" skal til ei viss grad vere eit levande dokument der tiltak og prioriteringar vil kunne endrast noko ut frå evt. endring i rammevilkår og vesentlege marknadsendringar. Likevel skal planen vere eit verktøy for ei tydeleg retning og prioriteringar i utviklinga av reiselivsnæringa i Ørsta-regionen.

Ein plan vil alltid vere ein plan inntil ein faktisk tek tak og iverkset tiltaka som er omtalt. Arbeidet startar opp så snart som muleg for å ivareta det momentet som prosessen forhåpentlegvis har skapt. Det må også raskt bli avklart og definert ressursar til å arbeide vidare med planen.

Framdrift på dei ulike tiltaka vil vere forskjellig ift type tiltak, kor langt planen er komen og kor omfattande tiltaket er. Likevel har vi prøvd å vise ein tentativ framdriftsplan for å vise at produktutvikling for reiseliv i ein heil region er eit langsiktig arbeid, men der det også er muleg å få gjennomført tiltak raskt.

Fram til i dag har ikkje Ørsta kommune framstått som ein særleg aktiv reiselivskommune der reiseliv som næring har vore satsingsområde. Derfor er det sakna eit godt støtteapparat rundt dei som ønsker å etablere, vidareutvikle og satse på reiseliv som vekstnæring. For å nå måla i masterplanen er reiselivsaktørane avhengig av eit godt støtteapparat, ikkje minst frå kommunen, der dei som ønsker å etablere eller utvikle kan få hjelp og støtte. Dette krev også ei strategisk tenking rundt kombinasjonen reiseliv og andre næringar, som f.eks. landbruk. Reiselivssatsing må inn i kommunen sitt øvrige plan- og strategiarbeid, slik at dette heng saman.

For at prosessen vidare skal bli vellykka ser vi tre hovudområde som avgjerande:

1. Koordinator

Som tidlegare nemnd må det tilførast ein ressurs som kan ta ansvar for prosjekta vidare. Denne ressursen må gjerne kome på plass i samarbeid mellom f.eks. kommunen og destinasjonsselskapet, men vi ser det som avgjerande at prosjektkoordinatoren har sin hovudarbeidsstad lokalt (Ørsta), då det er ein føresetnad å vere tett på aktørane. Vi meiner det vil vere taktisk klokt å signalisere tydeleg til omgjevnadene at denne ressursen skal på plass så snart det let seg praktisk løyse - det er viktig å forplikte seg for det vidare løp.

2. Iverksetje tiltak umiddelbart

Nokre av tiltaka er relativt enkle å iverksetje, og desse bør ein kome i gang med så snart som praktisk muleg. Det å vise framdrift og bygge på den entusiasmen som er skapt gjennom arbeidet med masterplanen er utruleg viktig for å få aktørane med vidare. Eksempel på tiltak som kan bli starta opp umiddelbart er f.eks. Car Walks, pakketeringsprosjekt og Cruisehamn Ørsta. For Cruisehamn Ørsta er det allereie i gang eit arealplanarbeid, så her bør det gjerast ein analyse snarleg som innspel til planarbeidet.

3. Posisjonering av Hjørundfjorden

Som det går fram av planen anbefaler vi at Ørsta tek ein tydeleg posisjon for Hjørundfjorden som *Norges mest unike og berekraftige fjordområde*. Dette er ei posisjonering som verkeleg kan gjere Hjørundfjorden unik og skilje seg tydeleg ut frå alle andre norske fjordregionar. Dette er eit arbeid som gjerne kan gjerast i samarbeid med destinasjonsselskapet, men som det er viktig at Ørsta-regionen sjølv har styringa på. Geirangerfjorden gjer mykje for å "ta fjorden tilbake" og dempe inntrykket av people pollution og ein overfylt destinasjon. Hjørundfjorden er i så måte framleis relativt urørt og ein kan lokalt styre utviklinga sjølv - men det krevst medvitne val og vilje.

Framdriftsplan

Tentativ framdriftsplan

Nr	Tiltak	2017		2018				2019				2020			
		Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1	Urkeegga														
2	Urke som stad/kulturoppleving														
3	Toppturpakkar														
4	Pakketering av oppleving-produkt														
5	Hjørundfjorden for Explorer Cruise														
6	Cruisehamn Ørsta														
7	Hjørundfjordegga - guida turar														
8	Fjordcruise														
9	Seteropplevingar														
10	Gardsmatnettverk														
11	Tilrettelegte vandreopplevingar														
12	Hytte til hytteturar m/ruiter														
13	Guida vandreturar														
14	Hjørundfjorden rundt														
15	Vandrepakkar														
16	Løypestreng - Leknesnakken														
17	Molladalen														
18	Fjordfiske														
19	Car-Walks														
20	Sti-sykling														
21	Follestråsa														
22	Kulturvandring i Bjerke														
23	Bondalseidet som aktivitetssenter														
24	Nasjonal Turistveg Hellesyt - Ørsta														
25	Festivalar														
26	"Fjorðrása" Leknes - Trandal														
27	El-sykkeltur i Norangsdalen														

Basert på dei aktørane som alt driv innan reiseliv i området og ein kommune som har vist vilje og evne til å satse på reiselivsutvikling gjennom dette planarbeidet, har vi stor tru på denne regionen sine mulegheiter som ein unik og betydningsfull reiselivsdestinasjon.